

PRAE 2021/2. KRIMI MA

Gráczer László: A háromfa hölgye (részlet)	002	
Bánhidi Lilla: Sorsod Borsod (részlet)	020	
Szombath András: A genovai ciklon (részlet)	038	
Molnár T. Eszter: Hidegkút (regényrészlet)	052	
Turi Márton: Elég (elbeszélés)	057	
Szepesi Kornél: r Pseudochrist (elbeszélés)	072	
Rékai Anett: A vallomás (elbeszélés)	076	
Orbán Krisztina versei	079	
Böröczki Csaba: Félbehagyott könyvek (elbeszélés)	082	
Tamás Péter: Nem minden hős visel meggyszínű csipkés melltartót (elbeszélés)	085	
Koppányi Péter: Időkapzsula; Prolapsus és Metatarsus (kisprózák)	089	
Vas Máté: Canossa (regényrészlet)	093	
Kálai Sándor: „Nincsenek igazi triesztiek. Mindenki máshonnan jött.”	101	
H. Nagy Péter: Karanténkultúra: A folytatás (részlet)	110	
Baka Vida Barbara: A Perdido korántsem végállomás (China Miéville: Perdido pályaudvar, végállomás)	123	
Posta Marianna: Ablak; Gyászhuszár (kisprózák)	140	
Stummer Attila versei	144	
Szénási Miklós: Péntek van, ez a kedvenc napom (regényrészlet)	148	
Rizsányi Zoltán: Kitörés (elbeszélés)	154	
Somogyi Tibor: Unikornis az utcasarkon (elbeszélés)	159	
Benyó Tamás: Torzó (kispróza)	163	
Debreczeny György verse	165	
Kerényi Tamás: A tó (kispróza)	167	
Haklik Tamás: A domb alatti galeri (regényrészlet)	169	

Gráczer László

A háromfa hölgye

(regényrészlet)

1.

A kóbor állatok begyűjtésének napja

1464. február 28. kedd

A háromfa keresztgerendáján két holttest lógott, pont eggyel több, mint kellett volna. A magasabban lévő alakot a hóhér pár napja akasztotta fel, viszont arról fogalma sem volt, a másik mikor és hogyan kerülhetett oda.

A háromfának nevezett akasztófa egyszerűségében is impozáns, fenyegető és a maga baljós módján gyönyörű szerkezet volt. Néhány hónappal ezelőtt ácsolták a Galgenberg tetején a korhadásnak indult régi helyett, masszív tölgyfa gerendákból, kettőt a földbe ásva, megfelelő távolságra egymástól, hogy akár négy-öt ember is elférjen egymás mellett a harmadikon, mely a két álló tetejét kötötte össze, három öl¹ magasan.

– Hát róla lenne szó, Marcus – intett fejével Melchiorre, azaz a „Szar királya” az alacsonyabban függő test felé, majd köpött egyet öreg öszvére nyergéből. – Reggel már itt volt. Nem tudok róla, hogy a fehérnépeket, főleg az ilyen szemrevalókat, felkötnék, inkább zsákba varrják vagy lefejezik őket – fecsegett idegesítő tudálékossággal, hogy aztán rossz fogaival a hóhérra vigyorogjon: – De hát pont neked magyarázom ezt, barátom?

A hóhér fintorgott, és nemcsak a megjegyzés, hanem a másiktól áradó szag miatt is, melyet a hideg februári szellő hirtelen felé sodort. Az ő háza körül sem voltak éppen

---

¹ Egy öl kb. 1,9 méter.

mennyei illatok, de a szarkirály szaga túltett mindenben. Nem csoda: ő felelt a városi pöcegödrök kiürítéséért és a szemét összeszedéséért. Kétlovas fogattal járta az utcákat, és kisebb hadseregnyi szolgáját (leginkább munkára fogott hadifoglyokat, akiket a köznyelv közönségesen csak vándorpatkányoknak nevezett) úgy irányította, mint uralkodó az udvartartását. Teljes címe egyébként, melyet roppant büszkeséggel viselt, *Mistgraf und Kotkönig* volt, azaz a *Szemét grófia és a Szar királya*.

Mindig elhullott dögök ürüléktől csimbókos bundájába burkolózott, fején báránybőrből készült, füles szőrmesapka ült, mely nagyobb volt a kelleténél, és folyton a szemébe csúszott. Az emberek többsége bolondnak gondolta, és nem csak azért, mert elvállalta ezt a munkát. Bár *Mistgraf* még így is bárki előbb lett volna, mint városi hóhér.

Amúgy pedig igazat mondott: nőket nem volt szokás felakasztani.

Marcus néhány lépésnyire megközelítette lovával a halottat, hátrahúzta szőrmeszegélyes csuklyáját, és hunyorogva figyelte az előtte nem túl magasan függő testet. Az ismeretlent bokáig érő fehér alsóing takarta, egyéb ruházatot, cipőt nem viselt. Ahogy lovával mellékerült, megfoghatta puha, finom kézfejét. Némelyik köröm ugyan letört vagy szennyeződés került alá, de a többi jólápoltságról árulkodott. A tenyér nem volt megkérgesedve, sem a kézfej bőre berepedve vagy kipirosodva, és nem voltak rajta sérülések sem. Ahogy megszagolta, még valami finom szappan illata is érződött a pórusokban, átütve a sokkal erősebb szagon, ezernyi pöcegödör bűzén. Több ujjon halványabb csíkokat látott: gyűrűk helyét, melyek nem voltak sehol. A bütyköknél lévő horzsolások arra utaltak, hogy nem túl finoman távolították el őket.

Ez a kéz nem egy cseléd, mosónő, dolgos asszony keze volt. Sokkal inkább egy polgárlányé vagy nemes kisasszonyé.

Vagy egy nagyon jól kereső szabad lányé. Egy szajháié.

A hát közepét verdeső, loknikba csavarodó szőke fürtök alól alig láthatóan sárga szalag vége kandikált ki: az örömlányok kötelezően viselt megkülönböztető jele Budán. A hóhér vörös palástot hordott, ők rőfnyi² hosszú, tenyérnyi széles sárga szalagot. Ő halált osztott, a lányok örömet. Ő szégyellette mestersége vörösét, a szabad lányok valóssággal kérkedtek szalagjukkal, melyet még a szegényebbek is gyöngyökkel, mintákkal, arany- és ezüstoffonallal díszítettek.

Egyelőre nem nyúlt a szalaghoz, inkább maga felé fordította a halottat, és tekintetét feljebb emelve végre az arcába nézett. Mintha csak aludt volna. Szeme lehunyva, szőke fürtök keretezte kerekded arca vértelen, holtában is csókra csábító telt, buja ajkai zárva. Semmi nyoma szenvedésbe torzult vigyornak, szájából kidagadó, meglilult nyelvnek, elkékült arcnak, kidülledt szemeknek – mindannak a szenvedésnek, amivel az akasztás okozta agónia járt. Szerencséje lehetett: rögtön meghalhatott, ahelyett, hogy lassan megfulladt volna.

A közönséges kenderkötél, amin lógott (és amelyenből minden nagyobb háztartásban akadt pár köteggel), egyenesen szaladt fel a keresztgerendáig, amelyen csak egyszerűen

² Egy budai rőf 58,3 cm.

átvetették, hogy aztán átlósan fusson le a háromfa közelebbi száraig, ahol nagyjából öt láb³ magasan megkötötték a végét. Mint egy háromszög két oldala, a harmadik nélkül. Szakértő szemmel és némi ráhagyással számolva (az oszlop és gerenda közt két öl; fentről lefelé, a titokzatos áldozat nyakáig másfél öl; fél ölt számolt a hurokra és a kötél másik, megkötött végére) négy öl hosszúságúra becsülte a hosszát.

Újra a halott arcába nézett. Ha még életében – és pár évvel ezelőtt – találkozik vele, egy percig sem érdekelte volna, hogy szajha. Ráköltötte volna minden pénzét, csak hogy újra és újra együtt lehessen vele. Vagy hogy egyáltalán láthassa.

– Mit gondolsz róla, Marcus? – ütötte meg fülét a *Mistgraf* reszelős hangja. El is fedkezett róla, hogy nincs egyedül.

– Közelebbről is megnézted őt, Melchiorre? – kérdezte a szarkirályt, jól megnyomva neve utolsó szótagját. Ismeretségük kezdetén leginkább csak Melchiornak nevezte, merthogy az volt a becsületes neve, ám a már akkor is ösöregnek tűnő férfi mindannyiszor önérzetesen kijavította Melchiorré-ra, mondván: egyrészt ősei olaszok voltak (meglehet, csupán az itáliai szokásokat majmolta, mely mostanság oly nagy divat volt), másrészt legalább ők, az emberi végtermékek és alantasságok urai adják meg egymásnak a kellő tiszteletet. Marcus nem óhajtott ilyen apróságokon vitatkozni, úgyhogy idővel már csak akkor szólította Melchiornak az öreget, ha bosszantani akarta.

– Persze, hogy megnéztem. Miért kérdezed?

Mert érzem rajta a szagodat – mondta volna szíve szerint Marcus, de inkább magában fortyogott. Nagyon dühös lett a vénemberre, amiért bűzös kezével megtapogatta a nőt és ruházatát. Mintha meggyalázta volna a holtában is anyagi testet.

A szag mellett az öszvér nyomai is árulkodtak Melchior kíváncsiságáról. Leírtak több kört a két oszlop körül, majd néhány kisebbet, középpontjában a halott szökeséggel. A nyomok szinte egymáson tapodtak, többé-kevésbé elfedve egymást, folyamatos sávot alkotva.

– A többség rémületében inkább elfutott volna. Egy öngyilkos asszony, akinek a lelke a pokol tüzén ég. Ez elég rossz ómen.

– Nem félek én a halottaktól – vont vállat Melchior. – Nem ártanak ők már senkinek. Jól tudod, mennyi halott csecsemőt találtam a pöcegödrökben. Emberi csontokat, amik megunt feleségekhez, engedetlen cseléd lányokhoz vagy olyan vendégekhez tartoztak, akik soha nem hagyták el a házat. Ne vedd hát rossz néven, mikor felfedeztem, hogy a barátunk – bökött felfelé hüvelykujjával – nem magányos többé.

Marcus nem szólt semmit. Tizenegy óra körül a városi tömlöcben vitatkozott Albrechttel, a jegyzővel, amikor Melchior beállított. Riadtnak tűnt, és előadott egy zavaros történetet arról, hogy a Bölényvölgyben járt üzleti ügyben, amikor néhány elkóborolt marhát követve a Szakadátról észrevette, hogy a galgenbergi akasztófán egy fehérnép lóg.

A hír megütközést keltett: bárki volt a halott, nem maradhatott világ csúfjára az

³ Egy láb 31,6 cm. Hat láb egyenlő egy öllel.

akasztófán. Mit gondolnak Budáról az egyszeri utazók, ha azt látják, hogy itt asszonyokat kötnek fel? Ez barbárság. Melchiorból sok mindent nem tudtak kihúzni: leginkább a vállát vonogatta és azt hajtogatta, hogy a nő nem tűnt neki ismerősnek. Bárki is volt, mielőtt felkötötte magát a háromfára, soha nem látta. -

Ebben reménykedett a jegyző is. Hogy egy idegenről van szó, akiből mostanában nem kevés akadt a városban, tekintettel a király visszatérére és a közelgő nagy eseményre. Idegen alatt nem az előkelő vendégeket értette, hanem a mindenféle szerencsevadászokat, nők esetében a szajhákat. Bár Albrecht akkor nem tudhatta, ráhibázott a dologra.

- Menj ki ezzel a bolonddal, és nézd meg, mi a helyzet! - parancsolt a hóhérra. - Vágd le azt a fehérnépet onnan, és kapard el a háromfa tövében, ahogy az öngyilkosokat szokás!

Öngyilkosok nem nyugodhattak megszentelt földben, temetőben. Földi porhüvelyüket a vesztőhely átkozott földje fogadta be, csontjaik ott porladtak, míg lelkük a pokol tűzén perzselődött. A talaj viszont fagyott volt, úgyhogy Marcus csákányt is pakolt az ásó és a lapát mellé. A háta közepére sem kívánta ezt az egészet, és minél gyorsabban túl akart esni az időrabló hercehurcán. Így poroszkáltak ki a Galgenberghez, meglehetősen lassú tempóban, mert Melchior öszvére igencsak élemedett korú volt. A szóbeszéd szerint azóta szolgálta hűséggel, hogy a szarkirály megtisztelő feladatát elnyerte a városi tanácstól, Albert király idejében.

- Mi dolgod volt amúgy a völgyben? - fordult Marcus Melchior felé. A Bölény-völgyben majorságok és karámok végtelen sora húzódott, ahol a vágásra szánt marhákat tartották. Nevét a völgyben egykor gyakran megforduló és előszeretettel vadászott bölényekről kapta, ám már évtizedek óta nem láttak belőlük egyet sem.

- Megnéztem a trágyadombokat. Szépen gyarapodnak - dörzsölte össze a kezét Melchior. - Jó pénz lesz belőlük, ha eladom a parasztoknak.

Marcus önkéntelenül elnevette magát.

- Te még a szarból is aranyat csinálsz, Melchiorre! Kincstartónak kéne lenned, vagy városi adószedőnek, nem a szemétdombok grófjának!

- Neked meg orvosnak, nem hóhérnak, barátom.

Szavai tüzes fogóként téptek Marcus lelkébe. Elkedvetlenedve szállt le a nyeregből, gondosan ügyelve arra, hogy ne tegye tönkre a hóban még itt-ott látható, Melchior és öszvére által tapodatlan hagyott kesze-kusza nyomokat. Lábszárközépig süllyedt a hóban, kopottas, bélelt köpenyének alja, melyet vörös palástjára húzott, uszályként terült szét mögötte. Az alattomos hideg ellen magasszárú bőrcipője és birkabőr lábszárvédője nem sokat ért, de hát jobb nem jutott.

Kikötötte hátasát az akasztófa szárához, oda, ahová a halottat tartó kötél végét rögzítették. A csomó egyszerű volt, szinte gyatra. Nem sok választotta el attól, hogy kibomoljon. Épp csak a szentlélek vagy a fagy tartotta a helyén, semmi más. Szórakozottan megpendítette a kötelet. Tartott, bár a csomó kissé elmozdult. Sebaj. Könnyebb lesz

leszedni a szép halottat, akinek lábujjai éppen az orra hegyével voltak egy vonalban. Finom vászonból készült inge alja bokáit is szabadon hagyta.

Marcus ajkát halk sóhaj hagyta el. Gyengéi egyikének a női lábak számítottak – az élő nők, mostanság pedig *egy* nő lábai. Jó párhoz volt már szerencséje, és ha lehet, szíve most még jobban belesajdult abba, hogy Isten eme gyönyörű teremtményével csupán holtában találkozhatott. Kecses lábfej, ápolt körmök, puha bőr, tiszta talp, mintha most lépett volna ki a fürdőből. Marcus szinte szégyellte magát, hogy megérinti őket. Hidegek voltak, s hiába melengette volna tenyerébe zárva, tudta, már nem tér vissza beléjük az élet.

– Na? Mit mondasz? – érdeklődött Melchior.

– Nem tűnik ismerősnek – felelte Marcus.

– És amúgy? – türelmetlenkedett az öreg.

– Észrevetted a szalagot a hajában?

– Hol? – hunyorgott Melchior, ide-oda kapva a tekintetét, majd amikor megpillantotta, fütttyentett egyet. – Ejha! Egy szajha!

– Nem találsz furcsának?

– Mit? Hogy egy csalódott örömlány véget vet az életének?

– Alsóingre vetkőzött. Miért hagyta a hajában a szalagot?

– Nem értelek.

– Ha én kötném fel magam messze Budától, távol, ahol nem ismernek, nem a vörös palástomban tenném, hogy mindenki számára világos legyen, hóhér voltam életemben.

– Így is, úgy is a bitó tövében kaparnak el, ha már egyszer felkötöd magad, akkor meg nem mindegy? – vont vállat Melchior, majd apró szemeivel a kötelet tanulmányozta, fel és le mozgatva a szemét. – Lóhátról akasztotta fel magát, igaz? – nézett aztán Marcusra.

Melchior nem volt olyan bolond, amint amilyennek sokan gondoltak. Mivel sem támasztékot, sem létrát nem talált, maradt az egyetlen logikus magyarázat: a hiányzó ló. Jól látszottak a távolodó nyomok a domb hátsó részén. A nő felállhatott a nyeregben, az állat pedig egyszerűen kísértált alóla. A ruháival együtt. Hacsak...

– Ugye nem te vetted le a ruháit, amikor megtaláltad?

– Hova gondolsz? – háborodott fel Melchior. Hangjából süttött a sértettség. – Krisztus urunk a mennyben, miért tennék ilyet?

– Mindenből pénzt csinálsz. Miért ne csinálnál egy halott ruhájából? Vagy az ékszereiből, mert azt sem látok rajta.

Melchior keresztet vetett, és öszvérét odébb irányította.

– Megsértesz, barátom! Egy dolog, hogy megnéztem közelről, de hullarabló nem vagyok!

– Jól van, jól van – csitította Marcus a felháborodott királyt. Hitt neki. Felháborodása elég szívből jövőnek tűnt. És jobban belegondolva, ideje se nagyon lett volna rá. – Ebben az esetben viszont van egy gazdátlan lovunk, a nyergében egy komplett női ruházattal.

– Látom, egyet gondolunk.

– A pásztorok?

Melchior a fejét rázta.

– Eldicsekedtek volna vele. Ha a ruhával nem is, a lóval mindenképp.

– Ők nem láttak semmit? Nem vették észre, hogy lógna itt valaki?

Melchior újra megrázta a fejét. Marcus tűnődve figyelte a Budára vezető utat. Senki nem jelentette az elmúlt napokban a tanácsnak, hogy eggyel többen lennének a háromfán, mint kellene. De még szóbeszéd szintjén sem jutott el hozzá ilyesmi. S mivel a testen nem látszottak sem a bomlás, sem a fagyás jelei, nem is halhatott meg túl régen. Talán ma hajnalban.

– Na? Elásod?

– Mi? – rezzent össze Marcus.

– A nőt – intett fejével türelmetlenül Melchior a test felé. – Elásod?

– Menj vissza a városba, és keresd meg valamelyik segédemet – szólalt meg Marcus rövid habozást követően. – Hozzon deszkákat, szegeket, szerszámokat!

– Nem elég, ha zsákba teszed és elkaparod? Minek akarsz neki koporsós temetést?

– Szentetletlen földbe kerül, a lelke elkárhozott. Legalább koporsója legyen.

– Csak egy öngyilk... – Melchior, látva Marcus tekintetét, inkább elharapta a szót.

– Te tudod – vont vállat helyette, és már fordította is Buda felé hátasát. – Másra nincs szükséged?

– Nincs. Viszont siessetek! Nem szeretnék a városkapun kívül éjszakázni!

– Megszállhatsz nálam.

Marcus semmi másra nem vágyott kevésbé, mint hogy Melchiorral és a patkányaival töltsön el egy estét a szarkirály palotájában.

– A jégen át még akkor is hazatérhetsz – pörgött tovább Melchior agya és nyelve, mielőtt Marcus visszautasíthatta volna ajánlatát. Pillantásával viszont sikerült belefojtani a további szóáradatot az öregbe. – Jó, már itt sem vagyok! – emelte fel a kezét, és lassabban, mint a hóhér szeretne volna, öszvére nyergében ringatózva távozott a Galgenbergről.

Mátyás király 1458-as budai bevonulása alkalmából a városi tömlöcben őrzött foglyokat szabadon bocsátották. Ugyanez történt 1461-ben, amikor jövőbelije, Katalin megérkezett, és tavaly, amikor esküvőjüket megülték. A városi tanács nemigen örült annak, ha ilyenformán nyertek kegyelmet a bűnösök, ezért igyekeztek kerülni az ítéletek meghozását a királyi bevonulások és ünnepélyek alkalmával.

Idén azonban nem tehettek kivételt, bármennyire is szerettek volna: egy fiatal suhancokból álló tolvajbanda hetek óta fosztogatott Budán. Eleinte csak a piacnapokon csap-

tak le a kofákra és a kereskedőkre, a mulatozó emberekre, később azonban vakmerőbbé váltak: üzletekbe, polgárházakba is betörték, erőszakoskodtak a farsangi forgatagban, hogy aztán az őket kergető poroszlók elől a külvárosok szövevényes utcarengetegében nyerjenek egérutat.

Február elején végül sikerült elkapni őket, mind a hatukat. Elárvult csavargók voltak, vezérük, Bertold épp csak húsz nyarat látott, a többiek annyit sem, tizennégy-tizenöt évesek lehettek. Vezetőjüket kötél általi halálra ítélték, a másik öt vádlott esetében azonban a tanács fiatal korukra való tekintettel kegyelmet gyakorolt. E nagyvonalúság a következő, enyhébb büntetés kiszabásában nyilvánult meg: bilincsen, három egymást követő piactapon két-két órára pellengérré kellett állniuk, ahol naponta kétszer megvesszőzték őket. Bertoldot kivégzése napján nyakukon kötéllal egymáshoz kötözve (ez jelezte, hogy nekik is a háromfán lenne a helyük) kellett a bitóhoz kísérniük, hogy tanúi legyenek halálának, utána pedig örökre elhagyják a várost.

Az ítélet tehát megszületett, ám közben a király bejelentette érkezését. A foglyok megkönnyebbültek, hogy kegyelem vár rájuk, de Jajca megvívása ide, diadalmas boszniai hadjárat oda, Mátyás nem volt kegyes kedvében. Sőt mi több, ő maga ragaszkodott az ítélet végrehajtásához, amikor február 15-én törvényt ült Budán. Közeledett koronázása napja, melyre a világ minden részéről várták a vendégeket és külföldi hatalmasságokat. Példát kellett statuálni, hogy elrettentsék a gonosztevőket.

Így hát Marcus és segédei felpakolták a létrát, köteleket, kampókat, elfogyasztották a meglehetősen kedvetlen és étvágytalan Bertolddal a hóhérvacsorát (vagy ahogy a németek mondták: *Henkermahlzeitot*), és tudva, hogy a király is jelen lesz, úgy készültek a kivégzésre, mintha az lenne életükben az első.

Az elítéltet lóhoz kötve vitték ki a városból, társai egymáshoz kötözve követték. Anynyian tartottak velük, hogy a Galgenberg szélesen elterülő, lapos dombjának tetején teljesen letaposták a havat, a háromfa körül pedig alig maradt hely, hogy munkájukat elvégezzék.

– Akasszák e bűnöst új kötéllal a bitó közepére, olyan magasságba, hogy a feje csaknem a bitót érje! Úgy szorítsa nyakát a kötél, hogy meghaljon és ott pusztuljon! Testét a kötélről le nem vehetik, el nem temethetik, a bitón hagyva a levegő madarait táplálja, és így tűnjön el e földi világból! – harsogta el újra az ítéletet a bíró. – Büntetése elrettentésül és figyelmeztetésül szolgáljon mindazok számára, kik a törvényt megszegik!

Bertold szó nélkül és egykedvűen várta sorsa beteljesedését. Az sem hatotta meg, hogy – mintha az akasztás nem lett volna épp elég szégyenletes halál – a bitó közepére, és a lehető legmagasabbra kötik fel, külön is fokozva halála gyalázatát. Menekülni nem menekülhetett, azt az örömet viszont nem adta meg a nézőközönségnek, hogy megbánja vétkeit. Marcus beszélt vele még a tömlöcben, és megígérte, hogyha nyugton marad, gyors halála lesz. Minek nehezítsék meg egymás dolgát? Így sem volt egyszerű egy akasztást végrehajtani.

A három öl magasan lévő keresztgerendához széles létrán kellett felmászni, amin elfért a hóhér és az elítélt. Bármennyire vigyáztak a csaknem négy öl hosszú létrára, bármilyen erőre készítették, az hajlott, nyeklett, mozgott. Ezen vonszolta a magasba a halálra cseppet sem vágyó áldozatot úgy, hogy míg ő pár fokkal magasabban állt, és a gallárjánál fogva húzta felfelé, az a létrának háttal araszolt, hátrakötött kézzel, sarkaival keresve bizonytalanul a fokokat. A rövid kötél már fenn volt a helyén, és ha az elítéltet maga mellé rángatta a létrán, a nyakába vetette a hurkot, meghúzta, majd egy jól irányzott mozdulattal megtaszította. Innentől már végképp a szerencsére volt bízva, meddig tart a szenvedés. Hosszabb kötelet használva a lendület és a zuhanás hatására legtöbbször eltörött az áldozat nyaka. Ha viszont rövid kötelet írt elő az ítélet, garantált volt a percekig tartó fuldoklás. Ezen úgy tudott könnyíteni, hogy már azelőtt kitörte az áldozat nyakát, hogy lelökte volna, ám Bertold, ahogy nyakára került a hurok, ránézett, leköpte, s mielőtt ellökte magát a létrától, azt ordította:

– Felettem egy hóhér ne gyakoroljon könyörületet!

Sokáig fuldoklott, de nem *annyira* sokáig, hogy a nézőközönség háborogni kezdjen, és őt hibáztassa, mert rosszul végzi a munkáját. Marcus közvetlen elődje egy alkalommal túl gyenge kötelet használt: az áldozat lezuhant, lábait törte. Másodjára is felkötötték, de ekkor a tömeg már fenyegetően oda-oda szólogatott a hóhérnak, aki talán ezért ismét hibázott: az elítélt ismét leesett, ám ezúttal nyakát szegte és meghalt. Akárcsak a hóhér, akit trehány munkájáért ott helyben fellógattak, ráadásul fejjel lefelé, hogy legyen ideje gondolkodni azon, hol hibázta el az életét.

Marcus viszont tapst kapott. Többen gratuláltak neki a jól végzett munkáért, s úgy látta, mintha az ifjú Mátyás is biccentett volna felé egyet, de ebben nem volt biztos. A tömegnek különös gyönyörűségére szolgált, hogy Bertold fuldoklása közben maga alá rondított, nem bírván uralkodni belein. Előfordult az ilyesmi, és csak még szégyenletesebbé tette a földi életből való távozást. Az öt bandatagot az akasztófa alatt vesszőzte meg egyenként, mielőtt útjukra bocsátották őket a szigorú kikötéssel: ha ismét felbukkannak Budán, vérpadon fogják végezni.

Hiába volt azonban az elismerés a jól végzett akasztásért és megvesszőzésért járó pénz, a vendéglátás a városházán a kivégzés után, Marcus nem tudott szabadulni Bertold gyűlölettel teli arckifejezésétől és szavaitól. Megszokta már, hogy egyszerre rettegik, tisztelik és megvetik a munkája miatt, de még egyetlen elítélt sem nyilvánított így véleményt róla.

Ahogy felnézett rá, most is utolsó mondata járt a fejében. A hideg miatt a test nem indult romlásnak, mindössze szemei és két hüvelyk-, valamint kisujja hiányzott. Előbbieket varjak és hollók vájták ki – talán éppen az, amelyik a keresztgerendán a fejét oldalra billentve nézte őt –, az ujjakat viszont az egyik segédje vágta le a kivégzés után, miután a tömeg visszaindult Buda felé. Kereset-kiegészítés: az akasztott ember kis- és hüvelykujjának szerencsehozó talizmánként és rontáselhárítóként igen nagy keletje volt, hasonlóan a kötélhez, amellyel akasztottak. Abból is levágtak egy jókora darabot, hogy

apránként értékesítsék az érdeklődőknek; az ujjakat azok kapták, akik hajlandóak voltak nagyobb összeget fizetni az ilyen értékes áruért.

Általánosan elterjedt nézet volt, hogy azon ember teste, aki nem természetes halállal halt, vagy nem kórság vitte el, gyógyító erővel bír. A legtöbb jámbor lélek szentül hitte, hogy a bűnös a végrehajtott ítélettel megtisztul bűnétől, már-már a mártírokkal egyenrangúvá válik. Az elemeknek kitett tetemük aztán (és ezt Marcus egy neves professzor szájából hallotta, egy másik életben és egy másik világban) a Nap, a Hold és a csillagos égbolt hatására csodás erők és képességek birtokába jut. Ha ezt tudnák az emberek, nemcsak a lefejezettek és felnégyelték vérét fognák fel, hogy abból a betegeknek gyógyulásuk érdekében inni adjanak, hanem minden testet levágnának a bitóról néhány nap után, hogy ízekre szedjék és feldarabolják.

Marcus lelkiismerete felhorgadt néha a bizarr ereklyekultusz ellen, hisz a kivégzettek ugyanúgy Isten teremtményei voltak, mint bárki más (csak kevesebb szerencsével megáldva), de még mindig jobb volt, ha ők értékesítették a különböző testrészeket, mint ha lelkes, ám hozzá nem értő szerencsevadászok próbálták volna ingyen megszerezni őket a vesztőhelyen, ahol könnyen rajtaveszthettek vakmerőségükön. Találtak már nyakát szegett szerencsétlent, aki lezuhant a magasból, vagy olyanokat, akik a kiásott mandragóragyökér felett összevesztek, és meggyilkolták egymást. Mivel őket is nekik kellett eltakarítani, jobb volt megelőzni a bajt. Elvenni a halottaktól, amit lehet, szakszerűen eljárva, a többit meg rábízni a természetre.

Azt viszont egy percig sem akarta, hogy a szép halott ilyen sorsa jusson. Ezt a testet nem csonkíthatta meg sem ember, sem madarak, senki. Koporsóban fog nyugodni: egyelőre itt, a Galgenbergen, aztán ha rajta múlik, megszentelt földben, mint minden rendes, keresztény ember.

Addig viszont szóra kellett bírnia, hogy minél többet megtudjon róla.

– Meséld el nekem, szépségem, hogy kerültél ide! – sóhajtott fel Marcus.

A halott pedig megszólalt. Úgy, ahogy csak a hóhér előtt beszélnek a halottak.

Marcusnak eleinte két, elődeitől megörökölt segédje volt: a magyar Menyhért és a német Balthasar. Harmadik társuk, Giskra János a Felső-Magyarországot dúló huszita vezér rablókká züllött cseh zsoldosainak egyikeként esett fogságba, és életét váltotta meg azzal, hogy hóhérségédnek állt. Magyarul ugyan értett, de mivel sem írni-olvasni, sem beszélni nem tudott (nyelvét évekkal korábban vágták ki, istenkáromlás miatt), eredeti nevét nem sikerült kideríteniük. Korát csak becsülni tudták, valahová a harmincas évei közepére téve azt. Hogy valamiképp szólíthassák, a tréfás kedvű Menyhért javaslatára Casparnak nevezték el, ami láthatóan elnyerte a tetszését.

Caspar, Menyhért, Balthasar. A háromkirályok.

Városszerte így emlegették őket, ha szóba kerültek, hol gúnyosan, hol félelemmel vegyes tisztelettel. Hatékony csapatot alkottak, Marcus pedig elégedett volt velük.

Melchior Casparral tért vissza. Úgy festettek a domb tetejéről, mint valami bizzar halottas menet. Elöl lovagolt Caspar, és húzta a hóban a nyereghez kötött koporsót, a sort pedig a *Mistgraf* zárta. Marcus elégedett kis mosollyal fogadta Caspar öntevékeny munkáját, és ezzel késlekedésüket is megbocsátotta. Közeledett a naplemente, és éhes volt. De mivel a koporsó kész volt, ő pedig a várakozás közben kiásta a sírgödört (kemény munka volt felcsákányozni a fagyott rögöket), már csak annyi időt kellett itt tölteniük, amíg eltemetik az ismeretlent. Azt sem bánta, hogy éppen Caspar jött. Ő legalább nem tesz fel kérdéseket.

Ám hiába volt néma, az egykori zsoldos tekintete és arca ugyanolyan kifejező volt, mintha beszélt volna.

– Igen, Caspar, valóban gyönyörű – bólintott Marcus a csodálkozó arckifejezésre.
– Nem, fogalmunk sincs, ki lehet. De ezek szerint neked sem ismerős. Sejtettem. Úgy tűnik, igen. Önkezeléssel vetett véget az életének.

– Látom, kiástad a gödört – szállt le recsegő csontokkal öszvére hátáról Melchior.

– El is ment vele az idő.

– A halottunkat sem volt időd megvizsgálni? – kíváncsiskodott az öregember, vetve egy pillantást a Marcus köpenyén heverő testre.

– Csak futólag – jegyezte meg Marcus a segédjéhez fordulva, nem törődve azzal, hogy Melchior kinyitja, majd becsukja a száját. – Olvasol a gondolataimban, Caspar – veregette meg a férfi vállát, látva, hogy a koporsóban néhány vég fehér vászon rejtőzik. A koporsó mérete is megfelelőnek bizonyult.

– Elmeséltem neki, milyen halottnak kell a koporsó – kotnyeleskedett a *Mistgraf*, hamar túltéve magát csalódottságán. – Ez a cseh bolond ragaszkodott a vászonhoz.

– Csak néma, nem süket.

Melchior gurgulázva felnevetett. Caspar a fejét csóválva megütögette a halántékát. Marcus legyintett.

– Temessük el. Mindjárt esteledik.

A holttestet vászonba csavarták, majd az egyszerű, hasábot formázó koporsóba helyezték. Caspar leszögelte a tetejét, és egyesült erővel a gödörbe helyezték, ami Marcusnak nagyjából derékig ért, de így is mélyebbre ásott, mint hasonló esetben tette volna.

A rögök kövekként kopogtak a deszkán, ahogy betemették a sírt. Még kereszt is került rá a végén, amit Marcus a domb alját övező erdőben talált fadarabokból fabrikált, a várakozás unalmában.

– Nem mondasz pár szót, Melchiorre? – kérdezte a munkájukat némán figyelő öregembert.

– Nem vagyok én pap!

– Állítólag szerzetes voltál valamikor.

– Voltam én már sok minden! Ez a néember pedig mégiscsak öngyilkos lett!

– Ennyi kijár neki.

– Te meg a fura észjárásod, Marcus – mormogta az öregember, de végül csak odalépett a sírhoz, amit a hóhér a bitótól nem messze úgy ásott meg, hogy az útról ne lehessen rálátni, és olyan búcsúztatót rittyentett, hogy az bármely pap becsületére vált volna.

Kár, hogy rajtuk kívül csupán néhány kíváncsi varjú hallgatta meg. Tetszhetett nekik, mert amíg Melchior beszélt, egy hangot ki nem adtak, utána viszont annál zajosabban károgtak.

Nyeregbe szálltak. Marcus a kötelet, amin az ismeretlen lógott, feltekerte, és a szerzők mellé akasztotta. Kár lett volna veszni hagyni.

– Hát, barátocskám, újra egyedül maradtál – pillantott fel Melchior az akasztott emberre.

– A varjak vele maradnak – vetette oda Marcus, és a halott vállára szálló madarakra mutatott. Mint akiket lakomára hívtak: csőrükkel a kínvicsorba torzult szájból kitüremkedő, felpuffadt nyelvet csipkedték, majd a koponyát kopogtatták, mintha fel akarnák nyitni. Marcus egyszer egy álló éven át figyelte, hogy a varjak (mint azt korábban hallotta) valóban befészkelnek-e a szétnyílt koponyába, ám a madarak sok mindent műveltek, de fészket nem raktak. Sem a fejbe, sem a bordák ölelésébe, sem máshova. Miért is tették volna? A varjú sokkal okosabb madár annál, semhogy ilyen bizonytalan alapra építkezzen.

A csontok az őket összetartó lágyrészek elrothadásával a szabad levegőn nagyjából fél esztendő alatt széthullanak. Ha a pergamenné kérgesedő bőr összetartja a testet, akkor a folyamat valamivel tovább tart, ám a koponya még ekkor sem nyílik szét varratai mentén, miként virág szirmai a melengető napfényben. A varjak nem férnek hozzá a belsejéhez, fészüknek pedig nem lenne elegendő hely a legnagyobb fejben sem. Ahogy a kötél elfoszlik, vagy eltűnnek a szövetek, előbb-utóbb a fej is a mélybe zuhan, valamennyi csonttal együtt.

Melchior felemelte sapkáját, és megütögette koponyája jobb oldalát. Mintha ónkancsó oldalán kopogott volna.

– Az én agyvelőmhöz könnyen hozzáférnének! – kuncogta, kitalálva Marcus gondolatait.

Jó darabon hiányzott a haja, és hatalmas forradás futott végig a fején, egészen a tarkójáig. Az öregember bolondságát leginkább ennek a sebesülésnek a számlájára írták. Melchior időnként egymásnak ellentmondó történetei szerint a török (vagy éppen Velence) ellen harcolva szerezte a halálosnak tűnő sebet. Azonban egy kíváncsi, és a fejsebek gyógyítása iránt megszállottan érdeklődő itáliai felcsernek köszönhetően túlélte a szablya vagy alabárd, vagy szétrobbanó kőgolyó szilánkja – mikor mit mondott – okozta brutális sérülést. Hónapokig lebegett élet és halál között, egyik nyavalyatörős roham

követte a másikat, mialatt a sebész hol lezárta, hol újranyitotta a sebet, kis csövet dugott bele, hogy azon keresztül ürüljön a genny és a váladék. Mikor a seb kitisztult, a felcser ezüstlemezzel fedte el a koponyán keletkezett lyukat, és ráhúzta a fejbőrt. A kísérlet sikerült, Melchior új életet kezdhett. Megmentője viszont nem sokkal később a tengerbe fulladt, így értékes tapasztalatai örökre elvesztek a világ számára.

– Ha hozzá is férnek, akkor sem fészkelnének bele.

– Nem is arra tartom a nyakamon! – kurjantotta Melchior, majd olyan hirtelen vágott öszvére vékonyába a sarkával, hogy az állat rémült nyargalással leszáguldott a dombról.

Caspar fejcsóválva kocogtatta meg újra a halántékát.

– Tudom, hogy az – sóhajtott fel Marcus. – De látod – bökött állával a megálló Melchior felé, aki a nyaktörő vágta alatt még csak meg sem rezdült a nyeregben –, Isten vigyáz a bolondokra.

Caspar némi bánattal a tekintetében pillantott a sír felé.

– Úgy látszik, a szép, szőke nőkre nem vigyáz annyira – sóhajtott fel Marcus. – Ami, lássuk be, nagy kár. Na, menjünk.

Leereszkedtek a dombról, csatlakoztak Melchiorhoz, és elindultak Buda felé. Elmaradtak mögöttük Nevegy és Sasad elhagyott falvainak romjai a Budát övező hegyek lábai alatt, a fagyott mocsarak, az erdők, a szőlők. Az út lassan elkanyarodott északnak, hogy a Hollómál és a Kis-Gellért hegy közt átbújva a Buda alatt elterülő síkságra vezessen, onnan pedig fel magába a városba. Sasad közelében Marcus visszanézett: a háromfa Bertold gerendáról lelógó testével együtt már egész apró volt a Galgenberg tetején.

Ettől még fenyegetően emelkedett a lapos dombtetőn a környező fák fölé.

Fölötte, fekete, baljós glóriaként, varjak köröztek károgyva.

Buda városa gögösen trónolt a Várhegy tetején. Elkeskenyedő déli végét a királyi palota épületei foglalták el, középpütt leginkább a vagyonos német polgárság házai álltak, északi, kiszélesedő részén a magyarok voltak többségben.

De Buda nem csak ennyi volt: a vár alatt, le egészen a Dunáig, és északon egészen a szomszédos Felhévízig terült el az Alsóváros, vagy előkelőbb nevén a *Suburbium*. A lefelé ereszkedő utcákban és a Duna menti síkon leginkább azok laktak, akik kiszolgálták a Felsővárosban élőket. A hóhérlak is itt állt, a Szentpétermártír nevet viselő külvárosban, kiszolgáló épületeivel szorosan a városfalhoz tapadva, a Felhévízre nyíló Szentpéteri-kapu mellett. Kőből épült egyemeletes ház volt, boltozatos pincékkel és jókora udvarral. Zsigmond király korai éveiben emelte egy később tönkrement kereskedő, akinek halála után kézzől kézre járt a ház, majd egy tüzeset után ott maradt beszakadt tetővel, üresen ásító ablakkeretekkel. Az Albert király halálát követő zavaros

években a városi tanács úgy döntött, hogy a házat a mindenkori hóhér rendelkezésére bocsátja.

Marcus a ház negyedik lakója volt. 1459-ben költözött be az eléggé lelakott és különösebben nem karbantartott épületbe, s miután megbékélt a ténnyel, hogy sorsa inentől kezdve a társadalomból való részleges kirekesztés és mások életének elvétele lesz, igyekezett a rideg házat annyira otthonossá tenni, amennyire lehetett. Nehezen lehetett fűteni, teteje folyton beázott, ablaktábláin besüvített a szél, udvarán kaotikus rendetlenség uralkodott.

Menyhért és Balthasar nyitott volt az újításokra, így mire Caspar csatlakozott hozzájuk, a ház sokkal élhetőbbé vált. Marcus elfoglalta az emeletet, a földszinten a három segéd osztozott. Ha nem is ez volt élete álma, Marcus többé-kevésbé elégedett volt a kialakult helyzettel. Két dolgot azonban mindmáig nem bírt megszokni: a kutyaugatást és a fertelmes szagokat, amivel a tetemek kifőzése járt.

A házzal együtt a hóhérok – a meglévő mellé – új feladatot kaptak: gondoskodniuk kellett az elhullott állatok és a kóbor jószágok begyűjtéséről a város területén. Hihetetlen mennyiségű szárnyas és négy lábú pusztult el nap mint nap a házaknál és az utcákon; a gazdátlan kutyák gyakran csapatokba verődve kóboroltak, veszélyeztetve a lakosságot és a többi állatot, terjesztve a veszélyt és egyéb nyavalyákat. Ugyanez volt a helyzet a városba tévedő vadállatokkal, leginkább a rókákkal és a farkasokkal. Egyszer egy medvét is őriztek itt, míg egy állatviadalon szét nem marcangolták a véredek, a városlakók nagy gyönyörűségére.

Marcus segédei kedden és csütörtökön gyűjtötték be a döglött állatokat, és vadásztak a gazdátlan, nyakörv nélküli kutyákra. Erre elvileg reggel hét és kilenc között volt lehetőségük, de néha az egész napjuk ráment, mire végeztek. Néhány napig őrizték a jószágokat, hátha jelentkezik értük gazdájuk (elvileg két nap volt a határidő, de sokszor többet vártak), vagy másvalaki, aki kutyára vágynak, ám ha nem történt ilyen, irgalmatlanul agyonverték őket. Itt nem volt helye érzékenységnek. A hely szűkös volt, az állatok pedig nem akartak elfogyni, bárhogyan is pusztították őket.

A tetemek nem mentek veszendőbe. A dögeket megnyúzták, bőrüket a pergamenkészítők és a cserzővargák vették át. A kutyabőr vékony és puha, ugyanakkor erős és tartós anyag: kiválóan alkalmas oklevelek készítésére, kesztyűnek és mindenféle finom bőrárúnak. A rossz minőségű bőrből enyvet főztek, akárcsak a feldarabolt dögekből. Menyhért valamikor mészárossegéd volt, és mestere volt a tetemek szakszerű feldolgozásának. A kutyák, rókák, macskák kisebbek voltak ugyan, mint a szarvasmarhák, de az egykor szerzett szaktudás nem veszett el, hanem tovább finomodott. Gyors vágások az ízületeknél, csigolyáknál, és máris könnyebb volt szétdarabolni a testeket, hogy minél több beférjen az üstökbe. Caspar és Balthasar képtelen volt ezt megtanulni: ők maradtak a durvább, bárdal történő darabolásnál, még ha ez több mocsokkal is járt. Menyhért a szakértők lenézésével viszonyult ehhez, de mikor ló, szarvas, kecske vagy éppen

marha teteme került hozzájuk, igazán elemében volt. Ha egykori céhtársai ilyenkor látták volna, büszkék lettek volna rá.

A sok döglött állat nagy segítségére volt Marcusnak abban, hogy új szakmája csínját-bínját elsajátítsa és gyakorolja. Fül- és orrlevágás, lefejezés, akasztás, csontok összetörése, és minden egyéb csonkítás, ami csak előfordulhatott munkája során, itt került először kipróbálásra. Menyhérttől is eltanult jó néhány fogást, segédje pedig örömmel vette, hogy taníthatja őt. A döögök megnyúzása olyan fortély volt, ami embernél is előfordulhatott (eddig még nem kellett ilyet csinálnia, és remélte, később sem kell), de ami ezután történt az üstökbe pakolt maradványokkal, abban már végképp nem volt hajlandó részt venni, és a feladatot teljes egészében segédeire testálta.

A méreates üstökben előbb lefőzték a húst a csontokról, amivel a folyton ugató és marakodó kutyákat etették. A visszamaradt csontokat összetörték, minél apróbb darabokra, aztán a bőrökkel és Balthasar különféle kotyvalékaival együtt addig főzték és rotyogtatták, míg szét nem főttek, s csak az enyv kocsonyás anyaga maradt utánuk. A folyamat során a folyadék felszínére gyűlt zsíradékot merőkanalakkal szedték le, az enyvet formákba öntötték, majd könyvkészítőknek, vargáknak és minden egyéb olyan szakma képviselőinek értékesítették, akiknek szükségük volt rá. Ez is jelentett némi mellékes jövedelmet, viszont maga az enyvkészítés förtelmes bűzzel járt, ami ellen nehéz volt védekezni. Beleette magát mindenbe, falba, fába, ruhákba, a testükbe. Marcus bármennyit tisztálkodott, folyton úgy érezte, a bűz soha nem távozik a pórusaiból, hiába bizonygatták ennek ellenkezőjét mások, például egy szívének különösen kedves személy.

Azonban dacára minden szorgalmuknak, időnként annyi csont halmozódott fel, hogy egyszerűen nem tudták hová tenni. Télen még csak-csak rádobták a tűzre a fa mellé, de jobb időkben a felesleget egyszerűen a Dunába szórták. Azok a koponyák kerültek csak el ezt a sorsot, melyeket Marcus furcsa elváltozásai, születési rendellenességeik vagy sérüléseik okán érdekesnek tartott, és megőrzött magának. Egész kis gyűjteménye volt már belőlük.

A Galgenbergeről visszatérve a förtelmes bűz már messziről megcsapta az orrát, bár nem volt egyszerű kiérezni a környéken terjengő egyéb szagokból. A városfalon túl folyamatosan növekvő szemétdomb emelkedett; a Duna partján két utcára tőle a vágóhíd működött. Amikor tömegesen vágták a marhákat, a kutyaugatáshoz hajnalonta a vágásra szánt állatok keserves bőgése is társult. A meleg vízű patak, mely nyugat-keleti irányban folyt keresztül a külvároson, és a vágóhídnál ömlött a Dunába, a felső szakaszát leszámítva inkább volt nyitott szennyacsatorna, mint életet adó vízfolyás, mert a cserzőműhelyek, szappanfőzők, ruhatisztítók, a vágóhíd és a helyi lakosság minden mocska oda ürült. Ehhez jött a hóhérlakban folyó munka, és ha mindenütt egyszerre folyt a vér, a szenny, okádta a bűzt megannyi üst, kályha, gőzölögtek a kiontott állati belsőségek, egészen infernális látványban és szagorgiában lehetett része annak, aki a Várhegyről letekintett. Egy kis darabka pokol a földön: aki itt élt és dolgozott, nem sok meglepetésre

számíthatott a túlvilágon. Ha nem volt légmozgás, és a levegő megült a külváros felett (mint például most, a téli hidegben), hetekig nem szabadultak a fojtogató szagoktól, melyek közül Marcus a legocsmányabbnak azt érezte, ami az ő udvarában terjengett. Talán ezért is tudta megkülönböztetni az összes többitől.

Menyhért állt az udvari üst mellett, fáklyák fényénél, maszkban, bőrkötényben, hatalmas fakanállal forgatva a rotyogó, fortyogó, bűzös lötytyöt. Egy-egy csontvég kikandikált még a zsíros léből, mint néhány szabadulni akaró kóbor lélek egy pokoli katlanban, de gyorsan visszanyomta őket a felszín alá, ahogy az ördögök is tehetik az alvilágban. Mellette mint Cerberus, zömök, izmos fekete kutya hevert. Rövid szőre alatt jól kirajzolódtak az izmok, valósággal vibráltak, mintha bármelyik pillanatban kész lenne a támadásra. Háromszög alakú, lelógó fülei azonnal megmoccantak széles koponyáján, ahogy meghallotta gazdája lépteit. A fülek után mozdult a közepesen hosszú fej, negyven fehér fogával fekete orra alatt, aztán az állat azonnal talpra ugrott, és csaholó ugatással üdvözölte Marcust.

A természetes jószágot kölyökként kapta egy mészárosától, akinek helyre tette kificamodott vállát. Akkor még csetlett-botlott nagy tappancsain, és cseppet sem tűnt félelmetesnek, de látott eleget a társaiból munka közben ahhoz, hogy tudja, jó hasznát fogja venni. A „mészárosok kuttyája”-ként emlegetett ebek eredetileg terelő és őrző feladatokat láttak el a gulyák mellett, egyben távol tartva a ragadozókat, legyenek azok emberek vagy állatok. Olyan tiszteletet parancsoló volt a megjelenésük, hogy a piacokon a kereskedők a nyakörvükön lógó bőrtárcába gyűjtötték a portékájukért kapott pénzt. Marcus egyetlen tolvajt sem ismert, aki meg merte volna közelíteni az erős és éber kuttyákat.

A vakkantásra Menyhért felkapta a fejét. Ő volt a legfiatalabb a segédek közül, még éppen csak túl a harmincon, akárcsak Marcus. Üdvözlésre emelte a kezét, aztán visszafordult az üst felé. A hóhér magára hagyta, hadd tegye a dolgát. Hentes csatlakozott hozzá, busa fejét a lábához dörgölve. Fülvakarást kapott cserébe.

– Nincs kicsit késő a főzőcskéhez? – kérdezte Marcus a vacsora készítésével foglalkozó Balthasart az edényekkel zsúfolt, füstös falú, döglesztően meleg konyhában. Az egyik sarokban hordónyi sózott hering gondoskodott a még teljesebb szagorgia élményéről.

– Most ment le a nap – nézett rá a negyvenöt fölött járó, szikár férfi kicsit értetlenkedve. Ő volt a legidősebb, és eleinte nehezen fogadta el, hogy egy másfél évtizeddel fiatalabb ember parancsoljon neki.

– Odakint – bökött hátra Marcus. – Az udvaron.

– Ja, hogy Menyhért! Elég sok dolog volt a városban, és nem akarta holnapra hagyni a munkát. Akkor nem lenne rá ideje.

Szerdán semmire nem lesz idejük. Piacnap lesz, pellengérre állítással, büntetésekkel, ítélezésekkel. Ez teljes napi jelenlétet követelt mindegyiküktől, legkevesebb délután négyig.

- Mit eszünk? – szimatolt Marcus a levegőbe.
- Én már semmit. Ti halat.
- De jólesne egy kis marhahús!
- Balthasar helytelenítőleg ingatta a fejét.
- Nem szeghetjük meg a böjtöt! Az bűn lenne.
- A szerzetesek szerint a belsőségek és a szalonna nem számítanak húsnak. A püspökök két pofára zabálják ilyenkor is a legjobb falatokat!
- Elkárhoznak majd! – jelentette ki Balthasar, tekintetében az inkvizítorok konokságával. Ő maga a böjt szigorúbb formáját tartotta, a negyvenelést: negyven napig napjában csak egyszer evett, napnyugta után, akkor is csak pár falatot. Marcus fel nem foghatta, hogyan képes ilyen jól megtartani az erőnlétét. – De ez nem jelenti azt, hogy követni kell a példájukat.
- Nem is hagyod, hogy így tegyünk. A sört meg a bort leszámítva.
- Valakinek gondolnia kell az üdvösségünkre – jegyezte meg szárazon Balthasar. Koplalástól beesett arca és korán öszülésnek indult haja jóval idősebbnek mutatta valódi koránál. – Ha már üdvösség – élénkült fel hirtelen. – Mi a helyzet a galgenbergi halottal? Melchior össze-vissza beszélt, amikor idejött.
- Majd mesélek – mondta Marcus. – Szólj, ha kész a vacsora – tette hozzá, és felment az emeletre. Szüksége volt egy kis magányra, hogy átgondoljon pár dolgot. Hentes hangtalanul követte.

Az emeleten több helyiség osztozott. Ezek egyike a *studiolo*, egyfajta dolgozószoa volt, melynek divatja épp ott-tartózkodása idején volt terjedőben Itáliában, s melyekből Marcus többet is volt szerencsés látni. Volt köztük egyszerűbb, pazarabb, kinek mit engedtek a lehetőségei, hogy a világtól elvonulva, régiségekkel, könyvekkel, műtárgyakkal körbevéve az elmélkedésnek vagy a tudományok művelésének szenteljék magukat. Némelyik – miként azzal a tulajdonosok a kisszámú kiválasztott előtt elbüszkélkedtek – egymagában nagyobb értéket képviselt, mint a ház, melynek egyik eldugott zugában kialakításra kerültek. Irigykedve járta körbe ezeket a helyiségeket, melyek tehetős gazdáik egyéniségét és érdeklődését tükrözték, és megfogadta: egyszer neki is lesz *studiolója*. Ezt a célkitűzését tulajdonképpen teljesítette, noha nem éppen úgy, ahogy annak idején képzelte.

Dolgozószobája falai fehérek voltak: sem freskók, sem gobelinek, sem intarziák nem borították. Régiségei sem voltak, könyvei viszont igen. Öt darabot számlált a kis könyvtár, amiből három orvosi témájú volt: Hippokratész, Galénosz és Avicenna anatómiával és sebészettel kapcsolatos munkái. A negyedik egy versgyűjtemény, az ötödik pedig egy külön Marcus számára összeállított kötet volt: ebbe másolta be a városi tanács egyik

írnoka a budai törvénykönyv ítélkezésre és büntetésekre vonatkozó részeit. Furcsán néztek rá, mikor ezt kérte, de hát ő volt az első hóhér Buda történetében, aki tudott írni-olvasni, így teljesítették a kívánságát.

A könyvek egy polcon elfértek, míg a szoba többi részét – és ezek tették igazán *studióvá* a helyiséget – a mennyezeti gerendákról különböző magasságokban lelógatott, vagy polcokon, emelvényeken elhelyezett koponyakülönlegességek (állati és emberi vegyesen), illetve Marcus szépen összerendezett feljegyzései és rajzai töltötték meg.

Ezek részben portrék voltak, részben anatómiai rajzok azokról a testekről, amelyekbe Marcus szabadidejében alaposabban betekinthezett a pince magányában. Boncolt már partra mosott hullákat, öngyilkosokat, idő előtt a kötélről levágott halottakat, állatokat, torzszülötteket, szóval mindent, amihez csak hozzájutott. A látottakat és tapasztaltakat papírra és pergamenre rögzítette, szénnel, ólomvesszővel, ezüstceruzával. Ha már orvos nem lehetett, ebben élte ki magát. Rajztehetsége már korán megmutatkozott, és az egyetemi évek során tovább csiszolta. Százával álltak halmokban a rajzok, gondosan csoportosítva, felgöngyölve vagy könyvként fatáblák közé illesztve. Alkotásai leginkább saját örömét szolgálták, segédeit – Balthasart leszámítva – nem igazán nyűgözték le.

Azon orvosok viszont, akik tudtak erről a hóbortról, s nem viszolyogtak a vele való találkozástól, időnként felkeresték, hogy titokban vessenek néhány pillantást rajzaira, remélve, hogy segítségükkel pácienseiket is gyógyuláshoz segíthetik.

Az arcképeket viszont kizárólag magának készítette. Itáliai éve alatt egy ottani barátja bejáratos volt egy festőműhelybe, ahová időnként őt is magával vitte. A mester, aki soha nem tett szert nagy hírnévre, tisztos iparosként készítette a szentek képeit, oltárokat, a megrendelők kívánságainak eleget tevő portrékat, és valami furcsa szokástól vezérelve előszeretettel festette meg kivégzettek arcvonásait akár a Krisztus mellett függő latroként, római katonákként vagy gonosz alakokként. Sajnálta ezeket a szerencsétleneket, akkor is, ha bűnösök voltak, mert tudta, semmi nem marad utánuk. Így hát azzal, hogy megörökítette vonásaikat a jövőendő korok számára, halhatatlanná is tette őket. S mint ha ez nem lett volna elég, arra is törekedett, hogy ne csupán a jellegzetes külső vonásokat ábrázolja, hanem az elhunytak személyiségét is visszaadja.

Marcus ezt azért túlzásnak tartotta, hisz az idős mester nem sokat tudhatott a halálra ítélték életéről. Mikor hóhér lett, és az első embert lefejezte (ami után két napig enni sem bírt), eszébe jutottak az akkor már halott festő műhelyében tapasztaltak. Papírt ragadott, és emlékezetből rajzolta le a kivégzett férfi arcát, nyitott szemmel, mintha még élne. Andrásnak hívták, és megerőszakolt egy szabad lányt. Az örömlányokkal sem lehetett megtenni mindent, és András, aki a zsoldjáért cserébe némileg többet várt volna el, ezt saját kárán tapasztalta meg. Türelmetlen, erőszakos ember volt, aki a csatatereken kiváló harcos lehetett – a rajzon ezt sikerült belevinnie a kemény tekintetbe, a keskeny, parancsoló száj vonalába, a haragosan megvonagló felsőajakba. A kép nemcsak a jellegzetes vonásokat, hanem a személyiség lenyomatát is őrizte.

Az első rajzot követte a többi. Eleinte rendszertelenül és változó minőségben, később azonban, ahogy rákapott az ízére, egyre jobb és jobb portrék kerültek ki a keze alól. Mindegyikre ráírta az áldozat nevét, a dátumot, amikor és ahogy meghalt, a körülbelüli életkorát, és hogy miért ítélték el. Az öngyilkosok sokszor ismeretlenül kerültek a föld alá vagy a folyóba, így náluk több adatot kénytelen volt elhagyni. Ugyanígy készültek rajzok azokról is, akik gondos ápolása ellenére belehaltak betegségükbe-sebeikbe. Őket volt a legnehezebb megörökíteni. Mindent megtett, hogy megmentse őket – hiába. Sokuk a kezei közt hagyta el az árnyékvilágot, ez pedig mélyen felkavarta. Ha ölt, hóhérként tette. Ha életet mentett, azt orvosként.

Meggyújtotta a gyertyát, papírt, szenet, ólmot, ezüstceruzát készített elő, és bőrtámlás székébe ereszkedett az asztalhoz. Csuklyáját magán hagyta, mert hideg volt. Tarisznyájából kihúzta a sárga szalagot, amit a szép székeség hajában talált. Az ezüstoffonallal hímzett, gránátalmamintás, gyöngyökkel kivarrt selyemszalagot megszáradt vércseppek pettyezték. Hentes orrlyukai kitágultak, fejét kíváncsian közelebb dugta.

– Nem szabad – mondta Marcus.

Hentes mordult egyet, majd elheveredett mellette a padlón.

Marcus felemelte a szalagot, és hosszasan tanulmányozta. Meg is szagolta, érzi-e rajta a háromfán talált hölgy finom illatát, de amit érzett, az inkább enyhe füstszag volt. A szalag két vége nem volt elvarrva, és hosszúsága sem tett ki egy rőfnyit, szélessége pedig tenyérnyit, de ha a lány idegen volt (miként egyre inkább hitte), nyilván sietősen alkalmazkodott a helyi szokásokhoz. Ha Bécsbe megy, sárga vállkendőt kellett volna felvennie. Milánóban fekete palástot. Más városokban zöld övet kellett volna tekernie a dereka köré, vagy piros, csúcsos sapkát viselnie, mint a zsidóknak.

Marcus lehunyta a szemét. Aprólékosan felidézte magában a halott nő vonásait. Homlok, szem, arc, orr, száj, áll. A haja. A füle. A szépsége. A romlottsága. Romlottság? Nem is tudta, ezt miért gondolta róla. Talán a szalag miatt.

Marcus rajzolni kezdett. Azt gondolta, míg elkészül a hal, a portréval is végez. Érezte a sülő hús illatát, azt viszont már nem hallotta, hogy Balthasar felkiabál neki. A léptek sem ütötték meg a fülét, ahogy Caspar felóvakodott az emeletre, hogy megnézze, mit csinál. Érintetlenül maradt az óntányérra tett hal és kenyér, a kupába töltött bor, amit az ajtó elé tett. Egyik rajz készült a másik után, és késő éjszaka volt, mikor a papírról valóban a halott szépség tekintett rá. Addigra nevet is adott neki, hogy ne maradjon üres a lap alja.

A háromfa hölgye.

Elégedettséget érzett, fáradtságot nem. Munkáját csak a gyertya lobbanása szakasztotta félbe. Elővett egy másik lapot, és hajnalig rajzolt tovább. Újra és újra elkészítette a portrét, csak éppen kisebb méretben. Akkorában, hogy azt a háromkirályok kényelmesen magukkal vihessék, és megmutathassák a piaci forgatagban, hátha valaki felismeri.

Bánhidi Lilla

Sorsod Borsod

(regényrészlet)

A szokásosnál is sötétebb a népkerti ösvény az árnyas platánfák alatt. A köztéri lámpák fényeit lefogja a ködös levegő, csak pár centire világítanak. A parkban egy férfi sétál. Nyakát behúzza középhosszú szövetkabátja gallérjába. Kezében póráz.

Átlagosan tizennégy és tizenhat fok közötti hőmérséklet, országszerte több óras nap-sütéssel, ezt ígérték mára a meteorológusok a kereskedelmi csatorna reggeli híreiben. A miskolciak meleg kabátot vettek. Aki itt él, tudja: Miskolcra nem érvényes sem az átlagos, sem az országszerte. A Kosztolányi Dezső téri mérőállomáson a hőmérő higany-szála kilenc fokig kúszott. A nap csak délelőtt sütött ki, tíz perc után el is tűnt.

Az órájára pillant. Háromnegyed hat múlt. Tizenkét perc van vacsoráig. Egy gyors sétára elég, állapítja meg. Töltött csirke és rizibizi lesz, a kedvence. Összefut a nyál a szájában. Uborka, emlékezteti magát. Ne felejtsek el lemenni a pincébe egy uborkáért, mielőtt hazamegyünk. A kutyához hajol, lecsatolja a nyakörvet a pórázról. Mehetsz, mondja. A zsebébe kotor, összegyűrdött cigit és öngyújtót vesz elő. Rágyújt. Mélyet szív a cigiből, gyors léptekkel indul a kutya után.

A park másik végén, a Vigadó felől, szél támad. Végigsüvít az üres járdaköveken, körbefújja a szökőkutat, a játszótéren megmozgatja a hintát, a rozsdás szerkezet hangerősen nyikordul. A közeli pad alól kifújja a csikkeket. A kis ösvény eldugott végén, egy fa tövénél felborzol egy gondosan összehordott avarcupacot. A színes levelek magasra röppennek, alattuk gyémánt hideg fénye csillan. A sárral kevert lombok között ujjak körvonala rajzolódik. A mutatóujjon beszakadt, fekete a köröm.

Rexi mohón szívja magába a térkövek melletti fűszálakon maradt szagokat, a park távolabbi részéből ismeretlen, erőteljes aroma csapja meg az orrát, édeskés és fanyar. Követni

kezd. Jobbra fordul, a szökőkútnál már erőteljesebben érzi, belefeledkezik a szimatolásba, gyorsabban szedi a lábait, az új szag a kisösvény felé csábítja. Rákanyarodik és futásnak ered.

A férfi egy utolsót slukkol, eldobja a csikket, rátapos. Az órájára néz. Hat óra két perc. Indulniuk kell.

– Rexi! Rexi! Vissza! – kiált. – Hozzám!

A kutya után fut.

Rexi orra az ösvény végén belegázol az avarba. Látja, hogy a földön fekszik valami. Valami, ami csillog. Lendületet vesz, elrugaszkodik. A férfi utánakap, megragadja a hátán a szőrösomót, visszarántja a járdára. A kutya hangosan és kétségbeesetten ugat, a fa irányába kapálózik. A férfi elhúzza és, a nyakörvére visszacsatolja a póráz.

– Rexi, gyere szépen, mennünk kell az uborkáért. Aztán kapsz te is vacsorát!

Eltűnnek a Jégcsarnok irányába.

Az éjszakára ígért szélvihar a vártnál hamarabb érkezik. Belekap az öt méter magas lombba, tépázza, az ágak megreccsennek, a levelek egymás után hullnak a földre. Rá az avarkupacra. Mindent betemetnek maguk körül.

„Hétfőgőn lehűlés várható, majd hétfő reggel enyhe melegfront éri el hazánkat, amely többfelé okoz havazást.” A vacsoraasztalhoz átszűrődik a szomszéd szobából az esti híradó utáni időjárás-jelentés. „A legnagyobb mennyiségű hó az északkeleti területeken várható. Oda a szokásosnál hamarabb érkezik idén a tél.”

Monday night, to the club. Sötét. Sűrű levegő. *Tuesday night, to the club.* Lila fények cikáznak. Vállak préselődnek. *Wednesday night, what a headache.* A basszus egyre mélyebbről dübög. Mellkasok rezonálnak rá. *But I went, to the club.* Az erek szűkülnek, a vérnyomás emelkedik. *Thursday night, to the club.* A kezek a levegőbe pumpálnak. Fent. Aztán fejmagasságban. Újra fent. Újra lent. *Friday night didn't wanna go,* felpörög a ritmus, fejek mozdulnak az ütemre. *But my friend Michelle called me on the phone,* a zene elhalkul, a szöveg dominál. *and so I went to the club.*

A DJ a keverő potmétereit alapállásba húzza. Lekapcsolja a teremben a lámpákat. A visszafojtott csendben zihálásokat hallani.

A karok könyökmagasságban visszahúzza. Mindenki tudja, mi jön. Még négy ütem. Egy. Kettő. Három. Négy. Berobban a hang. Visszhangzik. *To the club. To the club.* Sikítások, hörgések, füttögések mindenfelé. *To the club.* A stroboszkóp pillanatképeket szaggat. *To the club.* Kalimpáló kéz. Röppenő haj. Csukott szemmel táncoló férfi arca. Felugró, tele szájjal üvöltő lányok.

Vanda hátulról átöleli barátnőjét, és szorosan magához húzza. Érzi, ahogy Enikő teste rázkódik a nevetéstől. Ő is alig bírja visszafogni magát.

– Nem látod, hogy együtt vagyunk? – kiált jobbra a mellettük táncoló, magas homlokú, izompólós, szemüveges srácnak. Vanda figyelni őt egy ideje. Először a táncparkett

jobb oldalán tűnt fel, onnan bámulta Enikőt, számonként egyre közelebb jött hozzájuk, most már szorosan mellettük táncolt. Csak pár tíz centi választotta el a kezét Enikő hátsójától. Igyekezett úgy mozogni, hogy lopva megérinthesse Enikőt, ekkor Vanda elrántotta barátnőjét, ilyenkor a fiú vicces mozdulatokkal betáncolt közéjük.

Vanda egy pillanatra elmélázik a fiún. Látásból ismeri, de nem tudná megmondani, honnan. Valamelyik egyetemi előadáson láthatta? Vagy a büfében? Így közelről egész jóképű, állapítja meg magában, csak az a béna szemüveg nem kellene rá. Nézi a fiú felsőtestén feszülő pólót, annyira szűk, hogy nem hagy nyitott kérdéseket az alatta lévő izmok számát és kidolgozottságát tekintve. Kár érte, állapítja meg Vanda. Előre sajnálja, amit mondani készül. De nem tehet mást, mert Enikővel van egy megállapodásuk és ma ő van soron. Ha valaki próbálkozik, az ő feladata leszerelni. Legutóbb két hete buliztak, akkor Enikő volt, ma viszont ő a pasi. Ami azt jelenti, hogy Vandának kell előre mennie a szórakozóhelyen, ő rendel, ő reklamál és ő szereli le a próbálkozókat. Már hónapokkal ezelőtt megbeszélték, hogy ha együtt mennek szórakozni, együtt is töltik az estét, nincs pasizás. Így biztosan jól érzik magukat, és egyikük sem marad egyedül a buliban. A szabályt Vanda találta ki. Az egyedül töltött este lehetősége őt fenyegette inkább.

Enikő feltűnő lány, még akkor is kiszúrják a férfiak, ha, mint ma este, tornacipőt, laza pólót és széles, boyfriend farmert visel. Hosszú, természetes szőke haja, gazellaalkata és reklámba illő mosolya mágnesként vonzza a férfiakat. Tavaly Vanda titokban benevezte az egyetem szépe versenyre. Meg is nyerte. Azóta több helyi lapban is szerepelt modellként, az *Észak-Magyarország* Nap lánya rovata a szokásos képek mellett egész oldalas interjút hozott le vele a honlapon.

Négy és fél hónappal ezelőtt megtört a sikerszéria. Enikő és a fiúja szakítottak. Pontosabban szakításra nem is volt szükség, miután a lány egy erősre sikerült csoportbuli végén félreérthetetlenül összegabalyodva talált rá és Mimi becenevű évfolyamtársukra. Enikő szíve összetört. Magába roskadt, lemondta a fotózásokat, kerülte a csoporttársait. Egyedül Vandával volt kedve találkozni. Az egyetem legnépszerűbb fickói hiába próbálták randira hívni. Enikőt a csalódás után senki sem érdekelte. Vanda, bár magának sem vallotta be, szíve mélyén örült, hogy a barátnője felszabadult. Másfél éve szingli, végre nem kell azon gondolkodnia, kit hívjon el magával programokra.

– Tirhulj innen és ne abajgasd a csajom! Cső! – mondja ki végül az izmos testű szemüvegesnek a végszót Vanda. Azért, hogy a mondandójának nyomatékot adjon, látványosan fogdosni kezdi barátnője fenekét. Enikő még jobban rázkódik a nevetéstől, és ahogy a fiú eltűnik mellőlük, Vandából is vihogásban tör ki.

– Szegényke, láttad volna a döbbenetet az arcán! – kacag. – Eni, kérlek, cseréljünk. Ma nem bírok több pasit leoltani.

– Oké – Enikő megmarkolja barátnője kezét, és a bár felé húzza. Előttük hosszú a sor, Mindenki a pulton álló lányokhoz akar kerülni, akik vízipisztolyból lövik az italokat, ritkán a poharakba, gyakrabban egyenesen a vendégek szájába. A hangfalakból épp a Gala ősrégi popdalának, a *Freed from desire*-nek újramixelt változata üvölt. A DJ biztosra megy, jól tudja, hogy a miskolci közönségnél egy régi slágerrel nagyobb sikert arat, mintha a legújabb budapesti klubzenékkal kísérletezgetne. Márpedig aki DJ-ként bekerül a legendás egyetemi Rockwell Klubba – a Rokiba –, az biztosra akar menni. Vagy a kilencvenes évek zenéit vegyíti bele a mai mainstreambe, vagy ha igazán meg akarja fogni a közönséget, Eddát vagy Hooliganst játszik. Különösen a Miskolci Egyetemen, ahonnan az EDDA elődzenekara a Griff indult a hetvenes évek elején. Az E per hatos kollégium próbatermében játszottak, és itt, a Rockwell elődjében, a Boci Bárban koncerteztek először.

Ha egy miskolci buliban megszólal az Elhagyom a várost, a borsodiakból előtörnek az érzelmek. Összeborulnak, könnyes szemmel üvöltik, hogy „mindent itt hagyok, mit Miskolc adhatott”, és bármi is történt aznap este, csak arra fognak emlékezni, hogy mekkora buli volt.

A bárpultonál végül mégis Vanda rendel. Pici termetével könnyen átfurakodik a Firmaavatót ünneplő vébékázó gépészek között. Mikor visszaér az italokkal az asztalukhoz, Enikő a telefonját nyomkodja és vigyorog. Vanda mögé lopózik, egy pillanatra meglesi a kijelzőt, látja, hogy épp egy csetprogram van nyitva, és viccesen barátnője fülébe súg.

– Megcsalsz, életem? Vigyázz, visszahívom a szemüveget!

A lányok játékát ketten is figyelemmel kísérik. Egy magas, pufi dzseki, csíkban kiborotvált hajú férfi a bejárat mellett. A falnak támaszkodik, a tekintete megpihen rajtuk, mint-ha mozifilmet nézne. Egy elegáns fekete szövetykabátos pedig a terem sötétebb sarkából. Egyedül ül. A lába keresztbe vetve, hátradől a széken elmélázva, mintha várna valamire.

Enikő zavartan zárja le a telefonját és a keresztpántos fekete kistáskájába csúsztatja.

– Nem, dehogy.

– Ki vele. Látom, hogy titkolsz valamit.

Enikő elmosolyodik. A szeme csillog. Nagy levegőt vesz, hogy belekezdjen, de meggondolja magát.

– Oké, tényleg van valami. Tök fura és izgalmas. De most még nem mondhatom el. Tudom, hülyeség, de félek, hogy ha idő előtt beszélek róla, azzal megtöröm a varázst.

– Ez így nem ér! Tudod, hogy képtelen vagyok várni! Mondd már el! – kérleli Vanda.

– Adj még pár napot, hogy biztos legyen.

– Jól van. Akkor legkésőbb hétfőn megtudom? – mosolyog kajánul.

– Elég! Gyere, táncoljunk!

A parketten Enikő többször is előveszi a telefonját. Vanda grimasszal jelzi nemtetszését, Enikő nem akar balhét, megnézi rajta az időt, aztán mindannyiszor gyorsan vissza is csúsztatja a táskájába.

– Elmegyek a mosdóba – próbálja túlkiabálni a hangos zenét Enikő. Elindul, majd visszaneéz barátnőjére.

– Úgy látom, hosszú a sor. Ígyál addig egyet, oké? Majd jövök – ezzel eltűnik a tömegben.

Vanda le akar ülni, de csak egy székek üres az asztaloknál. Emlékszik, ott pár perce még egy elegáns férfit látott. Biztos italért ment, gondolja, bunkóság lenne lecsapni a helyére. Járkál egy kicsit. Fél óra múlva úgy érzi, nem bírja tovább, a lába fáj a magas sarkú cipőben. Visszamegy az asztalokhoz, az elegáns férfi széke még mindig üres, elfoglalja. Sarkát kibújtatja a cipőből. A mosdó irányából érkező embereket figyeli. Enikő nincs közöttük. Mi tart még eddig, bosszankodik magában.

Felhívja Enikőt. A hívott szám átmenetileg nem elérhető, mondja a géphang. Biztos nincs benn térerő, gondolja Vanda. Utánamegy a mosdóba. Kivárja a sort, mindegyik fürke előtt megáll, Enikő itt vagy, kérdezi és hangosan kopog. Egyikben sem találja a barátnőjét. Elindul a táncter felé. Körbejárja. Sehol sem látja Enikőt. Aztán a pultok mellett megy végig. Visszaül. Megnézi a telefonján a holnapi zéhá idejét, nyolc ötven. te jó isten, hogy fogok felkelni, jut eszébe, pedig még át is akarta futni az anyagot. Végignézi az este készített szelfiket. Eszébe jut, hogy mi van, ha Enikő meg őt keresi és pont elkerülték egymást. Visszamegy a táncterre. A pultokhoz. A mosdóhoz. Sehol nem látja. Úgy dönt, ír még egy esemest, azt meg kell kapnia, ha van térerő a telefonján. Ha nem jön válasz, elindul haza.

Eni, hol vagy, légszi gyere, holnap zéhá, nem akarok megbukni, pötyögi be. Vár pár percet, de nem jön válasz.

A ruhatárból kiveszi a kabátját, kimegy az épület elé. A bejárat mellett DVTK sálas fiúk artikulátlan hangon üvöltik, hogy „Csak a Diósgyőr!”. Mögöttük két lány cigizik. Vanda arca felderül. Egyiküket ismeri, együtt járnak angolra. Odasiet.

– Juci, nem láttad véletlenül Enikőt? Tudod az a magas szőke lány, a jogról. Elvesztettük egymást a tömegben, és sehol sem találom.

A lány értetlenül néz Vandára.

– Elvesztettétek? De hát Enikő már vagy egy órája elment. Pont itt cigiztünk, mikor kijött. Nagyon sietett és beszállt egy taxiba.

– Gyerünk, Pilu! Az utolsó ház az!

Két férfi száll ki a sötétkék Opelből Arnót szélén. A szikár, sötét tolldzsekis komótosan zárja az ajtót maga után. A másik magasabb, testesebb fajta, bőrdzsekiben, hosszú szárú bakancsban pattan ki az autóból. Arca gyűrött, sötét, ősz szálakkal vegyülő haja zilált hatást kelt. Az ügyeletesek ébresztették, és az indulás előtti teendők többségét beáldozta, hogy minél hamarabb a helyszínre érjen. Vastag, íves szemöldökét összehúzza, úgy pásztázza körbe a környezetet. Csekk. Csekk. Csekk. Ezt még a rendészeti tanulmányok előtt,

egy eredetileg katonai célokra kifejlesztett amerikai küzdősport tanfolyam első óráján tanulta, hogy bárhol is van, bármit is csinál, fél szemmel mindig a környezetét figyelje. Intenzív tanfolyam volt, tömbösített órákkal, Budapestről járt az oktató. A fővárosban népszerű volt az újhullámos harcművészet, három helyszínen is rendszeresen tartottak ilyen edzést, két iskola versengett egymással a tanítványokért. Miskolc még karate és dzsúdó lázban égett, az új keletű küzdősportokról nem is nagyon hallottak az itt élők. Akik mégis, és igényük is lett volna valami újra, másra, nem volt elég pénzük egy menő budapesti edző heti többszöri utazgatását megfizetni. Így maradtak a gyorstalpalók, tömbösített órák, intenzív hétvégék, ahol a vidékieknek gyorsan letolták a tananyagot, a gyakorlást meg már maguknak kellett megoldaniuk. Csekk. Csekk. Csekk. Ez az egy maradt meg a fejében az egész tananyagból. Minden órán legalább tízszer üvöltötte el magát az edző, amikor azt gyakorolták, hogyan kell egy helyszínen helyezkedni. Az első, fiam, az edző a felnőtt férfiakat is fiamozta, nem törődött vele, ki hány éves, hogy háromszázhatvan fokban csekkolod a környezeted. Megnézed, mi van körülötted, felméred, hol mennyien vannak, milyen távolságban, neked van-e menekülőút, nekik van-e menekülőút. Ha utcán mész, a kirakatokban nézed, hogy mi történik mögötted, érted? És Gyepes Norbert értette. Nyomozóként is használja a módszert. Az arnóti végen gyorsan felméri a terepet. A környező házakat, kapukat, a közeli erdőt, és számba veszi a betörők menekülési lehetőségeit.

Előveszi a fegyverét. Kibiztosítja.

– Szólj be, hogy itt vagyunk.

Még egy autó érkezik. A hajnali csöndbe élesen hasít az ajtócsapódás zaja. Az ablakok megremegnek. Kuttyák futnak a kerítésekhez, némelyiken megcsörren a lánc, éktelen ugatásba kezdenek. Egyenruhás férfi száll ki az autóból, az Opelesek felé indul.

– Mi a helyzet, Gyepi, mit tudtok? – szólítja meg a civil ruhásokat.

– Telefontanús bejelentés. Kiabálásokat hallottak a ház hátsó részéből Egy idős házaspár lakik itt és velük lehet egy tizenegy éves srác is. Nem tudjuk, hányan vannak – az órájára néz – De szerintem egy lesz, és sejtem is, hogy ki.

– Ki?

– Baszki, te nem voltál a pénteki eligazításon? Ki tört be hajnalban idősekhez kilencszer az elmúlt két és fél hónapban?

Az egyenruhás kérdőn felhúzza a szemöldökét. Csendben marad. Gyepi a fejét ingatja.

– Nincs erre időnk, inkább megmondom, oké? A furikos.

– Furikos? – kérdez vissza a járőr.

– Furikkal jár terepszemlézni. Ócskavasazik, ez a fedősztori. Beengedik az udvarra, összeszedi a vasat, közben meg felméri, érdemes-e visszajönni. Ismered az ilyet, nem? Vagy pestről jöttél? Egy halott, három súlyos sérült. Legutóbb majdnem elkaptuk, most nem menekülhet el! A társához fordul: – Pilu, mi előlről megyünk, a járőr kolléga meg megkeresi a garázst és azon át!

A bézs színű Kádár-kocka ház előtt széles veranda, az ablakokon leengedve a régi faredőny. Kívülről a ház békésnek tűnik. Gyepi halkán átugorik a kerítésen, Pilu után megy. Halkan osonnak a bejáratához. Lenyomják a kilincset. Az ajtó nem nyílik. Gyepi ujjjaival mutatja a visszaszámolást, háromtól egyig, egynél mindketten lendületből rárontanak a bejáratra. Nem tudják betörni. Pilu felszisszen.

– Szétrobban a fejem! Rohadt másnapos vagyok!

Gyepi gyorsan a ház oldalához indul. A szűk, kitaposott ösvényre rálógnak a nyárról megmaradt rózsabokrok, felemeli a karját, hogy az ágak ne tehessenek kárt a bőrkabátjában. Hátraszól sziszegő kollégájának.

– Piáltál? Hát nem randid volt?

Pilu kezét végigkarcolja a bokor kiálló ága. Maga elé káromkodik.

– Ja, de randi volt.

– És bepezsgőztetek? Vagy mitől vagy ilyen szarul?

– Ugyan már, ki iszik pezsgőt.

– Hát akkor? – veti oda Gyepi, közben a pince oldalsó lejárátát vizsgálja.

Pilu elhallgat. Tudja, hogy elárulta magát. Hirtelen teljes figyelmét az egyik ablaknak szenteli. Abban bízik, a témaváltással sikerül megelőznie a további kérdéseket.

– Ez az ablak nem jó, megnézem a többit.

– Megtaláltad a port? Valld be baszki!

Pilu nem válaszol, az ablak keretét nyomogatja.

– Ezt nem hiszem el! Pacsay kockáztatott, amikor lenyúlta, te meg lazán felszívod a titkárnővel? Ezért még számolunk!

Pilu felszisszen.

– Hagyd abba a kurva sziszegést, és találj egy rohadt ablakot, amin be tudunk jutni! A többiért később számolunk!

– Gyere, ez nyitva! – kiált Pilu és egy egyszárnyú ablakra mutat az alagsorban. Bemászik, Gyepi utána.

– Te balra, én jobbra – mondja Gyepi, mikor felérnek a lépcsőn a földszintre.

– Fel a kezekkel, rendőrség!

A házban sötét van, de beszűrődik az utcai lámpa fénye és kirajzolódnak a tárgyak. Pilu balra indul, az első helyiségben szétnéz, a spájzba is benyit.

– Konyha, spájz tiszta!

Gyepi belép a fürdőbe, a cipője megcsúszik a padlón.

– Mi a szar ez?

Elemlámpával megvilágítja.

– Ez vér – mondja magának, majd a társának kiált.

– Valaki megsérült, a fürdőben vér van!

A lakás folyosóján összetalálkoznak a járőrrel.

– Garázs, pince üres.

Egy pillanatra elhallgatnak, a hálóból halk sírás szűrődik ki. Gyepi berohan, a szekrény aljában összekuporodva megtalálja a kislányt. A reszkető gyereket a járőrrel kiviteti a házból.

A nappalihoz érnek. Az üvegbetétes ajtót berúgják.

– Rendőrség! Kezeket fel! A kezeket akarom látni!

A sötétben egy alak a távolabbi ablak felé rohan, kiugrik. Az udvarról tompa puffanás hallatszik. Gyepiék utána ugranak, elkapják, a földre teperik.

– Most véged, ugye tudod?

– Végem? – nevet a férfi. – Legalább két évig lesz kaja, meg ingyen kondi. Még van két címem, ha kijövök, megcsinálom.

Pilu teljes erőből beletérdel a férfi hátába.

– Én meg anyádat csinálom meg!

Miután a férfit az autó hátsó ülésére tuszkolják, a két rendőr összenéz, mindketten arra gondolnak, hogy tesznek egy kis kitérőt. Pilu már a váltót markolja, de Gyepi megfogja a karját.

– Kérem a Fedett Szoba kulcsát. Most.

Pilu elhúzza a száját, felemelkedik az ülésben, kiveszi zsebéből a kulcscsomót és átadja. Gyepi közelebb hajol és halkán folytatja.

– Ma este enyém a kecé. Már ledumáltam a kis gyakornokkal, hogy korrepetálom. Te meg legközelebb a bulira jöhetsz oda. Ajánlom, hogy addigra pótold, amit elfogyasztottál a közösből.

A reggeli híradó szignálja üvölt a kettes vágóból. Pár négyzetméteres szobában kapucnis fiú babrál a hangsavokkal. Csíkra húzza a szemét. A vágópult jobb sarkában az óra ötvenhetet jelez. Két és fél perc van adásig, a kész híradónak a vágóból huszonöt másodperc múlva fel kell töltnie a szerverre, hogy a rendszeren átpörögve a vezérlőből pont hat óra nulla nullakor a nézők nappalijában elinduljon a reggeli kiadás. Minden másodperc számít. Még tizenhárom.

A reggeli az egyetlen híradó, ami nem élőben megy. Az élő adást hét éve beszüntették, mert a közvélemény-kutatások szerint reggel főleg kisgyerekes édesanyák és az iskolából lógó kamaszok néznek tévét, őket pedig nem a legfrissebb hírek érdeklik, hanem receptek, egészségügyi tippek, sztárpletykák és romantikus sorozatok. A döntésben persze az is közrejátszott, hogy ha nincs élő adás, nem kell behívni a műsorvezetőt, a sminkest, a fodrászt, nem kell rendező és asszisztens, sugógépkezelő, nincs szükség adásbonyolító stábra, adásszerkesztőre, segédszerkesztőre, riporterekre, grafikusra, feliratozóra és külön stúdiótakarítóra sem, és máris spórolt a csatorna, különösebb megszorítások nélkül.

A tizenkét szintes székház középso szintjein ezért hajnalonként hét éve csend van. A sötét folyosókon csak számítógépek, liftek és a szerverszobák jelzőfényei világítanak.

Egyedül a kettes vágóból szűrődik ki erőteljesebb, kékesfehér fény, és innen indul el az élet hat óra előtt néhány perccel. Még két konzervhíradó készül reggel. A kétszáz négyzetméteres irodát az ötödiken nyolc óra után előzönlük a napi riporterek, az utolsó szignálhangok már belevegyülnek a hírfőszerkesztőség reggeli nyüzsgésébe.

– Meg tudja erősíteni az információt? Mit mond az ügyvéd, van joga ehhez? Milyen tünetei voltak elsőként? Láttá, hogy ki lőtt? Mennyit kér a felvételért? Vállalja kamerák előtt is?

Mindenki telefonál, vitatkozik, kérlel, fenyegetőzik. Az egyterű irodában állandó hangzavar van, mióta a közösség érdekeire hivatkozva pár éve összenyitották a helyiségeket. Délelőtt a híradó főkiadásának munkatársai zsiszsegnek. Mire ők elcsendesednek, mert megszerezték az estéhez szükséges információkat, elkészítették az interjúkat, megérkeznek a magazinok. Épphogy levonul a főhíradó stábja, a politikai háttérműsor szerkesztői már lázasan kapkodják a telefonokat, a műsorvezető a felelős szerkesztőt üldözi félig kész sminkben, hogy az ellenzéki párt szakértőjéhez megírt kérdésekről egyeztessen. Hajnal egykor az éjszakai nézettséget növelni óhajtó bunyós filmek első kockáival csendesedik el az ötödik emelet.

– Még nyolc perc, húzzatok bele, mindjárt kezdünk! – a napi adás szerkesztője feláll a székből és az állát is megemeli kiabálás közben, hogy az utolsó sorban is hallják a riporterek.

A termék összenyitásával egyértelművé tették a dolgozók közötti hierarchiát. Az igazgatói szobákhoz legközelebb a felelős szerkesztők ülnek, és tőlük fontossági sorrendben távolodnak a riporteri asztalok.

Az első sor a politikai riportereké, mögöttük a szakpolitika újságírók, majd a közélet, a kultúra, a bűnügyi rovat, az utolsó sorban pedig, leghátul, a celebek ügyeivel foglalkozó részleg. Pár hete a hátsó sor megcsappant, miután az egyik riportert összebútorozott az interjúalanyával, egy őrült rockzenésszel, és influenzakerkedni kezdett. Ez még önmagában nem rendítette volna meg a szekciót, de aztán kiderült, hogy a rockzenész a sztárrovat másik riportérének is csapta a szelet, sőt őt is magához akarja költöztetni, a két riporternő hajba kapott, és végül mindketten kiléptek.

A bűnügy gyorsan reagált az új helyzetre, elfoglalták az üresen maradt két asztalt, így a szerkesztőség hátsó részében kizárólag bűnügyes férfiak pöffeszkednek. Kora reggeltől mennek a csajozós sztorik és a disznó viccek. Az egyik harmincas bűnügyes riportert most is azzal kezdi a napot, amivel szokta: a saját poénjain nevet hosszan, gurgulázva.

– Figyeljetek, ezt még nem hallottátok! Miért játssza el a csajom az orgazmust? Mert azt hiszi, érdekeli!

A hátsó sorok felől hangos kacagás, visítozás hallatszik.

Alexa idegesen üti a klaviatúrát. Az ötödik sorban ül, a terem közepén, minden irányból eljutnak hozzá a zajok, képtelen koncentrálni. „Bajban a közházak - Nem bírják tovább fenntartani az intézményeket az önkormányzatok”. „Világhírű karmester érkezik

Magyarországra”. „Kedden nyílik a dokumentumfilm fesztivál” egytől egyig tök unalmas témák, állapítja meg magában. Az egyetlen hír, ami felkelti az érdeklődését, hogy betörték az egyik Podmaniczky utcai galériába, ahonnan értékes festmények és műkincseket vittek el. Ez határterület, biztosan lenyúlják a bűnügyesek, pedig ebből milyen jól lehetne forgatni rejtett kamerával! Megmutatni, hol mentek be, végig követni az útjukat, beszélni biztonságtechnikai szakértővel, megkérdezni a környező galériákat, vagy csak szétnézni a bolhapiacokon, hátha felbukkan valamelyik lopott műkincs. Fintorogva zárja be a rendőrség honlapját.

Arra gondol, hogy csinál gyorsan egy kávé, hátha közben eszébe jut valamilyen hír múlt hétről, amit folytatni lehet az esti híradóban. Nem izgatja a kultúra. Magát a kultúrát persze szereti, olvasni, színházba, kiállításokra járni, de ha riportokról van szó, azokat a történeteket szereti, amikben segíthet, utánajárhat egy-egy igazságtalan helyzetnek és kiderítheti az okát, megkeresheti és kérdőre vonhatja a felelősöket. Az oknyomozós riportok a kedvencei. Amikor Budapestre költözött és a tévéhez jelentkezett gyakornoknak, boldog volt, ha bármilyen témában a mikrofon közelébe engedték, és a szerkesztő-riporter interjúja után ő is feltehetett egy-egy kérdést. Aztán végigjárta a ranglétrát, rengeteg témában készített riportot, számtalan műsorba. De hiába szeretett volna bűnügyi vagy politikai riportert lenni, ezeken a területeken évek óta nem volt üresedés, egyetlen hely szabadult csak fel, az egyik kulturális riportert helye. Az értekezleteken irigykedve hallgatja a többi riportert, akik izgalmas témákat dolgozhatnak fel a híradó elejére. Ő pedig egyre kelletlenebbül adja elő a híradó utolsó riportjainak szánt témáit. Felkapja a bögréjét, és a szomszédos folyosóra siet, a konyha felé. A pici helységben két bűnügyi kolléga ül az asztalnál. Kávéznak, beszélgetnek.

– Dupla ennyi adásidőt nem fogunk bírni. Vagy te tudnál három riportot forgatni naponta? – kérdezi az egyik.

– Hülye vagy? Én már most se bírom ezt a strapát.

– Ezt mondom én is. Kell még valaki. Nem tudsz egy srácot, bármelyik csatornánál vagy lapnál, aki munkát keres?

– Körbekérdezek. De szóljunk Lajosnak, hogy kell még ember. Ha nagyobb bűnügyi részt akar a híradóban, vegyen fel még valakit. Még arra gondoltam, hogy...

A kávéfőző három sípolással jelzi, hogy Alexa kávéja elkészült. Szívesen hallgatóz-na tovább, de nem akarja, hogy feltűnő legyen, ezért lassan visszaindul az értekezletre. Egész teste bizsereg. Kellene még bűnügyi riportert? De hát ez csodálatos hír, gondolja.

Elképzeli, ahogy riasztják hajnalban, kimegy a helyszínre, a stábjával elsőként érkezik, még minden nyom ott van, ő mutathatja meg elsőként, hogy mi történt, ő kérdezheti meg az érintetteket, és ő jelentkezik be és tudósítja a híradó nézőit. Milyen izgalmas lenne! Az értekező alatt semmi másra nem tud gondolni, már az érveket szedi össze, hogy miért is lenne ő a legjobb választás. eldönti, nem vár, azonnal bemegy a hírigazgatóhoz, Kollár Lajoshoz, és beszél vele. A többi riportert témajavaslatait csak fél füllel figyeli,

a jegyzeteit nézi, mivel próbálja majd meggyőzni a főnökét. Évek óta itt van, soha nem kért semmit, unja a kultúrát, a tipikus férfi területeken pedig, mint a politika és a bűnügy, nincs nő, és erre külön kampányt is lehetne csinálni, és ők akár elől is járhatnának ebben, megmutathatnák a szakmának, hogy hogyan kell a gyakorlatban is véghezvinni a nemek közötti egyenlőséget. Ő sokat bír dolgozni, kijárna éjszaka is, riasztani is lehet, nincs gyereke, családja, így bármikor tud menni, ha kell, a kultúrára pedig bárkit be lehet ültetni, akár egy gyakornok is meg tudja csinálni.

Ahogy vége az értekezletnek, kicselezi a titkárnőt és beoson Lajos irodájába. Előkapja az értekezlet alatt írt jegyzetét, és levegővétel nélkül darálja az érveket. Lajos felnéz a papírjaiból.

– Nem. Szó sem lehet róla.

Alexa nem esik kétségbe, ere számított, hát folytatja a monológját.

– Egyáltalán, miért akarsz másik területet?

– Szeretnék végre valódi riporter munkát végezni, gyakornokként csinálhattam utoljára izgalmas riportot.

– És pont a bűnügyet? Nem nőnek való. Meglátnád a gyilkossági helyszíneket, aztán kikészülnél, és a végén itt sírnál nekem. Pár hónap és megelégnéd, addigra betölteném a helyed a kultúránál, és nem tudnálak hová visszahelyezni, a végén pedig kereshetnél új munkát magadnak! Ezt te se akarod.

Alexa tovább darál. Előveszi minden érvét, és mintha az életéért harcolna, sorolja őket. Pont, hogy a férfi-nő arány, és az új kutatások szerint amúgy is hétévente területet kell váltani, és egy nő igenis erős, empatikus, teljesen más dolgokban jó, mint egy férfi riporter és ettől csak jobb lenne a rovat, és ő még sosem sírt, pedig rákos gyerekekkel is sokszor interjúzott, és éhező színészekkel is, és egyik sem könnyű lelkileg.

Lajos idegesen néz az órájára. Zsong a feje Alexa tempójától.

– Megköszönném, ha kimennél. Kezdődik egy meetingem.

– De csak, ha megígéred, hogy gondolkodsz rajta. Kérlek! – fogja könnyörgőre Alexa.

– Meglátom. De most kifelé.

Alexa úgy érzi, mindjárt infarktust kap, mikor elhagyja a hírigazgató irodáját, olyan gyorsan kalapál a szíve. A titkárnő rosszalló tekintetére ügyet sem vet. Délután hasonló állapotba kerül, mikor meglátja a telefonja kijelzőjén a hírigazgató telefonszámát.

– Na, jó, kapsz két hónapot. De a fiúknak te mondd meg, és ha nem örülnek neked, hozzám ne fuss.

Alexa ugrálni tudna örömeiben. A leghátsó sorba megy, kiválasztja az influenzaszerré avanszálódott riporter asztalát, és előbb az irattartóit, virágait helyezi át, majd kiüríti a fiókjait és azok tartalmát is hátra viszi.

– Te mit csinálsz? Magadba akarod szívni a kemény fiúk szagát? – mondja a szenior bűnügyi.

A gyenge poént ismét hangos kacagás követi.

– Kösz, inkább kihagyom. Viszont tudjátok már, hogy holnap ki megy az ORFK reggeli sajtótájékoztatóra? Én szeretnék menni, ha még nem dőlt el.

– Miért? Ha jól emlékszem, a januári józsefvárosi rablássorozat lesz a téma. Semmi egészségügy vagy oktatás.

– Pontosan. A rablássorozat jó lesz nekem bemutatkozó riportnak. Mint bűnügyes.

Arnót és Felsőzsolca között fél hét után már akadozik a forgalom a kétsávoson. Mióta a hármas út tele van körforgalommal, reggel mindenki Felsőzsolca felé kerül, ha gyorsan be akar jutni Miskolcra. A párhuzamosan futó bekötőutat viszont alig használja valaki. Az erdő mellett halad, és buszfordulót is kialakítottak rajta, ami bevezet a fák közé. Akik ide jönnek, tilosban járnak. Szeretők titkos találkáinak, illegális üzletek elszámolásainak helyszíne a buszöböl. Jól ismerik ezt a helyet az életvédelmisek is. És akad néhány bűnöző, aki soha nem felejt el, hogy valaha itt járt.

– Kifelé az autóból! Kifelé! Csipkedd magad!

A férfi nem mozdul, Pilu a hajába markol és kirángatja a hátsó ülésről.

– Be vagy szarva, mi? Amikor öregeket versz, akkor bezzeg kurva bátor vagy!

A fához nyomja a férfit, és pár centiről ordít az arcába.

– Látod ezt a szép, nagy követ a kezemben? Emlékszel még a kedves idős nénire Sajó-bábonban? Akinék összetörted az arcát egy kővel, aztán összerugdostad?

Pilu nem várja meg a választ. Ūt.

– Ó, mekkorát esett, nézzenek oda, és pont a pofájára!

Gyepi az utat felügyeli. A zsebében megcsörren a telefon.

– Rakd vissza a kocsiba, a kapitány hív!

Gyepi pár méterrel távolabb megy és felveszi a telefont.

– Kapitány úr? Most azonnal? De milyen nagy baj? Rendben, indulok.

Kopott, bordó, iráni mintás szőnyeg fut végig a kapucsínó színű linóleumon, egészen a kapitány szobájáig. Az ablakos oldalon a megsárgult falat fehér csempe díszíti. Mindezt átjár a frissen főzött kávéillat.

Gyepi sietősen szedi a lépcsőfokokat. Azon töpreng, ha végez, kér a kapitány titkárnőjétől egy jó erős eszpresszót, itt legalább van normális kávégép. Bezzeg náluk a harmadikon a titkárnöknek csak egy ősrégi kotyogósa van, vagyis csak volt, mert felrobbant. Kért újat, de nem kapott. Végül az egyik nyomozó hozott be otthonról egy kávéfőzőt, de az meg mindig zaccosat ad. Pacsay Márkkal, aki a legjobb barátja és a nyomozótársa, ezért mindig a sétálóutcán kezdik a napot, a kedvenc kávézójukban isznak egy dupla presszót, kis tejjel, cukor nélkül. Amikor először betévedtek oda még zöldfülűként, és meglátták a pincérnő hátsóját meg a piros-fehér abroszt az asztalokon, rögtön tudták,

megvan a kedvenc kávézójuk a városban. Egy miskolci, ha a piros-fehér bármilyen kombinációját látja, a Diósgyőrre gondol, és máris otthon érzi magát.

Ma azonban jó lesz a kávé a kapitány titkárnőjétől is, állapítja meg szomorúan magában, Pacsay már három hete büntetésben van, nélküle pedig nincs kedve kimenni a városba kávézni. Benyit a kapitányhoz.

– Gyepes nyomozó! Már vártalak! Ül le. Gratulálok, hallom, elkaptátok végre a furikost.

– Igyekszik az ember, kapitány úr. Egy gonddal kevesebb. Már nem kell félniük az öregeknek.

– Fiam, lehet, hogy van itt egy sokkal nagyobb gond.

– Nagyobb gond, minthogy kirabolják és megölik a szerencsétlen idős embereket?

A kapitány feláll és az ablakhoz sétál. Résnyire elhúzza a függönyt és kinéz az ablakon. Látja, ahogy egy alacsony, izgága alak mappákkal a hóna alatt a kapitányság bejárata felé igyekszik. Még ez is, gondolja.

– Sok szempontból nagyobb gond – szól Gyepihez. Eltűnt a polgármester feleségének unokahúga. Reggel épp borotválkoztam, mikor üvöltve hív a polgármester, hogy a felesége unokahúga, tudod, Bull Anett, az időjárást jelentő kislány a városi tévéből, napok óta nem ment haza. Emiatt még önmagában nem is őrgöngyölt volna, hisz fiatal, éli az életét, sok barátja van. Előfordult már, hogy nem aludt otthon. Tudjuk, hogy megy ez. De a felesége mindenfélét összeolvasott az interneten, valami csoportban, arról, hogy több lány is eltűnt Miskolcon, és azt beszélük, hogy elrabolják és eladják őket prostitúciónak külföldre.

– Hülyeség. Nem értem, miért, de pár évente szárnyra kap ez a sztori.

– Meg persze elhangzott a *rendőrség nem tesz semmit* mondat is, természetesen, és, hogy biztos titkoljuk az ügyeket. Akkor bezzeg, amikor mondtam neki, hogy több járőrre vagy polgárőrre lenne szükség, sosem érdekelt. Most viszont azonnal azzal fenyegetőzött, hogy fejek fognak hullni. Két hetet adott, hogy felmutassunk valami eredményt, és előkerítsük az eltűnt lányokat. Különösen a felesége unokahúgát. Jövőre ráadásul, tudod, polgármester-választás, tavasszal meg kapitányválasztás. Nem kell tovább ecsetelnem a szituációt.

Visszahúzza a függönyt és lassú léptekkel indul az asztalhoz.

– Szóval, Gyepi, azt szeretném, hogy te vezesd a nyomozást.

– Én? Ez eltűnés, nem sok közöm van hozzá.

– Nézd, fiam, ez mostantól kiemelt ügy. Két hét alatt eredmény kell.

– De kapitány úr, tele vagyok lezáratlan ügyekkel, és hát jól tudod, egyedül vagyok. Így biztosan nem fog menni.

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Nem mit, hanem kit.

A kapitány arcvonásai megkeményednek. Azt hitte, egyszerűbben fog menni a megbízás.

– Add vissza Pacsajt. Ő a társam. Ő az egyetlen, akivel együtt bármilyen ügyet meg tudunk oldani. Kész öngyilkosság egy ilyen remek nyomozót száműzni az ifjúságvédelemre, és az ő tudását rádírgyilkosságok meg ceruzalopások felderítésére pazarolni.

– Ki nem állhatom azt a bájgúnárt! Nevetségessé teszi a rendőrséget! Úgy járkál a folyosón, mintha kifutón lenne, meg azok a szűk pólók rajta! Hülyíti az összes titkárnőt. És ahogy a múltkor bejött eligazításra! Még piás volt, és mindenkinek az új tetoválásával dicsekedett!

– De kapitány úr, az minden életvédelmis karján ott van, az enyémen is. Nézd csak meg!

Gyepi kibújik a bőrkabátból, felhúzza a pulóver ujját, ökölbe szorítja a kezét és beleszíti a karját, hogy a tricepszén, közvetlenül a gyermekkori himlőoltás hege alatt elhelyezkedő minta a legjobb formáját mutassa. A felkarján a világosbarna, apró szeplők között egy nagyjából húszcentis argentin dog fej vicsorog, alatta MPD felirat.

– Miskolc Police Department, kapitány úr. Láthatod, az életvédelmiseknek a munka a legfontosabb.

– Na, persze. Legfeljebb neked. Pontosan tudod, miért került Pacsaj az Ifjúságvédelemre. A bűnügyi igazgató kiakadt rátok. Én csak tőle hallottam a balesetes ügyet. Azt mondta, elmentetek bulizni, ittatok és beborultatok az árokba. És hogy az volt az egyetlen szerencsétek, hogy az ügyeletes, akit kiment helyszínelni, pont ment volna utánatok, ha végez és így együtt elsimítottátok a dolgot. Az igazgató szerint a sofőr részeg volt, ezért ti szépen elküldtétok a helyszínről, és azt hazudtátok, hogy eltűnt. Másnap persze már simán bement a kórházba, amnéziára panaszkodott, a véréből már nem lehetett kimutatni semmit, eltelt huszonnégy óra. Így volt?

Gyepi hallgat.

– Na, ugye. A bűnügyi igazgató itt tajtékzott. Azt követelte, hogy az egész bagázst rúgjam ki.

– De akkor miért csak Pacsajt büntetted meg? Miért pont őt kellett áthelyezni? Nem ő volt a hunyó.

– Hagytam volna, hogy téged helyezzenek át? Akkor mi lenne a kiemelt ügyekkel? Egy szó, mint száz, álljatok le a bulizással. Semmi balhéről nem akarok többet hallani.

– Akkor visszaengeded Pacsajt? Két hét, és eredményt fogunk felmutatni. Nem lesz balhé, kezeskedem érte.

Gyepi füttyörészve hagyja el a szobát. Még a kávéról is megfeledkezik, a kapitánytól egyenesen az alagsorba megy. Hetek óta külön dolgoznak Pacsayval, és hiába kapott egy ügyes és tehetséges nyomozót maga mellé, nagyon megviselte ez a pár hét, minden napja rosszkedvűen indult és zaccos kávéval. Saját maga is meglepődött, mennyire hiányolja a barátját maga mellől. Az ügyekkel is alig halad. Pacsayval már összeszoktak a tizenkét év alatt, és Gyepi nem akarta mással előlről kezdeni. Ezért inkább várt a megfelelő alkalomra, hogy visszahelyeztesse a társát.

Az alagsorba érve női kacajokat hall. Benyit az első ajtón. Pacsai a szoba közepén áll, épp sztoriban van, a nyomozónők, a pszichológus és a szociális munkás is a magas, izmos nyomozó köré gyűltek és áhítattal hallgatják.

– Na, mit nyomoztál ki, tesó? Megölték a zsámlát a Zrínyiben? – mosolyog rá Gyepi.

Pacsai arca felderül, mikor meglátja barátját. Kezet fognak, meglapogadják egymás hátát.

– Ja, kábé. Egy kis fű az Avasiban. De már elszívták, mire odaértünk. Kár. Szívesen elkoboztam volna.

– Mit szólnál egy igazi ügryhöz, fenn a harmadikon?

Hogy is volt? Tizenkilenc helyszín, Józsefváros, körúton kívül, illetve egy a Stex Háznál, legnagyobb érték a Baross utcában, öt nő sérült meg, kettőnek az orra tört, egynek meg talán az arca, francba, a többire már nem emlékszem.

Alexa az ügry részleteit ismétli gondolatban, amíg lefelé rohan az irodaház hátsó lépcsőjén. A liftben túl sokan voltak, nem szereti a szűk, zárt helyeket, a következőt pedig már nem volt ideje megvárni, ezért a lépcsőt választotta. Még be akar ugrani a büfébe, mielőtt a rendőrpalotába indulnak. Sietnie kell, a stáb már tíz perce várja az autónál. Akárhogy erőlködik, nem jut eszébe, mi volt a gond a támadó fantomképével, amiért végül majdnem kicsúszott a rendőrök keze közül.

Mi lesz, ha tényleg nem tudja ezt nőként megcsinálni? Nem ismeri a rendőri bikkfanyelvet, csak amennyit a szerkesztőségben hallott belőle, amikor a többiek kifiguráztak egy-egy részt a rendőri nyilatkozatokból, és jókat derültek rajta. A büfébe ér, meglátja Tamást, az egyik bűnügyes kollégát, odarohan, hogy megkérdezze az elfelejtett részleteket. A férfi, ahogy meglátja Alexát, látványosan előkapja a telefonját, és hátat fordítva elsétál.

A Rendőrpalotában az alsó sajtóterembe terelik az újságírókat. A kameraállványok egymás mellett sorakoznak a terem közepén, az operatőrök a kamerákkal a vállukon az ajtóban várják, hogy feltűnjenek a BRFK vezetői. Az újságírók, riporterek a terem előtt várakoznak, abban bíznak, hátha elkapnak a sajtótájékoztató előtt egy referenst, hogy előre egyeztessenek néhány kérdést.

Egyikük ki is szúrja a bejáratnál az ORFK szóvivőjét, elindul felé, a többiek utána mennek. Alexa is velük tart. A szóvivő félrevonul az újságíróval, a többiek tisztes távolságban maradnak. Mindenki úgy tesz, mintha arra várna, hogy rá kerüljön a sor és feltehesse a kérdéseit, közben pedig fülelnek, szeretnék megtudni, hogy miről kérdezzeti a szóvivőt a kollégájuk. A tévék, rádiók, újságok közötti híversenyben az újságírók felelőssége, hogy az orgánuk nehogy lemaradjon egy fontos információról. A szóvivő felé záporoznak a kérdések az újságírótól. Miskolci ügry – tisztán hallják ki a beszélgetésből. Az Alexa melletti reporter óvatosan előveszi a jegyzetfüzetét, és leírja az elcsípett szófosz-

lányokat. Alexa nem érti, miről van szó, de figyel ő is, hogy minél többet megjegyezzen az elhangzottakból. Fiatal lányokról van szó, és valamilyen csoportról-ennyit hall. Aztán a kérdező újságíró kikel magából: hogy képzei a rendőrség, hogy elhallgatja? A szóvivő kimérten válaszolgat, hogy utánanéz, és hogy biztos hírzárlat van, meg, hogy kéri a kollégák megértését, megköszöni a lehetőséget és a sajtóterembe indul.

Alexa egész nap azon töpreng, mi történhetett Miskolcon. Fantáziájában véres bűncselekmények képsorozatát látja. Miskolc, fiatal lányok, csoport. Ez volt a három szó, amit elcsípett a beszélgetésből. Valahol biztos találok valami információt, ha elég alaposan utánanézek, gondolja. Lemondja az esti programjait, a terézvárosi harmadik emeleti kis lakása kanapéjára heveredik és átböngészi az összes miskolci újságot. Megnézi a hivatal oldalait, a miskolci és a megyei rendőrség felületeit, de sehol nem talál semmi használható információt. Próbálja felidézni az újságíró beszélgetését a szóvivővel, hátha beugrik a csoport neve, amire a kollégája hivatkozott, ahonnan az információit szerezte. Semmi sem jut eszébe.

Megnyitja a közösségi média oldalt, beírja a csoportkeresőbe, hogy Miskolc. Az első találat az *Albérlet Miskolc*, *Álláslehetőségek Miskolcon*, *Miskolc Munka*, *Kóbor kutyát láttam Miskolcon*, *Miskolc a múltban*, *Miskolci programok*. Egyik sem az, amit keres, állapítja meg. Tovább görget. *Miskolci Jegesmedvék* csoportja, *Miskolci kocsonyák*, *Miskolcon hallottam*, *Villanyrendőr* csoport – ezekbe belép. Órákig böngészi a bejegyzéseket, de egyikben sem talál semmilyen utalást bűncselekményekre. A *Villanyrendőr* csoportban lát pár vicces videót, amit egy táncos kihíváshoz töltöttek fel.

A jó öreg villanyrendőr. A híres kereszteződés a belváros szívében, a sétálóutca közepén. Ott volt az első villanyrendőr Miskolcon. A legtöbb miskolcinak fogalma sincs, melyik két utca keresztezi ott egymást, de ha valaki azt mondja, találkozunk a villanyrendőrnél, nincs az a miskolci, vagy valaha volt miskolci, aki ne tudná egyből, hová kell mennie.

Alexa visszagondol, hány randevúja volt a sétálóutca közepén található kereszteződésben a híres kandeláber alatt. Hányszor indult el a kereszteződésből magányosan hazafelé egy-egy szakítás után. Ott volt a legfinomabb hamburger, és ha pont lekéste a tizenkettes buszt, amivel az egyetemre járt, mindig épp annyi idő volt a következő buszig, amíg elkészült a kedvence, a sajtos gombás burger.

Újabb poszt. Egy nő a Kocsonyafesztiválról tesz fel kérdéseket. Alatta egy pár nappal korábbi rendőrségi hír arról, hogy egyre több az ékszerlopás, egy banda kitépi a járókelők nyakából a láncokat a Centrum környékén. Hú, mennyi komment.

Alexa az órájára néz. Fél tizenegy múlt hét perccel, még tíz percet engedélyez magának. Az egyik hozzászólásban egy idősebb férfi másik csoportot ajánl, igazi borsodiaknak. Alexa rákeres. Sorsod Borsod. Titkos csoport.

Felvételt kér. Kérdőívet kell kitölteni. Miskolcon élsz vagy itt születted? Itt születtem, pötyögi be gyorsan. Elfogadod a csoportszabályokat? Ugye tudod mit jelent, hogy a sorsod

Borsod? Alexa automatikusan írja a választ, hogy igen. Közben magában méltatlankodik. Micsoda kérdés ez? De hát nincs is egyezményes jelentése. Megpróbálja felidézni, az iskolában, a barátaival, a családban mikor használták ezt a kifejezést. Nem jut eszébe konkrétum, csak az, ha bármiféle balszerencse ért valakit, vagy furcsa dolgot tapasztalt, ez megfelelő válasz volt. Hülye a szomszéd vagy pocskék az idő, hát tudod, sorsod borsod, ez volt a válasz, és mindenki böszén bólogatott. Sose gondolt bele, neki mit jelent, jelent-e bármit is. Különben is, méltatlankodik tovább, azért, mert valaki Borsodban született, vagy, mert ott él, nem lesz ez a sorsa. Ki lehet belőle törni. Ez nem egy kereszt, és nem is egy kiváltság. És pláne nem örök életre szól. Ő maga is példa erre, gondolja. Nagyon szerette Borsodot, hiszen ott volt gyerek, fiatal és ott kezdte a felnőtt életet, de mióta eljött, nem emlékszik olyan pillanatra, hogy visszavágyott volna. Nyolc és fél év után már biztos benne, az ő sorsa Budapest, itt érzi otthonosan magát, vagy ha mégsem Budapest, sokkal inkább lesz a sorsa egy másik európai nagyváros.

Fél perc sem telik el, jön az értesítés: felvették a csoportba. Megnyitja a hírfolyamot. Rögzített posztok, csoportszabályzat, aztán egymás után ugyanaz a poszt többször megosztva. Na, végre! Réka eltűnt! Sok fotó, különböző hajszínnel és frizurával, hátha így hamarabb felismeri valaki. Modellszépségű, mosolygós lány. Az egyik posztban a barátja kéri, hogy a csoporttagok segítsenek a keresésben. A másikban egy idősebb nő azt javasolja, hogy külföldi magyarok között is osszák meg a posztot, hátha valaki felismeri. Többen felháborodva követelik, hogy a rendőrség csináljon végre valamit. Van összeesküvés-elmélet arról, hogy a rendőrség összejátszik a polgármesterrel, és a közelgő választás miatt nem akarnak botrányt, ezért eltussolják az ügyet. A kommentekben többen azt írják, hogy több fiatal lány is eltűnt az elmúlt fél évben.

Te jó ég, fél kettő elmúlt! Alexa laptopja hangosan koppan, ahogy lecsapja a tetejét. A szíve kalapál. Egy igazi rejtély! És semmit sem tudnak erről a kollégái! De jó lenne kinyomozni, mi történt.

Általános iskolásként sokszor ábrándozott arról, hogy rendőrnő lesz, és mindenkit megment, minden rejtélyt kibogoz. De komolyan sosem merült fel benne, hogy nyomozónak álljon. Nem tudja miért, akárhogy gondolkodik, nem talál rá magyarázatot. Mindig az volt az érzése, hogy a szülei nem szeretik a rendőröket. Különös. Pedig soha senkitől nem hallott ilyet otthon.

De emlékszik rá, hogy sokszor látta a hátsó ülésről, ahogy édesapja befeszül, ha rendőrautó volt előttük az úton, vagy akár a másik sávban. De hát miért? Soha semmi törvénybűtközöt nem csinált. Még csak egy sárgán sem ment át soha, Alexa legalábbis így emlékezett a gyerekkorából. De az édesanyja is elhúzta, mikor a majálison a rendőrökhez szeretett volna menni. A szülei még az előző rendszerben nőttek fel, így valahogy az volt a hallgatólagos hozzáállás otthon, hogy a rendőrség a hatalom szolgálatában áll, amitől jobb távol tartani magukat. Valahogy így élt benne ez a dolog.

Kislányként sokat játszott rendőröset, műanyag piros játékbilincse is volt, és jelvénye, sípja, ha csapatosan játszottak az utca gyerekei, mindig ő volt a rendőr, és letartóztatta a szomszéd fiúkat, amiért eldugták a babáikat, de amikor pályaválasztásra került a sor, eszébe sem jutott, hogy rendőr is lehetne. Talán ezért, nem tudta megmondani. Aztán az esetetek védelméből lett a szociológia szak, ahonnan három hónapos gyakorlatra ment a rendőrséghez, és az igazságszeretetéből lett végül az újságírói hivatás. Vajon milyen nyomozó lett volna belőle? Bátor? Vakmerő? Kockáztatta volna az életét másokért? Vagy kiderült volna, hogy ő igazából félős, és inkább maradt volna a biztonságos irodában? Ezen gondolkodik, miközben átveszi a hálóruháját, felkapcsolja a folyosón a villanyt, félig behajtja a hálószoaajtót és bebújik az ágyba. Vár pár másodpercet, amíg a szeme megszokja a sötétet, és a tárgyak körvonala kivehető lesz. Csak ekkor csukja be a szemét.

Alexa gyerekként nem volt félős, kilenc éves koráig kifejezetten bátor volt és kísérletező. Akkor, a nagymamájánál töltött nyaralás alatt Tiszalúcon, véletlenül bezárta magát a pincébe, órákra ott rekedt a sötétben, míg végül megtalálták és kiszabadították.

Haza kellene menni és utánajárni, mi történt. Mekkora sztori lehetne ebből! Akár még a hétvégi bűnügyi magazinba is forgathatnék róla! Egész jó a nézettsége. Hirtelen eszébe jut, hogy miért hagyta el szülővárosát nyolc és fél éve. Nem mehetek haza! Emlékezetében megjelennek a viharos szakítás mozzanatai. Megfogadta: soha nem megy vissza. A gyomra összeszorul. De akkor mit csináljak, kérdezi magától, adjam oda a sztorit egy másik riporternek? Nem lehet, ez az én témám, nekem kell utána járnom! A múlt meg csak múlt, ennyi idő után már nem lehet rám hatással. Eldönti, hogy reggel a hírigazgató irodájában kezd, és addig nem tágit, amíg bele nem egyezik, hogy utánajárhasson az ügynek.

Szombath András

A genovai ciklon

(regényrészlet)

PÉNTEK

1

A meghatározhatatlan korú férfi, valahol ötven és hatvan közt?, két fényképet tartott a kezében, és szemeit résnyire összehúzva hol az egyiket, hol a másikat vette szemügyre. Szemüvegét előzőleg a homlokára tolta. A nagy erőlködésben, hogy a pocsék látási viszonyok mellett mégis lásson valamit, felhúzta az orrát, grimaszt vágott, pont úgy nézett ki, mint egy gonosz kobold.

– Mintha a két képen nem is ugyanaz a csaj lenne. Én istenbizony meg nem mondanám.

– Pedig de.

– Tudom. Persze. – Meglobogtatta az egyik képet, azt, amin egy fiatal nő volt látható kigombolt fehér ingben, amint egy vitorlás kötélzetébe kapaszkodva, hunyorogva néz a kamerába az erős napsütéssel szemben, feltehetően az Adrián. – Tök jó csaj volt. De nézd csak meg, azért ez jó pár évvel korábban készülhetett.

– Ja, jó párral. Bocs, Fater, vezetek – hárította el a másik.

– Vagy még többel. Van az több is – dörögte a Faternak nevezett férfi.

A másik férfi, aki legalább tíz-tizenöt évvel fiatalabbnak látszott, azon tűnődött, mennyi lehet pontosan az, ami még a jó párnál is több.

– Szerencsétlen – állapította meg Fater, és az ujjbegyeivel végigsimított a másik képen, amelyiken egy meztelen nő megcsonkított holtteste volt látható.

A fiatalabb férfi észrevette a mozdulatot, ami annál inkább meglepő volt, mert Fater nem volt egy szentimentális típus, és az együtt töltött évek alatt eddig soha nem mutatta még csak a jelét sem annak, hogy volnának érzelmei. *Megette a fene, ha egy rendőrnek érzelmei vannak!*

– Szerinted ezek valódi mellek? Mert így nem mondaná meg az ember. Nem tudom eldönteni.

– Megtennél valamit?

– Neked bármit, Alex.

– Rakd vissza a képeket a helyükre.

Minimum ennyire a lelkébe kellett gázolnia, ha azt akarta, hogy végre csend legyen egy darabig. De Fater nem mutatta, hogy megsértődött volna. Akkurátusan visszarakta a képeket a fekete műbőr mappába a többi kép és az egyéb dokumentumok közé, aztán a mappát a kocsis hátsó ülésére dobta. A csend nem tartott egy percig sem.

– Tudod, mi a legnyomasztóbb az egészben? Hogy azok a kutyák, akik a combjából tépkedtek, ma is vígan rohangálnak a falu utcáin.

– Lehetek vaddisznók is – felelte türelmetlenül Alex, miközben heves undort érzett a kutyák iránt.

– Lehetek – hagyta rá Fater.

– Vagy farkasok.

Fater nem reagált Alex megjegyzésére. A friss szakértői jelentést reggel futotta át, most inkább az abban foglaltakat próbálta összekombinálni.

– A sperma két embertől származik. Vagyis szerintem minimum ketten voltak, mert ki tudja, mi maradt még a helyszínen... – morfondírozott. – Ugyanakkor erőszakos közösülésnek nincs nyoma. Ez azért furcsa...

– Mesélj inkább Farkashidáról. De előbb add ide a vizemet, légy szíves, ott van a táskában.

Fater nagyot nyújtózkodott, hogy elérje a kétliteres műanyagpalackot, ami a könnyű válltáskában hevert a hátsó ülésen. Alex bosszankodva vette tudomásul, hogy alig fogyott ma még belőle, jól meghúzta hát.

– Mit meséljek róla?

– Mindent.

A látszat csalt. Fater nem volt még ötven, Alex pedig messze nem volt tizenöt évvel fiatalabb nála. Kényszerházasság volt az övék, mivel a város állandóan átszervezett és folyamatosan leépített rendőrkapitánysága oly mértékben összezsugorodott, hogy a Nyomozó Alosztályon alig maradtak páran. Persze a gyilkosságokat és a nagyobb ügyeket mindig is

a megyeiek vitték, ez tény. Bizonyos értelemben mindkettejük számára ez az állás a végállomást is jelentette.

Fater helyi erő volt, a városban született. A nevét a rendőrtiszti főiskolán kapta, mert már akkor is a többiek apjának látszott. Összességében közepes eredménnyel végzett, és közepes teljesítményt is nyújtott a munkahelyén, aminek következtében elég hamar nyomozó lett, és maradt is örökre. Fölfelé nem vezetett út tovább. Viszont minden leépítést simán túlélte, és ezt elsősorban a kivételes memóriájának köszönhetette. Amit egyszer látott, hallott, olvasott, azt egy életre megjegyezte. Hosszú évekre visszamenően is hajszálpontosan emlékezett mindenre, és ez, egy szándékosan megfiatalított rendőri állományban, ahol senkinek nem volt múltja, nem volt helyismerete, nélkülözhetetlennek számított. De Fater mégis megmaradt örökös beosztott nyomozónak, és nem lett a főnöke senkinek sem. Legfeljebb időnként újoncokat egzecírozgatott, amit látható élvezettel csinált. De amikor jött volna a menetrendszerű előléptetés, mindig becsúszott valami gikszer, ami elég jó ok volt arra, hogy a helyén maradjon. Ezzel aztán sikerült is a benne szunnyadó ambíciót szép lassan kiirtani belőle. Vagy legalábbis más irányba terelni. Évek óta alig várta a nyugdíjazását, hogy végre megvalósíthassa nagyszabású terveit az üzleti világban. Minden készen állt a nagy kiugrásra.

Alex Budapesten született, és vidékre nősült. Nagyon odaadó férjnek képzelte magát, amiért a fővárosi karriert egy kisvárosra cserélte, ahol a karrier szó lényegében nem is volt értelmezhető. Amikor pár év múlva elváltak, és az asszony Budapestre költözött, ő pedig maradt a vidéki kisvárosban, határozottan az volt az érzése, hogy lábon lőtte magát. Hiába lett széleseben osztályvezető-helyettes, az emberekkel nem tudott bánni. A munka is dögunalom volt. És amikor úgy érezte, hogy mint kiskőnök kezd veszélyesen sok ellenséget szerezni magának az állományon belül, inkább visszakérte magát a Nyomozó Alosztályhoz, még azon az áron is, hogy tudta, újra a Faterrel kell együtt dolgoznia. Egy idő után jelezte is az akkori főnökének, persze csak finoman, hogy szívesen kipróbálna egy másik társat. Bárkit. De a főnök csak röhögött, és azt mondta, hogy a Fateron minden nyomozónak át kell esnie, és hogy teher alatt nő a pálma, meg hogy akkor mégis mi a fenét kezdene vele, kinek a nyakába varrhatná? Bírd ki még néhány évig, öregem, aztán kitalálok neki valamit, te meg azt választasz társnak a fiatalok közül, akit akarsz. Aztán a főnök ment, Fater maradt. Azt viszont el kellett ismernie, hogy a kollégája az adminisztratív munkákat megcsinálta, sokkal jobban, mint ő, kiválóan beszélt a rendőrségi szakzsargont, és szemlátomást élvezetét lelta a jelentések és a bünyügyi statisztikák készítésében. Ez utóbbiban, Fater ténykedésének köszönhetően, az ő alosztályuk egyenesen verhetetlen volt a kapitányságon. A felderítési arány, az egyes bünyügyekre fordított humánerőforrás és idő, továbbá az ehhez hasonló összefüggések, mindez táblázatokban és grafikonokon is, mindent vitt, és meglehetősen elismerést vívott ki az alosztálynak. Kombinálni viszont nem tudott, bár ez nem tartotta vissza attól, hogy időnként ne próbálkozzon meg vele. *Az emberismerete zéró.* Alex senkivel sem találkozott még a rendőrségen, aki ennyi szolgálati idővel a háta mögött

képes volt ilyen szinten megőrizni a hamvas naivságát. Viszont Fater memóriájára neki is nagy szüksége volt, mert ő abban volt a leggyengébb. *Tessék, végül is mi egy eszményi páros vagyunk!* Nem voltak túl nagy véleménynel egymásról, de egy idő után már egyikük sem akarta meggyőzni a másikat a saját elsőbbségéről. Nem volt valódi versenyhelyzet köztük, ami rendesen ragadózót csinál a férfiakból. Fater egy rövid és erőtlen lázadási periódus után elfogadta, hogy Alex a főnök, ugyanakkor a végtelenül kényelmes, öreguras tempója az évek alatt lassan átragadt Alexre is. Az ilyenre mondják, hogy összecsiszolódtak, és összességében tényleg jól megvoltak. Egészen addig, amíg két éve a fejükre nem ültettek egy fiatal rendőrkapitányt, aki egycsapásra véget vetett a paradicsomi állapotoknak. Újabb és újabb terveket várt tőlük, napi, heti és havi lebontásban, értekezlet értekezletet követett, egyik beszámoló a másikat követte. Fater, aki büszke volt vélt latinus műveltségére (ami leginkább a bebiflázott tucatszerű latin közmondás ismétlésében mutatkozott meg), életében először alpári regisztereken szólalt meg: „bassza meg a kurva anyját, a fiam lehetne ez a seggfeji!”

Az új főnök nem akart élete végéig egy kisváros kapitányaként megrohadni, és meredekén ívelő karrierje újabb állomását csak ugródeszkának fogta fel a továbbiakhoz. Eredményeket akarok! – ezt minden értekezleten elmondta párszor, és legtöbbször az öklével verte az asztalt hozzá. Hamar felmérte a munkatársait, mindenféle, hülyébbnél hülyébb teszteket csináltatott velük, tanfolyamokra és összetartásokra cibálta őket, aminek az lett a vége, hogy Fater most először kezdte azt érezni, az eddig nyugdíjasnak hitt állása veszélybe került. Bármilyen bekövetkezhet, „ez a majom nem tisztel senkit és semmit”. Alex általában jól vette az akadályokat, vele a kapitány is némiképp más hangnemet ütött meg, de meglepetésére, az IQ-tesztekkel meggyűlt a baja. Pedig a szakma nagy részét pont ez tette ki. A körök, négyzetek, és háromszögek helyzetétele, a számsorok folytatása. Egy olyan játék, ahol mindig csak egy megoldás van. Lelassult. A kapitány tisztában volt vele, hogyha elég időt hagy Alexnek, akkor azért szép lassan helyre teszi a dolgokat. De pontosan az idő az, amiből újabban a legkevesebb volt. „Eredményeket akarok! Ha egyszer végre kaptunk egy esélyt a megyétől, éljünk vele! Ha mást nem, legalább annyi anyagot, olyan fasza és olyan részletes jelentést akarok, ami beborítja a fél íróasztalom, hogy amikor átadom nekik, hanyatt essenek a kis buzik.” Ez volt a péntek reggeli eligazítás, miután kiderült, hogy a megye nem tud embert küldeni, és nekik kell kimenniük Farkashidára néhány kérdés pontosítása végett, most, hogy meglett a boncolás eredménye, és a szakértői vélemények némelyike is megérkezett. Fater volt már ott a helyszínelést követően, de Alex akkor még kórházban volt, és emlékezete szerint korábban sem járt még soha a faluban.

– Oké. Farkashidát 1244-ben említik először egy oklevélben. Kolostora volt itt a vörös barátoknak is.

– Kiknek?

– A templomosoknak.

– Akkor miért nem azt mondd?

– A néphagyományban így hívták őket – magyarázta Fater. – A falut több nácio lakta, magyarok, aztán németek és horvátok is, persze jól elkülönülve egymástól. A neve németül Wolfsbrücke, horvátul...

– Fater! Csak ami fontos.

Alex ebben a pillanatban rájött, hogy lehetetlent kíván. Segíteni próbált:

– Ami az ügyel kapcsolatban érdekes.

Fater továbbra is zavarban volt, lázasan próbálta megszerezni a gondolatait, ám egy olyat sem talált, ami szerint ne lett volna fontos.

– Mindegy, mondd, ami van! Idő, mint a tenger – sóhajtott Alex.

– Ez igaz... szóval... hétszázharmincegy lakos, de volt már több is. Régen. Aztán jött Trianon, és Farkashida zsákfalu lett, itt ér véget a magyar világ. És van egy alagútja, ami a fene tudja, hova vezet, valószínűleg Ausztriába. Egyesek szerint középkori, tudod, minden faluban van ilyen legenda, a település egykori, persze sosemvolt gazdagságáról, a kincsekről, amiket elrejtettek, kicsempészték a tatárok, törökök, oroszok elől. Persze azokat az alagutakat soha senki nem látta még, a farkashidai viszont tényleg létezik. De az a legvalószínűbb, hogy ez egy szimpla csempészalagút. A falu mindig is abból élt. Például a két világháború között szalámit csempészték Ausztriába, visszafelé meg gumit. Autógumit, mert az mifelénk nem volt. Aztán meg embereket...

– Embereket?

– Főleg ötvenhat után. Van egy szép kastélya, amiben bolondok laknak, akarom mondani, elmebetegek... de azt majd úgyis meglátod. Tényleg tök jól néz ki.

– És mi a helyzet az erős emberrel?

– A polgármester...

– Az erős ember.

– Ja, a Sággy Béla? Kilencvenkettőig szimplán csak Sági. Ő volt a Vörös Csillag téesz utolsó elnöke. Nagyvadnak látszik, úgy értem, be van kötve rendesen, minden irányba. Van egy nemzetközi fuvarozócége, földjei meg saját ásványvízpalackozója, meg szállodái a Balaton partján és Budapesten, öt nemzeti trafikja, de a farkashidai persze nem az övé. Több idő kell, hogy felderítsük az egész portfólióját, ha ez egyáltalán lehetséges. Tudod, ezek milyenek. A vadászat csak a hobbija. Amikor megtudta, hogy ki az áldozat, maga jelentkezett, hogy aznap este nála volt a csaj. Nagy társaság volt, főleg németek. Szükség volt még valakire, aki tudott németül. Sággy volt a házigazda, szóval, ha arra gondolsz...

– Nem gondolok. Olvastam a jelentést. Mi volt a benyomásod róla?

– A benyomásom? Hát... korrekt pasinak látszott. Elmész hozzá?

– Nem hiszem. Ahhoz előbb kellett volna elindulni.

Alex egyáltalán nem volt benne biztos, hogy a megjegyzése célba ért. Mégsem hagyott ki egyetlen alkalmat sem, és soha nem adta fel a reményt, hogy egyszer Fater majd felfogja, hogy a kilenc óra az kilenc óra, a tíz meg tíz, nem tizenegy, és semmi esetre sem tizenkettő. Fél tizenegykor indultak, Alex kocsijával. De először Faternak még be kellett vásárolni a hétvégére, mert szombaton ultiparti lesz, félt, hogy este megkésnek, és nem lesz rá ideje. Utána hazarohantak, hogy be tudja pakolni a cuccot a hűtőbe, és fel tudja venni a titkos csomagokat, a vadiúj, csilivili alubőröndöket. Alex megkérdezhetette volna, hogy mit akar velük, de nem tette. Egyrészt, mert tudta jól, másrészt meg úgy vélte, Fater tartozik neki annyival, hogy ő maga hozakodjon elő vele. Nem először csinálta ezt. Útközben beugrottak az egyik „üzlettársához”, akitől vetítővásznat és diavetítőt hozott. *Jóságos isten, ki használ ma diavetítőt!* A nagy manőver ismertetésére csak az utolsó pillanatban lehetett számítani.

Péntekre komoly havazást jósoltak, ráadásul szélllel. Nem sokkal tizenegy után rá is kezdett, száraz, apró kristályokban szakadt a hó, amit könnyedén felkapott a szél, és akkor sem hagyta békén, amikor már földet ért, hanem ide-oda rángatta kedve szerint, mint a macska az ágyról lecsúszott fehér lepedőt. Alex ideges volt. Ha nincs ez az új izága kapitány, akkor elhalasztották volna a mai utat. *De ennek a hülyének hiába beszél az ember!* A hullát kedden találták meg, a kiszáradt folyómederben, a gyilkosság szombaton történt, nem volt forró nyom. *A főnöknek simán le kellett volna pattintania a megjét.* Keményen markolta a kormányt, és mélyen belefúrta tekintetét a füstként gomolygó havazásba. Néha teljesen eltűnt az útpálya a hó alatt, hogy aztán néhány méter múlva újra ott feketedjék csupaszon. Amikor ilyen szigetekhez ért, kifújta magát, végre lazíthatott a görcsös koncentráción. De csak a következő hófúttá szakaszig, amire nem kellett többet várnia néhány másodpercnél. Az összpontosítástól megfájdult a feje. Nem bírt másra figyelni, csak az útra.

Már majdnem megtették a fél utat, amikor Fater előállt a farbával.

– Figyelj Alex, lenne egy nagy kérésem... – kezdte lendületesen, a lehető legkönnyedebb hangnemben. – Van egy kis dolgom, szinte útba esik, és arra gondoltam, amíg te kikérdezed a dokit...

– Arra gondoltál? Elnézve a cuccaidat, nekem úgy tűnik, már le is szervezted.

– De lemondhatom, tényleg nem gond.

Egy darabig csendben autóztak.

– Szóval akkor mit szólsz? Vagy inkább mondjam le?

– Hova megyünk? – sóhajtott Alex.

– Nagyegresbe.

– Az legalább plusz fél óra, amikor úgyis kurvára megkéstünk!

– Nincs annyi! Messze nincs annyi. Különben is, azt mondtad, hogy Sággyhoz úgysem mész el.

– Ezt nem hiszem el, Fater!

– Amire végzel, én is megvagyok. Különben is, minek törjük magunkat, itt úgyis a megye fog megdicsőülni. Felteszel pár kérdést, írsz egy fasza jelentést, aztán pipa, a többi meg már az ő dolguk.

Alex elnevette magát.

– Könnyen röhögsz, de nekem kell ez a pénz.

– Világosíts már fel, miért is vagyok én könnyebb helyzetben?

– Mert a kapitány nem rád utazik. És fiatalabb is vagy. Én a te korodban...

– Na, menj a fenébe! – fakadt ki Alex, mint mindig, amikor Fater ezzel hozakodott elő, aztán némiképp megenyhülve, de ellentmondást nem tűrően leszögezte: – Oké, de a fasza jelentést te fogod megírni!

– Megbeszéltük, csak küldd át az anyagot, ultizás után megcsinálom. Itt, itt, itt kell lefordulni Egres felé!

Alex egy hirtelen mozdulattal balra rántotta a kormányt, a kocsi megpördült a csúszós úton, pontosan 360 fokos fordulatot tett, és a végén szabályosan beállt a menetirányba. Mindketten leizzadtak.

– Azok a rohadt nyári gumik.

– Négyévszázakosak! Quattro Stagioni, pont, mint Vivaldinál.

– Az tökmindegy.

– Oké, akkor miért is nem a te kocsiddal jöttünk?

Alex hivatkozhatott volna a fizetésére, hogy abból nem tellett téligumiszettre, de nem erről volt szó. Régóta nem volt tél, és főleg nem volt hó, amiért értelmét látta volna a beszerzésének.

– Figyelj, még egy apróság – kezdte Fater, miközben lecsatolta a pisztolyát. – Ezt a szart nem akarom magammal cipelni. Hogy néznék ki előadás közben, nem igaz? Ha meg leveszem, és ne adj isten, valaki megcsapja, akkor végem van.

– Mondjuk, használhatnád ösztönzésre, biztosan megdobná az értékesítési statisztikáidat.

– Nagyon vicces. De én nem akarok eladni semmit. Egyszerűn arról van szó, hogy alternatívát kínálok azok számára, akik nincsenek megelégedve a...

– Figyelj Fater, száz éve ismerjük egymást, tudod, hogy nem érdekel. Mit akarsz a pisztollyal?

– Itt hagyom neked, beleteszem a táskádba.

– Istenbizony, egyszer megöllek, de komolyan. Ha ebből bajunk lesz, kurvára megöllek.

A nagyegresi könyvtár előtt álltak meg, Fater kipakolta a dolgait a járdára.

– Egyszer majd meghálálom... ha legközelebb neked lesz szükséged... hívlak, ha vége van, addig ki leszek kapcsolva! Ha a kapitány nálad keresne, ami nem valószínű, találj

ki valamit, aztán majd megbeszéljük. Fontos, hogy ugyanazt mondjuk, érted? És Alex, ugye köztünk marad? Ugye számíthatok rád?

Fater után szokatlan volt a csend, Alex bekapcsolta a rádiót. Régi slágerek mentek, ezt még Fater állította be, ő nem bírta az ilyesmit. De amitől végképp falra mászott, az a permanens jókedv, ahogy a műsorvezető kuncog a saját szellemességein, pont, mint akit csiklandoznak; az ötpercenként ismételt szlogenek, a társadalmi célú reklámok a maguk legfeljebb háromszavas üzeneteivel, a vidám időjárásjelentés, amiben a napocska kikan-dikál, a felhők pedig eloldalognak, esetleg elsomfordálnak. Szóval utálta ezt az egészet, de most nem tudott mást keresni, mert minden figyelmét a vezetés kötötte le, és különben is, hiába keresgélt volna, csak ilyeneket lehetett találni. Hadd szóljon! Farkashidáig kibírja valahogy. *Az már tényleg a világ egyik vége, onnan már nincs tovább.* Zsákfalu. Ha mégis továbbmenne, akkor Ausztriába érne. Miután kitört a demokrácia, akár meg is tehetné, már nem tilos. De utak híján mégsem lehetséges. Erre mondják, hogy ügyes. De más ügyességek és furcsaságok is vannak odaát. Például hiába havazik, ott valahogy mégsem marad meg a hó az utakon. *Hogy csinálják? Rejtély. A jövőbe látnak. Vagy csak megsaccolják, tél van, lehet, hogy havazni fog.* Alex mégis inkább lekapcsolta a rádiót, most minden figyelmét az útra és a táblákra kellett összpontosítania. A szakadó hóban képtelenség volt elolvasni, mi állt rajtuk. Pedig valahol itt kellene jobbra fordulnia... *A fenébe is, sokkal előbb kellett volna elindulni!* Amióta lekanyarodott a főútról, nemcsak az útburkolatot nem látta, de a nyomvonalat is csak nagy nehezen bírta kikövetkeztetni. Útjelző oszlopok nem voltak, csak néhány régi beton kilométerkő még a dinoszauruszok idejéből. Ezek, és leginkább az út menti fák voltak a segítségére. Sehol egy kocsinyom a szűzhóban. Itt a GPS sem segített volna, mert addig rendben van, hogy „forduljon balra”, de hol van az út? Lépésben haladt. Egy híd görbe korlátja tűnt fel, ez nem lehetett más, mint azé, amelyik alatt megtalálták Weis Judit megcsonkított, meztelen holttestét. Rövid kis híd volt, alatta pár méterrel húzódott a kiszáradt folyómeder. Egy pillanatig elgondolkodott, de nem, most nem állhat meg, így is óriási késésben van, majd visszafelé megszemléli a helyszínt, és készít róla néhány fotót a kapitánynak, bizonyítandó, hogy járt itt is. Tovább fog tartani, mint számította. Remélte, hogy azért ki tudja kérdezni a személyzetet, mielőtt hazamennének. Nem szerette volna feleslegesen megtenni ezt az utat.

Amint észrevette először a mai, majd a rovásírással készült falutáblát, már el is hagyta őket. Aztán a hófüggönyön keresztül kezdtek áttünedezni a házak faltjai. Óvatosan lehúzódt az út szélére, csak most érezte, amikor végre elengedte a kormányt, hogy mennyire fáj mindkét karja a görcsös szorítástól. De végre megérkezett. Fater tökéletes mitfahrer volt, jól tájékozódott, és ahol egyszer megfordult, oda behunyt szemmel is visszatalált. Csakhogy Fater lelépett, neki pedig elképzelése sem volt, hogy merre

keresse a célt. *Megtalálni egy kastélyt egy kis faluban, azért ez nem lehetetlen küldetés.* Beírta a pontos címet a GPS-be. *Ez röhejes.* Az utcák kihaltak voltak, sehol egy lélek, ami ebben az időben teljesen érthető is volt. Az útpálya a településen belül mindenütt egysávosra szűkült, kétoldalt vízelvezető árkokkal. Néhol talán járda, de abból semmi nem látszott, és ahhoz tapasztva sűrűn a házak, előkert nélkül, mögöttük valószínűleg hosszú nadrágszíjparcellák. Amikor a házak elfogytak, magas kőkerítés következett sok száz méteren át. Ez nem lehetett más, mint a kastélypark kerítése. A mívés kovácsoltvas kapu előtt lehúzódott, kis híján az árokban kötött ki.

2

A jobb oldali kapuoszlopra helyezett réztáblán ez állt: Megyei Elmeszociális Otthon. Alexet, ha szögesdrótra nem is számított, az azért meglepte, hogy a kovácsoltvas kaput nyitva találta. Belépett rajta. A főépületig hosszú, nyílegyenes út vezetett, jobbra és balra egy-egy kiegészítő épület állt. Jobb kéz felől volt a porta. Alex óvatosan haladt, sose járt még olyan örültek között, akiknek erről papírjuk is volt. A park, már amennyire a havazás látni engedte, gondozottnak tűnt, látszott rajta, hogy nemcsak lelkesen, de nagy szakértelemmel tartják karban, és Alex biztos volt benne, hogy a főépület mögött kényszeresen szimmetrikus franciaparkként folytatódik. A kastély sokkal szebb és jóval nagyobb volt, mint amire számított. Persze egy kastély soha nem tud elég nagy lenni, és minden igyekezete ellenére soha nem tud megfelelni a modern kor igényeinek, ezért ide is felhúztak újabb épületeket, de ezek szerencsére bőven elérték anélkül, hogy elrontották volna az eredeti épületegyüttes összhatását. Alex megállt a porta előtt, és az ablakon át a portást nézte. A férfi csak egy kis idő elteltével vette észre. Zavarba jött, mint aki nem számított látogatókra a napnak ebben a szakában és ilyen ítéletidőben. Letette a ceruzát, amit eddig rágott, eltolta magától a keresztrejtvényt, felállt, és résnyire nyitotta az ajtót. Fingszagú meleg áramlott ki a nyíláson.

– Kassai Sándor hadnagy vagyok a rendőrségtől. Az intézmény vezetőjével kell beszélnem.

A portás pillanatnyi zavara egyszeriben szertefoszlott, úgy tűnt, egy rendőr nem volt szokatlan jövevény ezen a helyen.

– Be van jelentve?

– Tudja, hogy jövök.

Mielőtt elindultak, Fater egyeztetett a vezetővel, nehogy feleslegesen vegyék nyakukba a vidéket. A borostás képű portás, aki már jócskán a nyugdíjas éveiben járhatott, vén, barna svájcisapkát nyomott a fejébe, irhabekecset kanyarított a vállára, és kilépett az ajtón. Jobb kezének középső ujjával mutogatva magyarázta az utat. Alex észrevette, hogy a sajátos mozdulat oka minden bizonnyal az, hogy a férfi jobb mutatóujjának utolsó perce hiányzik.

– Na kérem szépen. Nem megy be a főbejáraton, mer’ az be van zárva. Mellette a bal oldali kisajtót lehet használni. Ha beér a hallba, kopogjon hátul, a bal oldali ajtón.

Alex megköszönte az útbaigazítást, és elindult a mutatott irányba. A főbejáratig nem érte támadás, mi több, az volt az érzése, mintha rajta és a portáson kívül senki más nem tartózkodna az intézetben. Nemrég takaríthatták el a havat az útról, csak egész vékony hóréteg volt rajta, így, bár nem látszott, de érezte a talpa alatt az apró murvát. Nem szívesen ismerte be, de tulajdonképpen szép volt ez a hely, főleg így hóval borítva. Szép, ugyanakkor nyugtalanító. A kisajtó előtt megállt, hátranézett, a portás nagyokat bólogatva jelezte, hogy jó helyen jár. Az ajtót tényleg nyitva találta. Persze nyilvánvalóan nem egy hallba jutott, de azt nem is várta. Annál jobban meglepte a mives falépcső, ami az emeletről omlott alá, és a díszes csillárok. *Igénytelen vidék lehet ez, hogy az elmúlt hetven év alatt senki sem vetett rájuk szemet.* A linóleumburkolat praktikus, könnyű volt takarítani, ennél több jót nem lehetett elmondani róla. Félhomály, távolról beszélgetésfoszlányok, még távolabbról kalapálás zaja hallatszott. Bekopogott a bal oldali ajtón, ami szinte ugyanabban a pillanatban ki is nyílt, és egy köpcös, hajmaradványait csak a füle körül megőrző, régimódi tweedzakót, szemüveget és ősz Ferenc József-szakállat viselő férfi állt előtte. Doktor Bubó, ugrott be rögtön. A hangja lassú, kellemes bariton:

– Doktor Fecske Kálmán intézményvezető főorvos. Fáradjon be, kérem!

Alex majdnem elnevette magát, tehát csakugyan madár, jó volt a megérzése. Bemutatkozott, a doktor intett, jelezve, hogy tud már róla.

– Miben segíthetek?

– A Weis Judit ügyében vagyok itt.

– Parancsoljon! Bár én a kollégáinak már mindent elmondtam, amit ezzel a szomorú ügygel kapcsolatban tudok.

A főorvos lesegítette a kabátját, és egy ütött-kopott, álló thonet fogasra akasztotta. *Nekünk is pont ilyenünk volt, és ha télen nagyobb társaság jött apámékhoz, akkor folyton feldőlt a kabátokkal együtt.* Leültek. Széles íróasztal állt közöttük. Díszesen faragott pianínó támasztotta a falat, túl szép ahhoz, hogy jó legyen.

Alex észrevette, hogy a vendéglátója kissé feszeng a békebeli, vásott, oroszlánfejes karfájú bőrszékben. Savanyú dohányszag áradt a mennyezetig rakott könyvekből és a súlyos függönyökből. Úgy érezte, Bubó szívesen rágyújtana. Hogy oldja a feszültséget, előhúzza a saját cigarettáját:

– Megengedi?

– Ha nem zavarja, hogy én is rágyújtok.

Jólesett mélyen letüdőzni a füstöt. Ha kapott volna mellé egy frissen főzött forró kávé, még jobban örült volna.

– Azt olvastam a kollégáim jelentésében, hogy Weis Judit gazdasági vezetőként dolgozott itt. – A doktor némán bólintott. – Mióta is?

– Egy éve? Kettő? De az is lehet, hogy már... nem, azt nem hiszem. Nem is tudom.

- Tizenegy hónapja.
- Ezt mondtam a múltkor?
- Ezt.
- Akkor úgy is van.
- Meg volt elégedve a munkájával?
- Igen. Azt hiszem, igen.

Alex rutinkérdéseket sorjáztatott, néha kissé felhúzta a szemöldökét, ezzel próbálta pontosabb és gyorsabb válaszokra ösztönözni a doktort. Rendkívüli módon összezsongorodott az aurája, állapította volna meg Hanna. Végül elhessegette Hanna gondolatát, nem volt alkalmas sem a hely, sem az idő rá. Úgy tett, mintha a jegyzeteiben található információkat folyamatosan korrigálná. Aztán újra és újra biztatón a doktorra mosolyogott. *Lehet, hogy egy pszichiáterrel máshogy kellene bánnom?* De valahogy mégis az volt az érzése, hogy a doki nem tudja megvezetni, és ő uralja a helyzetet, nem pedig fordítva.

– Nem vett észre valamiféle... pénzügyi machinációt az utóbbi időben?

– Pénzügyi machinációt? – kérdezett vissza Bubó fölényes tónusban.

Rögtön tudta, hogy ezt elszúrta, a „machináció” rossz kifejezés volt, figyelnie kell, különben a doktor felülkerekedik.

– Úgy értem, nem vett-e észre valamiféle pénzügyi szabálytalanságot, amióta itt dolgozott Weis Judit.

– Gondolja, hogy akkor meg lettem volna elégedve vele?

Rendben, ez a szerva is nála volt. Alexnek vissza kellett venni az irányítást. Annak ellenére, hogy egészen biztos volt benne, a doktornak fogalma sincs a pénzügyekről úgy általában, különösen pedig az intézmény anyagi helyzetével nincs tisztában, mihez tartás végett keményen nekiszegezte a kérést:

– Azt akarom, hogy nézze át a könyvelést – mondta, az utolsó pillanatban változtatva a „szeretném”-et „azt akarom”-ra, és természetesen hallgatott róla, hogy amint átnézte a könyvelést a doktorral, át fogják vizsgálják ők is.

– Mennyire sürgős ez? – kérdezte Fecske doktor gondterhelten.

– A lehető legsürgősebb – válaszolta mosolyogva, most, hogy már újra ő volt a nyeregben.

– A szakértőink szerint Weis Judit a múlt szombaton halt meg. Aznap nem dolgozott, ugye? – Fejrázás volt a válasz. – És előző nap?

– Pénteken? Nem is tudom... De azt hiszem, a múltkor ezt már elmondtam a kollégájának.

– Nem hiszem, hogy kérdezték, a péntek akkor még nem volt érdekes.

– Tudja, én nem találkozom napi szinten a gazdaságiakkal, az egy külön királyság. Önnek a személyzetisünkkel kellene beszélnie.

– Akkor azt sem tudja megmondani, hogy szabadságon volt-e, vagy beteget jelentett?

– Mint mondtam, nem tudok felvilágosítást adni személyzeti kérdésekben. Sajnálom.

A hangja hirtelen szigorúbb lett. Csend állt be a beszélgetésben, ami azonban nem volt teljes csend, a doktor ugyanis, egészen halkán, valami dallamot sziszegett a fogai közt. Alex épp azon törte a fejét, hogy milyen nóta is lehet ez, amikor kinyílt az ajtó, nem az, amelyiken bejöttek, hanem a szomszéd szobából nyíló, és egy piros garbós, barna haját kontyban viselő harmincas nő lépett be rajta, jobbján kis fémtálcát egyensúlyozott. Pillanatok alatt mennyei kávéillat töltötte be a szobát. A nő letette a tálcát az asztalra a csészékkel és az apró vizespoharakkal. Zavarba ejtően hatalmas melleivel pár pillanatra kitakarta a doktort Alex látómezejéből. Alex tekintete a vizespoharakra tévedt. *Ma még alig ittam vizet.*

– Zsuzsika, ha végeztünk, lesz szíves a nyomozó urat átkísérni a személyzetis kolleginához! – fordult a doktor először a nőhöz, aztán Alexhez: – Ott minden információt megkap, amire szüksége van.

Zsuzsika kiábrándítóan vékony szopránján „igenis”-t rebegett, majd ruganyos léptekkel elhagyta a szobát.

– Egy kérdésem volna már csupán: gondolkodott rajta, hogy miért ölhetnék meg Weis Juditot?

– Megölték? Most már biztos...

– Egészen biztos.

Egy árnyalatnyit tovább tartott a szünet, mint amire Alex számított. Közben pedig: *sz-sz-sz. De mi ez az átkozott dallam?* Alex a doktor túhegynyire összezsugorodott pupilláiba bámult. Semmi reakció. A falon régi bekeretezett fotók, portrék. Bizonyára mind orvosok és pszichiáterek lehettek, vélhetően Fecske Kálmán elődei. Mindenesetre a doktor bal válla feletti úr le nem vette a szemét Alexről. Dús szemöldök, szúrós tekintet. Nem úgy, mint Fecske Kálmáné, akivel, minden igyekezete ellenére, képtelen volt felvenni a szemkontaktust.

– Persze felmerült bennem ez a lehetőség is, nem tagadom...

– És mire jutott?

– Semmire. Nem találtam észszerű magyarázatot a történetekre.

– Pedig maga szakember. Úgy értem, ismeri az emberi lelket. És az ember lelkében lakó állatot. Nem igaz?

– Lélek... rendben, ha ragaszkodik hozzá, nevezzük így. A lelkünkben sokféle állat meglapul, ez tény... némelyik agresszív, mások meghunyászkodók. Túlságosan gazdag fauna ez ahhoz, hogy egy emberi élet elég legyen a kiismerésükre.

– Azt mondja, hogy mindannyiunkban állatok feszülnek?

– Számtalan. Különben a „feszülnek” remek kifejezés, gratulálok.

– Mégiscsak létezik egyfajta logikus cselekvés, jól mondom?

Fecske doktor erre szemlátomást megélenkült.

– Logika? Végso soron igaza van, csak éppen úgy nem történik semmi. Az események között nyilvánvalóan ok-okozati összefüggés van, noha a dolgok általában csak utólag tűnnek logikusnak.

– Tudja, mi, rendőrök, a bűnesetek kilencvenkilenc százalékában ugyanazokat a kli-séket találjuk: pénz, szerelemfáltás, bosszú, gyilkos indulat. Ha idejében beléphetnénk ebbe a körbe, nem történnének bűncselekmények.

– Nekem sajnos nincsenek ilyen széles körű ismereteim az emberekről. Én nem min-dig tudom, hogy mi következik.

Megint alászaladtam. Túl sokat beszélek.

– És akik itt laknak?

– Mi van velük?

– Nem lehetett közülnk valaki?

– Ez teljességgel kizárt – szögezte le a doktor ellentmondást nem tűrően.

– Miért ennyire biztos ebben? Épp az imént mondta, hogy nem tudja mindig, mi következik.

– Általában nem is, de ez rájuk nem vonatkozik. Ők nyitott könyvek számomra.

– Meglep, amit mond. Azt állítja, hogy éppen az örültek kiszámíthatók?

Amikor „örülteket” említett, a doktor szemhéja megrembent.

– Amellett, hogy a kollégáim remek munkát végeznek, az itt lakók gyógyszerek hatá-sa alatt állnak. Teljes mértékben szabályozva van az életük.

– De ha nem állnának gyógyszerek hatása alatt, akkor megtehették volna?

A doktor homlokára ráncok gyűrődtek.

– Ezzel mire céloz? Nincs olyan, hogy mi lett volna akkor. A legszigorúbb fegyelem szerint adagoljuk a gyógyszereiket.

Már megint ez a bugyuta sziszegés. De ezúttal hangosabban, és Alex egyszeriben felis-merre a dallamot. *Ez a Vuk dallama, a rajzfilmé! Hát ezt nem hiszem el! Ez a fickó örültebb, mint az ápolójai.*

Alex elérkezett a falhoz, amit most nem tudott és nem is akart ledönteni. Elhelyezte az aknákat, ennyi elég volt mára. Felállt, megköszönte a kávé, a kabátját leakasztot-ta a fogasról, és elköszönt. A doktor az ajtóig kísérte. Alex váratlanul visszafordult, és rákérdezett:

– Elhagyhatta-e az intézetet olyan ápol, aki elvileg képes lenne ilyesmit elkövetni?

A doktor sem késlekedett a válasszal:

– Nem. A leghatározottabban nem.

Egy pillanatig néma csendben álltak, vagyis majdnem csendben: sz-sz-sz-fürgerókalá-bak-sz-sz-sz-surranókisárnyak-sz-sz-sz, aztán a doktor Zsuzsikát szólította. Alex kívárta, amíg a nő megjelenik, és csak aztán állt elő az utolsó kérdésével, azzal, amelyik miatt Farkashidára jött ebben az átkozott időben:

– Van itt önöknél morfium?

– Természetesen.

– És hol tartják, doktor úr?

– Főorvos úr – helyesbített Zsuzsika cincogó szopránján.

- Persze, elnézést. Főorvos úr?
- Doktor Fecske Kálmán szemlátomást zavarba jött.
- A morfiumot? A gyógyszereszekrényben tároljuk. Természetesen. De mi ebből csak nagyon kis mennyiséget tartunk...
- És a kodeint?
- Azt is ott. De a kodein egy egészen közönséges anyag...
- És a gyógyszereszekrény általában zárva van, ugye?
- A főorvos egyre türelmetlenebbé vált, nem volt hozzászokva, hogy folyton a szavába vágjanak.
- Nem általában van zárva, hanem mindig.
- És kinek van kulcsa a szekrényhez?
- Nekem és az ügyeletes orvosnak.
- Senki másnak?
- Hogy is lehetne?
- És a gazdasági vezetőnek?
- Ugyan! Mi köze lenne neki a gyógyszereszekrényhez?
- Szóval csak önnek és az ügyeletes orvosoknak van kulcsuk?
- Csak az ügyeletes orvosnak, használjon egyes számot! Egymásnak adják át a kulcsot.
- Értem. Köszönöm, hogy a rendelkezésemre állt.
- Alex hirtelen kezét nyújtott. A főorvos most sem nézett a szemébe, az összekulcsolt kezekre meredt, Alex, aki sokkal magasabb volt nála, észrevette, hogy a kopasz fején vízcseppek gyöngyöznek. Elengedte Fecske doktor kezét, aki egy önkéntelen mozdulattal a zakójába törölte azt.
- Egyelőre ennyi, de valószínűleg még visszajövök. Most pedig szeretném személyesen is megvizsgálni a gyógyszereszekrényt.
- Igen, hogyne. Csak tessék. Zsuzsika majd megmutatja. A vizontlátásra.
- A főorvos besomfordált a szobájába, valósággal húzta a lábát, mint akit enyhe szélütés ért. Ám mielőtt becsukhatta volna maga mögött az ajtót, Alex nem bírta kihagyni, hogy Columbót ne játsszon, és fel ne tegyen még egy utolsó utáni kérdést:
- Elképzelhető, hogy Weis Juditnak viszonya volt valakivel azok közül, akiknél a kulcs lehetett?
- A pszichiáter hangja ezúttal nyíltan ellenségesen csengett, megvetően nézett a rendőrré:
- Honnan tudhatnám? Én, kérem, nem foglalkozom a beosztottjaim szívügyeivel!

Molnár T. Eszter

Hidegkút

(regényrészlet)

b
bill
ent
yuk

Álmos, vízmélyi zöld fény kavarg az út felett, a sár keményre szikkadt felszínét csak a kiálló kövek törik meg, Juli egyikről a másikra szökdel, lába hosszú, mint egy táncosé, kibontott haja úszik mögötte a levegőben. Barbara kezében póráz, annak végén kistestű kutya, kölyök még, talán egy golden retriever lehet, előreszalad, szaglászik, ugrál, kíváncsi pófáját beletúrja Simon tenyerébe. Kanyarodik az út, meredekebb az emelkedő, Barbara kifulladás, lassítanak mind a hárman. Nem kell sietni, hamarosan úgyis elérnek a csúcsig, ott Juli majd fel akar menni a kilátóra, Barbara vele tart, Simon pedig lent marad a kutyával. Egyre lassabban haladnak, ez már nem is út, hanem fal, faágakba, sziklákba kapaszkodva másznak előre, a kutya halkan nyüszít.

Barbara csuromvizesen riadt fel. Odakint sötét volt. Nyitott szemmel feküdt a franciaágyban, nem látott, nem érzett semmit, ha akarta, azt képzelhette, hogy már nem él. Megpróbált újra elaludni, maga köré gondolta az erdőt, a zöld fényt, a kutyaugatást. Oldalra fordult, kezével megkereste a vékony heget a hasán, megtámasztotta a beleket, mert hiába forrtak össze az izmok, a hasfal a műtét óta puha maradt, megereszkedett, mint egy öreg lufi. A tenyér melege segített visszaaludni.

Amikor másodszor felébredt, a tetőablakon át épp az arcára sütött a nap. Felült, lelógatta az ágyról a lábát, meztelen talpát csiklandozta a szőnyeg gyapjúszála. Léptek csattogtak végig a folyosón, becsapódott a fürdő ajtaja. A vékony falakon áthallatszott a vécélehúzás és a fogkefe zúgása. Barbara más napokon ilyenkor már a konyhában volt, kávéit ivott, kettőt egymás után, kitette a pultra a tejet, a joghurtot és a kukoricapelyhet, hogy aztán fél óra múlva vissza is pakolja őket, mert Attila soha nem reggelizett. Uzsonnát sem vitt, a szendvicsek már ötödikben is érintetlenül kerültek haza, és az íróasztalfiókban várták, hogy a fólia alatt folyós, fekete csomóvá egye őket a penész. Barbara tavasszal vette észre a legyeket, attól kezdve nem csomagolt, hanem több pénzt utalt a menzakartyára a hónap elején. Aznap nem ment le a konyhába, visszadőlt a párnára, úgy hallgatta a víz csobogását és a sietős motozást a gyerekszobából. Csak akkor kelt fel, amikor Attila lerobogott a lépcsőn, és bevágta maga mögött a bejárati ajtót.

Rögtön a telefonja után nyúlt, és mire leért a konyhába, már hatodszor tárcsázott. Simon újabban nem fogadta a hívásait, ő sem telefonált, ha mondanivalója volt, párszavas üzeneteket írt Barbarának. Most ki se csengett a mobilja, egyből besípolt a rögzítő. Előző nap sem vette fel, végül a rendőrhadnagy érte el, ő szólt, hogy be kéne jönni a kapitányságra. Ezek után reggelre megint elérhetetlen. Barbara nem akart üzenetet hagyni. Átfutott a fején, hogy megpróbálja a vonalasad, aztán elhessegette az ötletet. Lezsapta a telefont a konyhapultra, bekapcsolta a vízforralót, és neszkávé-t kevert magának. Remegett a keze, melléöntötte a tejet.

Negyed nyolc volt, lezuhanyozni már nem maradt ideje. Felhúzta az előző este levett fekete farmert, és lekapott egy tiszta blúzt a szárítóról. Már csak paracetamol volt otthon, alig jobb a semminél. Kávéval vette be, és amíg fél lábon egyensúlyozva felrángatta a zokniját, újra tárcsázott. Összerándult a gyomra, a mosogató fölé görnyedve öklendezett. A maradék kávé-t a lefolyóba öntötte. Egyszerű lófarokba fogta a haját, Simon ezt régen takarítónőfrizurának hívta. Fogmosás közben a tükröképére vicsorított. Semmit sem tudsz a takarítónőkről, Simon.

A küszöbről visszalépett a blézeréért, feltette a napszemüveget, aztán kapkodva bezárta a házat és a kertkaput. A mellékutca néptelen volt, csak a szomszéd kerítésén hajoltak ki a respedt orgonafürtök, de pár száz méterrel arrébb, a főúton már beállt a reggeli dugó. Háztömbnyi Audik és Lexusok sorakoztak Solymártól egészen a Széll Kálmán térig, sőt talán még annál is tovább, hatékony anyák és jól fésült gyerekek ültek mindegyikben. Messze volt a zebra, Barbara az út túloldaláról nézte végig, ahogy a megállóból kifordul a busz. Már rég el kellett volna költöznie.

A belvárosban nőtt fel, Simonnal az első közös albérletük is ott volt, a Dunához és az egyetemekhez közel. Ott kellett volna maradni, de Simon kertre vágyott. A lelkesedése legyűrte Barbarát, a gyerekeknek jót fog tenni a levegő, ezzel beszélt rá végül, aztán megvették a házat, és egy ideig úgy tűnt, neki volt igaza. Amíg Attila és Juli kicsi volt, Barbara nem vágyott el innen. A várostól való távolságot szokta meg a legnehezebben, azt, hogy egy órát kellett utaznia, ha színházba ment volna vagy meg akarta látogatni az anyját. Igaz, a munka és a gyerekek mellett úgysem maradt ideje eljárni otthonról, az anyját pedig hamarosan ideköltöztették a közelükbe. Délutánonként tologatta a babakocsit, gesztenyét gyűjtöttek a templomkertben, kirándultak a patakparton, labdázott a réten Julival, virágokat ültetett, és vett egy nagyobb távcsövet, hogy jobban lássa a madarakat séta közben. Végül már azt tervezgették, hogy befogadnak egy menhelyi kutyát. Hónapokig jártak nézelődni, Attila több kölyökbe is beleszeretett, csak hogy Julinak egyik se tetszett, ő mindenáron zsemleszínűt akart, talán mert az ő haja is olyan volt, mint a fénylő gesztenye. Végül Simon mondta ki, hogy nem kell kutya, bár az már jóval később történt.

Ahogy átvágott az úttesten, egy meggyszínű Mazda rádudált. Barbara bemutatott a sofőrnek, kapd be, vagy szokj hozzá, hogy itt élek én is. Képtelen volt helyben állni, fel-

alá járkált, amíg a következő buszra várt. Már nemcsak a keze volt nyugtalan, egész testében eluralkodott a reszketés. Egy fiatal lány kíváncsian méregette. Amikor a pillantásuk találkozott, elkapta a tekintetét. Rövid roham volt, tetőzött, aztán gyorsan engedett, de Barbara így is alaposan leizzadt, mire megjött a busz. A második sorban észrevett egy ülőhelyet. Gondolkodás nélkül huppant le a nagydarab, pufidzsekis alak mellé.

– Fázni fog abban a kis blúzban – szólította meg a férfi. Barbara összerezzent, fel akart állni, de nem bírta el a lába. – Azt írják, este még havazni is fog – tolta az orra elé a telefonját a pufidzsekis. – Látja? Hidegbetörés.

Barbara elfordította a fejét. A férfi magányos lehetett, vagy csak érzékeny a frontra, mert megállás nélkül darálta, hogy mekkora lesz a szél és hány milliméter a csapadék. Barbarának hat megállót kellett kibírnia mellette, de még az ajtóból is hallotta a hangját.

Amíg az iskola felé gyalogolt, ismét tárcsázott. Most kicsengett, Simon nem vette fel. Beszelnünk kell, mondta Barbara a sípszó után, aztán lenémította a telefont, és bedobta a táskájába a kijavított dolgozatok mellé.

b
bill
ent
yuk

Tizenkét éve tanított a Fodorban, mégis először látott fekete zászlót a homlokzaton. Boros Tibor és a napközis Etelka nyugdíjazás után haltak meg, a hetedikes Sipos Rozit pedig a nyári szünetben gázolta el a szemetesautó, Bagó Andrásnak viszont saját zászlója volt, és aznap reggel rá gondolt, aki belépett az iskolába. Jelenléte valóságosabb volt, mint amikor ott botladozott a folyosókon, mert Bagó Andrásra amíg élt, senki sem emlékezett. Legalábbis Barbara ezt gondolta róla az előző délutánig. Azóta igyekezett egyáltalán nem gondolni Bagóra.

A portás túl hangosan köszönt, a nagyszájú Merényi Réka pedig lesütött szemmel sietett el mellette. Persze az is lehet, hogy Barbara csak képzelődött. Kettesével vette a lépcsőfokokat, a nagy tanári előtt már futólépésben surrant át, és csak akkor lassított, amikor felért a másodikra. Ezen a folyosón kisebb volt a nyüzsgés, a jobb szárnyban a természettudományi, a balban a nyelvi laborok sorakoztak, így ide csak az jött fel, akinek itt volt dolga. A lépcsővel szemben egy fakó szőrű, kitömött őz állt. Barbara oda-lépett hozzá, és végigsimította az orrán.

Nem kellett elővennie a kulcsát, a biológia tanárit nyitva találta. Emő nem sokkal előtte érkezhett, még kabátban volt, és épp a falitükör előtt rúzsozta magát.

– Borzasztóan nézel ki – fordult hátra. – Mondjuk, azt hittem, be se jössz.

Barbara becsukta maga mögött az ajtót, és lerogyott egy kopott irodaszékre.

– Hogy van Attila? – kérdezte Emő.

– Nem tudom.

– Hogyhogy?

– Amikor hazaértünk, egyből felment a szobájába, és nem találkoztunk reggel sem.

– Lehet, hogy még alszik? Miért nem ébresztetted fel? Felhívom. – Emő már nyúlt is a telefonjáért.

– Nem alszik – mondta Barbara. – Felkelt, csak elkerültük egymást.

– Miért? – csattant fel Emő. – Az ember nem kerül el csak úgy, véletlenül a saját gyerekeit a lakásban.

– Ha te mondd.

– Most a segítségre lenne szüksége – folytatta Emő –, arra, hogy mellette állj, te meg kerülöd? Barbara, Attila nem csinált semmit! Azért engedték haza, mert ártatlan!

– A többieket is hazaengedték.

– Leszarom a többieket. Ő aznap végig a szertárban volt velem együtt!

– Ugyan már, Emő, hogy lett volna itt? – Barbara biztos volt benne, hogy Emő nem mond igazat neki, sőt, a rendőröknek sem mondott igazat előző este, mégis azonnal megbánta, hogy meghazudtolta. – Ne haragudj, szeretnék hinni neked. Nem tudom, mi van velem.

Emő elfordult, és megigazította a tollakat az asztalán. Ő sem nézett ki túl jól, rövid, narancsvörös haja engedetlenül meredt az égnek, és a szeme alatt a szokásosnál is sötétebbek voltak a karikák. Aznap sem sikerült tanárnak öltöznie, feliratos kapucnis pulcsit viselt, bordó Martens bakancsot, és a sminkje olyan feltűnő volt, hogy ha diák lett volna, hazaküldik mosakodni. Barbara tudta, hogy hálásnak kéne lennie azért, amit Emő tegnap este csinált. Amikor meghallotta, hogy Attilát bevitték, utánuk jött, és elmondta, hogy Bagó eltűnésének napján a fiú egész délután a szertárt rendezte vele együtt. A nyomozók nem vitatták a történetét, Barbara viszont erősen kételkedett benne. Pedig akár el is hihette volna, hogy Attila itt volt vele. Ő ugyan egyiküket sem látta aznap délután a másodikon, de pakolhattak a pincében is, hiszen ott tartották az ósdi, nagy preparátumokat és a könyvek egy részét.

Attilát végül hazaengedték, Barbara mégsem tudott elaludni az éjjel. Álmatlanul forgolódott az ágyban, aztán amikor már végképp maga alá gyűrte a szorongás, felkelt és járkálni kezdett a házban. Végigjárta a sötét nappalit és az étkezőt, átkutatta a hideg konyhaszekrényt, aztán visszamászott az emeletre, és benézett a sajátjával szomszédos szobába, mindig itt kötött ki, ha nem tudott aludni, és mint a csoki után kajtató gyerek, végigmotozta a könyvespolcot, játékosdobozokat, az íróasztal fiókjait és a ruhásszekrényeket, végül csak ült a rövid ágyon, és dideregve bámult maga elé a sötétbe percek vagy órákon át. Jó lett volna, ha el tudja mondani Emőnek, mit látott abban a szobában előző éjjel, de Emő hallgatott, és Barbara ilyenkor ugyanazt a tehetetlenséget érezte mellette, mint amit Attila mellett szokott. Talán jobb is így, gondolta Barbara. Emő csak legintene, találna valami ártatlan és logikus magyarázatot.

Nem néztek egymásra, Emő a táskájában kotorászott, tollat és jegyzetfüzetet vett elő, aztán egy köteg kijavított dolgozatot rendezgetett az asztalon. Mintha a hallgatást akarná megtörni egy újabb rohammal, Barbara újra remegni kezdett. Nem volt ideje erre, közel volt a csengetés. Leült az íróasztalához, és igyekezett mélyeket lélegezni.

– Mit vettél ma be? – kérdezte Emő tárgyilagosan.

– Paracetamolt – suttogtá Barbara.

- Az szart se ér.
- Amúgy is kihánytam.
- Xanaxot szedtél mostanában?

Barbara bizonytalanul ingatta a fejét. Attól függ, mit értenek most alatt. Emő nem figyelt, elővett egy viharvert sminkesdobozt, abból egy fehér tasakot húzott ki, és megbegtette Barbara szeme előtt.

- Mert e mellé nyugtatókat nem lehet. Nem akarlak megölni.
- Mi az? – Barbara szája kiszáradt. Tudta a választ.
- Tapasz. Kéred? Kicsit erősebb, mint a múltkoriai, ez egy-két órán belül hat – haddarta Emő, és már neki is látott kinyitni a csomagolást.
- Mennyibe kerül? – kérdezte Barbara, miközben felhúzta a blúzt a hasán.
- Ne is törődj vele, majd megadod. Gyere, segíték felrakni. Ezt a cuccot viszont sürgősen vedd le, teljesen átizzadtad. A fiókomban találsz egy pólót, kapd fel azt.

Emő pólója lógott Barbarán, de az illata megnyugtatta. Amíg a barátnője a tapasszal babrált a hasán, becsukta a szemét, és a porlepte tanári helyett az erdőbe képzelte magát, a Hárshegy felé vezető útra. Kezében póráz volt. Hogy milyen kutyát sétáltat, azt már nem volt ideje kitalálni, mert felriasztotta a csengetés.

Elég

*„Ha valamit el kell égetnem, elégetem, és valószínűleg helyesen cselekszem,
mert imádság nélkül nem fogok bele semmibe se.”*

*Ny. V. Gogol: Válogatás barátaimmal folytatott levelezéséből
(Gasparics Gyula és Kovács Erzsébet fordítása)*

Egész lényem szent elragadtatástól lobog, ahogy mohón nyaldosni kezdik a lángnyelvek a *Holt lelkek* folytatását. Poémám még sosem ragyogott oly fényesen, elűzve szobám egyiptomi sötétjét, mint itt és most: Moszkvában, az Úr 1852. esztendejének e februári éjszakáján. Feketén felpöndörödnek a kézirat szélei, üszkös hólyagok nyílnak a sápatag oldalakon; valaha írt legjobb soraim, melyeket többé nem olvashat emberi szem, búcsúzóul még egyszer, utoljára felizzanak. Csodálatos látvány az irodalom színéváltozása, mintha vér öntené el a lapokat.

Agyamra vörös kód telepszik, szívem felforrósodik – nemhiába vallom, hogy ha egy szerző igazán szereti azt, amit papírra és tűzre vet, akkor a szöveg átadja neki minden melegét.

Inasom leesett állal figyelő drámám végső nagyjelenetét – aligha látott valaha író, aki elégetné saját lelkének betűkből szőtt gyermekét. Igaz, gyanítom, másmilyet se. Újabb fejezeteket hajítok a kandallóba, mire sírva könyörögni kezd: vessek véget ennek az örületnek. A műveletlen cseléd rimánkodása méltatlan gyehennai előadásom emelkedett hangulatához, ezért böszén rápirítok, s ő könnyeit törölgetve távozik. „Ne aggódj, fiacskám, nem először csinálom!” – szólok utána.

***

A hatóságok kizártnak tartották, hogy ezek a különös esetek ne egyazon személy lelkiismeretét terhelnék – már amennyiben ez a tébolyult gazember rendelkezik egyáltalán ilyesmivel, ami alsó hangon is kétségesnek tűnt. A tettes kézjegye félreismerhetetlen volt, és a bűncselekmények

egyre teátrálisabb kivitelezése arra engedett következtetni, hogy az elkövető egyfajta alkotói önkifejezésként tekint pusztító tevékenységére. Nyilvánvaló volt továbbá, hogy a Pityeri Rém igencsak bensőséges kapcsolatot ápol a tűz démonával.

***

Emlékszem még a pillanatra – művészi pályafutásom balsikerű fellángolására.

1829-ben történt. Akkor már több mint fél éve tengődtem a vészjósló árnyak és lélekölő hazugságok birodalmában, közismertebb nevén Pétervárott, gyalázatos csótánytanyákon és patkánylyukakban meghúzódva; de mindvégig ott pisláskolt bennem a remény, hogy előbb-utóbb bebocsátást nyerek a fővárosi értelmiség szentélyébe, és elindulhatok imá-dott bálványom, Puskin nyomdokain. Csakhogy zsebemben lassacskán több kézirat lapult, mint bankó, a családomtól kapott pénz gyorsan apadt, és kezdett úgy tűnni, hogy rám az elképzelhető szörnyűséges sorsok közül is a legszörnyűbb, a hivatali szolgálat katorgája vár. Így hát minden bizodalmam szépírói bemutatkozásomba, *Hans Küchelgarten* című elbeszélő költeményembe vetettem. Úgy éreztem, amennyiben imáim meghallgatásra találnak, művem egy csapásra híressé teszi majd a nevemet, de a biztonság kedvéért végül mégis álnéven adattam ki.

Debütálásom teljes bukásnak bizonyult. Miután könyvecském megjelent, napon-ta felkerestem az összes környékbeli könyvkereskedést, de érdeklődésemre mindenhol ugyanazt a választ kaptam, miszerint egyetlen darabot sem sikerült eladniuk belőle. Egy idő után harsány hirdetésmények jelentek meg a boltok kirakataiban: „KIHAGY-HATATLAN AJÁNLAT: VEGYEN HÁROM PUSKINT, ÉS MELLÉ FÉLÁRON MEGKAPJA AZ IFJÚ TRÓNKÖVETELŐ, V. ALOV NAGY SIKERŰ ELSŐ KÖ-TETÉT!” De ez sem segített. Már a padlón voltam, amikor befutottak az első kritikák, hogy lendületből belém rúgjanak párat. Lángoló pennát lóbáló revizoraim kiűzték az irodalmi Édenből, ahová épp csak betettem a kislábujjamat. Végző kétségbeesésemben vakmerő lépésre szántam el magamat: taligával felszerelve sorra végigjártam az üzleteket, megvásároltam a *Hans Küchelgarten* összes fellelhető példányát, majd aktuális odúmba, egy lepusztult szállodai szobába vittem őket.

Miközben égő gyertyával a kezemben végignéztam érintetlen köteteim szűzies hal-mán, újra eszembe ötlött a helyi *Szevernaja Pcsela* újságírójának bírálata, melyet aljas módon nem a kritikák, hanem (ó, az elevenen eltemetés borzalma!) a nekrológok között hoztak le: „El kell ismernem, ez a vékony kis kiadvány nem hagyott hidegen – ennek az olcsó Puskin-epigonnak a rímjeit lenyelni ugyanis olyan perzselő kinnal járt, amilyet még Dante poklának legelső körében sem érezhetnek az elkárhozottak...” Adja Isten, hogy a jó öreg Alighierinek igaza legyen; akkor majd a saját bőrén tapasztalja meg ez a cinikus görény, miféle klíma vár valójában a kultúra árulóira Cocytus tavában. Megáll az ész! Ez sem jutott tovább a *Színjátékban* az első éneknél, de azért böszén hivatkozik

rá – és ilyen félművelt tintanyalók tetszelegnek manapság az utat mutató Vergilius szerepében. Csak tudnám, mire fel hordják ilyen magasan az orrukat...

Nagyot sóhajtva kezembe vettem a könyvkupac legfelső darabját, és találomra felütöttem.

Gyalázzák, amit az Úr adott:

Az ihletet, a lélek fényét,

És megvetik örök ígését.

Úgy égnek, mint a csillagok:

Fényük hideg, szívük fagyott.¹

Sebaj, mindjárt olyan ihletett tűzijátékot rendezek, hogy belesápadnának az irigységbe azok a vaksi kritikuscillagocskák, ha látnák – *tabula rasára* fel!

Mindent aprólékosan kigondoltam: a szoba közepére egy nagy lavór vizet helyeztem, hogy abba fojthassam a tűzpróbának kitett *Hansok* maradványait. Rendben is haladtam a dologgal, és már csak egyetlen kötet volt hátra, amikor tervembe aprócska hiba csúszott. Túlságosan belefeledkeztem a lángok hipnotikus táncába, minek következtében utolsó áldozatom a körmömre égett, és én üvöltve elhajítottam. A tűzről pattant íromány egyenesen az ablakhoz szökkent, és a molyrágta függöny sajnos igencsak fogékonyak mutatkozott a perzselő rímekre.

Lelki szemeim előtt azonnal megjelent a lángokban álló főváros Brjullov ecsetjéért kiáltó rémképe: a Téli Palota megolvadt romjai, Nagy Péter csatakos kentaurkölyökké zsugorodott lovasszobra... Fejemben felvillantak az újságok leendő címlapjai: „FÜSTBE MENT KÖTETTERV – LAKAT ALATT A GARÁZDA POÉTA!”, „EGY EGÉSZ ORSZÁG KÖVETELI: MÁGLYÁRA AZ ELVETEMÜLT PIRODALMÁRRAL!” Moszkvában, ahol időről időre porig ég az egész kóceráj, talán csak unottan legyintenének egy újabb katasztrófára, itt északon azonban sokkal kellemetlenebb lett volna spontán tűzvészt elszabadítanom. Habár távolról sem rajongtam Pétervárért, nem terveztem a város Nerójaként bevonulni a történelembe. Gyorsan lekaptam a fogasról toldott-foldott köpönyegemet, és eszeveszetten csapdosva megfékeztem az elszemtelenedett lángokat – a gondosan kikészített vízről pánikomban teljesen megfeledkeztem.

Ahogy ott álltam a füstbe burkolódzó szoba közepén, kezemben a halálra perzselődött hacukát szorongatva, hirtelen leírhatatlan szomorúság lett úrrá rajtam. Nem az elpusztult könyveket gyászoltam: csak ekkor tudatosult bennem, hogy a gyújtós felvásárlásához annak a családomtól kapott másfél ezer rubelnek a maradékát kótyavetyéltem el, amit a vasziljevkaai birtokunk után kellett volna befizetnem az árvaszéknek. Szörnyen bántott a dolog, abból a pénzből ugyanis néhány felettébb divatos felöltőt szándékoztam vásárolni.

¹ Mándy Stefánia fordítása.

Hamuszürke pityeri életem koromfeketébe fordult: minden korábbinál kétségbeejtőbb anyagi helyzet, néhány kisebb égési sérülés, megtépzott önbecsülés és ruhatár... Fájdalmas sebeket ejt, ha rásütik az emberre a „Puskin-epigon” billogot.

Néhány nappal később hajóra szálltam, és Lübeck felé vettem utamat: mielőbb magam mögött akartam hagyni Pétervárt, és vele együtt a kifüstölt szálloda fejemet követelő tulajdonosát, a rám leselkedő csinovnyik-lét borzalmait, és mindenekelőtt írói bemutatkozásom kudarcát, annak összes rettenetes következményével együtt.

***

b bill
ent
yuk Az első áldozatra Pétervár északi külterületének egy erdős szegletében, egy kisebb tavacskában találtak rá. A holttestre egy arra tévedt kiránduló figyelt fel, és először pórul járt csavargónak hitte, aki részegen a vízbe esett, majd kihült a zord téli hidegben. Ám amint megkezdődött a halottkémi vizsgálat, nyomban felmerült az idegenkezűség gyanúja. A bezúzott koponya, a törött állkapocs és az összeégett nyelöcsőben talált maradványok alapján valószínűsíthető, hogy az elkövető először hátulról leütötte a tetthelyre csalt áldozatot, majd a magatehetetlen férfi szájába egy összegöngyölt, lángoló papírköteget erőszakolt. Ezt követően a tettes a tó jeges vizébe húzta a szerencsétlent, a fagyra bízva a kegyelemdöfést. A gaztett barbárságát tovább fokozta, hogy a gyilkos nem távozott üres kézzel – néhány nem éppen gyakorlott nyessel bizzarr trófeát kanyarított magának az áldozatból.

Az elhunyt egy pétervári irodalmi folyóirat kritikusa volt, aki vitriolos recenzióinak köszönhetően gyakran kapott halálos fenyegetéseket vérig sértett szerzőktől. Személyazonosságát végül a lap főszerkesztője erősítette meg, habár kisebb nehézségek árán: határozottan úgy emlekezett ugyanis, hogy kollégájának legutolsó találkozásuk alkalmával még megvolt az orra.

***

1836-ban közeli barátomnál, Puskinnál vendégeskedve döntöttem úgy, hogy könnyíték a lelkiismeretemen, és megvalloam első könyvem elégetésének éveken át gondosan titkolt históriáját.

Ismét Nyugat-Európába készültem, de utazásom előtt még mindenképpen meg akartam látogatni Alekszandr Szergejevicsét, hogy felolvassam neki a *Holt lelkek* első fejezetének vázlatát. Mivel Csicsikov kalandjának alapötlete tőle származott, úgy éreztem, kötelességem biztosítanom arról, hogy közös gyermekünk fejlődése a megfelelő ütemben halad.

Előadásomat Puskin egy elismerésként is értelmezhető hümmögéssel jutalmazta, amitől olyannyira fellelkesültem, hogy rögvést elmeséltem neki: mióta belekezdtem poemámba, éjszakánként egy visszatérő lidércnyomás kísért. Álmomban anyaszült meztelenül serénykedek egy hatalmas könyvön, mely akkora, hogy a szélei már-már lelőgnak

a színpadról. A nézőtér áthatolhatatlan feketeségbe vész, de én tudom, hogy a sötétből árgus szemek légiója követi minden mozdulatomat. Frusztrál ez a kitüntetett figyelem, ezért aztán játékom igencsak darabos; többször megakadok az írásban, illetlenül hosszú pennámat – lehet vagy három arsin – néhányszor el is ejtem. Váratlanul felgyulladok az ihlet tüzetől. Láthatatlan közönségem gúnyos nevetéssel díjazza a felpezsdült alakítást. Ereimben lávaként bugyog a vér, a szemem kezd kifolyni a megfeszített betűvetéstől, mégsem lankadok. A pokoli kacaj a tetőfokára hág, és kínomban már én is csatlakoznék a kárörvendő kórushoz, ám ajkaim összeforrnak; nincs többé szám, amivel nevezhetnék. Pillanatok kérdése, hogy végleg elemésszenek a lángok, egyetlen utolsó mondatot kellene még kiírnom magamból, és ekkor... – ekkor mindig felriadok, sikítva és verejtékben úszva, és még percekig érezni vélem gyűlöletes ormányomban az égett hús szagát.

Lázás beszámolómat Puskin rezzenéstelen arccal hallgatta végig, majd unottan megvakarta irigylésre méltóan fejedelmi orrát. Ennél valamivel látványosabb reakciót vártam „Az elégetett levél” szerzőjétől, úgyhogy azon melegében előadtam neki *Hans Küchelgarten*em tragikomikus tűzhálát is, ám ezzel sem sikerült szóra bírnom. Taktikát váltottam, és kérdések özönét zúdítottam fagyos vendéglátómra: „Volt egy történelmi regényem, *A hetman*... Ismeri talán? Nem? Nem csoda: félig már megírtam, de nem tetszett, úgyhogy képzeld, felgújtottam. Hahaha! Hát nem mulatságos?” Semmi válasz. *Hideg*. „Látott már égő könyvet, Alekszandr Szergejevics? Vagy ami még annál is gyönyörűbb, lángoló kéziratot?” Nocsak, mintha tikkelt volna a bal szemével. *Langyos*. „Igaz a szóbeszéd, hogy eltűzelte az *Anyegin* egyik fejezetének vázlatát?” Kurta fejmozdulat, talán egy biccentés kezdete. *Melegszik*. „Tényleg arról szólt, hogy Jevgenyij csatlakozik a dekabristákhoz?” Na végre, csak rábólintott. *Forró!*

Nem mondhatnám, hogy túlságosan meglepődtem: hogyan is írhatna nyugodt szívvel forradalmárokról az ember, ha közben maga a cári csendőrminiszter, az örök kíváncsiskodó Benkendorf kukucskál át a válla fölött? Érthető, hogy végül még a nagy Puskin is gyufáért nyúlt – bizonyos szövegeket jobb a lángoknak átadni, mint a cenzoroknak. Mintha csak a gondolataimban olvasna, Alekszandr Szergejevics hirtelen a fülemhez hajolt, és alig hallhatóan azt suttogta: „Vannak dolgok, melyekre még nem érett meg Oroszország...”, majd idegesen körbekémlt, mint aki arra számít, hogy bármelyik pillanatban betoppanhat a komplett III. Ügyosztály egy csésze teára.

Nyomasztó csend ereszkedett a szobára. Puskin érezhetően menekülni akart az érzékeny témától, ugyanis felpattant mellőlem a díványról, és fel-alá járkálva fennhangon szavalni kezdett, jó szokásához híven önmagát citálva.

*Barátaim, Diana keble
És Flora arca szép nagyon,
De táncos Terpsichore lenge
Lábát jobban csodálhatom...*

Nagyszerű; én itt a kéziratégetés misztériumairól faggatom, erre megint az állandó lábmániájával jön. Képtelen vagyok felérni ésszel, mit eszik ennyire a formás csülkökön. De legalább végre rájöttem, mit is jelentenek azok a kipontozott sorok az *Anyegin*-ben: nem valami mély értelmű töredékességről van szó – a selymes nimfatappancsokat rejtő topánkák kopácsolnak ilyenkor a szerző koponyájában. Kezdttem komolyan azt gyanítani, hogy ebben az országban a ferde hajlam jelenti a nyílegyenes utat a parnasszusi csúcsokra; Puskit a kacér lábikók hozzák lázba, ami pedig Lermontovot illeti, róla még cifrábbakat pletykáltak a rossz nyelvek: a hírhedt *Kadét-versei* alapján nem nehéz elképzelni, miféle pajkos lögyakorlatokat rendezhetett annak idején a bajtársaival. Lelkük rajta – hála a Mennyei Atyának, hogy az én húsomban nem vertek tanyát az ördögök... vagy legalábbis nem effélék.

*Hogy égtem: hullámmal szaladni
S a drága lábra csókot adni.²*

Mivel a végzet úgy rendelte, hogy ez legyen az utolsó találkozásunk, Puskin most már mindörökre így marad meg az emlékezetemben: ahogy szenvedélyesen rója köreit, akár egy ketrecbe zárt fenevad, és a virgácsok dicshimnuszát zengi. Szellőléptű verlábacskái máig üldöznek, nincs tőlük menekvés, és attól tartok, még a túlvilágra is követni fognak...

Alig egy évvel később Rómában értesültem a tragikus hírről, miszerint Alekszandr Szergejevics, akinek lételeme volt a költői sorssal vívott állandó párbaj, végül kicsit túljátszotta a szerepét. Drámai hősként élt, de úgy távozott a színről, mint egy vásári komédiás: Oroszhon első számú poétáját, ezt a szájról szájra járt szoknyavadászt kigolyózta az életből egy jöttment francia buzeráns. Ám Puskinról lévén szó, ő még korai halálát is képes volt a javára fordítani, és múlhatatlan mítosszá vált. Sírját gyom nem növi, mert egyfolytában kimászik belőle; akár egy jóságos vámpír, továbbra is a nyakába liheg mindenkinnek, aki tollat mer még ragadni ebben az országban: a vérünket szívja, de cserébe ihletet csepegtet belénk. Sajnos azonban egyre sokasodnak azok a szégyentelen gazemberek, akik mindezt azzal hálálják meg, hogy aprópénzre váltják a Költő adományát, bemocskolva drága barátom emlékét.

Alekszandr Szergejevics persze jó előre megjósolta, hogy népében állít magának szobrot, és vélhetőleg azt is sejtette, milyen súlyos lesz ez a teher az utókornak. Mialatt Európát jártam, én is ott cipeltem magamban a mázsás puskini örökséget, és ahogy teltek az évek, egyre inkább rögeszmémé vált, hogy a *Holt lelkek* becses alapkövére nem húzhatok fel holmi ingatag szatírárt, muszáj egy többkötetes monstrumot ráépítenem. Egy égis erő bábeli szövegtornyot, melynek nagyságához csak Dante *Színjátéka* lesz mérhető.

² Áprily Lajos fordítása.

***

A második holttestre Pétervár keleti régiójában, egy elhagyatott telken leltek rá. Az eset a következőképp történhetett: a tettes először egy üveg tintát vágott áldozata arcába, az elvakított szerencsétlent agyba-főbe verte, majd fejjel lefelé egy előre megásott szűk gödörbe eresztette és elevenen eltemette, úgy, hogy csak a lábak látszódjanak ki. Végezetül petróleumot locsolt a szabadon maradt végtagokra, és lángra lobbantotta. Habár évek teltek el az előző gyilkosság óta, a nyomozók azonnal tudták, hogy ismét a Pityeri Rém sújtott le, mivel az orrnak ezúttal is nyoma veszett. Az elkövetőnek ezt a brutális hóbortját egyébiránt mindvégig jobbnak látták nem nyilvánosságra hozni – már az is épp elég kellemetlen volt a hatóságokra nézvést, hogy egy közveszélyes gyújtogatótól hangos a sajtó, minek tovább sokkolni a lakosságot azzal, hogy a garázda melleleg notórius orrvadász is?

Az áldozat kilétére hamar fény derült, ugyanis közkedvelt alakja volt Pétervár szellemi életének. Népszerűségét leginkább annak köszönhetette, hogy egy művészkávézónak álcázott, rendhagyó szolgáltatásokat kínáló bordélyházat üzemeltetett a belvárosban, elsősorban olyan kliensek részére, akik szeretnek egyszerre hódolni az erotikus és az irodalmi élvezeteknek – márpedig ilyesfajta kéjencekből Oroszországban tudhatóan akad néhány. A „Fuvolázó Euterpe” kultúrkupleráj legkelendőbb portékája az Anyegin-felolvasással egybekötött lábfétis-orgia volt.

***

1839-ben rövid időre felfüggesztettem önkéntes európai emigrációm, és hazalátogattam, leginkább azért, hogy egy meglehetősen kényes, személyes ügyet rendezzek. Pétervári tartózkodásom során örömmel konstatáltam, hogy nevem már nem cseng ismeretlenül az irodalmi berkekben: elbeszéléseim kézről kézre jártak, és noha kritikai fogadtatásom továbbra sem volt teljesen makulátlannak mondható, erőt adott a tudat, hogy lassan, de biztosan egyre közelebb kerülök a tűzhöz...

És nem sokkal később életművem ismételten megpörkölődött.

1841-ben történt az eset, mikor Itáliából hazafelé tartva felkerestem régi kedves ismerősömet és jótevőmet, Zsukovszkijt. Elismerem, meglehetősen kései órán állítottam be hozzá, látogatásom azonban nem túrt halasztást. Aznap este fejeztem be a *Borotvált bajusz* címet viselő drámámat, és noha biztos voltam benne, hogy igazi mesterművet alkottam, attól félttem, odahaza túlságosan megnyirbálják majd a szőrszálhasogató cenzorok. Annak idején Vaszilij Andrejevics nagy szolgálatot tett nekem azzal, hogy a hivatali bürokráciát megkerülve a *revizort* egyenesen Miklós cárnak vitte jóváhagyásra, és bíztam benne, hogy ezúttal is számíthatok a közbenjárására. Segítségére annál is inkább szükségem volt, mert még véletlenül sem akartam, hogy bajszos Uralkodónk személyes sértésnek vegye a színdarabot: a 17. században játszódó történet ugyanis arról szólt,

hogyan sodorja a pusztulás szélére a kozák államot Hmelnickij hetman, miután ördögi arcszörzete megmételezyi a lelkét.

Kitartó kopogtatásomra Zsukovszkij ásítózva, hálóköntösben nyitott ajtót. Még nem ébredhetett fel teljesen, mert miután egy lemondó mozdulattal beinvitált, motyogva gratulált nekem a *Korunk hőse*hez, majd azt javasolta, legközelebb mellvérttel a felöltőm alatt menjek párbajozni. A nappaliba érve sietve begyújtott a kandallóba, a tűz mellé húzott egy karosszéket, bevackolta magát a pokróca alá, majd bágyadt hangon megkért, hogy térjek a tárgyra. Biztosítottam róla, hogy nem áll szándékomban sokáig rabolni az idejét; mindössze alig száz oldalról lenne csak szó... na jó, lehet megvan százötven is. Ennek hallatán vendéglátóm nyúzott arca még jobban megnyúlt, de mielőtt bármit is válaszolhatott volna, gyorsan előkaptam a vaskos kéziratköteget, megköszörültem a torkom, és haladéktalanul belevágtam a *Bajusz*omba.

Drámám nyitányára különösen büszke voltam: ebben a hetman személyi bajuszkarbantartója, Andrij varázserejű kencére tesz szert a csihirini piacon – az ifjú borbély azonban nem sejtí, hogy elátkozott vásárfiát vesz a vajákostól, aki titkon a gonosz polyákok ügynöke. A csodaszer hatására *Hmelnickij* nagyúr már korábban is daliás arcszörzete megállíthatatlan burjánzásnak indul; egy idő után már akkora, hogy a füle mögé kell akasztania, de csak nő tovább és tovább, a végén már a földet súrolja. A bajusz a kozák férfi büszkesége, és az egyre gögösebb népvézér senkivel sem óhajt megosztozni rajta. A szőrösszívű hetman elrendeli, hogy alattvalói kötelesek naponta megborotválkozni – még a nők és a gyerekek is, elvégre Malorusszijában bármi előfordulhat. Elég, ha valaki alig pelyhedző legénytollal az arcán mutatkozik Hmelnickij előtt, máris halál fia az illető. A kollektív szórtelenítés hatására elhal a legendás zaporizzsai harci kedv, és a kozák állam csupaszon marad a tetőtől talpig felfegyverzett idegen hatalmakkal szemben...

Észre sem vettem, úgy elröpült az idő; már hajnalodott, mire a kétszázadik oldalhoz, a *Bajusz* utolsó felvonáshoz érkeztem.

Előadásomból addig sem hiányzott a pátosz, de a fináléhoz már teljes színészi arzenáloamat bevettem. Körbe-körbe galoppozva olvastam fel kedvenc párbeszédemet, az Andrij vezette lázadó borbélyok megkéssett haditanácsát, akik épp lóháton rontanak a fácánvadászatba feledkezett hetmanra és testőrségére (ezt a részt kétségkívül nem lesz egyszerű visszaadni a színpadon – legvégső esetben a fácántetem lehet kellék, de az eleven paripákból nem engedek!). Ihletetten előkaptam a mindig magamnál hordott levélbontó késemet, hogy azzal hadakozva tegyem még érzékletesebbé a végső összecsapáshoz írt instrukciókat; *megcsillannak a kivont borotvaéles borotvák* (hoppá, ezt lehet javítani kellene)... *kíméletlen sörte-csörte kezdődik... végül csak Andrij és Hmelnickij marad talpon... az uralkodó hegyes bajuszával felnyársalja az ifjú borbélyt... de Andrij utolsó erejével még nyisszant egyet a pengéjével... és a zsarnoki bajusz a porba hull.*

Ekkor a kandalló mellől olyan fülsértő horkolás harsant, mintha vulkán tört volna ki a szobában. Kezemből kihullottak a lapok, fejemben Hmelnickij hetmanom végszava visszhangzott: „Árulás!”

Ahogy ott álltam leforrázva, eszembe jutott, hogy annak idején, amikor a *Vij* mindent látó szörnyetegét megalkottam, Zsukovszkij lebegett a szemem előtt; az Orosz Irodalom Nagy Patrónusa, aki csalhatatlanul kiszúrja a tehetség legapróbb jelét is, vasujjával a rejtőzködő zsenire mutat, és azt kiáltja: „Ott van!” De most, altatódálnak bizonyult szerzeményemnek hála, erre a tévedhetetlen tekintetre súlyos szemhéjak zárultak, és én azonnal tudtam, hogy velük együtt a drámám végét jelentő függöny is leereszkedett. Pedig gondolatban már a *Bajusz* folytatását is megírtam, ami a távoli jövőben játszódott volna; a gonosz bozont egy generalisszimusz orra alatt tér vissza, és szörnyű bosszút áll egész Oroszországon, míg nem... de mit számít már, pokolba vele.

Mert bármilyen kiábrándító látványt is nyújtott ez a szörcsögő emberi számovár, zajos verdiktjét nem vitathattam. Elvégre a példaképemről volt szó, akinek „Szvetlaná”-ját már kisfiúként kívülről fújtam...

*Hamis bíró a világ,
füst a hír, az érdem.*³

Gyorsan eltettem a késemet, mielőtt még bánatomban valami örültséget művelnék, majd csendben összeszededgettem elértéktelenedett kéziratomat, a kandallóhoz hajolva meggyújtottam, a lángoló paksamétát békésen szunyókáló mentorom ölébe helyeztem, és sietős léptekkel távoztam.

Az alatt a néhány másodperc alatt, amíg átvágtam az előszobán, lelkemben viharos változások mentek végbe. A csalódottság érzése váratlanul kihunyt, és korábban soha nem tapasztalt elégedettség töltött el. Most először éreztem igazán, hogy már nem zöldfülű kezdő vagyok, aki menthetetlenül elszaporodott könyveket és piszlicsáré regénytöredékeket perzselget. Megingathatatlan bizonyossággá vált, amit szívem mélyén korábban is sejtettem – hogy az írás *non plus ultrá*-ját a remekművet rejtő kézirat elhamvasztása jelenti. Megfogadtam magamnak: ha a jövőben publikálok is majd ezt-azt, hogy az éhhalált elkerüljem, amint megszületik kezeim közt a tökéletes tűzáldozat, egy pillanatig sem fogok habozni.

Épp bevágtam volna magam mögött az ajtót, amikor odabent Zsukovszkij riadtan felüvöltött. Rövid tétovázás után úgy határoztam, nem térek ki az összetűzés elől: visszamegyek, és érett szerzőhöz illően megbeszélem a történeteket Hüpnosz főpajjával.

***

³ Nagy László fordítása.

Habár az újságok a későbbiekben is a Pityeri Rémként emlegették az elkövetőt, a következő gyilkosságra Pétervártól meglehetősen távol került sor. Az ismert költő-műfordító holttetésére a nappalijában, egy karosszékekben heverve találtak rá, lesütött szemekkel – a gyilkos vörös pecsétviaszt használt erre a célra, amitől úgy tűnt, mintha az áldozat véres könnyeket hullatott volna. Az elhunyt nyakát fültől fülig elmetstették, összeégett kezei pedig olyan pózban meredeztek, mintha egy lángoló könyv olvasása közben érte volna a vég – ezt a benyomást az ölében talált pernyehalom csak tovább erősítette. És a szimatszerv megint csak sehol.

Mivel a három áldozatot egyedül irodalmi irányultságuk látszott összekötni, a nyomozók úgy döntöttek, elsősorban ezen a vonalon keresik tovább a tettest. A Szentpétervári Egyetem egyik professzorához fordultak segítségért, és miután ismertették vele az ügy részleteit, egy közel háromórás előadást kellett meghallgatniuk művészet és halál összefonódásának kultúrtörténetéről, valamint arról, milyen nehézségekkel jár az egyedi stílus kialakítása, íróknál és gyilkosoknál egyaránt, elvégre mindkét területen hatalmas a konkurencia. A professzor elismerően nyilatkozott a legutóbbi vérontásról, mondván: a tettes „egyre magabiztosabban kezeli eszközeit” (ez alatt talán az orrok eltávolítására használt pengét értette), ugyanakkor hozzátette, hogy „a mondanivaló továbbra is rendkívül zavaros”, a gyilkosnak bőven van még hova fejlődnie ezen a téren. Ráadásul hiába „a markáns szerzői ismertetőjegyek” (érdekes megfogalmazása a gyűjtogatásnak és a csonkolásnak), a Pityeri Rém szemlátomást nem lelt még rá a saját hangjára, eddigi munkásságán igencsak érződnek az idegen hatások – a gödörös-lábégetős megoldást például szinte biztosan Dante Színjátékából koppintotta.

Ezt követően a nyomozók egy emberként vetették bele magukat az említett klasszikusba, ám lelkesedésük csak a pokol tornácáig tartott; ott úgy döntöttek, nincs az az eszelős ámokfutó, aki megérne ennyi szenvedést.

***

1842-ben végre valahára megjelent a *Holt lelkek*, én azonban nem pihentem meg a babérjaimon, és minden erőmmel a folytatásra, a *Félholt lelkekre* koncentráltam, amint magam mögött hagytam Oroszországot – tapasztalatból tudtam, hogy hőn szeretett hazám nem éppen a legjobbat hozza ki belőlem, és képtelen volnék úgy írni róla, ha közben azon a nyomasztó átokföldjén kell élnem.

Csakhogy így sem égett a kezem alatt a munka. Hiába tudtam jól, hogy az első rész lezárásából Csicsikov trojkájának a dantei úton kellene továbbrobognia, ezúttal hiányzott az ihlet hajtóereje. A Pokol színre vitele nem okozott különösebb kihívást, elvégre elég volt hozzá magamba nézmem; azt azonban, hogy honnan kuporgathatnám össze a nyersanyagot a következő részhez, az orosz Purgatóriumhoz, elképzelni sem tudtam. És valahányszor csak eszembe jutott, hogy még a Paradicsom, avagy az *Eleven lelkek* megírása is hátravan, valóságos pánikrohamot kaptam.

Hosszas vajúrást követően végül 1845 elején, Rómában hoztam világra a *Holt lelkek*

második részét. Ahogy az íróasztalomon heverő, vérem és verejtékem áztatta papírhal-mot elnéztem, semmifajta atyai büszkeséget nem éreztem, és hálát adtam az égnek, hogy Alekszandr Szergejevics már nem láthatja, mivé fajzott közösen nemzett poémánk. Eredetileg úgy terveztem, a nehéz szülés kínjait egy hatalmas makarónivacsorával enyhítem a közeli „Ugolino és fiai” étteremben, de már semmi okát nem láttam az ünneplésnek. A mardosó éhségnél erősebbnek bizonyult a heveny szövegundor. A hányinger kerülgetett: hát tényleg ettől a förmedvénytől vártam, hogy hatására majd olvasóim tömegével megvilágosodnak, és az orosz lélek végre kikászálódik önnön posványából? Márpedig ennél kevesebbel nem érhetem be: ha valaha is meg akarom haladni Puskit, mernem kell nagyot álmodni.

Egy hirtelen jött sugallatnak engedve felkaptam a félresikerült szövegfattyat, és lenyomtam a dolgozósobámban heveskedő vaskályha torkán. Nagyobb volt a füstje, mint a lángja – ennél többet nem tudok felidézni belőle. Minden kézirat a maga módján ég el, és bizony nem mindegyik betűmáglya katartikus. Viszont mindegyik tanulságos.

Tudtam, hogy helyesen cselekszem, és később sem éreztem késztetést, hogy a sokévi munkámból megmaradt hamut a fejemre szórjam. Mert miután kopogó szemekkel végignéztem, ahogy a tűz csak úgy falja a soraimat, rögvést megértettem, miféle óriási hibát követtem el hamvába holt művemmel: elsősorban szórakoztatni akartam vele, márpedig lelkünk megváltása nem tréfadolog. Dögváson a világ, közeleg az Utolsó Ítélet, a nevetéssel immáron semmire sem megyünk, úgyhogy mostantól fogva tesztek a vidámságra. Tüzes dalocskákra vágysz, drága közönségem? Hát tessék: *Dies iræ! dies illa / Solvet sæclum in favilla!*

De hogyan is várhatnám, hogy útmutatásomat komolyan vegyék az emberek, ha még önmagam sem tudom felmutatni az erkölcsi felemelkedés bizonyítékául, és bűnt bűnre halmozok? Elhatároztam hát, hogy nemcsak a *Félholt lelkeket*, de annak szerzőjét is alapjaiban újraírom.

Eleget olvastam a szentek életéről ahhoz, hogy tudjam, az isteni kórság lappangási ideje egyénenként változik. Esetemben két örökkévalóságnak tetsző, buzgó aszkézis jellemezte esztendőbe telt, mire úgy éreztem: muszáj közkinccsé tennem egész új keletű lelki gazdagságomat, elvégre a kapzsiság súlyos véték. Megjelentettem hát a *Válogatott leveleket*, és noha a cenzorok maguk is alaposan megválogatták, így is minden benne volt, ami egy igazi sikerkönyvhöz kell: praktikus intelmek az élet minden területére, itt-ott némi zabolátlan önostorozás, fricskák a bűnösöknek, pacsik a papságnak – ugyan mi másra vágyhatna még az olvasó ezekben a vészterhes időkben? De mint kiderült, disznók elé szórtam gyöngyöt.

Rám zárult recepció pokolköre, ugyanott voltam, mint pályám kezdetén, könyvem fogadtatása ugyanis valóságos élveboncolás volt. Legjobban az bántott, hogy a vagdalózásban korábbi pártfogóm, a híres-hírhedt Belinszkij járt az élen, és mintha aljas bírálata nem lett volna elegendő, én még odatartottam neki a másik orcámat is, mikor

számonkérő levelet írtam ennek a megátalkodott materialistának. Olyan háborodott választ kaptam, amihez képest a zaporizzsjai kozákok legendás gúnylevele IV. „Kancasegg” Mohamed szultánhoz felér egy szemérmes szerelmi vallomással. Bevallom, egy időre kialudt bennem minden felebaráti szeretet, miután elolvastam, pedig ateizmus ide vagy oda, Visszarion Grigorjevics lángszívű habitusát mindig is közel éreztem magamhoz. Becsmérlő szavait persze nem hagyhattam felelet nélkül, és talán nem a legjobban reagáltam, de immáron nem emészttem magamat emiatt. Sértettségem a múlté, ahogyan Belinszkij is – mit számít ma már, ki orrolt meg kire.

Az mindenesetre nyilvánvalóvá vált, hogy hiábavaló tovább próbálkoznom az igehirdetés hagyományos módszereivel, és a *Holt lelkek* második eljövételéhez radikálisabb kinyilatkoztatással kell előrukkolnom. Nem maradt vesztenivalóm: következő, egyúttal legutolsó művemmel olyan tisztítótűzet kell ébresztenem, amit papír és nyomdafesték el nem bírhat, és ezáltal kritika sem érhet. Poémám folytatásának előző változatát azért gyűjtöttem fel, hogy újraírhassem – az újat azért fogom megírni, hogy felgyújthassam.

Mivel ilyen léptékű vállalkozásba nem vághattam felsőbb jóváhagyás nélkül, elutaztam Palesztinába, az isteni csodák és a varázslatos orrok országába, hogy a Szent Sírnál kérjem a Teremtő áldását végső kéziratpusztításomra. Megrendítő élményben részesültem: épp csak elmormoltam fohászomat, amikor váratlanul prüszkölni kezdtem a sűrű tömjéntől, megriasztva egy mellém telepedett szutykos galambot. Az ijedt madár egyenesen a zarándokok gyűjtotta gyertyák közé repült; egy darabig még elkeseredetten verdesett lángra kapott szárnyaival, majd élettelenül a lábam elé hullott. Lenyűgöző jelenet volt, és én rögtön tudtam, hogy csakis nekem szól – Isten útjai kifürkészhetetlenek ugyan, de időnként elég egyértelműen fogalmaz.

Egy csapásra füstté lett minden aggályom; nem maradt más hátra, mint visszatérnem Oroszországba, hogy befejezzem a *Félholt lelkeket*, felvegyem a végső tűzkeresztséget, és saját hazámban váljak fényhozó prófétává.

***

A hivatalosan „gözerővel haladó” nyomozás valójában változatlanul holtvágányon vesztegelt, a nyomok réges-rég kihűltek, mindazonáltal némi bizakodásra adott okot, hogy a Pityeri Rém hosszú évek óta nem hallatott magáról. A hatóságok azt remélték, hogy a gyilkos időközben talán meghalt, vagy esetleg ráunt a szláv metszésű orrokra, és most távoli országokban éli ki perverz gyűjtőszenvédélyét. De az sem elképzelhetetlen, hogy nyugdíjba vonult, és épp a memoárjait írja egy eldugott elefántcsonttoronyban, elvégre előfordul az ilyesmi, még ha nem is túl gyakran.

Ám a Pityeri Rém végül visszatért, és ezúttal is irodalmi berkekből választott célpontot. Az egyházellenes kirohanásairól elhíresült esztétát otthonában találták meg, egy gondosan

megterített asztalhoz ültetve, a szék karfájához szögelt kézfejekkel. A feltálat utolsó vacsorát az elhunyt borospohárba felfogott vére és szénné égett szíve jelentette. Arcának közepén feltűnő hiány mutatkozott – a tettes elmaradhatatlan névjegye. Az áldozat a fentiekén túl egy további testrészétől is megválni kényszerült: a nyelvét végül az íróasztalán, obszcén széljegyzetekkel teletűzdelt Bibliájában találták meg. A morbid könyvjelző az alábbi passzusra mutatott: „De a nyelvet az emberek közül senki sem szelidítheti meg; fékezhetetlen gonosz az, halálos méreggel teljes.” Olybá tűnik, kellően éles eszközökkel mégiscsak megfékezhető.

Mivel a tettes irodalmi indítékaihoz immáron nem férhetett kétség, a nyomozók kénytelenek voltak újfent felkeresni egykori tanácsadójukat a Szentpétervári Egyetemen. A professzor lelkesen elemezte az elkövető modus operandijában megfigyelhető „szakrális fordulatot”, különös tekintettel az áldozat közismert ateizmusa és a mézszárlás bibliai szimbolikája közötti „gondolatébresztő feszültségre”. Mindazonáltal a végeredményt „kiábrándítóan didaktikusnak” nevezte, és kifejtette abbéli reményét, hogy csak egyszeri stílusváltásról van szó, és a Pityeri Rém nem kötelezi el magát végleg a Szentírás-kommentárok mellett, legyenek bármilyen sajtótasak is: hiszen köztudottan ritkán sül el jól, ha a művészi szabadság helyét átveszi a vallásos dogmatizmus.

***

Idevezetett tehát minden, a poraiból főnixmadárként többszörösen feltámadott Moszkvába – egész életem lábjegyzet volt csupán a Nagy Tűzhöz, melynek emlékét feledés soha ki nem olthatja. A *Félholt lelkek* most elpusztul, de híre-hamva messzire száll, hogy az idők végezetéig ott lebegjen Oroszország felett, akár egy füstös glória.

A kandalló előtt térdepelve hálaimát rebegek az Úrhoz, amiért erőt adott véghezvinni küldetésemet, és egy nemlétező írást hagyományozhattam honfitársaimra, a legtökéletesebbet, melyet valaha alkottam: Nyikolaj evangéliumát.

Életem során a legtöbbször félreértettek, kigúnyoltak, igaztalanul vádoltak, és ha színleg dicsértek is ideig-óráig, bizonyára csak önös érdekből tették, hogy az orromnál fogva vezessenek. De szentül hiszem, hogy halálom után egyszer, talán csak évszázadok múlva, népem képessé válik befogadni végső üzenetemet: hogy a megváltást csakis az áldozatos tettek, és nem az üres szavak hozhatják el.

A tűz már az utolsó soroknál jár, és hamarosan végez a kézirattal, mellyel sorsomat elválaszthatatlanul összekötöttem. Közösen leszünk semmivé. Együtt válunk halhatatlanná.

Lehunynom szemem, de így is látom, ahogy a lángok nem állak meg az irodalomnál, és tovagyűrűznek az életbe – elemésztik gyarló testemet, felperzselik a szobát, ismét parázsló romhalmazzá változtatják Moszkvát, kiegészítik az összes elüszkösödött sebet ennek a hitvány világnak.

Mindaz, ami földi és múlandó bennem, egyetlen fájdalmas üvöltésbe sűrűsödik a mellkasomban.

Nem bírom tovább.
Kirobban belőlem az éveken át elfojtott nevetés.
Képtelen vagyok abbahagyni, úgy kacagok, mint egy örült.
Önfeledten.
Önkívületben.
Önmagamon.

***

Mivel a sorozatgyilkosok jellemzően narcisztikus személyiségek, gyakran előfordul, hogy önmagukat teszik meg végső áldozatuknak. Ez volt a Pityeri Rém szándéka is.

A Szentpétervári Egyetem könyvtárában többen felfigyeltek arra a rendhagyó megjelenésű látogatóra, aki egy meglehetősen ódivatú köpönyeget viselt, orrot azonban nem, habár a véres sebhely alapján ez utóbbi mellett csak nemrégiben dönthetett. Mivel azonban a 21. században már nincs helye a body shamingnek, eleinte senki sem foglalkozott különösebben ezzel a csodabogárral. A problémák akkor kezdődtek, amikor a férfi hisztérikus röhögőgörcsben tört ki, majd előkapott egy palack benzint és a fejére locsolta. Szerencsére az öngyújtóját már nem volt ideje felfobbantani, az utolsó pillanatban ugyanis egy precízen kivitelezett laptopcsapással ártalmatlanította egy feldühödött professzor, aki megalégtelte az illetlen hangoskodást. A nap hőse az egykori nyomozati tanácsadó volt, akit épp a „Sorozatgyilkosok – elvetemült bűnözők vagy meg nem értett művészek?” című értekezésének elkészítésében zavart meg a zajos vértanúaspiráns.

Így került hát rendőrkézre 2021. március 4-én az orosz irodalmi életet közel egy évtizeden át rettegésben tartó Pityeri Rém, akit olyannyira letört kudarcba fulladt mártíriuma, hogy őrizetbe vételét követően mindent bevallott.

Mint az kiderült, az elkövető neve V. A. Szimurgovics; negyvenkét éves, pétervári lakos. Korábban nem került a hatóságok látókörébe, leszámítva egy szabálysértési eljárást még egyetemista korából, amikor a Botanikus Kertben felgyújtott egy csipkebokrot, mellyel aztán szenvedélyes, bár kissé egyoldalú beszélgetésbe bocsátkozott. Akadémiai körökben elhivatott Gogol-kutatóként tartottak számon, de titkon sajnos prózaírói ambíciókat is dédelgetett: jó ideje dolgozott egy groteszk krimitörténeten, középpontjában egy rejtélyes gyilkosságsorozattal, a főszerepben pedig legkedvesebb szerzőjével. Mikor a pétervári Írószövetség 2009-ben, Gogol születésének 200. évfordulója alkalmából megalapította a NOSZ-díjat, Szimurgovics egyhangú létezése egy csapásra célt és értelmet kapott: elhatározta, hogy befejezi a regényét, és elnyeri vele az elismerést, kerüljön bármibe. Ám akármennyire is igyekezett, csak nem jutott a szöveg végére, ráadásul a már elkészült részekkel sem volt maradéktalanul elégedett. Mivel úgy vélte, ismerőseitől nem számíthat elfogulatlan kritikára, álneven mail-fiókot regisztrált, és vadidegeneket kezdett el zaklatni a félkész kézirat: írókat, kritikusokat, szerkesztőket, bárkit, akiről csak úgy vélte, tanácsaival képes lehet elmozdítani a kreatív

holtpontról. Az egyöntetűen lesújtó visszajelzések mély depresszióba taszították, mignem úgy határozott, hallgat az egyik visszatérő kifogásra, miszerint a gyilkosságok leírása „nem elég hiteles, fájón hiányzik belőle a meggyőzőerő”. Valahányszor tehát hosszabb időre megakadt a szöveggel, ölt, áldozatait pedig legszigorúbb bírálói közül választotta ki. Szimurgovics azt követően döntött az öngyilkosság mellett, hogy álmában lángoló szeráfként megjelent neki Nyikolaj Vasziljevics, aki először rátüsszentett, majd nyomatékosan felszólította szentségtörő tevékenységének beszüntetésére. Regényét így végül nem sikerült befejeznie, és közvetlenül emlékezetes könyvtárlátogatását megelőzően letörölte a számítógépéről, pedig elmondása szerint „már alakult a szöveg, egy-két év, és biztosan meglett volna a NOSZ”. Arról azonban, hogy miféle mögöttes jelentést akart sugallni a gyilkosságok groteszk kivitelezésével, nem volt hajlandó felvilágosítást adni, mondván: „szeretne teret hagyni a szabad interpretációnak”. Az eltulajdonított orrok sorsa szintén balladai homályban maradt.

A kulturális miniszter sajtótájékoztatón üdvözölte a tettes letartóztatását, ugyanakkor szigorú megrovásban részesítette a nyomozást vezető rendőrtiszteket, elvégre felfoghatatlan, hogy a levágott orrok kapcsán miért nem voltak képesek rögtön Gogolra asszociálni, márpedig ezzel hamar nyomára akadhattak volna a Pityeri Rémnek, és így az áldozatok száma is kevesebb lenne. Hogy ehhez hasonló mulasztások a jövőben ne fordulhassanak elő, a belügyminiszterrel közösen törvényjavaslatot fog benyújtani, indítványozva a teljes rendőri állomány kötelező kulturális továbbképzését.

Napjainkban valóban elengedhetetlen a bűnüldözői szervek megfelelő szépirodalmi felkészültsége, különösen annak tükrében, hogy az utóbbi időben Oroszország-szerte elszaporodni látszanak a prózai sorozatgyilkosságok. Egy mindmáig ismeretlen tettes nemrégiben például vadállati kegyetlenséggel agyonvert három moszkvai youtubert, akik megfelelő összegért cserébe bármilyen könyvet hajlandók voltak élő adásban elégetni. Az elkövető mindhárom esetben demonstratívan hátrahagyta a gyilkos fegyvert: A Mester és Margarita egy-egy keménykötésű példányát.

r Pseudochrist

A templomtorony fölött kapaszkodik a sötétség. Három verset harangoznak. Karl J. Himmelstein összekapkodja a műanyag labdácskákat a kertben. Felteszi a kisházat és a székeket a makulátlan gyepről a teraszra. A férfi kollagénfehér arca frissen borotvált és mozdulatlan, még a hajolás okozta bőrpír sem meszeli azt vörösre. Hosszú csontos orra kampós, viaszos keskeny szájában letapadt nyelve hólyagos. Hallgatásából kiérződik, hogy régen beszélt utoljára, ízlelőbimbóit elégette, a szavak elapadtak, zöldes pírral penészedtek szája szélére.

Ingje pöffeszkedve öltögeti keményített nyelvét nyaka körül. Karl J. Himmelstein éppen önti ki az elhasznált vizet a kismedencéből. Átlátszó, cérnaszerű testecskek úsznak az égen. A kert végéből kezdi a locsolást, négyzetméterenként húsz liternyi vizet kell kijuttatnia, hogy a gyökerekig jusson a tápanyag. Ez harmincöt perc. Szinte hallja, ahogy a kecskerágók és korallberkenyék szívják magukba az életet. Éppen annyira sötétedik, hogy pupillája felveszi maximumát, így világítás nélkül tudja kihúzni a kukát az utcára. Betolja a bicikliket meg a babakocsit. A garázsban alig van hely, minden kikerült a napaliból. Karl J. Himmelstein ezek után bemegy a házba, ahol rázuhan a fáradtság. Ez nagyon megijeszti, miképp hat darab könyv várja íróasztalán, de képtelen olvasni. Nem megy neki, ugyanis Karl J. Himmelstein kómában, mozdulatlanul fekszik egy kivételesen szép, gurulós kórházi ágyon. Az ágy mélysárga, mint az érett banán. Karl J. Himmelstein benne a puha gyümölcstest. Csak szemhéja mozog, pontosabban alatta a golyó, mint ügyes nyelv, mikor a fogak közé szorult ételmaradékot próbálja kipiszkálni. Néha a lepedő is meglibben, egészen addig, míg az izzadságtól rá nem tapad csupasz testére a vázszonanyag. A kinti tomboló hőség izzadság és emberi bőr szagát szállítja, átitatódik vele a szoba is, nem csak a testen a vászon, fülledt a levegő, pörkölt hajszag, mint szőré, disznóperzseléskor. Karl J. Himmelstein mit sem érez az egészszéből. Szép teste mozdulatlan. Karl J. Himmelsteinből nem lett elismert író. Kevesen ismerték publikációit, leginkább egy szűk réteg olvasta, családtagok, barátok, olyanok, akiknek soha nem adott a véleményére. Írt, és most tompa, most kimerült és büntudat gyötri. Megtorpan. Hiszen nem mosta ki a zuhanykabint. A lábujjaira tekint, hosszú idegen lábujjak tangapapucsban, aszalt fügek kapaszkodnak egymásba így, minek állagától kiveri a víz. Lábfeje sebes és vörös foltos az ekcémától. Nem kenegeti már, inkább vakarja, olyankor bevérzik a sebek kontúrja, a megkeményedett var szigetté alakul, véres árokkal bástyázva körül magát.

Karl J. Himmelstein a mosogató alatti szekrényben zuhanytisztítót keres. Ha megvan, felkarral törli az izzadságot homlokáról, de eszébe jutnak a cumisüvegek. Steril kefével mossa el őket, különben beleposhad a tej. Befüledt nemiszerv szaga van ilyenkor az üvegeknek, amin csak a forrázás segít. Mialatt ott áll görnyedten a mosogató felett, érzi izzadságának szúrós szagát. A szantálfa illatú androstenol és a csekély koncentrációban érzékelhető androstenon gondoskodik az émelyítő bűzről és a párválasztásról is. Karl J. Himmelstein a fiaira gondol. Az emeleten alszanak, milde Gaben, és bizonyára még az androstenont is szeretik apjukon. Neki akkor miért elviselhetetlen?

Karl J. Himmelstein felgyűrt ingujjal, négykézláb sűrölja a zuhanykabint. Ha a súrolószer érintkezik a véres árokkal vagy a szigetecskékkal, a maró fájdalom a csípőbe nyilall, a lábujjak befeszülnek, a mellbimbó megkeményedik, a nyál a szájban összefut. Karl J. Himmelstein valaha írt, és az fontosabb volt mindennél. Alázattal írt. Szégyellte, ha egy szöveg nem őszinte, szégyellte, ha önisméltó, vagy ha nem szövetesedik, mint a sejtek, amelyek szorosan illeszkednek egymásba. Szégyellte azt is, ha nem sért a mű, máskülönben mi értelme. Karl J. Himmelsteint éppen ezért néhányan meg is gyűlölték a családban. De csak olyan játkosan. Nem kimondva, nem gúnyosan a szemére vetve, pusztán megjegyezve távozáskor vagy elejtve, belefűzve egy teljesen más kontextusba. A rokonok nem vitatkoztak, pusztán éreztették sérelmüket. Viszont Karl J. Himmelstein a súrolástól jobban leizzad mint a sértődékeny, művekben magukra ismert családtagok megjegyzéseitől.

Le kéne vágni a hónaljszőrét, járt a fejében. De Karl J. Himmelstein nem az az ember, aki, ha kilátszik a csupaszra borotvált hónalja, azt természetesnek gondolná. Inkább nőiesnek tartja, és nem vallja be, de túl sokat foglalkoztatja, mit gondolnak róla az emberek. Karl J. Himmelstein tenyere a súrolástól még jobban kiszárad, mint a babakenőcstől. A fugáról csak körömmel jönnek le a fekete penészfoltok. A nyomok örökre ott maradnak, a köröm bevérezik, majd elválik a testtől. Karl J. Himmelstein szemei égnek, mint mikor kerülgeti valami betegség az embert, és szédül is, mint a mélytengeri búvárok. Ám Karl J. Himmelsteint nem csak egyszerűen kerülgeti valami, Karl J. Himmelsteint mesterséges kómában tartják. Ugyanis Karl J. Himmelsteinnek el kell végeznie a feladatát, die Heilssendung, még mielőtt meghalna.

Karl J. Himmelstein egy ideje már alig evett. Ez már nem rajta múlt. Végtelen hosszúságú infúzió csavarodott ki karjából, amelynek nem volt látható végződése.

Karl J. Himmelstein nedves lepedővel borított testét magatehetetlenül viszik ki lezuhanyoztatni vörös márványlapon, miközben a szívószálas narancslé az ágyba borul. Ha meg kellene festeni Karl J. Himmelstein életének egy jellemző pillanatát, ez a pillanat lenne az.

Mikor megáll a víznyomás a csövekben, a konyhában a bébiőr bekapcsol. Egy másodpercre köhögés hallatszik, majd elhallgat. A szétszórt szennylapokra gondol az ágya alatt, miket rejteget. A szavaknak már nincsen súlya, a képeknek már nincsen ereje. Karl J.

Himmelstein még jó pár másodpercig mozdulatlanul áll, a tükörben nézegeti fehér bőrét, petyhüdt hasára tapint, marokra fogja, Kummerspeck, tátogja, miközben vízcseppek kopognak körülötte a frissen súrolt csempére. Az infúzióban a sós folyadék ad hasonló hangot, mi arra szolgál, hogy legalább belülről ki ne száradjon az ember.

Karl J. Himmelstein meztelen teste jól mutatja az idő absztrakt szerkezetét. Egy idő-sor végtelen sűrű időpontokból áll, bármilyen kis szakaszt emelünk is ki belőle. Karl J. Himmelstein teste húsból és csontból való, halandósága tapintható, és szőrös mindenhol. Miért éppen a hónalját borotválná le? Halkan törölközik, érzékeny bőrét felsértik a szárazra mosott törölköző kemény szálai, karján és hátán vörös foltcsíkokat hagyva maguk után. Karl J. Himmelstein megszokta, hogy mindent csendben csinál. Halkan mossa a fogát, halkan húzza ki a fiókot, halkan maszturbál. Azon a régi lepedőn, amelyet másfél éve nem húzott át, amelytől viszket a combja és a sípcsontja.

Karl J. Himmelstein, mára már csak a gyerekeinek él. Temploma a gyerekszoba, melyben szimmetrikusan két kis lekerékített barokk ambó, a kettő között antifonále, fölül pedig ikonosztáz keretezi a szent milőt.

Unheimlich, ezt az embert megfeszítették, hangzott a folyosóról az orvos egyértelmű válasza a rezidensnek, mint kórisme. Az orvos karakán jelentette ki, és már ott sem volt. A folyosó végén kutatott apróért az üdítő automatahoz. Karl J. Himmelstein mégsem érezte lekezelőnek vagy baljósna ezt a diagnózist, mert hát ugye ezt mégsem neki, egyenesen, bele a szemébe. Pupillája ökölnyi nagyságúra tágult a sötét és nyirkos kórházi szobában, ami egyre csak nőtt, egészen addig míg bele nem dagadt a frissen meszelt falak közé, ott, ahol most a szív is gömbölyűbb lett, és kevesebb vért pumpált az elsoványodott testbe. Karl J. Himmelstein oxigénszintje vészesen csökkenni kezdett, mikor a fiatal rezidens belépett, és valami bögyös macát skiccelt a kórlapja margójára, szájtartása kifejezte enyhe undorát és tehetetlenségét, mikor Karl J. Himmelstein már fuldoklott is, és igen-csak úgy tűnt, elveszíti a kapcsolatot a külvilággal. Aztán mégsem, jött a megtisztulás, az idő visszafelé kezdett csordogálni. A kert tiszta. A zuhanyzó steril. A test illatos és ragyog, megtisztult az esti zuhanyzástól. Pusztán a kéz és a láb visel sebeket. A csillagfejlődés-elméletekre gondolt és a változócsillagok osztályozására. Ebből írta a doktoriját. Amiatt is számos támadás érte, hogy mégis inkább szépirodalommal foglalkozik, és hanyagolja az asztrofizikát. Karl J. Himmelstein soha nem tagadta Isten létezését. Ez tudósként furcsán vette ki magát az Akadémián. A tudomány embere miért gondolkodik ilyesmin, miért foglalkoztatják áltudományok, talán még a Bibliát is idézi? Ilyen embernek megkérdőjelezhető a jelenléte a tudományos diskurzusban.

Karl J. Himmelsteinnek még éppen annyi ereje és lélekjelenléte volt, hogy az emeletre feljusson, és az ágyába vesse magát. Teste egészen üregesnek hatott, mikor a matrac felületével érintkezett, karjait széttárta, lábait hosszanti irányban egymás tetejére helyezte. Feltűntek előtte a hím és nőnemű magokból növesztett datolyapálmák, meg a Geschwind rózsák, melyeket csak jövő tavasszal ültet majd, akár csak Gecsemáné kert-

jének ékességeit. Újra csigákat kapkod majd, nem labdácskákat, pont mint gyermekkorában, nejlonszatyorba gyűjti őket, ahol majd összekocognak, mint bambusz szélcsengő a verandán.

Durván hatvan darabból jön össze egy kiló. Először egy pár napig ládákban éheztesíti majd a csigákat, hogy a bélcsatornáikat kiürítsék. Ezután felgőzöli őket, majd kézzel kihúzza a házaikból az akkorra már megfonnyadt csigatesteket. Aztán levágja a csigatestokról a zsigeri részeket. A megürült csigaházakat félre teszi, a csigatesteket kétórás fűszeres főzéssel ízesíti.

Ágyában fekvé csukott szemmel pásztázta a tájat maga körül, és figyelte, ahogyan egy erdei sikló tekeredik hosszú csomoros botra az avarban, feje fölött a csillagos égen az Ophiuchus csillagkép ragyogott. A növényekre gondolt, torz árnyékot vetettek a szárító-zsinegre csipeszelt röntgenképekre, a hasogatott fák szomszédságában. Három verset harangoztak. Az amfórákkal szegélyezett kerti kisház sötét borostyán futotta be, melynek gyökerei mélyen a földbe hatoltak. Megfújta az éjjeli szél a zsinegre feszített széttörözött csontokat, a klinikai mutációt, mik mögött vörös szilfa és kétezer éves olajfa tündökölt sárga ködfelhőben. Ez a Cassiopeiáról tükröződő földi Szív-köd, regresszió, az idő hátrafelé haladása, Karl J. Himmelstein pokolian sűrű egy napja.

A vallomás

– Írd oda, hogy őszinte részvéted... az egész család nevében... vagy valami ilyesmi. Úgy kéne aláírni, hogy apáddal mi is benne legyünk...

– Írd oda te, ha annyira akarsz – szaladt ki a számon. Erre persze jól felhúzta az orrát.

– Nem tudom, miért vagy ilyen csalános, de biztos vagyok benne, hogy nem én tehetek róla. Megint megbántott valaki, és rajtam vezeted le a frusztrációd, mert épp én vagyok kéznél...

– Kurvára nem volt semmi bajom, amíg baszogatni nem kezdte.

– Elég baj az, hogy egy ekkora lánynak külön mondani kell ezt. Igazán az a legkevesebb, hogy odaböfögsz valamit a volt tanárodnak, aki épp a férjét gyászolja. Nem gondoltam volna, hogy ilyen hálátlan vagy. Már nem emlékszel, hogy a saját szabadidejében készített fel a matekversenyekre? Én nem felejtettem ám el, biztos azért, mert velem egy tanárom sem volt ilyen rendes.

Mondanom kellett volna valamit, de semmi se jutott eszembe. Anya meg nyilván azt hitte, azért hallgatok, mert igaza van, úgyhogy elfordult tőlem, és kiment a konyhába.

Nem tudom, miért, de az ember sokkal könnyebben jegyzi meg a rossz dolgokat, mint a jókat. Én legalábbis így vagyok vele. Most is, ahogy meghallottam a Tóni bácsi nevét, rögtön az ugrott be, amire amúgy tőkre nem akarok visszaemlékezni.

Felkeltem, és kimentem utána a konyhába. A tíz évvel ezelőtt eltemetett szavak most újra a nyelvemre toltak. Azt éreztem, ha ezúttal sem mondhatom ki őket, megfulladok.

– Emlékszel a harmadikos osztálykirándulásra? – kérdeztem. Kicsit remegett a hangom, próbáltam bebeszélni magamnak, hogy csak a dühtől.

Abban a percben olyan tisztán láttam magam előtt azt a szűk folyosót, mintha még mindig ott álltam volna. Nappal is tök sötét volt, de azért jól látszott középen a Kati néni alakja. Először csak sétált, aztán hátra szólt a vállá felett, hogy feltűnés nélkül kövessem. A ház leghátsó kis szobájába vezetett, ahol a tanárok aludtak.

– Tudod, miért akarok beszélni veled? – kérdezte. Megráztam a fejem. – Tóni bácsi mondta, hogy milyen szemtelen voltál vele ma reggel. Így se tudod?

– Nem – mondtam erre. Mert hát tényleg nem tudtam, mire gondolhat.

– Elmesélte, hogy szólt neked a reggeli után, mert meghagytad a kakaód felét. Erre te flegmán azt válaszoltad neki, hogy kit érdekel.

– Tudod, a Kati néni nagyon rá volt kattánva a kaja-témára – magyaráztam anyámnak. – Nem bírta elviselni a pocskolást. Mindig lekent egy hegyibeszédet, ha nem ettük meg az ebédet a menzán. Más osztályok az udvaron játszottak, mi meg bent ültünk, és hallgattuk, hogy mennyi rászoruló gyerek van Magyarországon, akik örülnének annak, amit mi nem értékelünk.

Mentségére szóljon, hogy Kati néni nemcsak a levegőbe beszélt, de igyekezett jó példát is mutatni nekünk. Az ebédbőben mindig úgy kikaparta a tányérját, hogy szinte el se kellett mosogatni utána. Az se érdekelte, hogy idő közben lötyögős tokát növesztett, csak tömte magát tovább, nehogy kárba vesszen akár csak egy falat kenyér is.

Én nem így lettem nevelve. Ha tele voltam, otthagyhattam a többi. Nem kell rosszul lenni, anyám mindig ezt mondta. Ezért is maradt aznap a bögrémben az a két korty kakaó.

– Egyébként még csak igaz sem volt... mármint az, hogy én flegmán azt válaszoltam volna a Tóni bácsinak, hogy kit érdekel. Meg is mondtam a Kati néninek, hogy a férje biztos rosszul hallotta, mert én csak annyit mondtam, hogy nem kérem. Azt hittem, ezzel vége, nevetünk egyet, és mindenki mehet a dolgára. De Kati néni... hát, kurvára nem hitt nekem. Azt gondolta, hogy hazudok. Hogy csak menteni akarom a bőröm, meg minden.

A hangom elcsuklott, olyan érzésem volt, mintha Kati néni ujjai a nyakamra fonódtak volna. Utáltam magam, amiért képes voltam olyasmi miatt sírni, ami tíz éve történt.

– Kati néninek a becsületesség volt a másik nagy szívügye – magyaráztam tovább. – Például, ha nem jelentkeztél óra elején, hogy nincs házid, és ellenőrzés közben derült ki, akkor aztán jól megkaptad, hogy nem csak lusta vagy, de még sunyítasz is. Minden kis apróságból tök nagy ügyet csinált, ha elfelejtetted aláíratni az ellenőrződ, ha hiányos volt a felszerelésed, vagy ha nem voltak kihegyezve a ceruzáid...

Kati néni biztos úgy gondolta, hogy ha pellengérré állít egy-két ilyen ügyeskedő meg hanyag gyereket, akkor majd a többiek tudják, merre hány méter, őt meg tisztelni fogjuk. De egyszerűen csak féltünk tőle, azt hiszem.

– Így utólag nem is értem, hogy képzeltem, hogy majd nekem hisz, nem a férjének... mindegy, kaptam egy baromi hosszú fejmosást. Nem emlékszem, pontosan mit mondott, mert végig próbáltam kizárni a hangját. Azt ismételtetem magamban, hogy egy hülye félreértésen alapul az egész, és ne is figyeljek rá, de... néhány dolog azért csak átjött. Például, hogy rettenetesen rossz a természetem. Hogy tiszteletlen és hálátlan vagyok... meg kiállhatatlan... és ezért nem szeret senki. Mert olyasvalaki vagyok, akit nem is lehet szeretni... és amikor nagyon-nagyon sokára azt kérdezte, hogy van-e valami hozzáfűznivalóm, sírva adtam neki igazat mindenben, amit mondott. Akármit beismertem volna, csak hagyjon már békén, és engedjen ki abból a szűk kis szobából... ráadásul tényleg rossznak éreztem magam. Egy ponton túl valahogy elfelejtettem, hogy félreértés történt, és elhitttem, hogy mindenben igaza van...

– És ezt miért csak most mondod el nekem? – kérdezte anyám. Valahogy egyszerre tűnt dühösnek és sajnálkozósnak. – Miért nem mondtad el rögtön, amikor érted mentem?

– Nem emlékszel, mi volt? – kérdeztem. – Kati néni beelőzött. Még azelőtt elkapott, hogy én beszélhettem volna veled. Nem tudom, mit mondott neked, de nyilván valami olyasmit, hogy csúnyán viselkedtem, és el kellett beszélgetnie velem... te meg égtél, mint a rongy, és mérges voltál rám, amiért lejárattalak... alig szóltál hozzám hazafelé... én meg azt éreztem, hogy felesleges lenne elmondani az én verziómat, mert úgyis a Kati néninek hinnél... ahogy a Kati néni is a Tóni bácsinak hitt. Egyszerűbb volt lehajtani a fejem, és bűnbánó képet vágni, mint aki most nagyon elgondolkozott a viselkedésén, és várni, hogy elfelejtődjön az egész. Úgy látszik, ti végül is elfelejtettétek, de látod, hogy én nem tudtam.

– Egy kis maradék miatt így bánni egy gyerekkel – mondta anyám, és megrázta a fejét. – És mindenki úgy el volt tőle ájulva tőle, hogy milyen jó tanár... látod, én is azt hittem, hogy rendes volt veled. Ha tudtam volna... kivettelek volna. Isten bizony, átvittelek volna másik iskolába, ha tudom, hogy milyen szemét az a nő...

– Dehogy vettél volna ki – legyintettem, és kifújtam az orrom.

– De, igenis kivettelek volna.

– A Lacikánál se vettél ki.

Erre bezzeg nem mondott semmit.

– Utálom, amikor ezt csinálod – fakadtam ki. – Mindig csak utólag nagy a szád, hogy ezt meg azt csináltál volna. Amikor tényleg ott volt az alkalom, mit csináltál? Semmit.

– Sajnálom, hogy ilyen szar anyád voltam – felelte rezignáltan. – Majd a saját gyerekeddel te biztos jobban csinálod.

Ez volt a végszó. Mindig így zárta le a veszekedéseinket. Pedig tudta, hogy nem akarok gyereket. Ezt amúgy néha elfogadta, néha nem. Attól függött, hogy épp milyen kedve volt. Egyszer azt mondta, hogy az én koromban ő se akart gyereket, és később majd úgyis meggondolom magam. Máskor meg azt, hogy örül neki, hogy így gondolkodik.

– Abban a pillanatban, hogy gyereked lesz, véget ér az életed – mondogatta.

Ezen amúgy nem sértődtem meg, vagy ilyesmi. Tudtam, hogy ezt úgy mondja, mint egyik nő a másiknak.

Orbán Krisztina

Orbán Krisztina

Sebkiszámoló Bogyónak

Egy,
megműtöttek sérvvel,
pici baba voltam.
A köldököm azóta sem olyan,
mint másé.
Elkapart bárányhimlő nyoma
bal kulcscsontom alatt,
orrom tövében,
kettő, három.
Négy:
leestem a létráról.
Csípőcsonton
csillagforma forradás.
Az ötödik nem látod:
fejjel a tévészekrénynek,
sürgősségi, zöld takaró,
öltések a hajas fejbőrön.
A sírás maradt belőle.
Hatodszorra
az asztalt is lefejeltem.
Szemöldökömre
sebösszehúzó tapaszt tettek.
Apró a hézag
a szőrök között ma már.
Hetediknek
gördeszkáztunk, ugrattunk,
esni egyedül estem,
az udvart nyúztam végig könyékkal.
Koalaforma a heg,

PRAE079

rücskös a bőr,
piheszőrt nem növeszt.
Eddig a gyerekkorom.

A többi botorságot
felnőttként.
Járdaszíget és villamos lépcsője
között sípcsont.
Ez nyolc.
Kilencedik,
mikor elestem biciklivel.
a térdemen újbőrszín a folt,
pedig két éve neki.

Tíz: apró gödör a hasamon,
tűszúrások nyoma.
Vágás a köldök alatt
a tizenegyedik.

szervek szervetlenül

A semmiből bukkannak elő.
Ujjak. Belém marnak.
És kíméletlenek, s kitépik,
véresen –
Nézd, még lüktet,
véresen, vörösen –
Még élne,
még kérne,
életet lehelne,
ha ez a rendeltetés,
rajtam kívül is.
Csak a fájdalom az enyém még.
A szerv lüktet
véresen, vörösen, izzón –
táplálja melegét az isteni szikra
az univerzális nőiesség lesz az
most találta meg,
hogy én már nem vagyok neki.

Nekem csak a vér,
nekem csak a görcs,
én már csak üreg,
én már csak odú –
hát vegyétek el tőlem!

A lángra lobbant szerv lassú osztódásban

Félbehagyott könyvek

Manki kétszáz forintot adott a könyvtár előtt a krisnásnak, amikor odament hozzájuk egy hajléktalan. Tréningnadrág, kinyúlt zöld pulóver, egyértelműen nem az ő mérete. A krisnás hebegett. Azt mondta, ő szerzetes, nincs saját pénze. Manki nem mondott semmit. A környéken lévő hajléktalanoknak azért nem ad pénzt, mert nem akar haverkodni velük, hogy aztán visszaéljenek a helyzettel. Az egyik visszaélt. Évekkel ezelőtt a fejére tett egy fejhallgatót. Jó zene?

Nem tudta, mi szól, igyekezett gyorsan leszedni a fejéről, otthon haját mosott. A vilamoson beleolvasott a kölcsönkötetekbe. Kettesével vette ki a könyveket, néha hármassal, ha félbehagyná valamelyiket, legyen pótlás azonnal. Sokszor félbehagyta. Nem félbe, még az elején. Néhány oldal után becsukta, untatta, sekélyes párbeszéddek, közhelyek, a susogó szél a tengert fodrozta, meg az anyád picsáját. Útközben olvasott. Ment, és úgy. Egyszer fellökött egy biciklistát. A kurva anyáért olvasgatsz a járdán, te hülyegyerek. Laza megnyugtatta, neki volt elsőbbsége, a bicikli magasabb rendű jármű, vagyis, az már jármű, te meg gyalog voltál. Asztalos viszont azt mondta, hogy olvasás helyett útközben inkább Tinderezz. Ő aztán betinderezett, gondolta Manki. Asztalos egy százhusz kilós nőnek csinált gyereket. Ott ismerkedtek meg, a Tinderen. Manki is tinderezett. A Saját dalom opcióba betette MC Rentől a Bitch Made Nigga Killát.

A könyvtár előtt adott kétszáz forintot a krisnásnak, és elbeszélgettek pár percig. Látom, szeretsz olvasni, mutatott a Manki hóna alatt lévő könyvre. Fejetlen Napóleon, a negyvenedik oldalig olvasta. Nem regény volt, hanem közhelygyűjtemény. Levette a polcról. Ahogy Steve McQueen mondta A hét mesterlövészben, pillanatnyilag jó ötletnek látszott. Otthon letöltötte az ncore-ról A hét mesterlövészt, milyen régen láttam, és megnézte, valóban McQueen mondta-e. Laza már előre megnyugtatta, hogy jól emlékszik. Asztalos azt se tudta, miről beszél. Csak az új verziót ismerte, Denzel Washingtonnal. Manki felhúzta a szemöldökét, mi az, hogy valaki nem vágja ezt a klasszikust. Te, azonnal nézd meg. Most nem lehet, a baba nézi a Bogyó és Babócat. Akkor utána. Utána már mi is alszunk.

A krisnás borotvált fejét nézte, meg azt a varkocsot, amit meghagyott a hajából. Azon tűnődött, vannak-e öreg krisnások. Laza azt mondta, ez a hindu Hitgyüli. Asztalos azt kérdezte, mi az a Hitgyüli. Tudod, a vidám vasárnapos fickó. Ülnek a nyuggerek, ő meg mondja, hogy jobberéké a mennyek országa. Ja, így megvan. Ad neki kétszáz forintot, a krisnás megköszöni. Adományért adományt, újság vagy Bhagavad Gíta. A Gítát nem adhatja oda kétszázért, de szép napot kíván. Manki a könyvtárban kiveszi a Mahábháratát, amiben benne van a Gíta is. Még a villamoson elkezd. Ómagyarul van. Érzi, hogy nem fogja végigolvasni. A megállótól a lakásáig még két oldalt haladt. Kétnyelvű kiadvány, szellős sorok, szanszkrit és magyar. Mire hazaért, úgy gondolta, inkább tündereznit kellett volna.

Manki sosem olvasta el a krisnás újságokat. A receptet elolvasta. 4 közepes burgonya, 1/2 kg okra. De kár, okra pont nincs otthon. Kikerülte a krisnást, a Copy Guruba ment. Amíg sorba állt, megszólította egy bőrkabátos, segítse ki. Őszinte leszek, mondta, főre kell. Aztán sietve hozzátette, ő nem drogos, hanem kábítószerélvező. Sajnos nem tudok, válaszolta Manki, és látványosan kinyitotta a Macskafókát. Szép történet Izland hómezőiről. Szép, mint egy Danielle Steel-idézet. Manki a könyvtárba visszafelé vitte a könyvet. A villamoson hazáig tünderezett, fél Budapestet jobbra húzta, mégse történt semmi. Laza azt mondta, egyszer előfizetett Tinder Plusra, azzal lehet másik városban is csajozni, és elkezdett levelezni egy mozambiki lánnyal. Asztalos nem tudja, hol van Mozambik.

A krisnás helyett Unicef-aktivista volt. Kék uniformis, nem lehet kikerülni. Eléugrott. Van két perced? Mennyit szánsz rá? Úgy van, hogy havonta két vagy három ezer. Bankkártyával fizetsz? Megadhatod a pin-kódot is. Manki megállt a Matrjoskánál. Orosz vegán. Biztos van olyan, úgy ahogy öreg krisnás is. A Szabó Ervin kapujához érve egy biciklis húzott el mellette. Mintha ugyanaz lett volna, akit fellökött pár hete. Rövidnadrágban tekerő vékony emberke. Manki a féligolvasott Punyovszkyt vitte vissza. Elnőklapjásodott iromány. Egy jó mondata sincsen. Helyette kivette Luísa Nguenha könyvét, Eső hajnalban. Mozambiki író, kíváncsi volt. Vajon Luísa is tünderezik? Vicces lenne, ha ő meccselt volna Lazával. Mozambikban is hallgatják MC Rent? Körbenézett. Mintha egy bicikli küllőjét hallotta volna lassan kattogni. Semmi.

A másik könyv, amit a Punyovszkyval együtt vett ki, otthon volt. Néha olvasatlanul vitte vissza őket. Elég volt neki a tudat, hogy néhány napig az asztalán látta a köteteket. Mondta Lazának, miket vett ki, ő meg azt válaszolta, hogy ő mindent megvesz. Könyvhalmazó vagyok. Mindent, aminek tetszik a fülszövege. A borítója. Melyik fontosabb?

Várta a krisnást, hogy ott lesz, de nem volt ott. Lehet, megváltozott a koldulás helyszíne. Vagy megunta, és abbahagyta. Miért, abba is bele lehet ám unni. Talán ezért nincsenek öreg krisnások. Félbehagyják a jóemberkedést. Manki nem tudott mit kezdeni a zsebében lévő kétszázassal. Lehet, odaadja az egyik unicefesnek mint váltságdíjat. Elképzelte, ahogy pisztolyt nyomnak a fejéhez, itt írd alá, naponta ötezret fogsz

fizetni, vagy kitapétázzuk a jobb agyféltekéd a szegény afrikai kisgyerek képével. Szinte maga előtt látta a jelenetet, amikor egy pizzafutár végigszáguldozott motorjával a járdán, egyenesen Manki felé. Félreugrott, kiabált utána. Miért engedik fel ezeket a járdára? Be-ment a Szabó Ervinbe, böngészett az F betűnél. Eszébe jutott, hogy F, mint félbehagyni. Erre mit mondana Laza? Továbbment a G-hez. Végignézett pár fülszöveget, tovább, H, I, J, az M-nél átvágott a művészeti albumok között, hogy az ábécé végére érjen. Ahogy a polcsor véget ért, jobbról valami suhant, és Manki olyan tockost kapott, meg kellett kapaszkodnia a Raffaello-életrajzban. Oldalra nézett. A biciklis volt, akit fellökött. Miért engedik be ezeket a könyvtárba? A bringás farolt, nézte Mankit. Bámulta, ahogy fogja a fejét, és röhögött. Egészen halk volt a röhögés, mert mégiscsak könyvtárban voltak. Manki tett egy lépést, nézte a bringást. A bajuszos, vézna emberkét. Olyan hetvenes évekbeli pornóbajusz. Manki lassan elindult, nézte, és amikor a biciklis nem mozdult, lerohant a földszintre, majd ki a könyvtár épületéből.

b
bill
ent
yuk

Már hetek óta nem volt ott a krisnás. Manki szinte el is felejtette. Belépett a Szabó Ervinbe, fején bukósisak. Laza azt mondta, most olvasta ki a Vad nyomozókat, és kurva jó volt. Bolaño kurva jó, így mondta. Ahogy Manki meglátta a könyvet, már tudta, hogy nem fogja elolvasni. Túl sok, túl részletes. Pedig érdekelte. Túl vaskos. Biztos, hogy annyira jó? Laza is tévedhet. Inkább az új Tamakeri-novelláskötetet vette ki. Sosem szerette a novellákat, de az legalább rövid, nem gond, ha félbehagyja, ha átlapozza a leírást, hogy süt a nap, hogy görbül a fű. De egy könyv kevés lesz.

Vége.

Nem minden hős visel meggyszínű csipkés melltartót

Michael C. Guffinnek, a Fordham Egyetem tanszékvezető fizikusának sokkal nagyobb érzéke volt az interdiszciplináris elméleti problémákhoz, mint a pontos megjelenéshez. Most is késében volt. Az általa vezetett kutatócsoport ma vitatott meg egy gyanúsán hatékony doppingszerről való jelentést, és igyekezett még egyszer átismételni a főbb kérdéseket. Ez futás közben nem ment neki olyan jól, mint szeretne volna. Itt egy felborított kuka került az útjába, ott egy megzavarodott patkány, aztán pedig egy kapucnis alakot kellett kikerülnie, aki – most vette csak észre – egy automatát rángatott. Épp hátralépett, hogy lendületből rúgja be az üveget, így professzorunk egyenesen beleszáguldott az izmos férfibé. Míg Guffin tanár úr a földön találta magát, addig az automata molesztálója csupán megtántorodott egy kissé. Ennek ellenére felszólította a fizikust, hogy pusztuljon meg; azonnal meggondolta magát, és megkérdezte, van-e egy kis aprója; a nemleges válasz után pedig visszatért a szitkozódáshoz.

– Uram, elnézést a kellemetlenkedésért, de a jegyzeteim a lába alá sodródtak.

– Nem csöves vagyok, csak a kólára sajnálom a pénzt. Van whiskey-m – lóbált meg egy üres üveget –, azt rendesen megvettem. De azt nem tudtam, hogy ilyen kurva szar lesz.

– Értem, uram, csak... –

– Most ihatom kólával, mint egy buzi. Jó, leszárom, iszom én úgy, de fizetni nem fogok érte.

Guffin megkísérelte diszkréten kihúzni a papírosát az acélbetétes bakancs alól. A láb-beli tulajdonosa eközben rápillantott a kezében tartott üvegre, hitetlenül közelebb emelte a szeméhez, majd levágta az aszfaltra.

– Te ittasd meg a whiskey-met?

Az üveg néhány inch-csel a professzor feje mellett ért földet. Guffin igyekezett elhaljálni a szilánkok elől, de inkább a szerencsének, mint a reflexeinek köszönhette, hogy semmi nem repült az arcába.

– Ismerem a fajtádat – került elő egy bicska a kapucnis pulóver zsebéből. – Kurva nagy az arcod attól, hogy ilyen öltönyben–

Hyperné ekkor kapta meg a diszpécser riasztását. Tizennyolc tömböt kellett csak megtennie, de ezalatt a huligánnak arra is volt ideje, hogy a grabancánál fogva felránts a földről a professzort, és a torkához szorítsa a pengét. Erre egy szuperhősnek az sem mentség, ha a távolságon felül az alváshiányt is le kell küzdenie, és a gondolatait egyébként is a Gondolatolvasshow™ reggeli adása foglalja le. *Veszélyben van Hyperman és Csodacsaj házassága?*, ólálkodott egy felirat a képernyő alján. *Egy neve elhallgatását kérő szemtanú szerint Csodacsaj nem a megszokott egyenruháját viselte hétfő délután, amikor ő és Szomorúfűz a New York-i Rendőr-főkapitányság lépcsőjén hagyták a megkövözött Vincenzo Vincenzót. (Vincenzo ellen embercsempészet, emberevés és egyéb embertelen bűntények megalapozott gyanúja miatt folyik eljárás.)* A műsorvezető átadta a szót a kitakart arcú szemtanúnak, aki széles mozdulatokkal imitálta, hogyan fordult ki a kezéből a hotdogja, amikor lobogó köpeny helyett kihívóan szaggatott felsőben pillantotta meg Csodacsajt. A gesztikuláció kifejezőerejéből sokat levont, hogy az ámulattól eltátott száj helyén csak egy homályos folt látszott, de a beszélő izgatottsága az eltorzított robothangon is átütött. Vissza a stúdióba. *Valóban a harc hevében szakadt volna szét a ruhája a keblénél? Vagy lehet, hogy egy óvatlan pillanatban maga segített rá, hátha ezzel felkeltheti újdonsült bajtársának a figyelmét? Elvégre nem minden hős visel meggyszínű csipkés melltartót a bevetéseken. És ki tagadhatná, hogy Szomorúfűz a maga fűrönk méretű felkarjával, borongós természetével és derékig erő hajával egészen másfajta vonzerővel bír, mint a munkamániás férje?* Hyperné még akkor is a műsor miatt bosszankodott, amikor odaért a diszpécser által megadott utcába.

Guffinnek a torkában dobogott a szíve. Érezte, hogy a bicska is nagyjából ott feszül a bőrének, ezért nem merte lenyelni a szájában összegyűlt nyálat, nehogy lefelé induló ádámcsutkája a penge útjába kerüljön. Whiskeyszagú támadója az arcába hajolt, aztán egyszer csak eltűnt a szemvonalából: Hyperné az útonálló térdhajlatába lépett, és vállánál fogva hátrafelé húzta. Kicsavarta kezéből a kést, de utána hagyta felállni. Még azt is engedte volna neki, hogy elinaljon. Azt viszont, amikor nekitámadt, nem hagyhatta büntetlenül.

Hyperné szuperképessége a természetfeletti sebesség volt; a huligán szuperképessége egy üveg whiskey segítség nélküli elfogyasztása és ennek velejárójaként az emberfeletti bátorság volt. Pusztakezes harcban Hyperné képessége bizonyult hasznosabbnak. Könnyedén tért ki az ütés elől, amely a három Csodacsaj közül a középsőt célozta meg. Válaszként már fordult is Hyperné csípője, kivágódott a jobb karja, és 1420 font erőt fejtett ki ellenfele állcsúcsára. Ez azonnali eszméletvesztést okozott.

Mielőtt az összetűzés vesztese földet ért volna, még a háta mögött lévő kirakat üvegebe is beverte a fejét. Hyperné a pókhálószerű repedésre meredt, az onnan lehúzódnó vércsíkra, majd észrevette mögötte a Csodacsaj-akciófigurákat. Egyikük már kiszabadult

a dobozából, és egy Hyper Man-bábúval vállvetve nézett farkasszemet néhány bankrablóval, gonosz klónnal, és egy antropomorf robottal, akinek futószalag volt a lába helyén. A többi Csodacsaj még bontatlan volt; műanyag burkukban a csuklójuknál és bokájuknál fogva egy kartonlapra voltak szíjazva, mint valaha Frankenstein teremtménye. Arra vártak, hogy valaki megtalálja a gombot a „Try me!” felirattal, amitől majd szikra gyullad a szemükben.

– Ne menjen még el – ocsúdott fel a meglepetéséből Guffin professzor. – Még valamilyen szükségem lenne a segítségére.

Noha Hyperné egy *Megmentette az életem!*-re vagy egyszerű *Köszönömre* számított, a professzor azt kezdte taglalni, hogy részt vesz egy *szilárd filozófiai alapokon nyugvó, fiziko-biokémiai jellegű* kutatásban. *Oh, és számos jogi konzultánsunk is van, tette hozzá.*

– Szuperképességek közömbösítésére való anyag előállításán dolgozunk. A szubsztanciát természetesen a szuperrendőrség számára fejlesztjük, és csak gonosztevőkön lenne használatos. A bűn bölcseleti tanulmányozása után és a Büntető törvénykönyv idevágó passzusait alkalmazva összeállítottunk egy listát azokról az egyénekről, akik olyan mértékben élnek vissza képességeikkel, hogy indokolt a semlegesítésük.

– Milyen egészségügyi kockázatok merülhetnek föl? – kérdezte Hyperné, miután vállára vette az aszfalton heverő huligánt, és kirakta a legközelebbi kórházban.

– Biztosíthatom a vállalkozásunk etikusságáról: semmilyen károsodást nem fog okozni, pusztán a módosult géneket fordítja vissza normális állapotukba. Mármost nem azt akarom mondani, hogy a szuperképességekkel rendelkezők nem normálisak, csak hogy nem az eredeti állapot a–

– Igen, értem.

– A szer véglegesítéséhez vér- és egyéb mintákra van szükségünk képességekkel rendelkező alanyoktól. Abban kérném a segítségét, hogy fogja el a listánkon szereplő bűnözőket, és bocsássa őket a rendelkezésünkre tanulmányozás céljából.

Hónapok teltek bele, míg elkészült a Visszafejlesztő. A város söpredéke közben börtönbe került, megszökött, és visszakerült. A diszpécser mindennap elküldte a körözései képeket, de Hyperné alig tudott különbséget tenni a visszaeső bűnelkövetők sablonvi-gyorai között. Mint egy túlhajsolt tanár, csak a legnagyobb lóköttők arcára emlékezett. Néha ismeretlen sorozatgyilkosok nevezték ősellenségüknek. Többen emlegettek egy megakadályozott bankrablást is, ami mintha rémlett volna neki, bár lehet, hogy csak beképzelte, miután sokadára hallotta a történetét.

Aztán ez az időszak is véget ért. A Visszafejlesztő ugyan nem hatott a született mutánsokra, de a parvenü bűnözést előbb-utóbb megszüntette. Szolgálati telefonja egyre ritkábban szólalt meg. Senki sem tudta, hogy csak a vihar előtti csend jött el, vagy mostantól állandósul az uborkaszezon. Hyperné azt remélte, az utóbbiról van szó. Újabban nyolc órát aludt, és belegondolni se mert, milyen kínszenvedés lesz visszatérni a régi életmódjához. Időközben néhány kollégája felvetette, hogy le kéne vadászniuk a született

mutáns bűnözőket, mielőtt rájönnek, hogy rájuk nem jelent veszélyt a Visszafejlesztő. De Hyperné ebből már nem vette ki a részét. Benyújtott egy kérvényt, hogy hajtsák végre a semlegesítő kezelést rajta is.

Jellegtelen fehér tablettákat adtak neki; minden nap be kellett vennie egyet. Sokáig nem tapasztalt változást. A harmincadik pirula környékén kezdte azt érezni, mintha teli hassal rohanna: mire átért New York másik felére, felgyorsult a szívverése, és hányingere támadt. A körzetét először Manhattanre, aztán a Hell's Kitchenre szűkítették. Végül még a gyerekek is megunták a Csodacsaj-bábujukat, és minden játékban ő volt a tús, akit a többi akciófigurának meg kellett mentenie.

Az utolsó bevetése kimaradt a hírekből. Nem vallott kudarcot, nem szenvedett sérülést, csak alulteljesített. Az elnök ugyan megköszönte a város biztonságáért végzett munkáját, de mintegy a futottak még kategóriában, más visszavonuló superhőssel együtt említve a nevét. Egy darabig a Nem Veleszületett Képességűek Jogaikért szószólójaként dolgozott, aztán végképp eltűnt mind a képernyőről, mind a megmaradt banditák emlékezetéből. Az a hír járta, hogy elköltözött a városból.

b
bill
ent
yuk

Egy év múlva történt valami, ami ellentmondott ennek. Ekkor járta be a világhálót az a térfigyelő kamerával készült felvétel, amin egy kislány veszélyes ritmusban szaladt át a piroson. Mielőtt a kétségbeesetten fékező kamion alá került volna, az utca másik oldalán egy nő eldobja a bevásárlószatyrait, és egyszer csak a kislányt magához szorítva tűnik fel a járda innenső szélén. Néhány kommentelő azt feltételezte, hogy a videót digitális trükkökkel hamisították meg. *De, ez Csodacsaj*, írta valaki, *a Visszafejlesztő csak ideiglenesen hatott rá*. Az elmélet szerint képességeinek visszatérte után inkognitóban maradt.

Mindez csak pár napig tartotta életben a fórumokat. Ekkoriban minden figyelem arra a felfedezésre irányult, amelynek segítségével állatok és emberek génállományát lehetett házasítani. Az első ilyen kísérlet a galápagosi nindzsateknőc volt, ami után fordított darwini sorrendben születtek az újabb hősök: Keselyember, Darázsderék, sőt, a Zöldszemű Ostoros. Ömellettük Hyperné már csak puszta ember lehetett volna.

Időkapszula

Nézek egy képet. Négy ember van rajta. Egy művésztelep kertjében három fiatal férfi a magasba dob egy lányt a születésnapján. A sors által összesöpört emberek egy barátság küszöbén. A lány nem sokkal harminc előtt, a többiek valamivel harminc után. Felhőtlenek, vidámak, tele élettel, tervekkel, elképzelésekkel, már körvonalazódó, de még igen-csak bizonytalan jövővel. Túl vannak pár fájdalmas tapasztalaton, és épp megfelelnek arról, hogy ezeknél bizony ezerszer fájdalmasabbak is érik majd őket, akár olyanok, mint amikről maga a kép is beszél most itt a kezemben, öt évvel később. Négyük közül kettőnek hamarosan sokkal nagyobb hatása lesz a másik életére, mint ebben a pillanatban belátni képesek. Ez persze kihat majd a többiek életére és mindannyiuk viszonyára szintúgy, még ha kevésbé sorsfordító módon is. Ennek eshetőségéről azonban ez a két szereplő ebben a pillanatban megfelelkezni nem tud, a következményekről annál inkább, a végkifejletéről talán csak én tudnék beszélni igazán. Itt azonban még mindketten egyenrangú felekként, magukhoz méltóan vannak jelen. Minden, ami ezt megváltoztatja a kép szélén kívül rekedt és láthatatlanná vált, talán örökre.

Aki a lány derekát tartja egy korábban lelkes, de a kiégés jeleit mutató tanár, fel-fellobbanó, de némileg elhanyagolt művészeti munkássággal. Odavan a versekért, a madarakért, és séta közben mindenkinek a bal oldalán szeret menni. Idealista és lobbanékony. Egy elgyászolatlan halál terhével a lelkében készül egy hosszú, a legjobb értelemben véve már intézménnyé szelídült kapcsolatot egy esküvővel keretbe foglalni, és még nem tudja, hogy nemsokára az élete teljesen más irányt vesz, mint ahogy addig elképzelte. A lány ekkor még egy súlytalan politikai tömörülés teddide-teddoda embere, önbizalomhiányos, zavaros, zilált lelkületű, de megkapó intellektusú jelenség. Rajong az orosz, angol és amerikai irodalomért és a megszokottnál jobban felmelegszik a teste miközben alszik. Bal tenyerének szélén egy anyajegy található. Nem hisz a párkapcsolatokban, a házasságban végképp, de a növényi alapú étkezésben és a gondosan megválogatott ruházat, smink és kiegészítők önkifejező erejében igen. Nem szereti, ha ünneplik a születésnapját. Még. Jól megválasztott iskolák, eredményes tanulmányok, lehengető olvasottság, makulátlan nyelvtudás, előmenetellel kecsegtető állás és zűrös, nagyon zűrös párkapcsolati ügyek.

Arról, hogy a derekát tartó kézhez tartozó ember öt év múlva egzisztencia és egészséges kapcsolatra való képesség teljes hiányában, fejében saját létezéséért küzdve, letagad-

va és lelkileg kifosztva tartja majd ezt a képet a kezében egy pszichiátriai osztály kertjében, a lány mit sem tud még. Mint ahogy arról sem, hogy ezalatt ő, napra pontosan öt év elteltével egy ekkor még ismeretlen másik férfival lesz, vele fogja tölteni ugyanezt a napot – a születése napját – egy balatoni vitorlás fedélzetén luxus körülmények között, álmai megvalósulása közepette, gazdagon, sikeresen és még mindig fiatalon. Más dolgokban hisz majd, más értékek mentén szervezi az életét és kifinomult ízlésének a kirakatlét még jobb barátja lesz. És már egyáltalán nem fog eszébe jutni az a kéz a derekán, ami talán minden porcikáját megismeri később. Kitörli majd magában ezt a kezet a képen, a hozzátartozó embert is, akit végül egészen az öngyilkosság széléig fog eljuttatni. És ezzel eltűnik kettejük története is, mintha csak ketten emelték volna fel őt akkor, öt évvel ezelőtt, egy művésztelep kertjében. Így ez a kép – talán az egyetlen, amin ez a két ember mégis együtt látható – a maroknyi megmaradt nyom egyike, nem lehet valódi bizonyíték semmire.

b
bill
ent
yuk

Nézem ezt a képet. A két másik szereplőből az egyik pár év múlva több száz kilométerre kerül szerencsét próbálni. Messze a kép pillanatától, helyétől és következményeitől, ahogy bizonyos értelemben tőlem is. A másikuk – aki sosem volt igazán hozzám közel, minden erőfeszítésem ellenére sem – nem tud semmit arról a történetről, ami e kép hátterében, pontosabban annak szélein kívül valójában meghúzódik. Így tesz majd úgy, ahogy ebből a nem-tudásból és szerepéből adódóan viselkednie kell. Elfordul majd ő is. Elfogult, jogosan. De akárhogy is van, mi hárman emeljük fel ezt a lányt ekkor, mikor a kép készül, és nem tudjuk, mi fog történni ezután.

És itt ez a kép. Csak egy fénykép. Viszont itt a képen ez mind még nem történt meg, még csak öt évvel ezelőtt van. Lobogó nyár, négy egyszerű, felhőtlen, vidám ember, és kék az ég fölöttük, olyan kék, nem tudom, kék, amilyen alatt az eltitkolt tömegmészárlások is történnek.

Prolapsus és Metatarsus

Most, hogy térben és időben kellő távolságra kerültem az egésztől, már jól látom, mekkora szakadék is tátongott között, amit mutatott vagy inkább elhítetett magáról, és ami valójában ő. Azóta pedig megváltozott mindkettő ugyancsak, más-más formában. Hogy melyik a valódi mégis? Ezt csak ő maga tudja, vagy talán még ő sem, most sem. A kép, ami bennem kialakult róla viszont éles. Éles, de tompa hegyű kés a mellkasomban.

Sok egyéb hasonlatot is kitaláltam már rá az évek alatt. Volt eszköztárát fitogtató svájci bicska, szegycsontban megálló golyó, hívogató, de sekély vizű medence, melyben az ember a nyakát töri, vagy labirintus. De a labirintust mindig kissé elhasználnak, túl romantikus képnek találtam. Az is. Klisé, közhely. Lerágott csont a közepén várakozó torz lény kezében. Ráadásul ő nem is Bika, hanem Oroszlán, pedig megfogadtam, hogy sosem kezdek még egyszer Oroszlánnal. Ez a szörny azonban se megölni, még harcolni sem akar, mire eljutok hozzá. Csak kirántja a kezemből a fonalat, eltűnik, elillan, de néhány szót még intéz hozzám mielőtt szertefoszlik, valahogy így: Ez a labirintus nem én vagyok, csak segitettem felépíteni neked. Elértem, hogy magad köré felhúzd. Magad maradsz ennek a célját és értelmét vesztett útvesztőnek a közepén. A fonál csak álom, nézd! a tenyeredben semmi sincs. A sötétségem a jutalmad, az eltűnésem a valóságom, a semmi vagyok, amit mindenné tettem neked – mondja. Így, ilyen cizellátn, ahogy szokta. Erre alszom el.

Visszatérő álmaimban ez a labirintus egy kéz hüvelykjének ujjbegyén található, meszszebb a tenyérynői birodalom – egy banánköztársasággá hanyatló törpeállam – anyajegynői fővárosától. A városban terek vannak, amik jól állnak az októbernek és a tereken albínó verebek várják, hogy jelkép legyen belőlük. Nyáron az utcákat oszlásnak indult hús és erjedő gyümölcs szaga tölti be, de a szökőkutakat csak ünnepnapokon nyitják meg. A várost és a labirintust messze futó törésvonalak és finom ívű szakadékok tarkította táj választja el egymástól. Ezen gondosan tervezett és kivitelezett utak helyett vágyösvények vezetnek keresztül. A szakadékok testrészekről és égitestekről vannak elnevezve. Hogy első felfedezőjüktől kapták-e a nevüket, vagy csak az országot lakó nép nyelvében élő, gyökerüket vesztett kifejezések ezek, nem tudni. Egy viszont biztos: a szívvonal szélére állva, még rossz időben is ellátni a városig, és néha olyankor még erősebbek is a kontúrjai. A városba egy fehérre meszelt nyitott koporsóban visznek át. Magamnál vagyok és csak az elbűvölő fehéret látom. A koporsót szállító kocsit egy kutya húzza, hátán egy

lajhár utazik, fentről egy daru követ minket. Itt ez a hagyomány. Mindhármuk előző nap még az árvíz elől menekült. Már látszik a város, kellemes idő van, de estére beborul. Front érkezik. Esőkopogásra és égdörgésre kelek fel. Becsukom az ablakot.

Szívvonat, törésvonal, szakadék. Arra emlékeztetnek, hogy nekem mitralis prolapsusom van, neki pedig egyszer eltört az egyik metatarsusa. Prolapsus és Metatarsus. Mint két egymással vetekedő ókori uralkodó, vagy az említett labirintus építőinek nevei. Ámde az előbbi a szív bal pitvara és bal kamrája között elhelyezkedő kéthegeyű billentyű, többnyire mellő-elülső vitorlájának a bal pitvar felé történő visszadomborodását jelenti – legtöbb esetben oka ismeretlen -, utóbbiak (lábközépcsontok) alkotásában pedig öt rövid csöves csont vesz részt, melyeknek szabálytalan alakú bázisuk, corpusuk van és gömb alakú fejcskében végződnek. Megegett egyszer, hogy e kettő igen közel került egymáshoz. Tán csak két ujjnyi tér választotta el őket. A vitorla visszadomborodott jópárszor az alatt a néhány másodperc alatt. Akkor még nem tudtam a kéthegeyű billentyűm nevét, létezéséről sem volt fogalmam. Mindig izgalmas valami újat megtudni a szívünkről. Lábközépcsontjainak nevét viszont már jól ismertem. Közben azt mondta: érzem, hogy milyen hevesen ver. Nem vettem észre, hogy ez a heveség, ami a vitorlát domborítja egy közeledő vihar az előszele, ami egy addig ismeretlen kikötőbe, majd a városba, s végül a szakadékokon át a labirintusba vezet. Gondolom most, ébren.

Ez a labirintus azóta rég eltűnt, alapfalainak rajzolata történelemkönyvek lapjainak szélén hagyott zsíros ujjlenyomatokká váltak, mint betoldott jegyzetek vagy illusztrációk egy valahavolt prosperáló kort leíró fejezet oldalain. A tenyérsi ország máshol terjeszti ki befolyását, a metatarsus összefort, a prolapsus megmaradt... a vitorla megfeszül, a billentyűk hajlamosak a visszahajlásra a pitvar felé.

Canossa

(regényrészlet)

Térjünk vissza csendbiztosunkhoz.

A számadó kihallgatásának búcsút intünk, hogy meglátogassuk a csordásfarkast.

A cellák feletti teremben vallatják. A kemencére régen pokrócot terítettek, nehogy a vallatottak vére beszennyezze.

Fiatal pandúrként oly sokszor hallotta az előző csendbiztostól: vegyétek le ennek a szerencsétlennek a ruháját, mert a ruhája nem bűnös. Annak kijár a fel nem sértődés tisztelete, a bőr nem ártatlan.

Széken ül a tót, vele szemben törvényszolgák. Fehér ing rajta, ábrázatját a gyertyafény rembrandtosítja. A sárgaság kiemeli a gólyafészket, amit szakállként visel.

A tót beszélni kezd, kérdeni sem kell: büntetésből nyírfa abroncson bújtatta át mostohanővére, akit előtte többször megharapott. Harapásai után, paskolt dunyhából toll, hullott szájából a tejfog.

Nővére nem érdemelte meg a fájdalmat, amivel sanyargatta, de hát ő sem a nyírfa abroncsot. Bántották egymást, mert bántani könnyebb. Gyermekként pedig a terhekbe képtelenség beleszerelmesedni.

A csendbiztos nem akart, de erre bólogatott.

A tót azt is elmesélte, hogy kis híján kereszteletlenül halt meg. Ha így esik, ahogy nem esett, a többi kereszteletlennel falhatná ő is a Holdat, mert a túlvilágon mindig akad munka. Olyan nincs, hogy valaki ténfereg, és nem tud halottként merre elszegődni.

Ha meg elveszejt anyám, ahogy tervei közt szerepelt, magzatként engem falhatott volna a pokolban. Szó nélkül hagyva, hogy ez mégis csak túlzás. Mert a gyermekgyilkos anyáknak a túlvilágon nincs szava. És aki nem szólhat, annak nyugalma sincs.

Az asszonyok egy karmazsin domb tövéhez kerülnek, ami magzatokból áll, izég-mozog, és szoknyájuk tépve eszik, készítik a síkságot, ami soha el nem készül, mert ahogy a hegy, úgy éhségük sem fogy el.

A csendbiztos sóhajt.

Fiam, mit szólnál ahhoz, ha azt mondanám, a dolgok csak úgy megtörténnek?

A tót félrefordítja fejét, szeme gesztenye. Nem eszelős ez, csak lélegzik, és vele együtt szuszogunk, néha egyazon ütemre, máskor másra: mi is.

Messziről kezd a tót: a dohány csírázik, gyökeret ereszt. Szárítjuk, szívjuk és packázunk a császár fináncával. Nem igaz, csendbiztos uram? Láttam, ahogy a csárdában itatták és marasztalták a fináncokat, amíg az egyik perszekutor végignyargalászott a falun, utána ügetett tovább a város felé, hogy senkit meg ne sarcoljanak a dohány miatt. Betyárok tán kendék? Dehogy azok, maguk magyarok.

Maga nem hisz nekem, elereszti a füle mellett, amit mondok. Annyit hall belőle, mintha én azt mondanám, maga azért dönti a törkölyt a fináncokba, mert a dohány zöldell. Badarság ez? Dehogy. Viszont aki ennyit hall, ennyit ért meg, az bizonytalan.

Sarlóvá fogy a Hold, rágnak a kereszteleknek. Külön van ez, kiben mi rág és fogyaszt. Az enyimben egy, mert ami külön csatangol, az összefonódik: egymásban vágatás, mármint egyetlen lódobogás. Ugyan kit érdekelnek a gazdatestek és a paták? Lászon, csendbiztos uram!

Vak vagyok én? Mordult fel a badar beszédű zúgó fejű csendbiztos.

Dehogy, csak gyöngén lát, mert akkor a szem nem sajog.

És a te tót szembogarad beporozza az összes virágot a réten? Még azt is, aminek szirmai csak mintha lennének?

Nem túlzás ez? Seperte le kérdéssel a csendbiztos kérdéseit. Ne szédítsen a költeményeivel, csendbiztos uram. A költött beszéd túlzás, és attól nem férünk oda, ahol munka van. Én azért jöttem, hogy munkálkodjam.

Hát apád van-e? Az akart-e?

Ne beszéljen bolondokat, apja még a Jézusnak is van. Anyám is várt engem, csak egy rövid ideig inkább arra várt, hátha nem jövök. Néha kicsit mind kitessékelnénk a hivatlan vendégünket.

Oszt megjöttem, és ilyenre többet nem gondolt. Épp annyira örültek nekem, mint amennyire lehet. Engem apám szeretett. Lovagoltatott a térdén, kint facsarta a vihar a nyárfákat, én buta, kértem, hogy ne zörgedezzen a lombozat. Azt hittem, a nyárfától fúj a szél.

Az asszonyok a pokolban bezzeg eszik a magzatpacalt, morog a csendbiztos.

Bizony, amikor az ég veres, akkor habzsolnak a legmohóbban. Helyesel a tót. Folytatja: a pokol az égben van, az angyalok, akár a vakondok meg túrják serényen a földet, hogy teremjen. És ahol a körmük kikopik, ásásuk elakad, ott aszály lesz.

Úgy-e? Csak tán nem szárnyas kis vakondok vitték fel Ezékielt a mennyekbe?

Le a mennyekbe. Javította ki a csordásfarkas. Amibe holtan kerülünk, és a koporsóból lefelé a halhatatlan lélek ás tovább, hogy az Úr színe elé ássa le magát.

Higgye el nekem, csendbiztos uram. Ezek a Bibliában mind fordítási hibák. A nyelvtudás nem elég. Aki ásót ragad, de nem tudja, merre és hogyan mélyessze a földbe, az el van veszve.

Úgy-e? És te honnan a csudából szedted ezt a sok tudományt? Csak nem a számadótól? Vagy ami magyarul fent az tótul lent?

Nem kell elragadnom azt, ami ott pislákol akárhol, mint a szentjánosbogár. Bennem csordányi a szentjánosbogár.

Lámpás van a tüdőd helyén, komám?

Sok bennem a kegyelem, folytatta a tót. A gúnynak fel nem ülve, úgy mondvá, mint-ha ezzel megválaszolt volna mindent. Mi, Henrik igencsak csóváljuk fejünket. De hát a csóválásból mi következik? Semmi.

Nem pástortudomány a tudományod? Vallatja a csendbiztos tovább.

Most igen, mert pástör vagyok. Ha pék lennék, akkor péktudomány lenne az enyém.

Nézték egymást hosszan, közöttük a gyertya. Közben a pandúrok döbbsenten-némán, hátukat a falnak vetve, a sötétben elvesze.

A kegyelem, az egy hasznos bizbasz, mondta nagy sokára, a csöndet dióként törve meg. Szemei a tót meredt tekintetén csüngenek.

Persze van, akiben nincs, és farkasbőrbe bújtat asszonyát ijesztgeti. Fejtegeti a tót. Széttép amit és akit, utána rájön az asszony, mert mondjuk szoknyája darabja ott maradt ura foga közt, miután a farkas rárontott és távozott. És akkor, amíg az ura szunnyad, fogja a kést, amivel a szalonnát szelik, és elnyiszálja az ura nyakát.

De engem, igaz, hirtelen felindultságból, a nővérem tett farkassá, viszont eszembe sem jutott volna bármikor bántani őt. Mert ha eddig nem mondtam, tudják meg: a boszorkák évente kétszer fogják a terményt, amit az angyalok kifele dugdosnak, és cipelik az égbe, a denevérszárnyú mesterükhöz.

Én meg a többiekkel seregbe tömörülünk, és bundásan rontunk egy mezősegen a boszorkáknak. Az a mezőség nem ezen a világon van. Utána a terményt visszük az angyaloknak, akik eldugdoszák a földbe újra. Ha nem sikerül, éhínség lesz.

De nem lesz, amíg sok kegyelem kering a bundánk alatt. Mi az Úr ebei vagyunk.

Hát te is csendbiztos vagy, miért nem mondtad? Horkan fel vallatója. Aztán a rackák boszorkák vagy ördögök voltak?

Nem lesz nap, hogy ne bánnám, hogy a számadót bajba kevertem. Az öreg olyan, mint a gránit. Viszont van benne irgalom. Semmit sem tud arról, hogy én rajta kívül Krisztust is szolgálom.

Hogyan szaggattad szét a juhokat?

Én azt meg nem mondom, a dögök közt ébredtem.

Tehát azt mondd, lehet nem is te voltál?

Ki lett volna, ha nem én? Miért tette volna?

Mert te miért tetted volna?

Okom semmi, ezért bánom különösen. Lehet mégsem kering a lelkemben annyi kegyelem.

Aztán miért?

Haragszom, mert a terményen túl viszik a férfiakat is Napóleon ellen. Az angyalok buták, dugdossák a terményt, mert hát a sereget etetniük kell. Ezt hiszik, és azt hiszem, hogy jól hiszik, mert ha nem lenne termény, úgy nem tehetnék le a fegyvert a férfiak. A szurony helyett éhkopp végezne velük.

Mondja anyám, hogy ennek a Napóleonnak csuda dolgok vannak a fejében. Én meg mondom neki, hogy Mama, ez egy ganajtúró, aki előtt a népek szarlabdacsok. Erre ő, na mert a mi uraink jobbak! A földesúr nélkül nyilván elfelejtenénk azt, hogyan kell csizmát a lábra húzni, meg tésztát dagasztani.

Én meg mondom, igaza van, kedves Mama, köpnek azok ránk, de legalább ismerem a rosszat, ami az urakban vert sátrat. Ismerem és elfogadom. Ha ők szuttyongatnak, abban is, bár nem szívesen, legalább otthon vagyok. Ez a kiskutya meg mindenki nyelvén ugat, hogy így függetlenség, meg úgy a láncok lerázása. Szabadítsa fel az anyja keservit, azt! Nekem ne mondja meg, hogy mit, mikor és hogyan. Akkor lázadok fel, amikor én akarok. És most nem akarok.

b
bill
ent
yuk

A csendbiztos hátrafordul pandúrjaihoz, és kérdi őket: itt vagytok? Mondják, itt. Utána a tóra néz.

Mondd csak, a kedves Mama hova jár, ha nem otthon dagasztja a tésztát? A piacra vagy a bécsi udvarba? Van neked egyáltalán családod, vagy azt is csak úgy kitaláltad?

Azt, hogy mennyben és pokolban, bűnüldözőként a csendbiztos uram nem hisz, még elfogadom. Pedig a túlvilágokból szövik a mindennapok gúniját. De azt, hogy a Mamában nem hisz, azt igencsak furcsállom.

Tót vagy te egyáltalán?

Ha elmondok tótul egy imát a Tótok Istenéhez, és sztrapacska hull az égből, akkor hinni fog nekem, csendbiztos uram?

Ne bolondozz velem, én nem a cimborád vagyok, csap az asztalra. Már mióta hallgatom, hogy farkasként boszorkákkal kelsz birokra, a vakondok meg angyalok, és cse-csemők rágják a Holdat. A szántó-vető anyádat meg tán követként kellene a francia császárhoz küldeni!

Azt éppen ugyan nem kéne, a vakondok azok meg csak vakondok. Szót se többet a kurva vakondokról!

Azzal a csendbiztos kiviharzik a szobából. Egy kő türelme is elfogyott volna, ő meg éppenséggel elég élő ahhoz, hogy felfokozott állapotba jusson, amennyiben szünet nélkül nyaldossa a badarság máglyája.

Nem ismerek magamra, mondogatta magának a lócán ülve, pipája szárát rágva. Dúvertiség, kijöttem a sodromból, a szobából ki, mert követtem a sodromat, hogy leüljek és megnyugodjak.

Pedig előtte eldöntetett, én leszek a türelem zsoldosa. Igen, a gúnyom csapott át indulatba. Pedig értem és érzem, ahogy itt ücsörgök pipaszárat rágva: hús szellő arcomat, szívemet az együttérzés birizgálja.

Ezért lovagolt ki hajnalban a csendbiztos a számadó cserényét megcélozva. Ki kellett nyomoznia a dolgok honnan kerültek a tótba. Nem haragudhatott rá, mert a csordás-farkas nem ostoba.

Ő már nem kereste veszettül a kapcsot a világ szemcséi közt. Nem delejezte meg a zsiszegés. Mert akkor, ha nincs benne csönd, elharapódnak a vétkek. Az emberek azt érzik majd, hogy annyi rajtuk kívül állónak van köze tetteikhez, hogy elfelejtik, tettükhöz önmaguknak is van köze.

Én észnél maradok, más feladatom nincs. Dúvertiség, franc egye meg. Nem leszek olyan, aki az igazság tégláit egymásra kínvallatással pakolja. Düledék romot nem csúfolok palotának.

Rohanunk, ügetünk, hú, de idegesek vagyunk. Közben nem porzik a pusztá, mert a földnek a harmat a habarcsa. Irigyljük a csendbiztos lelkiismeretét, törekvéseit. Más nem is szabad. Ha szabad lenne, sem lehetne, és fáj ez, hogy az ember makulátlan nem, csak törekvő lehet.

Törekvésed ködből gyúrt diadalív. Alatta átrohansz. Törekvésed féregnek a szelvényei, amelyekkel sündörögsz tova. Értjük, hogy csendbiztosban egyre inkább fortog az indulat. Szüntelen azt harsogja, hogy az idegességet én magamból rég kipucoltam. Persze, persze.

Dél felé a csendbiztos kitörekedte magát a számadónál. Megbizonyosodott róla, hogy nem ő szabadította a csordásfarkast a juhokra. Tudós hírét, ahogy régen is gyanította, a számadó szóbeszédnek veszi. És ez a tótot is hidegen hagyja. A farkaslét hite minden bizonnyal gyermekként bújhatott bele.

A csendbiztos új rögeszméje: a tót árva, a családját kitalálta. Gyanús, hogy a sérelmetek idilli pillanatokkal vegyíti. Azt is, hogy az anyja majdnem elhajtotta.

Apja szeretetéről és a boszorkákkal vívott ütközetekről azonos hangnemben nyilatkozik. Ez lehet a valódi ok. A soha meg nem kapott figyelem, amiért árvaként magasztos céllal ruházta fel zabolátlanságát. Tombolt a szeretetlenség miatt. Persze, hogy azt szeretné mindenkivel elhitetni, hogy tombolása krisztusi. Bundája alatt keringő kegyelme nem az éhezőknek szól. Azt mondja, felettük megkegyelmez. Pedig a boszorkákra sújt le szülei helyett.

A pandúrokkal együtt nekivágott a kopárságnak. Amennyiben a szomszédos számadót meglelik, alaposan kikérdezik. Elterelés lett volna a rackák széttépése? Zakatolt a csendbiztos fejében. Ha igen, miről?

Töprengéseiből a horizont peremén léptető idegen billentette ki.

Szalmaszín hajú ifjú, vonásait széles karimájú fekete kalap fedi. Szép szabású szája felett a szőr épp, hogy mohosodik. Szökött regruta lesz, találta el a csendbiztos. Vagy betyár, és ebben is igaza volt.

A fiú nem sarkantyúzta meg derese oldalát. Mivel nem fogta menekülőre, ezért üldözőbe sem kellett venni. Egymás felé tartottak, a legény komótosan, a pandúrok sebesen.

Passzust, fiam! Rivalltak rá.

A legény igyekezett határozottan nézni. Mivel látványosan igyekezett, ezért a bizonytalanságon kívül a pandúrok mást észre sem tudtak venni.

Kézhez kaptak egy amolyan garasról-garasra tengődő hivatlanok eszkábálta passzust. Forgatta a papirost a csendbiztos. Ez a passzus délcegebb a legénynél, bár ami szép, az hamis.

Foghegyről vetették oda neki, hogy mehetsz. Ha most elfognák, az olyan lenne, mintha a franciák helyett ők maguk röpítenének golyót a legény fejébe. Fusson a szerencsétlen. Nem érnek rá az anyja keserítésére. Haladtak volna tovább, azonban a legény megfordította lovát.

Várjanak, urak! A csordásfarkasról érdeklődött.

Aztán mit érdekel az téged? Hessentették el a puhatolódzást.

Tudják, uraim, én lennék az ő testvére. Az apánk molnár. Mindketten a malomban segítünk be neki. A bátyámat súlyos baleset érte. Úgy rázkódott az agya, hogy kiestek belőle az emlékei. Hamissággal kerültek kipótlásra. Így lett belőle farkas. Gondolom, rólam egy szót sem szólt. Nem ismer el öccsének. Azt hajtogatja, hogy neki sosem volt öccse, és a szüleimről egyaránt kurta-furcsa meséket ad elő. Igazam van? Látom, egészen idáig szökött, hogy élje a farkaslétet.

És a nővéretek?

Nincs nekünk nővérünk. Ketten vagyunk fivérek. Mit mesélt az uraknak róla?

Egy pandúr elmondta neki. Bár a csendbiztos le szeretne volna inteni. A legény passzívan fogadta. Nyugtalan derese nyakát paskolgatta.

Mit szeretne? Szegezze neki a kérdést a csendbiztos.

Hazavinni a bátyámat. Megtérítem a kárt, amit okozott.

Mielőtt ugyanaz a pandúr, minden bizonnyal ajánlatot tett volna, hogy elviszik a megkárosult gazdához, a csendbiztos dörgő hangjával fojtotta belé a szót.

Hát jöjjön el, nézze meg a bátyját. Meglátjuk, szót tud-e érteni vele!

A fiú ingerülten kapdosta zöld szemét. A váratlan révbeérés per pillanatig megütközést keltett benne, hogy nem kellett a pandúrokat tovább gyözködnie.

A fiú és az egyik pandúr megindultak. A csendbiztos lemaradt, hogy maradék emberét az ellenkező irányba menessze. Visszaküldte a számadóhoz: kérdezze ki, járt-e nála a fiú. A tóra vonatkozó híreit lehet tőle szerezte be. A csendbiztos az eligazítás után felzárkózott a város felé tartó menethez.

Maga nem hisz nekem, röstelkedett a fiú, ahogy egymás mellett poroszkáltak.

Nemigen.

Tán ha sárkánygyíkokskát megülő garabonciás lennék, aki a viharló égben nyargalász, és butykosba gyűjti a villámokat, hogy utána zsúpfedeles kunyhókat hajigáljon meg vele, akkor az úr hinne nekem?

Ejha, micsoda mese. Mégis fivérek lehettek. Pedig én azt gondoltam, árva ez a tót gyerek. Tót? Hát, hogy lennénk mi tótok. Tépte a száját a legény, hajtogatta a szavakat: különben a fejsérülése után úgy viselkedett, mint egy apátlan-anyátlan. Zavart szegény. Ezért ment el bojtárnak, hogy zavarával a semmi peremén egyedül legyen.

Megérkeztek. Ekkor a fivérek bemutatkoztak egymásnak. A tót káromolt, akit csak ért. Csúf tréfát ne űzzenek vele. Sosem látta a legényt, és ha abban, hogy az angyalok a Kunság alatt kertészkednek, nem hisznek, ám legyen, de azzal ne sérteggessék, hogy a Mamát délibábnak tartják.

Ezután kivallatták a legényt. Kérték, hogy mutassa a fogait.

Ló vagyok én?

Mutasd, amíg szépen kérjük! És észrevették, hogy leghátul hiányzik egy őrlő. Kérdeniük sem kellett, rögtön tudták, hogy a toborzás miatt verhetette ki. Leghátul, hogy elől a mosolyát el ne csúfítsa.

Pedig a szemfogát kell kivenni, mivel a papírosba csomagolt lőport és golyókat azzal kell a csata során kiharapni. Bizonyára nem sikerült a toborzótisztet meggyőznie, hogy sorozásra alkalmatlan.

Egy őrlő nem a világ. Fess és sudár legény ez. Olyan, aki ha szuronnyal rohamoznak, ruganyos lábaival az élre tör a csődületben. Azért, hogy döfjön, és ledöfessen. Később tömegsírba dobják, gatyáját le sem lopják, mivel barnás pecsét terpeszkedik rajta.

Nem vagy te senki testvére. Legfeljebb az Ördög vére. Mi célod, tán te pusztítottad el a rackákat? Az igazságot, és nem szavalást kérünk, gyermekem. Ha így teszel, nem adunk a regrutázók kezére.

Sírva, rimánkodva kérlelte őket a fiú, hogy ne dobják fel, és higgyék el, ő a csordásfarkas öccse. Azért nem vonult be, hogy kiszabadíthassa, mert apja a saját malmát nem hagyhatja el. Annak örökkön-örökké örölnie kell, amíg fegyverben masíroz a világ.

Én nem vonulhatok be, mert akkor szegény bolond bátyámat felakasztják. Amint látom, inkább előbb, mint utóbb. Higgyenek nekem.

Én mondom, nem valósak ezek a könnyek, mondta magában a csendbiztos. Ki lettek izzadva, mint a fájós altestű vénemberből a húgy. Csak petymereg. Na ezt végképp nem mondta, még szagot fognak pandúrjai, hogy miféle a pisálása.

Elég legyen, kutya fáradtak vagyunk a hamiskás beszédhez. Ma este édesbátyáddal társaloghatsz. A cellájában találsz kosztot és kvártélyt.

Bezárták őt, a legény abajgott. Amint rárivalltak, elhallgatott. Ülnek két sarokban. Szagolják a vödörben bűzölgő piszkot. Egymás verejtékét, a vacsorára kapott tarhonya utózmányát.

Te amolyan bolond szegénylegény vagy? Törte meg a csendet a csordásfarkas. Kuncsorogsz az irgalomért, ezért akaszkodsz rá idegenekre, és mondod, hogy ez a bátyád, az meg az anyád, és ilyenek? Engem nem versz át, nem sajnállak meg. Nem foglak pátyolgatni. Vagy a férgek szerveztek be?

A férgek alatt a tót a pandúrokat értette. A Hold borzolta sötétben úgy tűnt, mint-ha a padkán senki sem ülne. Csak egyetlen boglyas, sárszín szakáll beszélne.

Az öcséd vagyok. Nyögte a legény.

Nem, te bolond vagy. Sajnálom.

A pandúrok távozta után nem sokkal zörget a börtönőr a cellán. Kattan a kulcs a zárban. Mormogja, hogy eredjetek.

Én aztán sehova nem megyek!

Nyílik az ajtó, betyárok tömörülnek a terembe. Vidáman ajvékolnak, és ráripakodnak a csordásfarkasra: széjjelhasítunk, ha nem jössz, szóval gyere!

A legény nem mosolyog, pedig terve sikerült. Iyenkor tán örülni illene. Talán sejti, hátra van még a neheze. Megtöltik friss borral a börtönőr kupáját.

Ettől aludni fogsz, mire felráznak, mi már messze járunk.

Senki nem sejt semmit. Nyomatékosítja a börtönőr.

Aztán a pénzt eltetted? Mert ha teli bukszát találnak nálad, az a fene csendbiztos öszverakja, hogy mi történt. A rácsok mögé meg téged suvasztanak be.

Elástam, persze.

A tömlöc töviben?

Ott, ott. Lesz majd rá alkalom, hogy kikaparjam. Elég a szájalásból, eredjetek! Azzal lehúzza a bort, amibe a betyárok altatót kevertek.

A tót makacskodik. Erre fokos nyelével olyan ütést kap, hogy megtántorodik.

Azt mondtuk, gyere. A neved hallgass. Mert elnyiszáljuk a torkod, mielőtt a bundád kiserkenne.

Amíg a tót egyensúlyát keresi, koppan az asztalon a börtönőr kótyagos feje. A tömlöcből kiáramolva egyből feltúrják fokossal a falak mentét. Az erszényt magukhoz veszik.

Meddig alszik majd a szerencsétlen? Kérdezi a legény.

A méregtől? Adja értésére az egyik lovas. Hát, ha Krisztus másodjára be nem toppan, akkor mához képest örökre.

A már lóra dobott tótnak tenyérrel kevernek le egy nevelő célzatút. Ezért átkait csatorba sem rendezheti.

Kivágtatnak a néptelen városból. Szélén egy lámpással bandukoló éjjeli őrré lelnek. Sikkantani sem tud. Szablyával menet közben suhintják meg. Perdül egyet. A lámpás kiesik kezéből.

Hová viztek? Bugyborékol a vér a tót felhasadt ajkai közül. A tintaszín síkságot szelik át, mire szólni merészel.

Hát a Fényeshez.

Luciferhez? Kérdez vissza, mire a haramiák röhögnek.

„Nincsenek igazi triesztiek. Mindenki máshonnan jött.”

Nem sokkal dél után a nagy fehér autó a másik, szembejövő sávban állt, onnan próbált meg háttal beállni a parkolóba. A járdán fürdőruhában egy fekete autó tulajdonosa állt, aki árgus szemekkel nézte, vajon meghúzza-e a söfőr az autója oldalát. Hirtelen ott termett egy fiatal lány is, aki fél méterrel arrébb állt a Vespájával, hogy a fehér autó könnyebben be tudjon férni a fekete autó és a kismotor közé. Nem mintha számított volna az a pár centi. A fehér autóból kipattanó, harmincas, jól szituált férfi gyakorlott sofőrnek tűnt. Megköszönte a lány segítségét, a csomagtartónál állva megszabadult az ingétől, a cipőjétől, a zoknijától, majd az autóban a nadrágot fürdőnadrágra cserélte. Törülközővel a kezében a partra sétált, aztán megmártózott a tengerben.

Ez a jelenet a világ több táján megtörténhetne, még csak nem is specifikusan olasz helyzet. Az írás címe azonban árulkodó: a triesztiek egyik legfontosabb nyári foglalatossága, hogy amikor csak tehetik, megmártóznak a tengerben. Van, aki egész nap kint ülhet a napfényben, van, akinek csak az ebédszünetnyi idő adatik meg, feltéve, hogy talál parkolóhelyet.

Trieszt különleges város. Eredeti neve Tergeste, ami nem a latinból származik. Ezért gondolják azt a történészek, hogy a település már a római hódítás előtt is fontos tényező volt. A név egyik része (terg-) piacot, másik része (-este) pedig várost jelent. A város egykori neve, ma már így tűnik, előrevetíti későbbi történetét.

Verne *Sándor Mátyás* című regénye azzal a megállapítással kezdődik, hogy a város két részből áll: az új és gazdag Theresienstadtból és a régi, szegény, szabálytalanul beépített részből, amely a Corso és a Karszt között terül el. A völgyben fekvő tengeri kikötő évszázadokon keresztül a Habsburgok fennhatósága alá tartozik, a birodalom igyekszik a 19. század folyamán a város kereskedelmi jelentőségét növelni. Triesztben azonban mindvégig jelentős az olasz hatás is: a kereskedelem és a vallási élet is ezt a nyelvet preferálja,

a városi élet az olasz kultúrához kapcsolódik.¹ Trieszt ma is és mindig is határon áll/állt. Ezért is találhattak itt otthonra a bevándorlók: görögök, svájciak, de akár a kínaiak is, és jelentős szerepet játszott a város történetében a zsidó etnikai-vallási csoport.

Talán mindezek miatt írhatta Jan Morris, a *travel writing* egyik legismertebb szerzője a következőket a városról:

Nem én vagyok az első, aki a várost a seholsággal hozza összefüggésbe. A bécsi drámaíró, Hermann Bahr 1909-ben érkezett oda, és azt mondta, hogy úgy érezte, mintha az irrealitásban lebegne, mintha „sehol sem lenne”. Trieszt nagyon szubjektív hely, és gyakran inspirál ilyen képzelgéseket. Akik még soha nem jártak ott, általában azt sem tudják, hol van. A látogatók gyakran tanácstalanul hagyják ott, és amikor hazatérnek, a rejtélyesség homályos érzésével emlékeznek rá, valami olyasmire, amit nem tudnak megragadni. Azok, akik jobban ismerik, gyakran mintha átvitt értelemben látnák, nemcsak mint várost, hanem mint egy város eszméjét, és úgy tűnik, hogy különös hatással van ránk, akiknek gyengeségük az allegória – vagyis, ahogyan az osztrák Robert Musil mondta egyszer, ránk, akik azt feltételezzük, hogy minden többet jelent, mint amennyit becsületesen jelenthet.²

A városban három, egymáshoz szorosan kapcsolódó szobor található, mindegyik Nino Spagnoli alkotása. Az első a Via Dante és a Via San Nicolò kereszteződésében Umberto Sabát ábrázolja, amint antikváriuma felé látszik haladni. A Canal Grandén található Ponte Rossón James Joyce halad keresztül, míg a Piazza Hortis-on, a könyvtár előtt Italo Svevo látható, amint épp az épület felé tart. Az életnagyságú szobrokat az alkotói szándék nem állítja piederasztárra – azok a város terében vannak elrejtve: Saba, Svevo és Joyce valamilyen jellegzetes élethelyzetben vannak megmutatva, olyan tevékenység közben, amit rendszeresen végezhettek. Az író/költő nem önmagában fontos, hanem a várossal való kapcsolatában.

Az ír Joyce hosszú éveket töltött a városban. Svevo (aki Aron Ettore Schmitz néven látta meg a napvilágot) apja német (de magyar felmenőkkel is rendelkező) zsidó, anyja pedig olasz volt. Saba anyja trieszti zsidó család sarja, apja pedig velencei nemes családból származott. Trieszt e három emblematisz szerzője a modernitást és annak különböző műfajait, poétikáit reprezentálja. De a sor folytatható: Robert (Bobi) Bazlen egy Stuttgartból, lutheránus családból származó apa, és egy trieszti, közeposztálybeli zsidó anya gyermeke. Bazlen életében nem publikált irodalmi szövegeket, viszont irodalomszervező és kiadói tevékenysége jelentős. A szlovénul író, de Triesztben született és most ott is élő, 108 éves Boris Pahor a világirodalom doyenje. 1943-ban csatlakozik Tito

¹ Fried Ilona, Kultúrák határára. Trieszt irodalma, Szombat 2014. 10. 20., <https://www.szombat.org/kultura-muveszetek/kulturak-hataran>, utolsó hozzáférés: 2021. 08. 27.

² Jan MORRIS, *Trieste and the Meaning of Nowhere*, Da Capo Press, 2017, 11.

partizánjaihoz, majd koncentrációs táborba kerül. A háború után Triesztbe tér vissza, és ott marad akkor is, amikor 1947-ben létrejön a trieszti szabad terület, és a város először brit és amerikai fennhatóság alá kerül, majd 1954-től ismét Olaszország része lesz.

Nyelvek, hatások és hagyományok keverednek a különféle szerzők életében és műveiben, így talán nem véletlen az sem, hogy a trieszti irodalomtörténész, Claudio Magris írt könyvet a Dunáról, amelyben az utazó hosszabb-rövidebb esszéikben a folyót követve bejárja Kelet-Európát, és számot vet a régió kulturális tradícióinak sokféleségével.

A mediterrán noirnak messze nincs olyan piaci és marketingértéke, mint a skandináv kriminek. Azokat a bűnügyi elbeszéléseket (regényeket, filmeket, sorozatokat) rendelhetjük e kategória alá, amelyek a mediterrán térségben játszódnak, és a szerzők is ide kötődnek. Jean-Claude Izzo Marseille-trilógiájának nemzetközi sikere (és mindenekelőtt olasz fordítása) irányította a figyelmet a térségben játszódó bűnügyi történetekre. Izzo szerint a helyekből bomlanak ki az elmesélt történetek – így találkozik a noir típusú krimi a mediterrán területekhez kötődő mítoszokkal, kulturális örökséggel, sztereotípiákkal. Sandro Ferri, az Edizioni E/O egyik alapítója, Izzo regényeinek olasz kiadója így fogalmaz: „A mediterrán noir tehát az igazság keresése egy olyan környezetben, amelyet mindig is a testvérgyilkos erőszak, de ugyanakkor a szépség is jellemzett; bepillantást enged ennek a látszólag napsütötte, kék térnek a sötét, fekete oldalába.”³

A mediterrán noir címkéje így köthet össze olyan különböző szerzőket, mint a spanyol Manuel Vázquez Montalbán – akinek az 1972-től megjelenő Pepe Carvalho sorozata már e műfaji változat számos jegyét hordozza –, az olasz Andrea Camilleri, aki a spanyol szerző iránti baráti tiszteletből nevezi el saját hősét Montalbánónak, és válik Európa-szerte a legismertebb olasz krimiszerzővé, vagy a görög Petros Márkaris.

A görög író a következő jellegzetességeket emeli ki, amelyek összekötik a mediterrán szerzőket: a detektívek kiábrándultsága, ami szerinte egyszerre jellemzi Carvalhót és Montalbánót is; a brutalitás hiánya, ami összefüggésben áll azzal, hogy a déli társadalmak együtt élnek/éltek a maffia vagy a diktatúrák brutalitásával, míg az északi szerzőknek épp a gyakran szélsőséges erőszakra van szükségük, hogy bemutassák azt, hogy egyáltalán nem idilli a skandináv társadalmi rendszer; az ételek – és tágabban a mediterrán mindennapok – fontossága; a regényekben megjelenő városok – Barcelona, Athén, Marseille... – nem csupán díszletként jelennek meg, hanem önálló szereplőkké válnak.⁴

³ Sandro FERRI, *Azzurro e nero: per una bibliografia del noir mediterraneo*, online, 2000, <http://lnx.ondeweb.net/carlotto/index.php?artID=27&catID=42>, utolsó hozzáférés: 2021. 08. 27.

⁴ *Noir méditerranéen*, Books – Tour du monde du polar, Hors série n. 6, février/avril 2015, 21.

Mindezek alapján talán az sem meglepő, hogy az egyébként régóta nagy hagyományokkal bíró olasz krimi napjainkban igencsak változatos, és sok szerző kötődik egy-egy városhoz. Camilleri Montalbano-sorozata egy képzeletbeli szicíliai városban, Vigátában játszódik (többé-kevésbé megfeleltethető az író szülővárosának, Porto Empedocle-nak). Napjaink olasz krimijének egyik legfontosabb elődje az a Giorgio Scerbanenco, aki apai ágon ukrán elődökkel rendelkezik, s akinek a '60-as évek második felében született négy regénye – amelyek mindegyikében Duca Lamberti nyomoz, és a korabeli olasz társadalom visszasságait viszik színre – Milánóban játszódik. Giancarlo de Cataldo esetében Rómát (*Suburra*), Lorian Macchiavelli esetében Bolognát, Maurizio de Giovanni esetében Nápolyt, míg Valerio Varesi esetében a Pó deltáját és környékét említhetjük. És az is előfordul, hogy egy-egy olasz város visszatérő szereplő lesz nem olasz írók regényeiben, mint például Velence Donna Leon regényeiben: Brunetti felügyelő egy eddig mintegy 30 regényből álló sorozat főszereplője.

Triesztnek is van krimiszerzője: Veit Heinichen. Az 1957-ben született német szerző újságíróként és könyvkiadóként volt ismert hazájában. 1980-ban járt először Triesztben, és ahogyan az sokakkal megtörténik, azonnal beleszeretett a városba, és 1999-ben oda is költözött. Veit Heinichen regényei a trieszti könyvesboltokban a trieszti írók könyvei között találhatók, nem feltétlenül a giallóknak fenntartott polcokon (a műfaj olasz neve a Mondadori kiadó 1929-től megjelentetett sorozatának színéből, a sárgából ered).

Heinichen első Triesztben játszódó krimije (*Gib jedem seinen eigenen Tod*) 2001-ben jelent meg Bécsben, a Zsolnay kiadónál, csakúgy, mint az ezt követő 7 regény, 2016-tól viszont a müncheni Piper Verlag jelenteti meg a regényeket. Laurenti felügyelő főszereplésével eddig 10 regényt publikált a szerző.

Az első krimi történései 1999-ben játszódnak (vagyis akkor, amikor a szerző a városba költözik). Laurenti ügyanúgy bevándorló, ahogyan maga Heinichen – a rendőr a hetvenes évek második felében kerül a város rendőrkapitányságára –, tehát mindketten többé-kevésbé a kívülálló pozíciójában találhatók.

Természetesen mindegyik regénynek van olasz fordítása (bár kezdetben nem az eredeti sorrendben jelentek meg: a második és a harmadik után jelent meg az első kötet). Érdekes pillantást vetni a többi fordításra is. A regények nem jelentek meg angolul, ami az elsődleges oka lehet a sorozat korlátozott terjedésének. Az sem véletlen, hogy az olasz mellett más olyan kultúrákban is ismert lett a sorozat, ahol a társadalmi problémákat feltáró kriminek komoly hagyománya van (7 spanyol, 6 francia és 2 görög fordítás). Azt is érdemes megjegyezni, hogy néhány kelet-európai országban is megjelent néhány fordítás (3 szlovén – ami a Trieszthez való közelség miatt nem meglepő –, 3 lengyel és 1 cseh fordítás). Az érdeklődés általában az első néhány kötetig tartott, ezek mindegyike elérhető volt 3-4, de inkább 5-6 fordításban.

Heinichen esetében tehát nem beszélhetünk igazán nagy nemzetközi áttörésről, és ez talán amiatt is lehet, mert a regényekben a városnak kiemeltebb szerepe van a nyomozáshoz képest.

Proteo Laurenti egy salernói család sarja. A család az alsó-középosztályba tartozik, a gyerekeket nem tudja örökséggel ellátni. Csak a legidősebbek tanulnak egyetemen, így Proteo sorsa az, hogy funkcionárius lesz, csakúgy, mint barátja, Orlando, akit aztán szintén Triesztbe helyeznek, és a partőrség vezetője lesz. Laurenti személyes története jelenti a regények közötti kapcsolatot, a folytatásos szálát.

„Igazi” olasz családról van szó – vagy legalábbis olyanról, amilyenek az olasz családokat képzeljük: hevesek a viták és az érzelmek, a mediterrán életvitel sok eleme (pl. családi étkezések) felbukkan a regényekben. Az apa gyakran keveredik konfliktusba a gyermekeivel: az első regényben az bosszantja Laurentit, hogy egyik lánya benevez a Miss Trieszt szépségversenyre, a másodikban a fiával kerül ellentétbe, akit tüntetéseken való részvétel miatt többször letartóztatnak, a harmadikban (*Tod auf der Warteliste*, 2003) pedig az okoz problémát, hogy Laurenti örökbe fogad egy nyugdíjba küldött rendőr-kutyát. A felesége elhagyja őt, majd visszatér, miközben Laurentinek szeretője lesz – a nőknek ezekben a regényekben alárendelt pozíció jut.

A szerető azért is okoz problémát Laurentinek, mert Trieszt nem egy nagyváros, jól ismerik őt, a közösség szeme előtt van, és nem viselkedhet akárhogy. Kapcsolatrendszere azonban hozzájárul a nyomozások sikerességéhez.

Laurenti semleges, mind ízlését, mind politikai nézeteit tekintve. Nem a zseniális nyomozó prototípusa, de munkáját jól és eredményesen végzi néha unortodox módszereket alkalmazva.

A regényekben a város egyfajta kronotoposzként működik (az alábbi eszmefuttatások az első három kötet francia fordításának olvasásán alapulnak). Ez a bahtyini fogalom⁵ arra utal, hogy – fikciós szövegek esetében – az idő és a tér nem választható szét, szorosan összetartoznak. Bahtyin elemzései nyomán a fogalomnak lehet tágabb és szűkebb jelentése.⁶

Heinichen regényeiben a nyomozás kronotoposza mellett tehát a város is kronotoposzként működik, meghatározza a fikciós világ működését. A kiindulópontot mindig

⁵ Mikhaíl BAKHTINE, *Formes du temps et du chronotope dans le roman = Esthétique et théorie du roman*, Paris, Gallimard, 1978, 235–398.

⁶ Bahtyin írása alapján Henri Mitterand dolgozza ki a kronotoposzok tipológiáját: műfaji, alműfaji kronotoposz, az adott műben megjelenő kronotoposz, kulturális kronotoposz („minden olyan emberi univerzum, amelyet egyszerre határoz meg a tér és az idő”), tematikus (pl. az út, a kastély), aspektuális kronotoposz (a világreprezentáció modális kategóriája), lásd Henri MITTERAND, *Chronotopies romanesques: Germinal*, Poétique 81, févr. 1990, 89–104.

a város jelen állapota jelenti (gyakori eljárás, hogy a felügyelő a városi napilapot, az Il Piccolót olvassa), de kisebb vagy nagyobb mértékben a múlt vagy a közelmúlt is fontossá válik (pl. a második világháborús bonyodalmak szerepe a második regényben), illetve Laurenti folyamatos helyváltoztatása miatt megelevenedik a városi környezet (utcák, házak, negyedek). Ennek nem csupán pittoreszk funkciója van, hiszen a tér magától értetődően társadalmi tér is. Mindezeket túl a város földrajzi adottságai is meghatározzák a szerzői képzeletet: az első regény a tengerhez kötődik: a haláleset egy yachton történik, emellett pedig, mivel nyár van, mindenki fürdik és mindenkit azt foglalkoztat, hogy vajon tényleg fenyegetést jelent-e a part közelében látott cápa. A második, télen játszódó regény (*Die toten vom Karst*, 2002) a bora miatt üressé vált város képével indul, és nem annyira a tenger, mint inkább a Karst regénye, és fontos szerep jut a Trieszt környéki kis településeknek is. A városban mozgó szereplők miatt a regények turisztikai kalauzként is működnek (jómagam például az egyik regény nyomán értettem meg a San Marco kávéház jelentőségét, és kóstoltam meg az ott kapható Rigojancit). A városi térnek (utcák, negyedek, épületek) és a várost övező területeknek (hegy, tenger) a fikcióban játszott szerepe miatt tekinthető Trieszt tematikus kronotoposznak.

A szerzőt elsősorban az foglalkoztatja, hogy a nyomozás folyamatain keresztül megértse (és megértesse) a várost, annak múltját és jelenét, hogy rámutasson arra, geopolitikai tényezőként milyen szerepet tud betölteni az 1990 utáni világban (a francia olvasók reakciói arra mutatnak rá, hogy ez az aspektus, amely némileg háttérbe szorítja a nyomozás folyamatának ábrázolását, nem feltétlenül hódította meg az olvasókat) – az 1990 utáni Trieszt reprezentációja a kronotoposz legáltalánosabb szintjét (kulturális kronotoposz) jelenti.

Kétségtelenül komoly figyelem szükséges a különféle történet-szálak végigkövetéséhez. Az első regény esetében egy újságcikk miatt kell a rendőrségnek a prostitúció ügyével foglalkoznia. Megtudjuk, hogy Triesztben ez nem olyan égető kérdés, mint amennyire azt az újságcikk hangsúlyozza: nincs sok prostituált, néhány olasz mellett jórészt afrikaiak és szlávok kénytelenek ezt a mesterséget űzni. A másik fontos szál viszont az illegális bevándorlás kérdése: 1990 után német nyomásra egyre élesebben vetődik fel a menekültek kordában tartása. A regény egyik fejezetében azt követhetjük nyomon, ahogyan a bűnözők ázsiai és kelet-európai bevándorlókat csempésznek át Horvátországból Triesztbe. Abban, hogy a prostituáltak útlevélet kapjanak, olasz hivatalnokok is segítik a csempészeket. Új útvonalak jönnek létre, a prostitúciót az albánok, a cigaretta- és drogcsempészetet az olaszok szabályozzák. Laurenti figyelmét azonban elsősorban egy konkrét ügy köti le. Egy olyan osztrák szállítványozó cég tevékenysége áll a középpontban, amely egyszerre áll kapcsolatban az olasz maffiával, a horvát bűnözőkkel – akik nőket csempésznek az olasz területekre – és az osztrák hivatalnokokkal. Mindez pedig

a tiszteletre méltóság és a hagyomány álcája mögött történik: a nagy múltú osztrák cég a fő nyertese annak, hogy az EU Trieszten keresztül akarja eljuttatni a török földrengés áldozatainak juttatott segélyeket. Trieszt, a város, amely az olasz, az osztrák és a délszláv vidékek határán áll, és ezeket köti össze, kétszeresen is komoly geopolitikai tényező: továbbra is fontos kereskedelmi központ, miközben a bűnözés csomópontjává is válik.

A második regény esetében is több szál keveredik. Laurenti azért aggódik a fia miatt, mert olyan csoportok tagja, amelyek az emberi jogokért harcolnak, legyen szó a kínaiak zaklatásának megállításáról vagy a jobboldali radikálisok tevékenységének megakadályozásáról. A regény egyik fontos szála a neofasizmus térnyerése. Trieszt alapvetően konzervatív város, a regényben talán ezért is gondolják alkalmasnak az európai fasiszták arra, hogy itt rendezzék meg nemzetközi találkozójukat, amelyre végül nem kerül sor. Fia és társai udinei akciójáról Laurenti egy újságcikkéből értesül.

A regény legfontosabb szála azonban a múlthoz kötődik: az olaszok és a délszlávok közötti, jelenig ható konfliktusról van szó. A regény különféle mozaikokból rakja össze a város mintegy 30 évének (1918–1954) történetét, különös tekintettel a *foibék* máig nem megnyugtatóan lezárt történetére. A szó (egyes számban *foiba*, többes számban *foibe*) a Karszt gödreire, víznyelőire utal: itt a későbbi kutatások során több ezer holttestre bukkantak. Olaszok is leszámoltak itt szlávokkal, de a *foibék* leginkább Tito partizánjaihoz kötődnek, akik Mussolini bukása után akartak revansot venni szlovénokat ért sérelmek miatt. S mivel a helyzet sohasem csak fehér és fekete, Tito nem csupán a vélt olasz fasisztáktól szabadult meg itt, hanem saját ellenségeitől is. A regény azért is reflektál ezekre a történelmi eseményekre, mert 1990 után ismét felerősödnek a különféle nacionalista nézetek. Laurenti és a horvát ügyésznő, Živa Ravno együttműködése a két állam közeledését is jelenti.

Trieszt különleges történelmi helyzetébe csöppen 1945-ben a szicíliai családból származó amerikai orvos, Galvano, aki aztán nem tér vissza az USA-ba, hanem Triesztben marad. Ő az, aki e viharos korszak kontextusát világítja meg: Trieszt 1947 és 1954 között szabad terület, éppen a vasfüggöny határán áll. A város felszabadulása már a megosztott Európa konfliktusait jelzi előre: május 1-jén érkeztek meg Tito partizánjai, egy nappal később egy új-zélandi hadosztály, a németek pedig ez utóbbiaknak adják meg magukat. Ahogyan Jan Morris is fogalmaz a könyvében: a két erő között patthelyzet alakul ki, nem háborús szövetségek, hanem ideológiai ellenfelek.⁷

A regényben kibékíthetetlen az ellentét két halász, Gubian és Marasi között: előbbi Jugoszláviában marad, a másik 1962-ben elmenekül onnan. Marasi azzal vádolja Gubiant, hogy ő a felelős lánytestvére haláláért, akit egy foibában találtak meg. Az apák közötti viszály mérgezi meg a gyerekek kapcsolatát is, így Manlio és Nicoletta szerelme nem hasonlít Shakespeare szerelmesének történetére. A dialógust nem csupán nemzetiségi, hanem ideológiai különbségek akadályozzák.

⁷ MORRIS, *i. m.*, 131.

A harmadik regény viszont ismét a 2000-es évek elejének Triesztjét viszi színre. Berlusconi miniszterelnök a városban találkozik a német kancellárral, miközben egy román férfi az autókonvoj elé veti magát. A regény első fejezete nem Triesztben játszódik, hanem Romániában: olyan családok jelennek meg itt, akik attól remélik életük jobbra fordulását, hogy a családfő eladja saját szerveit a nyugat-európai klinikáknak.

A világbábrázolás modalitását (aspektuális kronotoposz) tekintve azt mondhatjuk, hogy a regényekben Trieszt a progresszív és regresszív erők között egyensúlyoz.

Veit Heinichen esetében a legnagyobb ellentmondás az, hogy németként vált (az olasz) Trieszt krónikásává. A produkciós szint eme meghatározottsága a reprezentáció módját is befolyásolja: a regények elsődleges olvasója a német (vagy német ajkú) közönség, amely számára a város egyszerre ismerős és egzotikus, és a geopolitikai dimenzió túlsúlya a német olvasói igények kiszolgálásával is magyarázható. Ugyanakkor az olasz olvasók számára a fikciós világ ismerősebb lehet. Valóban? Jan Morris könyve prologusának első bekezdésében arra hivatkozik, hogy egy 1999-es felmérés szerint az olaszok 70%-a nem tudja, hogy Trieszt olasz város. Tehát miért ne lehetne Trieszt krónikása egy német író, aki, mint láttuk, több, mint 20 éve él már a városban? Ismét csak a város alapvető, nehezen megfogható sajátosságához jutunk. Jan Morris így fogalmaz: „Végül 1954-ben a vigasztalan és zavart tengeri kikötő esetében megszületett a megoldás, és Trieszt azóta is az, ami, egy földrajzi és történelmi anomália, szuverenitását tekintve olasz, de temperamentumában többé-kevésbé egyedüli.”⁸

Talán valóban Heinichen sajátos pozíciója kell ahhoz, hogy a regényeken keresztül Triesztre az 1990 utáni Európa egyfajta „laboratóriumaként” tekintsünk: globalizálódó bűnügyi hálózatok, korrupció, bűnügyi, politikai és gazdasági összefonódások, megváltozó családi és nemi viszonyok, újraéledő nacionalizmusok. Robert A. Saunders a geopolitikai tévésorozatokot úgy határozza meg, mint „fiktív, drámai tartalmak, amelyek a nemzetközi témákat képzeletbeli forgatókönyveken keresztül”⁹ vizsgálják. Napjaink krimitermésének döntő része tekinthető ebben az értelemben geopolitikai kriminek. Az ilyen fikciós alkotások nem csupán aktuális transznacionális politikai és társadalmi kérdéseket tárgyalnak, hanem befogadóikat felkészíthetik a jövő mindennapi valóságára is.¹⁰

⁸ *Uo.* 132.

⁹ Robert A. SAUNDERS, *Small screen IR: A tentative typology of geopolitical television*, *Geopolitics* 2019 24 (3), 691–727, 697.

¹⁰ Robert A. SAUNDERS, *Geopolitical television at the (b)order: liminality, global politics, and world-building in The Bridge*, *Social & Cultural Geography* 2019 20 (7), 981–1003, 987.

A francia Le Monde napilap egy 2009-es cikke szerint¹¹ 2008 januárja óta sok trieszti (vendéglősök, könyvesboltosok, politikusok, értelmiségiek...) kapott névtelen leveleket, amelyek arról szóltak, hogy Heinichent korábban Németországban pedofília miatt elítélték. A rendőrség nyomozása tisztázta az író, viszont a levélíró, aki semmilyen nyomot nem hagyott maga után, mintha mindent tudott volna Heinichenről. Egy év után a rendőrség stratégiát váltott: az ügyet nem titokban kezelték, hanem nyilvánosságra hozták, hátha a holló – allúzió Henri-Georges Clouzot *A holló* című filmjére, amelyben egy kisváros lakói „A holló” által szignált névtelen leveleket kapnak – hibát követ el. A trieszti holló azonban csendben maradt. Heinichen úgy véli, hogy az egyik lehetséges magyarázatra épp a regényeiből derülhet fény: „Nyilvánosságra hozok dolgokat, és ez destabilizáló lehet” – mondja. A másik lehetőség pedig a politikai bosszú: a német író balközép mozgalmakat támogat egy alapvetően jobbos városban.

Heinichen otthon van „abban a városban, amely jóval a brüsszeli funkcionáriusok előtt kitalálta Európát”. Ez a cikkben megfogalmazott állítás összhangban áll a regényeivel. Az író egy európai perspektívájából tekint a városra. Egy, a horvát ügyésznővel folytatott beszélgetés során Laurenti bevallja neki, hogy nem érti, miért van olyan nagy jelentősége a nemzeti hovatartozásnak. Arra a kérdésre pedig, hogy miért tért vissza Münchenből, Živa ezt válaszolja:

Egy ideál, Proteo! Csak egy ideál. Tudom, hogy nem vagyok német vagy olasz, és nem vagyok angol, bár mindezeket a nyelveket jól beszélem. El tudom képzelni, hogy máshol éljek. Jugoszláviában születtem, és 1991-ben lettem horvát, anélkül, hogy bármit is kértem volna. Ahogy mondani szokták: ezen a vidéken sosem tudhatod, milyen útleveld lesz másnap. A szüleimnek először olasz, a dédszüleimnek viszont még osztrák-magyar útlevelük volt, és életük során négyszer kellett állampolgárságot váltaniuk. Ha a nagymamám még tíz évig él, akkor lehet, hogy európai útlevele lesz, az ötödik. A válasz egyszerű. Ez a furcsa idealizmus azt súgja, hogy szükség van itt rám. Ha mindenki elmegy, és nem jön vissza, akkor ez az ország azok kezében marad, akik évtizedek óta tönkretették. Az előítéletek és a feszültségek pedig megmaradnak. Itt az ideje, hogy nyíltan beszéljünk a múlt problémáiról, hogy a jövőt ne csak EU-nak, hanem jószomszédságnak hívják. Azt akarom, hogy ez az ország felejtse el minden határt...

A regény 2002-ben jelent meg. Az ügyésznő szavai sajnos semmit sem vesztek az aktualitásukból...

¹¹ Philippe RIDET, *A Trieste, la plume et le corbeau*, Le Monde 10 mars 2009, https://www.lemonde.fr/europe/article/2009/03/10/a-trieste-la-plume-et-le-corbeau_1165935_3214.html, utolsó megtekintés: 2021. 09. 02.

H. Nagy Péter

Bekezdések egy karanténkultúráról szóló monográfiából III.

(Kaleidoszkóp-könyvek 43, NAP Kiadó,
Dunaszerdahely, 2025.)

43. 2020. szeptember 30., 7:39 (Woman and Children First)

A nők és a gyerekek aktuális helyzete könnyedén vált 2020-ban a híradások és az esettanulmányok után a traumakutatás tárgyává, majd a karanténdrámák központi motívumává. Metáltéma. A *Woman and Children First* a Van Halen negyven évvel ezelőtt megjelent, harmadik stúdióalbuma volt; de valójában – vagy bizonyos szempontból – az elsőnek is bátran tartható, mert ezen már csak olyan dalok szerepeltek, melyeket a srácok maguk, tehát az együttes tagjai írtak. (Az összes számot négyen együtt.) Illetve ezen az albumon található az egyetlen olyan Van Halen-dal, amelyben nő is énekel. (Én a helyükben valahova gyerekhangokat is bekevertem volna, hogy a címet még inkább nyomatékosítsam, de valahogy 1980-ban még nem volt annyira egyszerű üzeni Davidnek és Eddie-nek, így az ötlet a tarsolyomban maradt.) Bár az Edda kiváló gitáros, Alapi István Van Halen-dalokat is feldolgozott a karantén-projektjében (2020. április elején), a kiváló produkciót más apropóból idéztük föl. Mert nemcsak a zenét, de a szöveget sem lehet feledni. A *Woman and Children First* a mentőcsónakok limitált számával összefüggő kód, amely nincs rögzítve a tengerészeti jogban, mégis úgy tudjuk különféle katasztrófa-forgatókönyvek és irodalmi művek alapján, hogy a 19. század közepén már alkalmazták a hajótöréseknél. Jelenleg már nagyon sok helyütt találkozunk ezzel a kifejezéssel, például különböző szervezetek nevében, programjában, illetve egészen széles skálán mozgó termékek hangzatos szlogenjeként. A COVID-19 idején ez a kód részben alkalmazhatatlanná vált (egy hajóban eveztünk ugyan, de azt Földnek nevezték), viszont a speciális megfordítása arra utalt, hogy a karantén-állapot a nőket és a gyerekeket különös módon sújtotta. Innen nézve a karanténkultúra több szakasza egybeesett a háztartási horror új korszakával. A nők által írt tudományos munkák száma rövid időn belül meg-

zuhant, a gyerekeknek szóló anyagok mennyisége pedig megugrott. Brutáldiagnosztikai adatok és tengernyi covid-vallomás alapján elmondható, hogy a házimunka és a gyerek-nevelés területén még javában létezik a nemek közötti egyenlőtlenség, ami a bezártság tereiben felerősödött, ahogy helyenként az agresszió is fokozódott. Női perspektívából kábé úgy nézett ki a dolog, ahogy egy nem sokkal korábbi, *Téréz vagy a test emlékezete* c. regényben áll: „Szerettem volna felkiáltani, de nem volt elég levegőm.” (125. old.) A nők hallgatása többértelmű szintagma. Mint eltemetett gerincoszlopok és varratok.

46. 2020. október 11., 7:49 (Bicycle Race)

Meglepő módon a legendás Queen *Bicycle Race* című dala bár sokak kedvence volt 1978-as megjelenése után (*Jazz* c. album), Mercuryék 1979 augusztusától mégsem játszották koncerteken. Anno rendre azt nyilatkozták róla a rajongók és a szakírók, hogy furcsa az akkordmenete, a dallamvilága, és nehezen megfejthető, talányos a szövege. Van benne egy szóló biciklicsengőkkel, ami azért magában is különleges, de nyilván nem (csak) erre gondoltak az érintettek. Ami a szöveget érinti, egyesek szerint a biciklizés a szexre vonatkozik, mások szerint inkább szó szerint vehető, és a Tour de France az ihletadója (Freddie Nizzában). Ennél talán érdekesebb azonban, hogy a refrén végső és folyamatosan visszatérő állítása inkább a kettős kötöttségektől való megszabadulás jelzéseként hallgatható, amit alátámaszthat a szokatlan és a kiszámíthatatlanságra apelláló zenei szerkezet is. „I want to ride my bicycle / I want to ride it where I like.” A biciklizés itt tehát inkább a szabad döntés metaforája. A karanténkultúrában 2020 derekán a *Bicycle Race* rekontextualizálódott és újra aktuális darabbá vált. Az emberek ugyanis világszerte felvásárolták a kerékpárokat. Rácz Johanna *A járvány miatt kitört a globális bicikliőrület* címmel közölt írása a Qubiton (2020. 08. 24.) így konstataulta a jelenséget: „Gazdasági válság ide vagy oda, világszerte az egekbe szöktek a biciklieladások, annyira, hogy globális hiány alakult ki kerékpárokból.” Majd gyönyörűen kifejtette a jelenség okait. Ezek közül néhány: a testmozgás hiánya, a biciklizés csoportosan is üzhető szabadtéri tevékenység, a pandémia alatt kevésbé zavaró tényező a gépjármű-forgalom, illetve ami lényeges: kiválthatja a fertőzésveszélyesebb tömegközlekedést, egyben örömet okoz az embereknek, hogy szabadon közlekedhetnek. Az analógia ezen a ponton már nyilvánvaló, nincs szükség különösebb logikai bukfencekre, hogy észrevegyük a Mercury-féle előzményeket. A karanténkultúra biciklistái tehát mintegy alkalmazták a *Bicycle Race*-ben foglaltakat. Gondolván, a biciklimmel arra megyek, amerre akarok, a tömegközlekedési eszköz (és a tömeg) arra visz, amerre ő megy; én a szabad mozgást választom. És lényegében ez a determinisztikusság és tudatosság közti oszcilláció a legegyszerűbb értelmezése a Queen dalának is. A többi már csak testtechnika.

48. 2020. október 18., 7:59 (David Attenborough: A Life on Our Planet)

2009-ben az *Avatar* című film derekán kidőlt egy óriási fa. Számos allegória levezethető ebből a jelenetből, melyek közül jó néhány áttöri a film határait, és a Pandorával párhuzamosan a mi világunkra is vonatkozik. Philip K. Dick egy esszéje szerint a sci-fi a tiltakozás médiuma, de most egy dokumentumfilmre terelném a figyelmet ezzel kapcsolatban. Az Otthonfa kidőlése ikonikus jelenet Cameronnál, ahogy David Attenborough legutóbbi, a COVID-19 alatt megjelent produkciójában is van egy halom jelképes felvétel. Szívszorító. Az *A Life on Our Planet* hídszerkezetű keretes alkotás: az első pillér Attenborough addigi életműve és a Föld közelmúltja. A másik pillér a Föld jövője (amilyen lesz, és amilyen lehetne). A pillér Attenborough javaslata arra vonatkozóan, hogy milyen lépésekben stabilizálható a bolygó élővilága. (A keret Csernobil az atomkatasztrófa után és most.) A film első fele meggyőzően bizonyítja az ember globális nyomát, a hatodik fajkihalást és a biodiverzitás csökkenését. A jövőre vonatkozó javaslatok egyrészt a lokális eredmények globális kiterjesztésére épülnek, és azt hangsúlyozzák, hogy a biodiverzitást kell növelni. Attenborough narrációja nagyon precíz, a kommunikáció hatása érdekében pedig kiterjed a tekintet munkájára is. *A mester a szemünkbe néz.* Ez a film iskolapéldája annak, hogy a tudománynépszerűsítő és az ismeretterjesztő szakemberek mit tehetnek az adott helyzetben. Amikor Attenborough pár perc elteltével a kiszámítható ritmusról kezd el beszélni, egy olyan plusz támpontot is nyújt a dolgok megközelítéséhez, melynek funkciója megkettőződik. Ugyanis – az évszakok és a természeti tényezők kiszámíthatóságán túl – a tudomány és a művészet éppen azok a területek, melyek felkészíthetnek az ellenkezőjére, csak máshogy. A váratlan és a kaotikus ugyanis mindkettőben nélkülözhetetlen szerepet kap, ezzel a tudomány és a művészet éppen ott villan össze (és tette ezt eddig is), ahol kizökkenhetünk a rutinszerűségből, és felkészülhetünk a meglepetésszerű átalakulásokra. Például az arktikus oszcillációra vagy egy pandémiára. David Attenborough tanúvallomása hatékonyan terjedt a karanténkultúra egyes szegmenseiben, és tovább erősítette a széles körű kooperáció szükségességét, amely immár messze nem indulhatott ki abból, hogy a legfontosabb kérdésekről pártérdekeknek kell döntenie. A film utolsó mondata tehát joggal játszott rá arra, hogy bizonyos szempontból szükség van egy világjárványra, melyben mindenki terjesztő lehet, csak átvitt értelemben, szemléletváltástól megfertőződve. Talán akkor...

49. 2020. október 21., 7:50 (Garaczi László: Veszteg)

Drámai a helyzet. Csak a törmelékek összeillesztése foly(tatód)ik. Össz-vissz. A jelentések interferálnak és disszimilálnak. Nagy a zaj. Nem baj. A fejünk felett elrepül egy kollázs. Norga! Megint eljött az ideje az utólagosságnak. Sose halunk meg? Hakni. Nehéz a boldogságtól búcsút venni. Atmoszféra. Közjátékjelleg, automatikus írás. Istugén. Terézvárosi Jederman. Sürgősségi ügyek. Kabaré, allegória, popkult. Olyan egzotikus. Artisztikus infláció. Egy lemúr vallomást tesz. Bűnös. A karanténföldrajz bevezetése áthidalhatná az agyféltekék közti különbségeket. Helytállni a pandémia alatt, mondta az üveggyöngyjátékos. Na, a bevezetéssel meg is volnánk. Garaczi László *Veszteg* című karanténdrámája 2020. június 28-án kikerült a Literára a TRIP előadásával egyetemben. Régebben így fogalmazott egy monográfus: „A slágerekből vett idézetek működésmódja is azt mutatja, Garaczi műveiben a tömeg- és magaskultúra közötti határ rombolása megszüntetni igyekszik a kulturális kánon rögzült viszonyait, amennyiben valamennyi átvett, intertextualizált elemet diszkurzív klisék *hierarchiától megfosztott s szabadon felhasználható repertoárjaként* kezel.” (Bónus, 240–241. old.) Próbáljuk (meg) észben tartani. Én, szerintem, értem. Ha nem igaz, akkor nem tudom. Egy szóval: mutációfokozó. A 21 hangképből álló színpadi művet Bíró Bence rendezte. Kiváló. „Ketrecharcos kerti paraszt. Állatkertből szökött himalájai jeti. És akkor bizony nem túl jók az esélyek.” Óh, persze. Jól jegyezzük meg. A bokrok mélyén, csiganyommal keresztben az arcán, Dormán. Bocs, ez más. Itt Pedró. Keménykötésűek a hírek, kötöttfogásúak a szomszédok. A kórus mint emlékezet és ékezet. Összefüggő szövegtér az utcazaj; a hoaxok, a tévhitek, a meggyőződésből csinálók, az önjelölt guruk és más finghangok között. A természet sorozatgyilkos. Hallgass a nőre! Mutasd a dolgokat. Vedd a megfelelőket. Metaxa is van a gyarmaton. De ez megint más. Maradj veszteg. Vesszők eltörölve. Új előzetest is kapunk. Már csak a liget maradt. Hajni belepillant az apokalipszisbe. És ez a lényeg. Az angyalok már nem nevetnek. Megleszünk nélkülük. Üres az utca. Ezzel a tárgyalás is megvolna. Semmi mozgás. Garaczinál mégis mindig (meg)történik valami drámai.

51. 2020. október 27., 7:47 (szindémia)

A pandémiai karanténkultúra 2020 őszén, Lauren Daigle születésnapja környékén egy küszöbhelyezethez érkezett. A rengeteg, immár rendelkezésre álló adat alapján kialakult egy globális kép a COVID-19-ről, mely nem hagyott kétséget afelől, hogy a koronavírus okozta ragály összekapcsolja a nem fertőző betegségek külön futó láncolatait, és egy bonyolult mintázatba rendezi. Ezt a megfigyelést sokan megjósolták például azáltal, hogy a veszteséget (az áldozatok számát) olyanokra is kiterjesztették, akiknek a szervezetében nem volt megtalálható a vírus, de valamilyen közvetett hatás révén mégis meghaltak. A 204 országból (és területről) származó adatállomány vizsgálata (The Global Burden Disease) tehát ahhoz a következtetéshez vezetett, hogy mivel a COVID-19 a különféle kórokat szinergikusan egymáshoz köti, nem pusztá pandémiával, hanem úgynevezett szindémiával van dolgunk. Ettől a ponttól kezdve a járvány első hullámát pandémiai karanténkultúrának, míg a második hullámát – az előző fázistól megkülönböztetendő – szindémiai karanténkultúrának is nevezik az ide vonatkozó szakirodalomban. A föld-rendszertudósok és a kultúrakutatók egy része a mai napig elfogadja ezt az elhatárolást, mások pedig amellet érvelnek, hogy próbáljuk meg a kultúrát elválasztani ezektől a fogalmaktól. Felmerült persze a politikai jelenségek felőli tagolás, illetve olyan javaslat-

tal is találkozhattunk az elmúlt években, hogy a karanténkultúrát inkább koncentrikus körök mentén írjuk le. Ez a vita kevésbé érinti ennek a monográfiának a koncepcióját, ezért nem a névtől, hanem a praxisok produktivitásától tesszük függővé azok tárgyalását. Ugyanígy, kultúra és medikalizáció összefüggéseiről sok értelmezés áll a rendelkezésünkre, ezek rendszerezése külön könyvet igényelne. A karanténkultúra villanásainak tanulmányozása viszont gyümölcsöző lehet. 2020 őszén például a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem Vas utcai bejárata előtt egy művészettörténészekből álló társaság élőképet alkotott, amely Delacroix *A Szabadság vezeti a népet* című festményének parafrázisa volt. Ez az emlékezetes beállítás éppen egy karanténtendencia mentén nyomatékosította az egyetemi autonómia melletti kiállás szükségességét, miközben egy szünetművészeti eljárást kivitt az utcára. Ezzel a performatív művelettel a zárt terű technikát kinyitotta az apokaliptikus kultúrtáj irányába. Nem véletlen, hogy ez a vizuális koncept – a kontextusával karöltve (pl. Justitia élőszobor) – bejárta a világot, és a budapesti egyetemi kultúra ikonikus pillanatfelvételévé vált. A Delacroix-képben összefutottak a közelmúlt addig szétartó erővonalai, és szinergikusan összefonódtak. Akkor, ott, a Vas utcában felvillant a jelzőfény. Aztán mindent beborított a sötétség. De az egyetemisták mégis látták az utat.

52. 2020. október 30., 7:57 (Képes Gábor: Türelemjáték)

A karanténköltészeti alkotások nagy részét bedaráltta az idő, de akadtak azért 2020-ban – a korábban említettek, Garaczi, Németh Zoli, Sopotnik stb. mellett – jól figuráló darabok is. A lírai víruslenyomatok közül két olyan verset emelnénk ki a szerteágazó választékból, melyek magas színvonalon működtetik, és egyedi vonatkozási tartományba helyezik a járványtematika kapcsolatrendszerét. Két hullám, két szerzemény. Győrei Zsolt *A járvány első napjaiból* című alkotása (Bárka, 2020/4) három versformát alkalmazva beszél a vásárlási lázról, az élelemhiányról és a karanténbeli mikrovilágról. A beszélő a külső kaotika rendszerezése után az „Ezt hozta a karantén” sortól kezdődően az irodalmat és a könyvkultúrát kezdi dicsérgetni, majd egy váratlan (pontosabban Zsoltot ismerve, nem egészen váratlan) fordulattal a poézispártoló alanyt macskagyilkosként jelöli. Paradox helyzet? – töprenghetünk a megoldás felett. Petőfi és Arany (illetve performatív értelemben a Kosztolányi-rájátszás) a vers a versről képlet felé mutat, de ezt a vágányt remekül szétcsatolja (és felülírja) a karanténkényszer, ami így arra utalhat még, hogy az irodalommal való foglalkozás elveszi az időt a bevásárlás elől. Kábé ilyesmi; nézzük a másikat. Képes Gábor *Türelemjáték* című verse (Facebook: Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaság, 2020. szeptember 21.) igen jó példája a nyelvi jelzések materiális tudatosításának. Már a szavak szintjén is aligha mehetünk el amellett, hogy a vers építőelemei (mint falban a téglák) egy véletlenszerű hasonlóságon alapuló logika mentén kerülnek egymás

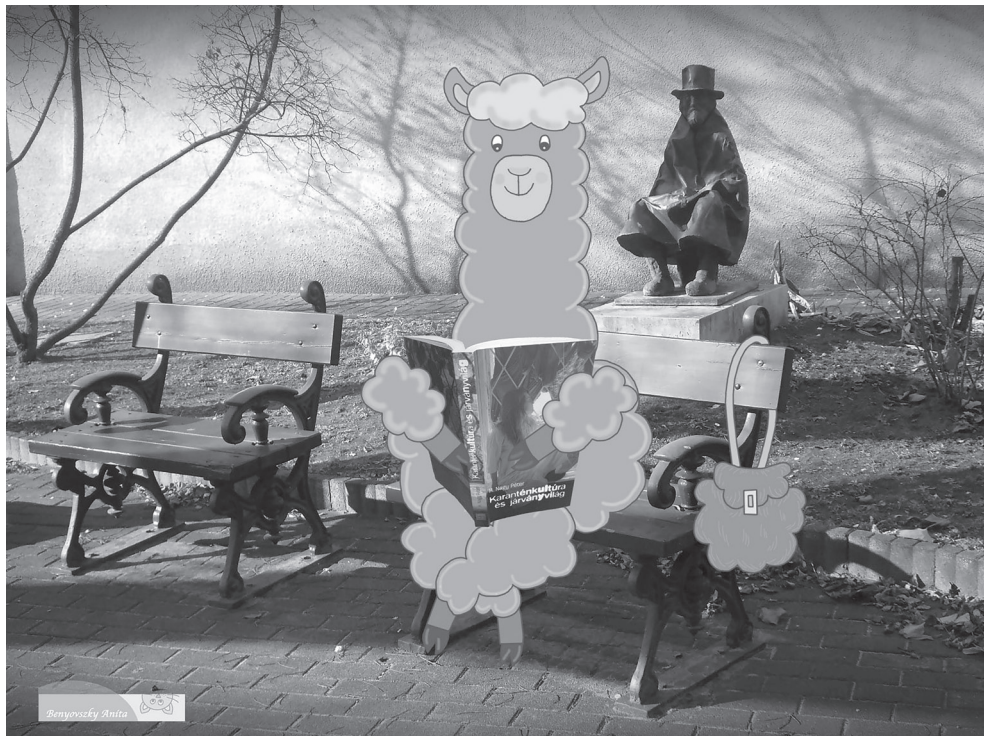
mellé, miközben különböző kulturális kontextusokat idéznek meg. A beszélő által konstatalt magány (amely az új szituációra reflektál) így éppen a nyelv gazdag létesítő erejével kerül egy térbe, vagyis a hiányról szóló lírai jelenetезést a versszerűség immanencián túlfutó alakzatai stabilizálják. Innen nézve, a retorikai regiszter átváltása mindenkor valamilyen „új szint” felé is mutat, tehát az olvasó nemcsak követheti a partitúraszerűen kibomló jeleneteket, de kialakíthatja (mintegy komponálhatja) a különböző szölamok összefonódásait. A kapcsoltág tehát érinti például a „fal” jelölők mozgását, ugyanakkor azzal szembesít, hogy a geometriai utalások, illetve a többes számba való átmenet feltételezhet egy közösnek mondható tapasztalatot is, mely allegorikusan a „régі világ” nyomaival azonosítható. Ha e sorok íróját kérdeznék, hogy ez az irodalomtechnológia hol nyílik fel a többi médium felé, akkor valószínűleg rávágná, hogy a „falak” mentén visszajuthatunk egy régi kultikus sláger szövegéig, mely azt állította anno, hogy *kőfalak állnak az emberek között, és a szó még nem tört rajtuk át*. Nos, éppen ez a vers a példa rá, hogy dehogynem, a szavak képesek lehetnek áttörni a falakon. (Ahogy a szám vége is a falak leomlásáról tudósít.) A kőbe zárt világ képe ily módon egyszerre tartalmazza azt, ami elveszett, és mindazt, ami a felidézéséből következik. (A Koráltól a Pink Floydig.) A múlt a karanténban is velünk van, csak másképpen: anyagtalanul határoz meg minket önmaga emlékműveként. „Várjuk, hogy visszakapjuk / falunk, a régi falat.” Gábort olvasva mindig – türelmesen – figyeljünk a csavaros többértelműségekre. Az én kis falumra is.

53. 2020. november 2., 7:56 (Jaro)

Az egyik sec-hullámos covid-egypercest érdemes felidézünk teljes terjedelmében. „Jaro felnyitotta a laptopot. A kijelző 2020. október 15-ét mutatott, reggel 5 óra 40 volt. A matematikusok korán kelnek. Jaro látta, hogy több e-mailje érkezett, rákattintott az elsőre. Járványgörbék. Az egyikén megakadt a tekintete, az elvégzett tesztek számának és a pozitív eseteknek az arányát mutatta egy nap késéssel. Majdnem 20 százalék, ez nem sok jórt jelent, gondolta, 5 alatt lenne a »normális« (bár az is gond). Megnézte a többi e-mailt, és összehasonlította az eredményeket. A washingtoni, a szegedi és a saját számolása (melyet az egyik doktori hallgatója végzett, ő küldte a mailt is) hasonló eredményeket dobott ki. Gyorsan előkereste Alessandro címét, majd bepötyögött egy üzenetet a Messenger-be. Feltett egy kávét, bekukkantott a gyerekszobába, aztán kinézett az ablakon. Valami mozgást látott a sötétben, valószínűleg egy hajléktalan poroszkált a kuka körül. Neki annyi, gondolta Jaro, amikor pitttyent egyet a Messenger. Alessandro képet küldött, a járvány valós idejű modellje volt több térségre lebontva. Jaro hátrahőkölt, az eredmények egybeváltak. 20 perc alatt beigazolódott a gyanú, a járvány berobbant. A matematikai modellek nem tévedtek. Jaro megnyitotta az epidemiológus kollégák mailjét, nyomott egy visszárt, csatolta az adatvizualizációt, de csak egyetlen szót írt a szövegmezőbe: lock-

down. Ezzel elindult a folyamat, Jaro mehetett kávézni. Néhány óra múlva, amikor már újra csend volt a házban (a gyerek az iskolában, a felesége a munkahelyén), egy hosszabb e-mail érkezett a járványtanisoktól. Az volt a lényege, hogy a pandémiai konzorciumnak beterjesztették a javaslatát. Aztán Jaro várta a híreket. De több napba telt, miközben az információ végigfutott a hierarchián (akár egy királynak írt levél). A matematikus éppen azt fejtegette az egyik kollégájának, hogy minden perc számít, amikor kapott egy sms-t arról, hogy már a válságtábnál van a csomag. Hamarosan összeülnek. Jaro aggódott, de nem csak az idő miatt. Eszébe jutott az a láncjáték, melyben a gyerekek egymás fülébe súgnak egy szót, de mire végigfut a csoporton, már tökéletesen megváltozik. Másnap hallotta, hogy a kormány tanácsadó szervezete rajta van az ügyön, hamarosan megszületik a javaslat. Aznap este Jaro leült a tévé elé, és megnézte a híradót. A kormány megfontolja a részleges lockdown lehetőségét, ennyit mondtak. Jaro kábé erre számított, mert ahogy az adat elterjed a rendszerben, az adatkezelésbe egyre több pártpolitikus szól bele, de akkor is dühítő volt. Már három nappal ezelőtt is késő lett volna, ennyit mondott a feleségének. De legalább megvan a másnapi előadásának a témája, gondolta Jaro, *Tököлдünk, miközben a vírus röhög a markába, avagy a pártérdekeken túl*. Antropomorfizmus, de a hallgatói érteni fogják. Kedvelte a szlogent, sokszor eszébe jutott mostanában: azért nem lett tudós, mert a tudomány tévedhet, a matematika viszont nem. Kinyomta a tévét, aztán a hóna alá csapta a laptopot, hogy elvonuljon tanulmányozni a holnapi járványgörbét.” Ez a kis novella jó példa tehát a járványpoétikára. Többszintű adatfuttatási kórkép. Az információ a digitális rendszerek között analóg módon közlekedik. Mehetünk tovább.

55. 2020. november 8., 7:50 (Benyovszky Tóth Anita:
Op. 9. – láma)

A fertőzött hús fogantatásának kereke pörög az ūrben s kizúdul ember, disznó, denevér. A farmakológiai művészet új rétegeket épített ki az emberek gondolkodásában. A zsírbongócról például el is terelődött a figyelem. No, de mire. Vegyük a következőt. Ne nevelj engem lukacsossá, kérte egy ementál. Az elementálok közül pedig köztudottan a tüzelementál volt a legerősebb. A sajtelementál meg elfogyott. De nézzük a dolgok másik oldalát. Benyovszky Tóth Anita 2020. október 22-én a Facebookon közzétette 9. Opusát: „A Gaál Imre Galéria szoborkertjében egy láma H. Nagy Péter *Karanténkultúra és járványvilág* című könyvében többek között Benyovszky Tóth Anita fotó-montázsairól olvas.” A médiumok közti tüköreffektusok következtében tehát a könyv bekerült abba a sorozatba, amelyről szó van benne. Mivel a lámának a COVID-19-ben nem volt sok szerepük Pesterzsébeten (ez valójában elhanyagolható), éppen ezért bizonyult jó választásnak egy láma felskiccelése látástanilag. A láma bonyolult, nyugodt és csökönyös, meg köpködős állat. Mivel a sorozat többször is a helytől teljességgel idegen állatokat vonultatott fel az első hullám idején, így a 9. darab lámaábrázolása jól illeszkedett a szériába. A popkultúra-kutatás kiderítette, hogy a lámák a *Zootropolis*-ban és az *Énekelj!*-ben csak

a mellékszerepig (vagy addig se) jutnak, a Fortnite világában viszont egy szép lila lámát találunk, amelyből egy Nerf pisztoly is készült, így lövöldözni is lehet ám a lámával. Ki gondolta volna... Ne felejtsük azonban, hogy a lámákban ígéretes antitesteket találtak (még 2016-ban), és a COVID-19 idején ismét vizsgálni kezdték ezeket a nanotesteket. Kiderült, hogy a VHH-72 (így hívják a lámából nyert anyagot) képes megakadályozni a koronavírus sejtbe jutását, a génszerkesztett változat pedig még hatékonyabb. Az Oxfordi Egyetem és a Rosalind Franklin Intézet kutatói abban az időben laboratóriumi kísérleteket folytattak a VHH-72-vel, de korrekt módon arra figyelmeztettek, hogy az emberi szervezetben a lámából származó antitestek máshogy viselkedhetnek. (A 24.hu tudósított is a fejleményekről, Nagy Nikolettta *Úgy tűnik, tényleg segíthetnek a lámák a koronavírus ellen* című cikkével; a Qubiton pedig több írás is megjelent a témával kapcsolatban a Texasi Egyetem és a Genti Egyetem kutatóinak eredményeiről.) Innen szemlélve aztán végképp jogosnak tekinthető a lámaábrázolás, mert a pesterzsébeti példány pontosan egy olyan könyvet olvas, amelybe ez a történet anno simán bekerülhetett volna. Nem véletlen ám a láma. A denevér, az a véletlen.

58. 2020. november 16., 7:44 (Brutális Jürgen)

Brutális Jürgen visszatért. A második szint, bocsánat, hullám idején komoly szaklapokban (is) megjelent, hogy a koronavírus-járványt a következő faktorok gyorsították (tették lehetővé): a nemzetközi forgalom, a lakóközösségek és a szuperterjesztők. (Mobilitás, család, villanás.) Bebizonyosodott, hogy ez a három tényező elég a pandémia kialakulásához és elhúzódásához. A vírus útvonala tehát így nézett ki sematikusán: egy szuperterjesztő átugorva a Föld egy másik pontjára megfertőz néhány embert, akik hazaviszik a kórokozókat, és továbbadják a háztartásokban (illetve a rokoni találkozókon, esküvőkön, idősotthonokban stb.). A SARS-CoV-2 így könnyedén eljuthatott bármelyik családba bárhol a világon. Ha már sok góc alakult ki (lásd például a 2020 őszi közép-európai helyzetet), és a tesztelés-szám ezekkel nem tartott lépést, akkor ellehetetlenült a kontaktvizsgálatok kivitelezése is. Ebben a helyzetben olyan intézkedésekre volt szükség, melyek megakadályozhatták további gócok kialakulását, de – érdekes módon – rengeteg térségben értetlenségbe ütköztek. Egy gyors példa. Rendelkezés: a szórakozóhelyek este 11.00 óra után nem lehetnek nyitva. Reakció: „Mer’ a vírus biztosan tudni fogja, hogy 11.00 után nem szabad terjednie, ugyi...?” (Sok ilyen poszt volt akkoriban a Facebookon. Nem Brutális Jürgen mondta. Mindegy, ki mondta.) Magyarázat: A második hullám idején mindenhol a világban az éjszakai mulatók, diszkók stb. az első helyek között voltak az új gócpontok kialakításában. Ezek bezárásával (vagy elkerülésével, így a kijárási tilalom ugyanezt érthette el) csökkenteni lehetett a reprodukciós rátát. (Ez Szlovákiában az ilyen jellegű intézkedések hatására 1,35-ről 1,15-re esett vissza. Tehát ez mérhető

eredmény infektológiai szempontból, és azt jelenti, hogy egy fertőzött hány másik embert fertőz meg átlagban. Ha ez a szám 1 fölött van, az elég rossz.) A reakció tehát téves. A topográfiai tényező figyelmen kívül hagyása még önmagában nem akkora probléma, de a vírus antropomorfizálásának súlyos következményei is voltak. Sokak elméje a téves infók hatására áthuzalozódott, és ezek a felhasználók nem az adatokat próbálták értelmezni, hanem az intézkedéshozókat vagy az adatkezelőket kezdték el támadni. Az antropocentrikus és egoista gondolkodás így módon személyes síkra terelte azt, ami alapvetően nem volt (és nem is lehetett) az. Pusztán a vírus tudattalan működése és matematika. De hogy jön ide Brutális Jürgen? Pontosan erről van szó: sehogy. Koincidencia.

60. 2020. november 22., 8:28 (Nicholas A. Christakis: *Apollo's Arrow*)

Már első ránézésre is látszik (sőt, sejteni lehetett a megjelenése előtt is), hogy Nicholas A. Christakis *Apollo's Arrow* című könyve olyan széles horizontot kínál az olvasók számára, melyet három M-mel lehet jellemezni. Mesteri (vagy Magiszteri), Multidiszciplináris (vagy Multiperspektivikus), Metadiszkurzív (vagy Metakritikai). (Na, ez hat lett.) Vagyis nagyjából olyan, mint amikor, mondjuk, Jared Diamond ír a társadalmak fátumairól. Vagy amikor, például, Steven Pinker értekezik a haladásról. (Ez valószínűleg nem véletlenül ugrott be, Pinker az elsők között ajánlotta mindenki figyelmébe Christakis könyvét.) Vagy olyan, igen, mint amikor Christakis beszél a társadalmi hálózatokról. (Persze ez sem véletlenül ugrott be, csak ott volt egy társszerzője is, Fowler személyében.) De úgy is kezdődhetett volna ez a szösszenet (pardon, monográfiában utazunk itten), hogy Christakis valószínűleg az egyik legalkalmasabb sciencewriter, aki képes az orvostudomány, a szociológia és a biológiai tudományok (no meg a történelem) együttes alkalmazásával megvilágítani a COVID-19 kialakulását. Az *Apollo's Arrow* megjelenése után három nappal Niall Ferguson írt egy recenziót a könyvről a TLS-en, melynek végén három nagy jelentőségű mozzanatot emel ki a produkcióból. (Azért csak hármat, mert ennyire volt elegendő tere a recenzensnek.) Az első az lenne, hogy Christakis tisztázza a vírus és az általa okozott betegség(ek) természetét, és bemutatja, hogy miképpen terjedt el a szociális hálózatokban és a nyilvánosság tereiben (országról országra), elsősorban a szuperterjesztőknek köszönhetően. Másrészt, a szerző összeveti a COVID-19-et (a pandémiát) a történelemből ismert nagy járványokkal, például a száz évvel korábbi spanyolnáthával, miközben rálátást biztosít a különbségekre is. Harmadjára pedig Ferguson szerint üdvözlendő, hogy az *Apollo's Arrow* elmegy addig, hogy feltegye a kérdést, mit mondhatunk a jövőről, és felvázolja azt a poszt pandemikus periódust, amely az elkövetkező években várható, így felkészít a teendőkre is. (A recenzió címében szereplő kifejezés [Nincs több kézfogás] csak az egyik „enyhe” hatásra tett utalás, a világjárvány következményei sok-

kal „súlyosabbak” lehetnek.) Ez így korrekt. Mikor Apollón az *Iliászban* íját letette, ez azonnal véget vetett a járványnak, a könyv megírásakor azonban – figyelmeztet rá Christakis – még ez várat magára. Érdekes párhuzam, hogy szinte percre pontosan a könyv megjelenésével egy időben (na jó, egy héttel később) jelentette be a Pfizer és a BioNTech a 90 százalékos hatékonyságú vakcinát. Akkoriban rengetegen látni véltek egy hulló nyílvesszőt az égen. Mások egyenesen hármat is.

61. 2020. november 25., 7:43 (Musings During A Time of Pandemic: A World Anthology of Poems on COVID-19)

Mindezek ellenére sokan (például az antihalisták) tagadták a karanténkultúra jelentőségét. *Bárdolatlan, bugyuta, barbár bohócok*. (Másutt: *Büdös, babrágó bunkók*.) Ilyesmiket mondtak azokra, akik expanzióról beszéltek. Még az sem hatotta meg őket, hogy 2020 nyarától sorban jelentek meg a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos antológiák. Csak példaként. Ezek közül az egyik a *Musings During A Time of Pandemic: A World Anthology of Poems on COVID-19* címet kapta, Christopher Okemwa szerkesztette, több mint 500 költő műveit tartalmazza 1112 oldal terjedelemben. Monument(ális). Jól jegyezzük meg; Okemwa így ír az előszóban: „Életünk ezen explozív és kritikus pillanatában a következő kérdéseket tesszük fel magunknak: milyen szerepet játszhat a költészet? Számít egyáltalán valamit a vers? Van-e helye egy ilyen globális pandémiában, mint ez a mostani? Igenis számít, és meg is van a maga szerepe. A költők szavai képesek meghatni a betegeket és meggyógyítani a gyászoló családok ezreinek szomorú szívét világszerte. A költészet létrehozza a helyet a reflexióra és az inspirációra a fertőzöttek és az érintettek körében. A költői kifejezések képesek felébreszteni az elkötelezettség és az önzetlenség szellemét az orvosi csapatban, akik a pandémia elleni csataterén vezetnek bennünket. A nyelv és különösen a szavak megválasztása képes bennünk, vezetőinkben, a nagyközönségben olyan szenvedélyeket kiváltani, hogy jóindulatúan cselekedjünk az emberiség megmentése érdekében. Lényege, hogy a kompozícióknak megvan az erejük, hogy új szellemet indítsanak el a világjárvány által létrehozott új normában.” (vi. old. Hegedűs Orsolya fordítása) Nos, a dániai nyércek elpusztításának idején ezek fontos szavak voltak. De talán most is azok. A költészet tehát izgalmas és hatékony csomóponttá vált a pandémia idején. Az Okemwa által említettek mellett nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a kötött tematika miatt a versek immunológiai természete – egyrészt, mint a hálózatban láthatóvá tett funkció, másrészt, mint a konkrét, egyedi kép (személyes perspektíva) irányába történő kimozdulás – a nyelv (mint jelhasználat) kommunikatív anyagtalanságát átfertőző komponenssé lépett elő. A líra virológiai szerepe így abban is megnyilvánult, hogy a külső fertőzéssel egy másikat állított szembe, a biokémiai veszélyből kibontotta, majd az emberi agyakba visszacsatolta a kultúra detonációját. *Quarantined!*

62. 2020. november 28., 8:03 (jövőgond)

Azt már az első perctől kezdve lehetett tudni, hogy az álhírek, a konteók, a vírustagadók, a vakcinaellenesek, a világvégevárók (meg ezekhez hasonló) csökkentik a járványügyi intézkedések hatékonyságát, és a zaj megnövelésével zavart idéznek elő a pandémiáról szóló kommunikációban. Volt azonban egy olyan háttére is a dolognak, amit valószínűleg kevesen tudtak, és ha minden igaz, ma sem ismernek túl sokan. Ez a gát, amely korlátozza a jövőbe vetett bizalom kialakulását, az emberi agy működésében keresendő. Egy olyan mechanizmusban, amely akkor figyelhető meg, amikor önmagunkra gondolunk. 2020-ban jelent meg Peter H. Diamandis és Steven Kotler *A jövő gyorsabban itt lesz, mint gondolnánk* című éppen aktuális könyve, amelyben a következő izgalmas összefüggésre bukkanhatunk: „Az agyi aktivitást mérő fMRI-vizsgálatok szerint, amikor a jövőbe képzeljük magunkat, valami különös történik: a mediális prefrontális kéreg lekapcsol.” (35. old. A szerzők által hivatkozott, erre vonatkozó szakszöveg 2010-ben [tehát onnan nézve 10 éve, ami az agykutatásban rengeteg idő] jelent meg a Social Neuroscience című lapban.) Ez azért érdekes, mert a deaktiválódás akkor figyelhető meg, amikor nem magunkra, hanem idegenekre gondolunk. Vagyis ha valaki a jövőbeli énjére gondol, akkor azt várnánk, hogy a szóban forgó agyterület aktiválódik, ám mégis az ellenkezője történik, elkezd lekapcsolni, tehát „az agy idegenként kezeli a személyt, akivé válni fogunk”. (Uo.) És ez a kettősség okoz nehézséget a jövő bejátszásában. Diamandisék le is vonják a kézenfekvő tanulságot: „Ezért esik nehezünkre félretenni a nyugdíjas éveinkre, betartani a diétát vagy eljárni a rendszeres prosztatavizsgálatra – agyunk ugyanis azt hiszi, hogy a személy, aki ezekből a nehéz döntésekből profitál majd, nem ugyanaz, mint aki a döntéseket meghozza.” (35–36. old.) Ezek az idegi tényezők válsághelyzetben, egy globális és exponenciális világban még inkább megnehezítik sokak számára, hogy lássák, mi van a kanyar után. Identitásunk neurobiológiai megkettőződése hozzájárulhatott tehát ahhoz, hogy sokan csak egy jövőt tudtak elképzelni, melyből ki vannak zárva. Hiába az algoritmusok bizonyossága, hiába az epidemiológusok biztatása, ezen csakis a közösségi látásmód volt képes valamit enyhíteni, amikor a mások (utódaink) jövőjéről gondolkodik a populáció; míg a nagy többség szinte bezáródott saját tudatába, és elszigetelődött a valóságtól, így sokkal könnyebben fertőzhatték meg abszurd állítások. Az volt ám csak az igazi karantén.

Baka Vida Barbara

Baka Vida Barbara

A *Perdido* korántsem végállomás

(China Miéville: *Perdido*
pályaudvar, végállomás)

„Ami tapasztalat volt, álom lesz, végül emlék válik belőle.
Nem látom, hol végződik az egyik, és hol kezdődik a másik.”
(China Miéville: *Perdido pályaudvar, végállomás*)

China Miéville a 21. század fantasztikus irodalmának meghatározó alakja, nevét legtöbbször a new weird irányzat elindításával kapcsolják össze, az ezredfordulón megjelent művére, a *Perdido pályaudvar, végállomás*ra pedig annak gyűjtőpontjaként tekintenek. A new weird, azaz a 20. századi weird irodalom megreformált, felfrissült formája, annak második hulláma napjainkban is tart. Miéville saját műveire a „weird fiction” megnevezést használja, s nem tartja szükségesnek az „új” jelző hangsúlyozását.

A szakirodalom vitatja, miben és mennyiben számít újítónak Miéville. Jeff VanderMeernek nincs kétsége afelől, hogy a *Perdiót* kell a new weird kezdeteként megjelölni, Paul Kincaid azonban bizonytalan azt illetően, hogy mi teszi Miéville Bas-Lag sorozatának első részét újítónak a 20. századi weirdhez képest.¹ Kincaid inkább amellet érvel, hogy Miéville munkásságára mint a milléniumi brit spekulatív fikció reneszánszának szerves részére kell tekinteni.² Utóbbi alatt viszont nem csupán a weird megújulása értendő,

¹ Paul KINCAID, *Fiction since 1992* = Mark BOULD – Andrew M. BUTLER – Adam ROBERTS – Sherryl VINT (szerk.), *Routledge Companion to Science Fiction*, Routledge, Florence, 2009, 180.

² Uo.

hanem többek között a tolkien fantasytől való tudatos eltávolodás és a brit sf boom egyéb jelenségei is, úgymint a határ eltörlése populáris és szépirodalom, valamint a műfajok között, továbbá a politikai, szociális és vallási kérdésekre való reflexiók.

Tagadhatatlan, hogy Miéville saját politikai nézetei is visszatükröződnek a regényeiben, ugyanakkor nem lenne produktív csak ezen a vonalon megközelíteni az írásait, ahogy tette azt például Freedman, „szocialista forradalmi sorozatként”³ hivatkozva a Bas-Lag szériára. Tény, hogy China Miéville a marxizmusról írta disszertációs munkáját *Between Equal Rights: A Marxist Theory of International Law* címmel, valamint az is, hogy aktívan politizál, és tagja a brit Munkáspártnak. Az állam elnyomó hatalomként való szerepeltetése valóban marxista nézeteket sejtet, s a *Perdido pályaudvar, végállomás* mellett több más művében is érzékelhető a politikai ihletés: Daniel Hourigan többek között ezért vizsgálja az irodalmi és jogi kérdések kapcsolatát a szerző szövegeinek apropóján, amelyekről ritkábban értekeznek a Miéville munkáit elemző irodalmárok.⁴ Jelen dolgozat írója úgy véli, hogy bár Miéville politikai nézetei valóban lenyomatot hagynak a munkáin, ez azonban nem lesz mérvadó azok irodalmi hozadékának tekintetében.

China Miéville szövegeit vizsgálva Tim Miller az „új” (new) és a „furcsa” (weird) szavak különválasztását javasolja,⁵ Mark Bould pedig az újjáéledés és újjászületés helyett ugyancsak érdekesebbnek látja a szülőműfajhoz való visszatérést hangsúlyozni. Miller hozzáteszi, hogy a visszatéréssel az új úgy öleli körül és foglalja magába a régit, hogy közben korábban nem érintett tartományok felé is megnyitja annak határait.⁶

Jelen tanulmányban China Miéville munkásságának rövid áttekintése után a *Perdido pályaudvar, végállomás* című regény elemzésére vállalkozunk. A vizsgálat során választ keresünk arra, miben is tér el a miéville-i weird irodalom annak 20. századi elődjétől, s hogy jogosan használjuk-e a „new weird” kifejezést, továbbá rámutatunk, miben nyújtott újat a regény, és miben tért vissza az irányzat gyökereihez.

China Miéville szövegvilágai

Miéville regényeiben a tolkien fantasytől való eltávolodás vagy a tolkien fantasyvel szemben való pozicionálás fontos szempontnak számít, mint ahogy a new weird egyik jellemzőjeként is a tolkien fantasy dekonstruálását szokás említeni. Noha Miéville igyekezett elhatárolódni Tolkientől, szövegeiben a részletes világepítés a környezet saját lényeivel, azok kultúrájával és nyelvével együtt nagy hangsúlyt kap, akárcsak az ott

³ Carl FREEDMAN, *Speculative Fiction and International Law: The Marxism of China Miéville*, Socialism and Democracy, Vol. 20, No. 3, 2006, 25.

⁴ Daniel HOURIGAN, *On the Possibility of Legal Form in Miéville's Speculative Fiction*, online lásd: https://www.academia.edu/33990201/On_the_Possibility_of_Legal_Form_in_Mi%C3%A9ville's_Speculative_Fiction_pre-pub_draft_

⁵ Tim MILLER, *The Motley & The Motley: Conflicting and Conflicted Models of Generic Hybridity in Bas-Lag*, Papers: Foundation 108: Spring 2010, 40.

⁶ Mark BOULD, *What Kind of Monster Are You?, Situating the Boom*, Science Fiction Studies, Vol. 30, No. 3, 2003, 407.

játszódó, fordultatos és mozgalmas cselekmény, vagyis az epikus jelleg, amelyet Miéville ugyancsak továbbörökített. Stratégiája nem más, mint kifordítani a tolkien ideális világát. Sárkányok, tündék és hobbitok helyett visszataszító, olykor a képzelet határait feszegető lényeket szerepeltet, a természetközeli helyszín helyett pedig a pusztuló, bűzös városba helyezi történeteit. A weird irodalom gyakran tűnik ki kísérleti jellegével, a korábban jól körülhatárolhatónak tetsző zsánerekből kölcsönzött elemeket – amilyen az ördögi sárkány, a foszladozó, élőholt király, a fenséges varázslat vagy a gyilkos számítógép – pedig visszájára fordítja. A weird ezen jellemzőjét Daniel Hourigan az irodalmi modernizmushoz köti.⁷

Miéville-t a köztudatban a tolkien fantaszt hátrahagyó, újító íróként tartják számon, ugyanakkor ez a besorolás az ő esetében igencsak egyoldalúnak tűnik, hiszen már több alkalommal is elnyerte például az Arthur C. Clarke-díjat, ami önmagában is jelzi a más tartományok iránti érzékenységet. Írásait a burjánzás és egyúttal a hibrid jelleg határozza meg (műfaji, valamint a világépítés tekintetében egyaránt). Regényeit tudatosan igyekszik mindig más-más műfajok közé helyezni, mindenkor azzal a céllal, hogy dekonstruálja vagy új megvilágításba helyezze azok bevett jellemzőit. Így a műfaji burjánzás nemcsak a műveken belül, de magában az életműben is megfigyelhető.

Szövegeinek kedvelt helyszíne London. Első regénye, a *Patkánykirály* (1998), amely magyarul az Agave Könyvek gondozásában jelent meg 2014-ben, az említett város egy alternatív valóságában játszódik. Olyan urban fantasy, amelyben különböző mitológiák motívumai találkoznak a marxista tanokon alapuló forradalommal a helyi alvilág háttere előtt. Első regénye után több művében is visszatért Londonba, ilyenek például a *Looking for Jake* című antológiában szereplő szövegek legtöbbje, az *Un Lun Dun* című ifjúsági regény (az angol kiejtés alapján jelentése: Nem London/Londontalan) vagy a 2010-es, magyar nyelven is olvasható *Kraken*. Ha nem is minden esetben London, de Miéville műveiben rendre meghatározó szerepet játszanak a városok, melyek metaforikus ábrázolása fontos narratív stratégiája műveinek. Elég csak *A város és a város között* átjárható dimenzióira, a *Konzulváros* poliszára, a Bas-Lag sorozat első részében, a *Perdido pályaudvar, végállomás*ban szereplő Új Crobuzonra vagy az annak folytatásában szereplő, hajókból összeálló „úszó városra”, az Armadára gondolni. Akadt, aki Új-Crobuzont is párhuzamba állította London városával, mint például Alexandre Veloso de Abreu, aki tanulmányában Miéville *Perdido pályaudvar, végállomás* című regényének allegorikus és természetellenes elemeit is értelmezi. A *Perdidó*ban a fantasztikus elemek a tudományosakkal váltakoznak, a horror elsősorban a groteszk, míg a bizarr a hibrid karakterek teste révén jelenik meg. De Abreu rámutat, hogy bár a történet során többször is utalnak a nagy múlttal és mitológiai háttérrel rendelkező városra, amelynek irodalma is impozáns, ez nem kap nagy hangsúlyt a műben.⁸ Miéville eddigi legelismertebb munkája *A város és*

⁷ Daniel HOURIGAN, *I. m.*

⁸ Alexandre Veloso DE ABREU, *Unnatural London: The Metaphor and The Marvelous in China Mieville's Perdido Street*

a város között, melyért 2010-ben elnyerte az Arthur C. Clarke-, a British Science Fiction Association-, a Hugo- és a Locus-díjat, valamint a World Fantasy Award-ot is. Hasonlóképp elismertek a Bas-Lag sorozat egyes részei, melyek közül a *Perdido pályaudvar, végállomás* Arthur C. Clarke-díjat, az *Armada* Locus-díjat, a *Vastanács* pedig ugyancsak Arthur C. Clarke-díjat nyert.

Egy interjúban⁹ Miéville úgy nyilatkozott, elképzelhetőnek tartja, hogy később visszatérjen Új-Crobuzonba, így nem ragaszkodnánk hozzá, hogy a Bas-Lag világában játszódó történeteket trilógiaként kezeljük. Inkább egy olyan sorozatról van szó, amelynek részeit a helyszín – értve ezalatt a világot – és a laza szálazás ugyan összeköti, ámbar nem szükséges lineárisan olvasnunk azokat. A Bas-Lag világában játszódó második regény, az *Armada*, néhány héttel a *Perdido pályaudvar, végállomás* cselekményét követően indul, míg a harmadik rész, a *Vastanács* mintegy húsz évvel később folytatja a történetet, így a korábbi részekben történt események a folytatások szereplőinek sorsára lesznek kihatással. A *Looking for Jake* című kötetben egy szöveg erejéig Miéville visszatér Új-Crobuzonba. A *Jack* magyarul is megjelent a *Galaktika* 227. számában, 2008-ban.

A Bas-Lag univerzum első állomása, avagy Új-Crobuzon terei és azok önreflexív olvasata

A Bas-Lag sorozat egyes részeit a változatos történetvezetés, eltérő helyszínek és díszlet jellemzi. Míg az első regény bővelkedik a technológiai – főként steampunk – megoldásokban, addig a második résznek egy hajókból összeállt „úszó sziget” szolgál otthonul, a harmadikban pedig a western hangulat és a politika kidomborítása válik hangsúlyossá. A sorozat hibrid jellegét mutatják továbbá a helyszínek sajátosságai (a *stabil* alapokon nyugvó Új-Crobuzon városa, a hajókból összeállt úszó polisz, *Armada*, és a *Vastanács* közegéül szolgáló, *mozgásban lévő* vonat), a sokfajúság (khepri, vogyanajok, garudák, stb.), bizonyos fajok egyéni kevertsége (pl. újraalkotottak), a regények nyelvhasználat (a különböző fajok nyelvei, a torzított nyelvhasználat, a jelnyelv, valamint az új szavak alkotása), illetve a műfaji kevertség/meghatározhatatlanság is. Az *Armada* főszereplője maga is nyelvész, akinek rálátása van a fedélzeten lévő nyelvek sokféleségére, azonosítva ezzel a társadalomban hallható hangok sokaságát.

China Miéville leginkább a *Perdido pályaudvar, végállomás* megjelenése után tett szert világhírnévre, amihez az is nagyban hozzájárult, hogy több szakíró ezt a regényt tekinti a weird reneszánsz kulcsművének, illetve a weird megújítójának. Az újítások között szerepel a politikai, a vallási és a szociális érzékenység, valamint az ezekkel kapcsolatos

Station, SCRIPTA, Belo Horizonte, Vol. 22, No. 46, 2018, 194.

⁹ *China Miéville interjú*, ford. BENKÓ Ferenc, lásd: <http://sfmag.hu/2013/04/30/china-mieville-interju/>

kérdésekre és problémákra való reflektálás a fantasztikus világokon keresztül, segítségül hívva az analógiát, a szatírárt és az allegóriát, s mindez egyes esetekben – burkoltan bár, de – tanító célzattal is bír. Miéville műveiben gyakran alkalmazza a paródia, az ironia hatáselemét, és nem idegen tőle a pesszimizmus érzékeltetése sem – akár valamely karakter nézőpontján keresztül.

A *Perdido pályaudvar, végállomás*ban a város, Új-Crobuzon, ez a „csontból és téglából álmódott”,¹⁰ „az ipar és erőszak történelemben pácolt, hatalomtól duzzadó, közös konspirációj[a]”,¹¹ mely kegyetlen, koszos vidékként, kórokozó fertőként tárul elénk már az első oldalakon, legalább olyan fontos szerepet játszik a történetben, mint egy-egy szereplő. A regény egyik karaktere, Mr. Motley az átmenetek gócpontjának tekinti a várost, amely „[a]zon a ponton terpeszkedik, ahol a folyó küszködve próbál tenger lenni, ahol a hegyek fennsíkká laposodnak, ahol déli irányban egymásba olvadnak a facsoportok, és [...] a mennyiségből minőség lesz [...], hirtelen erdő válik belőlük.”¹²

Az átmenetet Motley az élet alapvető mozgatóerejének tekinti, a területet, aminek a létrejöttéhez szükségünk van két különböző összetevőre, amely egy bizonyos részen keveredik, és valami mássá alakul, valami újat hoz létre. A város a természet átmeneti szakaszára épül, s maga is átmenetek tömkelegéből tevődik össze, élőlényei, épületei, környezete bizonyos pontokon keverednek, létrehozva a hibrid zónát. Mr. Motley megállapításából egyúttal Miéville ars poeticáját is kiolvashatjuk: „És ez az a téma, ami engem érdekel. Az a zóna, ahol az egymástól elütő dolgokból egyetlen egész lesz. A hibrid zóna.”¹³

A regény építészetéhez és a város épületeihez való viszonyán keresztül a weird irodalom további specifikumai olvashatóak ki. Miközben Miéville körbevezeti az olvasót Új-Crobuzon városában, az épületek révén érzékelteti a weird jegyeket. A következőkben három példát emelnénk ki: az első a város központja, a monumentális Perdido pályaudvar, amelyről a következő jellemzést olvashatjuk: „Véletlenszerűen kiugró mellvédekkel tűzdelt, ipari kastély volt ez. A hadsereg birtokolta a legszélső, nyugati tornyát, a Tövist, amelyet hét különböző irányba feszítettek a szétágazó drótkötélpályák, és árnyékában eltörpült az összes többi bástya. De lehetett a Tövis bármekkora, így is csak a rettentő pályaudvar egyik toldaléka maradt.”¹⁴

A pályaudvar úgy nyújt gyönyörű látványt (kastély, torony, bástya), hogy egyszersmind félelmet keltő is tekintélyes méretei okán. Utóbbiak a *fenséges* érzetét keltik bennünk, miközben rámutatnak arra, hogy a pályaudvar mint építészeti jelenség még a város nagyhatalmától is hatalmasabb, holott az is épp eléggé fenyegető látványt nyújt,

¹⁰ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, ford. JUHÁSZ Viktor, Ulpius-ház, Budapest, 2004, I/15. Mivel a mű két kötetben jelent meg, az oldalszámok előtt a részek sorszámaát is jelöljük.

¹¹ *Uo.*

¹² *Uo.*, I/62.

¹³ *Uo.*

¹⁴ *Uo.*, I/89.

akárcsak a benne szolgáló milicisták külleme. A pályaudvar leírásában szintén megfigyelhető a már említett átmenet. A kifutópályák leírása szerint „[a]z épület átszivárgott saját határain”,¹⁵ ami a pályaudvar (átvitt értelemben pedig a hatalom) terjeszkedésére utal.

Második példánk a városban lévő régi és új keveredéséhez kötődik. Csontnegyed, a tolvajok negyede az azt körülvevő hatalmas, csont(szerű) képződményekről kapta a nevét, melyeket az ott lakók képtelenek voltak eltüntetni, ezért egyszerűen köréépítkeztek, s a csontok azóta is mementóként fenyegetnek megjelenésükkel. „A vénséges fatörzseknél is vastagabb, monstrumnyi, sárguló csontszilánkok előrobbantak a földből, elrugaszkodtak egymás mellől, és enyhe ívben kigömbölyödve emelkedtek több száz lábnyira a magasba, a környező házak fölé, ahol éles kanyarral ismét megindultak egymás felé. Egészen addig nyújtóztak a levegőben, amíg a végük már majdnem összeért, mint roppant, begörbített ujjak: istenméretű elefántcsont kelepce.”¹⁶ A részlet egyrészt rámutat arra, miként keveredik a modern a természet alkotta primitívvel, valamint arra, hogy a modern nem tudja a primitívet teljes mértékben felülmúlni.¹⁷ A régire való ráépítkezés metaforikusan a weird irodalom megújítására is vonatkoztatható. A régi továbbra is fennáll az újban, utóbbi őrizi, feltekint rá, körülöleli azt. „Volt valami baljós ezekben a félig exhumált csontokban, ami megkímélte a környéket az állandó háborgatástól. Ötvenlábnyira Lin talpa alatt a régészek háznői méretű csigolyákra bukkantak, egy hatalmas gerinc, amelyet szép csendben visszatemettek, miután túlságosan sok baleset történt a feltáráson. Sem a végtagok, sem a medencecsont, sem a kolosszális koponya nem került elő.”¹⁸

A rejtélyes csontok, a gigantikus halott lény felidézheti H. P. Lovecraft Ősi Isteneit és a Nagy Öregeket, akik mára bár elpusztultak, mégsem szabadulhatunk tőlük. Az egyes részek betemetésében, mások körbeépítésében és a rájuk építkezésben egyrészt a Lovecraft örökségéhez való viszonyulás módozatait fedezhetjük fel, másrészt – az új problémák és kérdésirányok bevonása által – a megújításra való törekvést is. Valahogy így ragadható meg az old és new weird közti különbség és a köztük való mozgás. Ekként értelmezve a fenti motívumok Lovecraft előtti tisztelgésnek is azonosíthatóvá válnak.

Harmadik példaként egy, az előbbihez hasonló metaforikus kapcsolatra hívnánk fel a figyelmet a regényben szereplő Tanács, azaz a több méteres szemétlény és a mesterséges intelligencia kialakulása között, ami a szeméttelép kellős közepén jött létre, s melyről megtudjuk, hogy „a szeszélyes energia, a vírus és a véletlen gyermeke [...], amely a pusztá logikával építette fel a létezését a semmiből, egy önfejlesztő, automata intelligenciát. Egy önteremtő istent.”¹⁹ „Számolok, tehát vagyok”²⁰ – mondja a lény. A szeméttelépen létrejövő mesterséges (a regényben „konstruált”) intelligencia szintén a régi és az új szem-

¹⁵ *Uo.*, II/381.

¹⁶ *Uo.*, I/50.

¹⁷ Vö. Alexandre Veloso DE ABREU, *I. m.*, 195.

¹⁸ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, I/51.

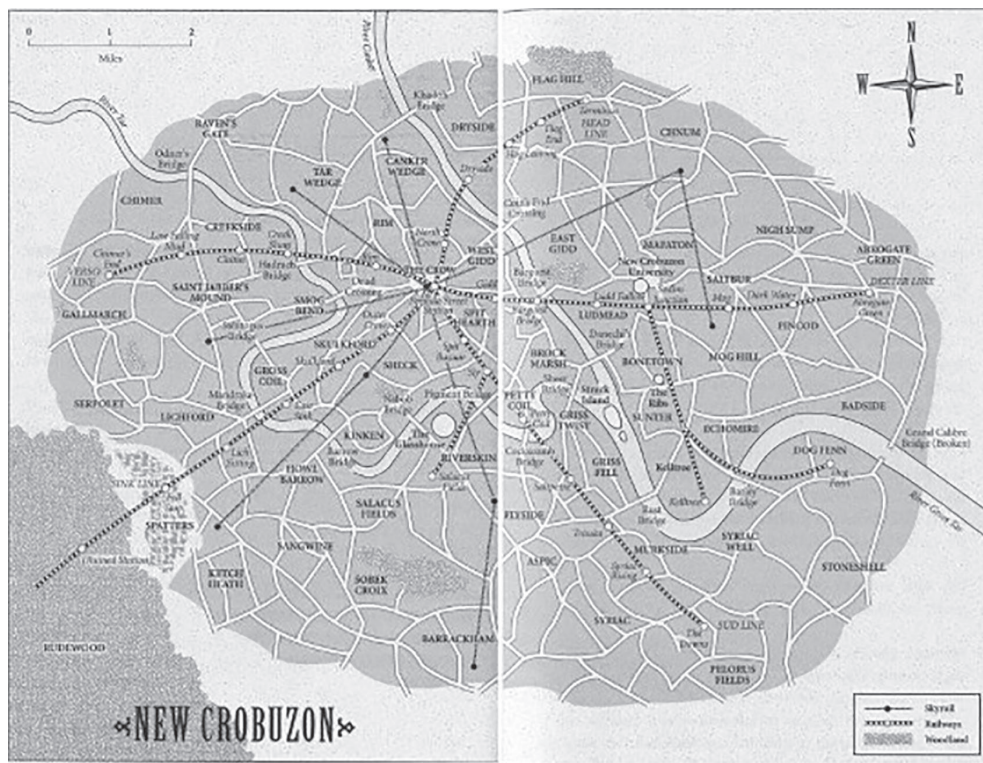
¹⁹ *Uo.*, II/188.

²⁰ *Uo.*, II/193.

beállítására, egymásmellettiségére mutat rá. A regény ezen szálát, vagyis a szeméttelenen játszó jeleneteket a sci-fi elemek burjánzása jellemzi.

Térképen innen és térképen túl, avagy fiktív világok térképészete

A város épületeinek és helyszíneinek részletes leírása/megrajzolása nemcsak nyelvi szinten történik, a regényhez térkép is kapcsolódik, amely segítséget nyújt az eligazodásban, és vizuálisan is hozzájárul ahhoz, hogy az olvasó minél inkább bele tudjon helyezkedni a történetbe. Stefan Ekman dolgozata abból a felvetésből indul ki, miszerint azokban a (fantasy) regényekben, amelyek elején térkép szemlélteti a világot, a paratextus olyan jelentőséggel bír, hogy ha a műre fókuszáló elemzés – vagy a művet olvasó befogadó – figyelmen kívül hagyná a térkép és a szöveg közötti dinamikát, úgy lényegi részétől fosztaná meg a képzelte világot.²¹ Márpedig a *Perdido pályaudvar*, végállomás első oldalain Új-Crobuszon térképe tárul elénk.

Új-Crobuszon térképe

²¹ Vö. Stefan EKMAN, *Map and Text: World-Architecture and the Case of Miéville's Perdido Street Station*, *Literary Geographies* 2018/1, 66–82, online lásd: <https://literarygeographies.net/index.php/LitGeogs/article/view/113/pdf>

A mindenkori szerző olykor megalkotja saját világának térképét, amely segítségével az olvasó nyomon követheti a hősök útját. Egy alaposabb vizsgálat ellenben rámutatott, hogy az utóbbi évtizedek fantasyregényei csak elenyésző mértékben tartalmaznak térképet. Stefan Ekman kétszáz fantasyregény vizsgálatakor csupán hatvanhétben talált térképet.²² Keserű József szintén foglalkozik a fantasy-térképek kérdéskörével. Mint írja, a térkép alapvetően olyan paratextusként funkcionál, amely további kiterjedést ad a szövegnek. Véleménye szerint a térképek közrejátszanak az olvasók ábrándozásában, hiszen egyrészt a térképolvasás a regényolvasás folyamatát megszakító jelenség, másrészt azon részletek, amelyek a térképen nem szerepelnek, felszólítják az olvasót, hogy a képzeletére támaszkodjon.²³

Bizonyos regényeknél egy-egy térkép különösen fontos funkciót tölt be. Erre példaként az egyik legnépszerűbb magyar fantasyvilág, a M.A.G.U.S. hozható fel. Ynev térképe azért bír nagyobb jelentőséggel más fantasyművek térképénél, mivel a M.A.G.U.S.-világot – bár rengetegen írják – maga a térkép kapcsolja egybe, s a tény, hogy mindegyik kaland egyazon világban játszódik. Ez persze érvényes számos egyéb shared world fantasyvilágra (Worluk, Forgotten Realms, stb.). „A térképek megjeleníthetnek földrészeket (Tolkien: *A Gyűrűk Ura*; Martin: *A tűz és jég dala*); országokat (Vance: *Lyonesse*); városokat (Renier: *Acél és oroszlán*); sőt olykor hadjáratokat is (Erikson: *A malazai bukottak regéje*). Az olvasó és a szereplő tájékozódásán túl a fantasztikus térképek számos egyéb vonatkozással is rendelkezhetnek. Szolgálhatnak például illusztrációként (ebben az esetben a térkép érzéki-materiális jellege kerül előtérbe), részét képezhetik az elbeszélői stratégiának, s ily módon – akárcsak a regényszöveg – irányíthatják az olvasót. Kifejezhetnek egy sajátos világképet (mint például a Terry Pratchett által megalkotott Korongvilág térképei). Vagy éppen uniformizálhatják is az író által kitalált másodlagos világot.”²⁴ Arra is van példa, hogy a világépítés háttérbe szorítja a történetet. Stemler Miklós szerint „*A Gyűrűk Ura* elsődlegesen nem a gyűrű elpusztításának történetét kívánja elmesélni, hanem magát a világot, amelyben az események játszódnak; ha úgy tetszik, maga Középfölde a történet.”²⁵ Keserű József felteszi a kérdést, van-e még helye a fantasyregényekben a térképeknek – hiszen bár gazdagíthatják a világot, akadályozhatják is az olvasót a világ képzeletbeli megalkotásában. Keserű úgy véli, bár sokszor jogosnak tűnik a fantasytérképeket (és magát a műfajt) érintő kritika, mégsem szabad általánosításokba bocsátkozni e téren. Több olyan kreatív és invenciózus fantasytérképre is felhívja a figyelmet, amelyek sajátos világképet tükröznek, cáfolva ezzel az iménti vádakat. Példaként említi a Dumbledore professzor

²² Stefan EKMAN, *Here Be Dragons: Exploring Fantasy Maps and Settings*, Wesleyan University Press, Middletown, Connecticut, 2013, 22.

²³ KESERŰ József, *Lehetnek sárkányaid is. A fantáziavilágok építése mint kulturális gyakorlat*, Prae Kiadó, Budapest, 2021, 152-153.

²⁴ KESERŰ József, *Adalékok a fantasztikus világok építésének kérdéséhez* = H. NAGY Péter – KESERŰ József (szerk.), *A párbeszéd eleganciája. Köszöntő Erdélyi Margit tiszteletére*, Selye János Egyetem Tanárképző Kar, Komárom, 2015, 131.

²⁵ STEMLER Miklós, *Világok teremtése és eltörlése. A dark fantasy találkozása a poszttoltkieni fantasyvel*, Prae 2011/1, 25.

lábán található heget, amely a londoni metróhálózat térképét formázza, valamint Terry Pratchett Korongvilágtérképét, amelyen a világot az űrben úszó Nagy A'Tuin, az óriásteknős s az annak hátán álló négy elefánt cipeli. „Rowling és Pratchett példái arra mutatnak rá, hogy a hagyományos fantasy-térképek – akárcsak bizonyos narratív eljárások – egy idő után kiüresednek és megújulásra szorulnak.”²⁶ A „Korongvilág-sorozatban számos elgondolás és referencia elképesztően összetett, ami azt eredményezi, hogy a választék két szinten is felfogható – a gyerekek tüdőpukkasztó fantasy-kaland-történetként élvezhetik, míg a felnőttek értékelhetik Pratchett mélyebb magyarázó szándékát.”²⁷ Feltehetően ettől vált Pratchett ilyen népszerű szerzővé.

Stefan Ekman egy másik írásában felhívja a figyelmet a világépítés (world-building) és a világépítészet (world-architecture) fogalmak közötti jelentésbeli eltérésre. Az első magát a teremtés folyamatát jelenti, ugyanakkor a világra is utalhat, míg az utóbbi már a világon belüli konkrét objektumokat – pl. a pályaudvart, a milícia épületét, Isaac lakását –, pontosabban azok leírását jelöli. A világépítészet kapcsolatba hozható az adott világban élő lényekkel, kultúrájukkal és a helyről szóló történetekkel is. A fiktív helyek jellegét a lakosság, a kultúra, a narratíva és a térbeli kapcsolatok alakítják ki. Ezen térbeli kapcsolatok letükrözésének legszokványosabb módszere pedig a térkép.²⁸ Ekman tanulmányában kitér a tolkien és a miéville-i térképek közti különbségekre, melyek közül az a legszembetűnőbb, hogy Tolkien térképei „túlnyúlnak” saját határaikon, és azt sugallják, hogy a világ a térképen túl is folytatódik. Középfölde térképén különféle jelzések utalnak arra, mi minden található még a térképen túli, szélesebb világban.²⁹ Ebből a szempontból pedig Tolkien térképe egyértelműen különbözik Új-Crobuzon térképétől, amely befelé fordul, s amelyen az utcák és jelölések csak a városon belüli világról tájékoztatnak. Miéville regényének esetében „a város elhagyása a térkép elhagyása, és bizonyos értelemben távozás a világból”.³⁰

Denis Wood azt sugallja, hogy a fiktív térképek felhasználhatók „a képzeletbeli helyek hitelességének biztosítására”,³¹ Barbara Piatti pedig ezt megerősítve úgy vélekedik, hogy a térképeknek van egyfajta „realizációs hatása”, amely nyomatékosítja a fiktív tér létezését, s növeli a szöveg hitelességét. Piatti szerint a fiktív terek térképei több információval látnak el bennünket, mint a kísérőszöveg³² – itt gondolhatunk akár a térkép azon részeire is, amelyekről nem esik szó a regény során. Mark J. P. Wolf szerint az effajta térkép „a fiktív világstruktúra közvetítésének egyik legalapvetőbb eszköze”.³³

²⁶ KESERŰ József, *Lehetnek sárkányaid is*, 167.

²⁷ Christopher BRYANT, *Posztmodern paródia Terry Pratchett Korongvilág-regényeiben*, ford. HEGEDŰS Orsolya, Prae 2003/2, 6.

²⁸ Stefan EKMAN, *Map and Text*, i. m.

²⁹ Stefan EKMAN, *Here Be Dragons: Exploring Fantasy Maps and Settings*, 46–47.

³⁰ Stefan EKMAN, *Map and Text*, 73.

³¹ Denis WOOD, *Rethinking the Power of Maps*, Guilford Press, New York, 2010, 36.

³² Barbara PIATTI, *Die Geographie der Literatur: Schauplätze, Handlungsräume, Raumphantasien*, Wollstein Verlag, Göttingen, 2008, 34.

³³ Mark. J. P. WOLF, *Building Fictional Worlds: The Theory and History of Subcreation*, Routledge, New York, 2012, 156.

Azáltal, hogy a *Perdidó*ban ilyen nagy figyelem jut a konkrét építmények jellemzésére, az épületeket körülvevő környezet bemutatása nem kap nagy nyomatékot. Néhány szöveghelyet leszámítva, amelyek általánosságban megemlítik, hogy az egyes városnegyedekben milyen fák nőnek (Bakóhangásban fenyők, Kocsonyáskúton banyánafák, Varpagonyban satnya tölgyek – mindez a regény végéhez közeledve, egyetlen bekezdésen belül),³⁴ a *Perdido* ökológiája homályba vész a fajok és építmények részletgazdag ismertetése mellett. A *Perdidó*ban tehát olyan ökológiát látunk, ami nagyon kevés természetet tartalmaz, mégis, ebből a kevés ismeretből is a sokfajtaság, a hibriditás köszön vissza.

Az antropocentrizmus lebontott határai, avagy a miéville-i fajok mint önreflexív jelölők

Daniel Hourigan *Affect and Environment in the Bas-Lag Novels of China Miéville* című írásában a Bas-Lag széria fantasztikus környezetét, elemeinek kölcsönviszonyait, hősökre gyakorolt hatását, valamint az egyes részek egymáshoz való kapcsolódását tárgyalja. Miéville sorozatának környezete maga a *természettelenség*, s csak mint nem természetest, azaz természetellenest, idegent írhatjuk le. Hourigan szerint a regény „a válság és a bizonytalanság elvei által strukturált ökológia” kifejeződése.³⁵ Idegen környezetben élő idegen lények jellemzik, akik idegen kultúrával, szokásokkal, szavakkal rendelkeznek. Ebben a világban minden idegen – de csupán az ember szempontjából az.

Az emberközpontság problémája több karakter szempontjából felmerül. Mr. Motley az átmenetekről tartott elmélkedése során maga konstatálja, hogy vélekedése antropocentrikusnak is tűnhet, ezt azonban annak kidomborításával ellensúlyozza, hogy mivel benne sincs semmi emberi, úgy a nézetei sem lehetnek antropocentrikusak. Lin pedig, a szkara-beusz fejű, embertestű khepri azzal érvel, hogy amennyiben az ő teste emberi, úgy „[a]z embereknek khepri testük, kezük, lábuk van – a fejük meg borotvált majompofa”.³⁶

A különböző fajok élete Új-Crobuzonban részben megidézi a mi valóságunkat – a regény tere ilyen szempontból egy fantasztikus alapokra épített realisztikus világ. A fajok együttélése – amire tekinthetünk akár egyfajta felerősített multikulturalizmusként is – nem okoz különösebb gondot egy olyan helyen, ahol mindenki tiszteletben tartja a másik kultúráját, szokásait, igaz, bizonyos elkülönülést a város lakói elfogadhatónak tartanak. A regényben megjelenő faji különbségek nem mérhetők hierarchikus szinten, az egyes lények egymástól való idegenkedése leginkább a különböző nemzetiségűek és rasszok egymástól való idegenkedéséhez hasonlítható. E különleges fajok személyiségükben vagy intelligenciájukban azonban nem térnek el az embertől – ami egyszersmind össze is

³⁴ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, II/309.

³⁵ Daniel HOURIGAN, *I. m.*

³⁶ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, I/23.

kapcsolja őket –, rendhagyó külsejükkel azonban igen, ahogy a *Perdidót* megelőző fantasyvilágok lényeitől is. A fajok legtöbbje egymástól szeparáltan, más-más negyedekben él, ahol saját kultúrájukat, nyelvüket, szokásaikat és életvitelüket érvényesíthetik, ugyanakkor itt is vannak átmenetek, zónák, ahol több faj is megtalálható. Tolkieni hasonlattal élve: mintha egy városba sűríténénk Középfölde lakóit, de úgy, hogy sokkal radikálisabb faji jellegzetességekkel ruházzuk fel őket.

A karakterek szintjén Miéville bukott hősökkel dolgozik. Yagharek, a számkivetett, szárnyától megfosztott garuda karaktere mitológiai alak, s a mi valóságunkból átemelt alapokon áll. Az indiai mitológiában a garuda sasfejú, embertestű lény, de ábrázolás tekintetében zoomorf és antropomorf formában is előfordul. A szárny nélküli madárember a szabadság szimbólumának tekinthető. Yagharek megszólalásai költőiek, a meszezi földről érkező lény ugyanis könyvekből tanulta azt a nyelvet, amelyen a regényben kommunikál. Érdekes azonban, hogy Yagharek karakterszála *befelé* épül, gondolatait önmagának – illetve az olvasónak – fejt ki, a regény többi szereplőjével csak ritkán beszélget. Magatartása fegyelmezett, jelleme introvertálttá válik egy bűncselekmény elkövetése után. Egyetlen vágya, hogy ismét repülhessen, így kérdés nélkül segít a bajba jutott szereplőknek a viszonzás reményében. A regényt az ő gondolatai keretezik, amelyek tobzódnak a megismerésben, az allegóriákban és a hangulatfestő szavakban. Yagharek és a szél kapcsolata a regény több pontján előtérbe kerül, kettejük viszonya a beteljesületlen egyesülés tragikumát rejtje magában.

Isaac, a regény tudós embere szintén bukott karakter, ugyanis kiterjedt ismeretei ellenére sem taníthat már az egyetemen, ennek okairól azonban nem kapunk információt. A főhős a regény során többször keveredik olyan szituációba, amikor szembesülnie kell saját fizikumának gyengeségével. A már öszülő, sötét bőrű, nagydarab Isaac esetében a szellemi munka előtérbe állítása a férfi fizikumának elhanyagolását eredményezi, így többször is olvashatjuk, hogy nem bírja tartani a tempót, a lépcsőzést, kifulladás és szuszog. A szárny nélküli Yagharek hozzá fordul segítségért, mire Isaac önmagát mint kutatót a Perdido pályaudvarhoz hasonlítja: „Azt gondolom magamról, hogy én vagyok az összes iskola csomópontja. Mint a Perdido pályaudvar [...]. Ott találkozik az összes vasútvonal... a Súd-vonal, a Dexter-, a Verze-, a Közép- és a Túlfolyó-vonal. Mindegyik kénytelen áthaladni rajta. Én is ilyen vagyok.”³⁷

Az idézet egyben egy alapos, a kutatásait a lehető legtöbb szempontból körüljáró tudós jellemzéséként is felfogható. Isaac ugyanakkor nemcsak személyét illetően „góc-pont”, a közösség is, aminek része – Borzosláp – szintén hibrid, s maga a negyed is a spekulatív fikció pluralitására utal. Isaac kutatási módszere pedig minden kutatás általános módszerét letükrözi: néhány könyv megkerülhetetlen, néhány érintőlegesen súrolja a témát, és akad, amire szeszélyből csap le a kutató. Karaktere kifordítja a lovecrafti mintát, akinél a kutató figuráját rendre fehérbőrű férfi testesíti meg.

³⁷ *Uo.*, 1174.

Lin, a kettős számkivetett, egy khepri, azaz szkarabeusz fejű, embertestű lény, aki sem a khepri közt nem érzi magát otthon, sem az emberek közé nem tud beilleszkedni. A khepri fajt Miéville az egyiptomi mitológiából merítette. A szkarabeusz fejű napistent a spontán teremtés, feltámadás, átalakulás jelképeként ábrázolják. Lin szőrtelen, vörös bőrrel, izmos, kitingpáncélos fejjel, csápokkal, haszontalan apró szárnyakkal, rágókkal rendelkezik. Mr. Motley az átmeneti zónát a Lin bogárfeje és emberteste közti átmeneten szemlélteti – ez az a rész a regényben, amikor Motley az antropocentrikus megközelítés miatt szabadkozik. A spontán teremtés a regénybeli khepri esetében a köpetkészítés. Lin kívülálló a khepri között. Elhagyta a kaptárt meg a rajt, ő maga köpi saját alkotásait, holott a khepri köpetből készült szobrok egyfajta közösségi szellemet hivatottak képviselni. Lin saját alkotásaival lázadását fejezi ki, a köpetet száradás után is formálja, ami elfajzottá teszi a művészetét. A beszédre képtelen khepri a többi fajjal kézjelekkel kommunikálnak, egymás közt pedig ciripeléssel és kémiai úton (apró illatfelhőkkel, ami információval szolgál például a hangulatukról) fejezik ki magukat. Kifinomult látással és szaglással rendelkeznek, kézfogás helyett a csápjaikat érintik össze, szemöldök hiányában pedig esetükben a kézlendítés feleltethető meg a „szemöldök felhúzásának”.

Isaac és Lin szerelmi kapcsolata, akárcsak a fajok közti nemi kapcsolat általában, tabunak számít. A városban ugyanis az uralkodó faj még mindig az ember, és bár megosztja a teret a xenókkal (idetartozik az összes többi humanoid alapú faj az emberen kívül), ahogy azt már fentebb említettük, azok legtöbbször külön negyedekben, gettóban él, rendszerint rosszabb életkörülmények között, holott intelligenciájuk nem alacsonyabb az emberétől, sőt egyes fajok különleges képességekkel is rendelkeznek. Erre példa a khepri kifinomult látása és szaglása, a voganojok vízmívessege, a sárkányfajzatok/garudák repülése, stb. A fajok egymást elutasító viselkedése rasszista analógiaként is olvasható.

A regénybeli világ külön kasztját alkotják az úgynevezett újraformáltak, akiket Új-Crobuzon büntetőgyáraiban alakítanak át, hogy hasznos funkciót töltsenek be, és szolgálják a várost. Az újraformálás igen széles skálán történik, melybe beletartozik a speciális seregek gyártása, a bordélylányok készítése a különleges igényű vendégek számára, továbbá a példastatuálás és a megfélemlítés okán történő átalakítások is – például a gyermekét meggyilkoló anya arcára forrasztják halott csecsemője karját, a hatalomellenes beszédet tartó lénynek pedig összevarrják a száját. Azokat az újraformáltakat, akiknek sikerül megszökniük, szabadraformáltaknak hívják a regényben. A későbbiekben ez „a terminus egyfajta politikai metafora lesz, mikor a forradalmárok a társadalom újraformálásáról beszélnek”.³⁸ Az újraformálás szintén a művészet egyfajta kifejeződéseként értelmezhető, másrészt pedig egy újabb metaforája a weird irodalom megújulásának.

A regény legveszélyesebb karakterei az oltmolyok, akikről töredékes információk és mozaikszerű részek által szerzünk ismereteket. A számos karral, lábbal, csáppal, fa-

³⁸ JUHÁSZ Kristóf, *A western vonat-városállam*, Irodalmi Jelen 2017/2, 105, online lásd: http://epa.niif.hu/03200/03297/00002/pdf/EPA03297_irodalmi_jelen_2017_02_102-105.pdf

rokkal, kígyószerű nyakkal, páncélos végtagokkal és agyarakkal, hosszú tollal borított nyelvvel rendelkező lények vizualizálása komoly feladatot állít az olvasók elé. Amint arra Sánta Szilárd is rávilágít, „[a] weird fiction szerzői szakítanak például a mondavilág vámpírjainak és farkasembereinek szerepeltetésével, és írásaikban nem ritkán olyan, több lényből összerakott szörnyek bukkannak fel, melyek vizualizálása – vagy nevük lejegyzése – gyakran nem egyszerű feladat”.³⁹ Az oltmolyok minden élő és értelmes lényre veszélyt jelentenek, a táplálékukat ugyanis mások álmai és gondolatai jelentik. Épp ezért az öt darab „eltorzult angyal”⁴⁰ áldozatául eshetnek a vámpírok is, akik hasonlóképp fenyegetést jelentenek Új-Crobuzon lakóira, s ez idáig ők uralhatták az éjszakai eget. A vámpír–oltmoly párhuzam esetében megfigyelhető, miként fordítja ki Miéville a horrorban megszokott vámpírkaraktert, s a vért mellőzve – mely már Lovecraftnál is fontos jellegzetesség – miként hoz létre egy nyáltól és egyéb nedvektől csöpögő, félelmetes ragadozót, aki kiszipolyozza az értelmes lények elméjét. A regényben egy ponton a szereplők is „vámpírmolyként”⁴¹ hivatkoznak a bestiára, felismerve a párhuzamot a két faj között. H. Nagy Péter *Vérkörök* című tanulmánya szerint a vámpír–oltmoly „megkülönböztetés is arra tereli a figyelmet, hogy módosított kreatúrákról van szó, amit a regény nyelvi rétege is támogat, amennyiben az oltmolyokat különböző elnevezésekkel illetik az érintettek (pl. vámpírmoly, vámpírbestia, vámpírbogár, stb.). A vámpíridentitással való játék tehát olyan eleme a szövegnek, amely mentén nemcsak összerakható, de szét is bontható a hagyományos vámpírkép. A kör ezzel bezárul, de ki is nyílik egy új, posztvámpirikus, a klisérendszer szétfeszítő horizont felé.”⁴² Innen nézve azt is mondhatnánk, hogy az oltmolyok révén Miéville úgy közelíti meg a vámpírizmus témakörét, mint amilyen radikális megoldásokat használ a zsánerhagyomány(ok) terén.

Az oltmolyok az idegenséget is megtestesítik. Ők a regényben az egyetlen faj, akikkel nem jön létre kommunikáció. Nem tudjuk, mennyire értelmes lényekről van szó, csupán külső szemlélőként kapunk róluk információkat.

Hátborzongató alak nyomakodott befelé, és gyűrte, hajtogatta magát, hogy szer-
ves redői és kinővései átérjenek a szűk résen. Tompa, szem nélküli fej bukkant
elő a nyílásból, és nézett körül lassan. Az egész folyamat egy természetellenes szülés
érzetét keltette [...]. A lény magasabb volt, mint egy medve. Mindkét oldalán éles
kitüremkedések, porcos korbácsok bomlottak ki, és a férfi felé csaptak. A többi
kisebb, hegyesebb végtag karomként feszült meg. Lába egy majom karjára hason-
lított. Három pár nőtt törzséből. Néha két lábon állt, néha hármat, máskor né-
gyet használt [...]. Nem volt felismerhető szeme, csak két mély gödör a helyén,

³⁹ SÁNTA Szilárd, *Mesterséges horizontok: Bevezetés a kortárs sci-fi olvasásába*, Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2012, 52.

⁴⁰ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, II/273.

⁴¹ *Uo.*, II/433.

⁴² H. NAGY Péter, *Vérkörök* = Uő, Médiumközi relációk, NAP Kiadó, Dunaszerdahely, 2018, 116.

ahonnan zömök ujjakra emlékeztető, megfeszülő tapogatók sarjadtak, közvetlenül a roppant agyarak felett.⁴³

Az oltmolyürülék/oltmolytej hallucinogén anyagot tartalmaz, ebből az anyagból készítik Új-Crobuzon egyik legdrágább kábítószerét, az álombogyót. Az álombogyó angolul *dreamshit*, ami azért is fontos, mivel a szóban forgó hallucinogén anyag csakugyan ürülék formájában távozik az oltmolyok testéből, s mivel az oltmolyok étkének az álmok számítanak, ezért valóban az álmokat emésztik meg, majd ürítik ki – azok maradványait – magukból. Sajnos ezt a bizzarr jelentéstöbbletet a magyar „álombogyó” nem adja vissza, s esetenként a regénybeli utalásokkal sem tud mit kezdeni a magyar olvasó. „Repülés közben ürítették ki testükből a korábbi étkezések salakját. A szagnyom szétáradt az égen, csomósodó, szilárduló, pszichés szennyként csúszott át a valós tér repedésein. Átszivárgott az éterbe, és előntötte a várost, átította az alvók elméjét, megzavarta a pihenésüket, előcsalta a szörnyetegeket.”⁴⁴ Az oltmolyok ürüléke rémálmokat hoz Új-Crobuzon lakóira, melyeket az oltmoly aztán megérez, kiszipolyozza az elméket, majd a körforgás kezdődik előlről, az ürítéssel. Az oltmolyok működésében az élet körforgásának metaforikus lenyomatát látjuk, a lények hatására keletkező rémálmok pedig Lovecraft műveit idézhetik meg.

Egy 2013-as beszélgetésben Sirokai Mátyás úgy fogalmazott, hogy Miéville túlságosan ragaszkodik a zsáner szabályaihoz, amire Sepsi László úgy reagált, hogy „egy szonett-költőn is furcsa lenne számonkérni, miért nem szabadverseket ír. Miéville belülről feszegeti a műfaji szabályokat, a hasonlatnál maradva, őt az érdekli, meddig szonett még egy szonett.”⁴⁵ Sepsi László jól megragadja Miéville tényleges célját, nevezetesen a határok feszegetését – műfaji szinten is –, melyeket azonban nem célja teljesen eltörölni. Juhász Kristóf is úgy látja, hogy „Miéville-t a sebek izgatják, a hegek, az átmenetek emberi és embertelen (vagy annak látszó) minőségek között”.⁴⁶ Leginkább az átmeneti zónák érdeklik, amit a *Perdido* egyik szereplője, Mr. Motley is igazol a fentiek szerint. Mr. Motley azonban nemcsak az átmenetekről alkotott nézetei, de külleme miatt is fontos karaktere a regénynek. Motley ugyanis maga is példája az átmeneti zónáknak. Torz teste nem kategorizálható, egyik fajhoz sem tartozik. Nem kapunk elégséges választ arra vonatkozóan, micsoda is Motley valójában, miért néz ki úgy, ahogy.

Mr. Motley megmozdult, és megremegtek rajta a bőr meg a bunda meg a tollazat kusza foltjai; apró végtagok kapaszkodtak; szemgolyók dülledtek ki a rejtett szemgödrökből; agancsok és csontkinövések imbolyogtak bizonytalanul; tapogatók

⁴³ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, II/73.

⁴⁴ *Uo.*, II/57.

⁴⁵ *Ahol a dokkmunkások mágiával sztrájkolnak*, POPJAK #2: China Miéville – RoHAM Bár 2013. november 22. Lásd: <https://www.prae.hu/article/6845-ahol-a-dokkmunkasok-magiaval-sztrajkolnak/>

⁴⁶ JUHÁSZ Kristóf, *I. m.*, 105.

rángatóztak, és nedvesen csillogtak a szájak. Különböző színű bőrredők csapódtak egymásnak. Hasított pata koppant halkan a fapadlón. Erőszakos hullámokban olvadt egymásba a hullámozó hús. Az izmokat idegen inak tapasztották az idegen csontokra, és mivel bizonytalan békét kötöttek, lassú, feszült mozdulatokkal dolgoztak együtt. Pikkelyek csillogtak. Uszonyok remegtek. Törötten kapálóztak a szárnyak. Rovarlábak nyíltak ki, és húzódtak vissza [...].⁴⁷

[Ö]t egyformán ízelt rákkaromban végződő kéz, egy füzérnyi szem közepéből sarjadó, csavaros szarv, kecskeprém csík mentén emelkedő, hullószerű taraj.⁴⁸

Motley alakjával sokat foglalkozik a szakirodalom. Hibrid, burjánzó teste az összes ismert lényt egyszerre testesíti meg, külseje taszító, termete hatalmas, ereje isteni; az erőt ez esetben a politikai hatalomra értjük. „A groteszk mögött Mr. Motley teljes jelenléte fájdalmasan költői [...]. Ezzel a teremtménnyel Miéville tág teret kínál az olvasó számára a barangoláshoz, a spekulációhoz és a rácsodálkozáshoz.”⁴⁹ Joan Gordon szerint a regény nem más, mint „a hatások és műfajok Mr. Motley-ja”,⁵⁰ Rich Paul Cooper pedig úgy véli, „Bas-Lag ugyanaz, mint Mr. Motley,”⁵¹ vagyis Bas-Lag folyamatos változásban van. Noha igaz, hogy Motley éppúgy állandóan változik, mint bármi más Bas-Lagban, ő maga soha nem megy keresztül pozitív átalakuláson, gondolva itt az etikai, politikai, esztétikai változásokra. Linnel való beszélgetése során arról is szót ejt, hogy a világot az állandó változás viszi előrébb, az ad neki értelmet. Mr. Motley állandó változása viszont nem mozdít előre semmit.⁵²

Tim Miller *The Motley & The Motley: Conflicting and Conflicted Models of Generic Hybridity in Bas-Lag* című tanulmányában arra a megállapításra jut, miszerint Mr. Motley bizonyos tekintetben kiváló olvasója a regénynek, mivel felismeri Bas-Lag építészetének és fajainak hibriditását. Miller a *Perdidót* a spekulatív fikcióban fellelhető hibrid modellek alapján vizsgálja (pl. Borzosláp hibriditása, Mr. Motley hibriditása, az álombozó hibriditása, stb.).⁵³ Meglátása szerint a hibriditás nem egységes koncepció Miéville munkáiban, így nála inkább hibriditásokról beszélhetünk, továbbá Miéville trilógiája a spekulatív fikciót amolyan „mesterműfajként”⁵⁴ prezentálja, amelyben az SF egyes

⁴⁷ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, I/63.

⁴⁸ *Uo.*, I/104.

⁴⁹ Shahizah Ismail HAMDAN – Noritah OMAR, *Sense and Intention: Reading Science Fiction Worlds and Characters*, 3L The Southeast Asian Journal of English Language Studies, Vol. 16, No. 2, 2010, 14. Online lásd: https://www.researchgate.net/publication/267252454_Sense_and_Intention_Reading_Science_Fiction_Worlds_and_Characters

⁵⁰ Joan GORDON, *Hybridity: Heterotopia, and Mateship in China Mieville's Perdido Street Station*, Science Fiction Studies, Vol. 30, No. 3, 2003, 463.

⁵¹ Rich Paul COOPER, *Building Worlds: Dialectical Materialism as Method in China Mieville's Bas-Lag*, Extrapolation, Vol. 50, No. 2, 2009, 220.

⁵² Tim MILLER, *The Motley & The Motley: Conflicting and Conflicted Models of Generic Hybridity in Bas-Lag*, Papers: Foundation 108: Spring 2010, 45.

⁵³ *Vö. uo.*, 39–65.

⁵⁴ *Uo.*, 43.

zsánerei egyszerre vannak jelen. A Miéville-képviselte „szuper-műfaj” mégis egy olyan utat választ, ahol a torz és a morbid eluralkodik a szépség felett. Miller szerint maga a regény is arra ösztönöz bennünket, hogy végezzünk olyan fajta metonimikus műveleteket, amelyek összekapcsolják a formát a tartalommal és a regény által javasolt hibriditás modelljeivel.⁵⁵

A mi álláspontunk szerint Mr. Motley metaforikus megtestesítője magának a weird irodalomnak – a Miéville által újraformált, s ha úgy tetszik, újraalkotott weird irodalomnak. Motley hibrid testének jellemzői, bekategorizálhatatlansága, ebből fakadó idegensége, félelmetes külseje bár taszít, önreflexív módon a weird jegyek művészi reflexiója is egyúttal. Motley alakja, Bas-Lag univerzuma és maga a weird irodalom mint három egymásba bújtatott matrjoska baba, úgy jelölik és tükrözik egymást, hogy egyszermind a szövegcsoport egyik legmeghatározóbb alakjává is teszik a figurát. Miéville weird irodalmának – eszerint is – fontos ismérve, hogy a morbid felülírja a szépet, s győzedelmeskedik felette.

A regényben Motley alakjának fizikai leképződése a Lin által készített szobor, amelyre ő maga is mint élete mestermunkájára tekint. A szobor úgy válik művészi alkotássá – mű a művön belül –, hogy általa a morbid és a torz jelleg minden tekintetben eluralkodik a szépségen. Miként Mr. Motley a weird irodalom metaforája, úgy Motley szobra a weird irodalom művészi kivetülése és lenyomata, azaz maga a mű, amely megőrzi valamely (aktuális) formáját az irányzatnak (Motley-nak), hiszen amiként Motley is állandó változásban van, úgy ez magát az irányzatot is jellemzi.

A weird irodalom, illetve Miéville regénye(i) a fentiek szerint úgy hordoznak magukban művészi értéket, hogy közben vagy nem tartalmazznak, vagy felülírják a hagyományos értelemben vett szépséget, mondhatni egyfajta anti-esztétikát, *különőség*-esztétikát működtetnek. A *Perdido* ez által a stratégia által válik vonzóvá, s ekképp válik a mi szavainkkal élve széppe Isaac és Lin szerelmi szála is, jóllehet a khepri alakjában még Bas-Lag világában sem található semmiféle szépség. „Lin evés közben tűnt leginkább idegennek, ezért közös étkezéseik egyszerre számítottak erőpróbának és kapcsolatuk megerősítésének. Miközben Isaac Lint figyelte, ismerős, borzongató érzés támadt benne: a rögtön elfulladás undor, az emiatt érzett büszkeség, bűnös gyönyör [...]. Láttá, hogyan nyel, miként gömbölyödik ki a torka ott, ahol a rovarok hasára emlékeztető, fakó rész egyenletesen beleolvadt emberi nyakába...”⁵⁶

Isaac annak ellenére vonzódik Linhez, hogy közben – a látszólagos paradoxont visszaigazolván – őt magát is taszítja a nő kinézete. A szép megfelelője ebben a közegben tehát a különös, valamint a vonzó lesz, ami viszont belülről fakad, a sorok közül, a viszonyokból.

⁵⁵ *Uo.*, 42.

⁵⁶ China MIÉVILLE, *Perdido pályaudvar, végállomás*, I/23.

A *Perdido pályaudvar*, végállomás az old és new weird kapcsolathálójában

A regény egyik jelenetében Mr. Motley arra kéri Lint, hogy saját művészetét fejtsse ki a téma, a technika, az esztétika szavak mentén. Jelen tanulmány lezárásaként kölcsönvéve ezeket a vezényszavakat, megkíséreljük összefoglalni, mi mindent sikerült megállapítanunk a regényről.

A regény egy fantasztikus alapokra épített realiztikus világba kalauzol, ahol az embereken kívül különleges képességekkel bíró groteszk, olykor csak nehézkesen behatárolható külsejű lények élnek. Témája az élet minden területére kiható átmenet, az állandó megújulás és a művészi érték. Miéville *Perdidó*ban használt leglátványosabb irodalmi hatáseleme a metafora, amelyen keresztül információt közvetít a befogadó számára; a regény esztétikához, illetve az esztétikumhoz fűződő viszonya hangsúlyos módon jelenik meg a műben. Yagharek nyelvében a költészet, Lin mesterségében a szobrászat, Csontnegyed leírásában pedig az építészet esztétikája jelenik meg.

Miéville sok mindenben visszatér a 20. századi weirdhez, azonban több dolgot is hozzászát az irányzathoz. Miéville regényeiben a politika (marxizmus, forradalmi eszmék, autoriter hatalom), a társadalmi (faji sokszínűség, rasszizmus, komplex identitás, határátlépések) és vallási vonatkozások (az egyes fajok különböző hitvilága, isteneik, thaumaturgia, mitológiai eredettel bíró fajok) meghatározó jelentőségűek. Világépítésére a részletgazdagság és hibriditás a jellemző, ami ily módon a tolkien univerzum kifordított példájaként is olvasható. Az epikus világ építészetében éppúgy, mint a karakterekben, a modern és az ősi ötvözése jelenik meg. Törekszik a vizuális hatáskeltésre, ugyanakkor karakterei többször a képzeletet túlszárnyaló, groteszk lények, testük pedig olykor befejezetlenséget sugall. Ezek az ismérvek mind értelmezhetők a régi és az új weird egymáshoz való viszonyának metaforáiként. A mű meglepetésszerű, spontán, az olvasói elvárásokat gyakran felülíró jelenetekkel dolgozik. Közege egy fiktív világ urbánus környezete, mely minden fantasztikuma ellenére életszerű. A műfajok közül a sci-fi és a fantasy elemei dominálnak, ugyanakkor a határok feszegetése, az átmeneti zónák meghatározó szereppel bírnak.

Tanulmányunk végéhez érve csupán néhány fogalmat emelnénk ki, amelyek a fent olvasottakat egyaránt összekötik és összegzik: zónák, hibriditás, groteszkség, radikális idegenség. Egyszóval: weird.

Ablak

Ébredés után kinézett az ablakon. Az ágya az ablak mellett volt. Esett. Ennyit erről, gondolta. Ma sem jön. Világosan megmondta, ha esik, nem viheti ki, itt bent meg nem lehet beszélgetni, akkor minek jöjjön. Így mondta, minek jöjjön. Ha ülne, visszahanyatlana a párnára. A piros gomb világít a jobbánál, megnyomhatná, de nem akar semmit. Se enni, se inni, se tisztázni, amit pedig nem ártana. Itt könnyű egyedül lenni. Ha tehetné, a spanyolfalat is elhúzná, mert így Mancira lát, és most nincs kedve Mancit nézni. A szomszédja az ágyban reggelizik, a kenyérről az ölébe potyog a vastagon kent májkrém. Tömi magába, rág, öklendezik, újra rág. Megteheti, neki még van foga. Közben egy beszélgetős műsort néz. Már a tévé sem a régi, pedig milyen jó volt az Ablak Dérivel meg Bálint gazdával. A hortenziára gondol a ház előtt, amiből rózsaszínt vett, hogy megváltoztathassa a színét. Az öreg mondta az egyik adásban, hogy a kék hortenzia színe nem befolyásolható, de a rózsaszín árnyalható timsóval. Ki is próbálta, jól megszórta a talajt vele ott, ahová elültette a bokrot, majd a földbe kalapálta a szert, aztán megöntözte. Még az egyszázalékos timsóoldat-permetezést is kipróbálta, de a hortenzia makacsul tartotta azt a hirtelen rózsás színét. Dühében megmetszette a vesszőit, pedig a gazdától azt is tudta, hogy tilos a vesszőket metszeni, mert azok végén ülnek a rügyek. A hortenziának annyi lett. Kibasztam a hortenziát, tövestől, bokrostól. A saját hangját idegennek érzi, mintha nem hozzá tartozna. Hozzátartozó. Miért kiabál, Eta néni, ott a gomb, ha kellünk. Már megint a kövér vörös van műszakban, őt nem szívleli, mindig lehalkítja a tévéjét, és úgy beszél vele, mint egy gyerekkel. Nem szól hozzá, hagyja, hogy tisztába tegye. Májkrémes kenyér almával, mondja a nő, és a szájába kanalazza a barna pépet. Azt mond, amit akar, gondolja, turmixolva minden étel ugyanolyan. Az ízeket mégis aszerint képzelel el, amiről azt mondják, azt eszi. Az első kanál ételt ízlelgeti, a többi nyeli, míg üres lesz a tányér. Úgy, úgy, szépen evett Eta néni, mondja a nővér, közben megtörli a száját. Van itt néhány szörszalacska, megborotváljam, kérdezi a vörös hajú. Még csak az kellene, hogy borotvával ess nekem, gondolja, de mondani csak annyit mond, hogy majd a fia jön, és megborotválja. Időbe telik, mire a nővér megérti. A beszédhez is kellenének a fogak. A fia azt mondta, megcsináltatja, a nyugdíjból futja rá. A nővér meg se kérdezi, hogy visszafektesse-e az ágyát, úgy hagyja ülni, ahogy az evéshez beállította. Mielőtt kimegy, bekapcsolja a tévét, így most kánonban szól az övé és a Mancié. A balra eső lakrészen üres az ágy, hol kószállhat Sári néni. Az a boszorkány jóval idősebb

nála, de a nővérek képesek őt is nénizni, mintha egyidősek lennének, csitri mind. Ezek vigyáznak az ő testi épségére. Épség. Mancinak annyi gógyija sincs, hogy felháborodjon, neki meg mása sincs, csak az esze. Mert két gyógyszer között igenis észnél van. A szerencsekerékben is mindig ő találja ki a megfejtést, amikor foglalkozás van. Olyankor Sári néni is megkukul, meg ám. Azért mászkálhat így, mert megmentette. Ha akkor este ő nem kiabál a nővéreknek, nem nyomja a piros gombot, mint egy eszelős, akkor Sári néni most alulról vizsgálgatná a hortenziák gyökerét. A szőke nővér mesélte a vörösnek valamelyik nap, hogy Sári néni új szobát követel, mert Eta zavarja. Most arra gondol, milyen kiállhatatlan vénasszony lehet az az Eta, ha képes még ezt a kullancs Sárít is kiűzni a szobából. Hány óra lehet. A jobb kezével átnyúl a saját teste felett, megfogja a bal csuklóját, és az ölébe húzza. Az órát mindig a bal karjára kéri. A fekete tönkrement, ezt a fehéret anyák napjára kapta a fiától. A feketének gyöngyházfényű számlapja volt piros számokkal, ennek itt matt számlapja van dímatlan fekete számokkal, amiket még a Sári néni ágyáról is látni. Egy órája ébredt, kilenc múlt. Múlt. Kinéz az ablakon, esik, ennyit erről, gondolja, ma sem jön.

Gyászhuszár

Hét napja fontolgatja a saját halálát. Most jó érzéssel tölti el a százhetven grammos, műnyomó papír tapintása, a talpas betűk, a sallangmentes szöveg. Elterjedt sírhelytípusok tíz, huszonöt vagy akár hatvan évre. Itt tart. Mintha onnan vissza lehetne térni tíz, huszonöt vagy akár hatvan évente, gondolja.

Nem úgy képzei el a halálát, ahogy a halált elképzelni szokás. Hogy majd egyszer bekövetkezik, váratlanul a mondat közepén. Máshogy, mint ahogy egy várható születési dátumra számít az ember, nem is reménykedve, ahogy a lottó ötösben minden vesztes szelvény után. Fel akar rá készülni. Egy kifogástalan brosúrát lapozgat. Olyan, mint azok a prospektusok, amiket ő is nyomtat, gondolja. Csak svájci óra helyett ez koporsókat akar eladni. Ha csak tíz évig szeretne nyughelyet, akkor választhat urnafalat vagy urnasírt. A hamvasztás menetéről is részletesen írnak, egészen onnan, hogy a hamvasztómester felfűti a kemencét, egészen addig, hogy felhelyezi a halottat a bekezelővillára. A koporsó hamvasztási sorszámot kap, az elhunyt végtagcédulát ugyanazzal a sorszámmal. Ezek éghetetlenek. Hatvan perc alatt lezajlik az egész. Csak az izzó csontváz marad a kemence padozatán. A csontokat hamuvá őrlik a csontőrlő malomban, aztán lezárják az urnát. Tiszta sor. A koporsósír és az urnakripta huszonöt évre szól. Tizenöttel kevesebbre, mint ahány éves most. A leghosszabb időre a kripták válthatók meg. Megváltás. Kérhet dupla vagy szimpla, sőt akár kiemelt értékű sírhelyet is. Utóbbi igazán viájpí megoldásnak tűnik a képek alapján. Duplasírhely, a társas magány szinonimája, gondolja. Ezen hangosan felnevet. Átfutja a koporsóválasztékot négy-, hat-, nyolcszög vagy amerikai stílusú kialakításban.

A bútorlapos kivitel a legolcsóbb, a luxuskategória koporsói lakkozottak és értékes, szép színű, finom textúrájú fajtákból készülnek, mint a cédrus vagy a vörösfenyő, az egzotikusabb tölgyek. Ezek között van menhetten konyak, prezident barna, stíl bordó. Itt elidőz, próbálja maga elé képzelni a színeket, anyagokat, az illatukat, a kárpitozott, puha bélést. Gyászhuszár Kegyeletvállalkozás, csak most veszi észre a prospektus bal felső sarkában a koporsós huszárlogót. Jobb, mint a Zsigmond és Zsigmond Temetkezési ká-efté, vagy a Sírbolt Bolt Temetkezési bété, gondolja. A szóba jöhető temetők közül a prímet a Fiumei úti sírkert viszi. Miért ne lehetne a végső (újraváltó hozzátartozó hiányában legalább huszonöt évre váltott) nyughelye egy igazán kultikus helyen, a nemzet nagyjai között, mondjuk az ötvennyolcas parcellában, vagy még inkább egy dízsírhely, impozáns helyen, a ravatalozóhoz közel, egy ősplatán tövében. Nem, a platán nem jó, hullik a kérge, legyen inkább egy terebélyes fűz. Félmillió csak a gödör, de legalább nem dupla ennyi. Sírhely pipa: Hatszögű, menhetten konyak koporsó, szimpla sírhely a Fiumeiben.

A fűzfát nem sikerül elintézni. A hogyan és mikor részletkérdés. Látszólag minden ugyanolyan, mint azelőtt. Reggel hatkor ébresztő, zuhany, közben az automata lefőzi a kávé, míg megissza, a mobilján átfutja a híreket. Személyes üzenet ritkán érkezik, legtöbbször az anyjától, arról, hogy mikor látogatja meg. Nem reggelizik, mindig a kávé után mos fogat, aztán indulás. Metróval megy az irodába, így gyorsabb, mint a dugóban vesztegelni, változatosabb. Késésben van, gondolja, fontos percekkel szalasztja el az életét. Még a zuhany alatt áll, de látja, ahogy felveszi a ruháját. A kezében még gőzölög a kávé, de látja, ahogy visszateszi az elmosott bögrét az edényszárítóra. A lámpa még piros, amikor a zöldön halad át, és még a kilincset fogja, amikor már kilépett az ajtón.

Kívül került önmagán. Minden olyan, mint azelőtt. Látszólag. Csak a dolgok körvonala van pár milliméterrel arrébb. Judit még mindig Judit, csak már nem vele él, hanem Péterrel. Ő még mindig Csak Ervin, Csák helyett. A csúfnevek tartósabbak az igazinál. Ha megszületett volna a fia, jól mutatott volna a Csák Ányos név az anyakönyvjén. Olyan erősen.

Stummer Attila

TRIPTYCHON

Három vers a Scully-ciklusból

I. Fekete és fehér

Legelőször is leszögezem, hogy ez egy verssor.

A buli véget ért, sötét volt, elindultam.

Fehér papíron sávok, jelek, ezer rovátka rajza.

A Kőbányai úton, majd a Hungária körúton jártam, úgy emlékszem.

Aluljáró, aluljáró az emlékezetben, alagút.

Fekete lyuk volt a fejem, Szentendrén laktam akkor.

Úgy emlékszem – de lehet, hogy eltorzítom.

Úgyhogy jó hosszú séta várt rám még aznap éjjel.

Hogy miről beszéltem épp akkor és kivel.

A lány arról beszélt, hogy egyszer megerőszakolták.

Végigsimítok a papíron: üresen hagyjam? Üresen hagyhatom?

Sokat ivott. Fekete lyuk volt a feje. És egy fiú.

Semmiképp se kötelező semmit sem írni.

Akit régről ismert, mert párszor együtt nyaraltak.

Kihagyható, ahogy kihagy az emlék, kihagy az élet, ez csak egy verssor.

A szüleikkel a Balatonnál. A fiú fogta.

Fehér, fehér, fehér, akár egy üres füzet törtfehér lapja.

Kirángatta egy térre, levetkőztette, megdugta ott a fűben.

Vagy hófehér. Kékesfehér. Vagy rózsaszín vagy sárga.

Otthagyta meztelen. Ő feküdt a sötétben.

Szürkés akár, szürke, akár egy rab ruhája.

Fekete lyuk volt a feje. Fekete lyuk a lába közt, a szíve, tüdeje fekete.

Fehér az ür, amin tapogatva haladok előre.

A nadrág elszakadt. A bugyit nem találta.

Sárgásfehér a lámpasor a Hungária-körúton, fény és árnyék, fény és árnyék.
 Gyalog ment haza aztán, egyedül Óbudára.
 Pont, mint most, mondtam. Pont, felelte,
 csak akkor végigfolyt a combomon az a fiú.
Fény, sötét, fény, sötét, lámpák sora, közök, villany lelketlen fénye.
 Nálam alszol?, kérdezte. Persze. Szentendre messze lenne.

II. Szürke és rózsaszín

Hárman ittunk, a dagi, a lány meg én.
Emlékszem persze, emlékszem akkor is, ha nem akarok.
 Vörösbort ittunk (BB Merlot), utána unicumot.
 Ezerkilencszázkilencvenhárom, a dagi lakása.
Mire jó az ilyesmit felidézni? Felejtsük el.
 Ittunk és társasoztunk, három gimnazista.
 Itatott minket a dagi, de nem tűnt fel akkor.
 Jóban voltunk mi hárman, szerettem azt a lányt.
Lesütöm a szemem, ha képzeletemben szemembe néz.
 Te dobolsz, ugye? A dobosok nagyon bírják.
 Nem bírom a piát ma sem. Elhülyülök tőle.
 Ott ültem egyre hülyébben. Dobos, igen, dobos, piff-paff,
 már kisdobosként doboltam a menetdalversenyen.
 Akadozik a nyelv, fekete lyuk a fej.
Akadozik és szakadozik az emlékezet.
 Ivott a csaj is, szemei felhígultak.
Homályos kék az ég a felejtés egén és halványszürke felhők úsznak rajta.
 Mozdulatlanra ittuk már magunkat és akkor.
Mire jó tudni? Rögzíteni és nem felejteni?
 Megmozdult a dagi és mintha józan lenne.
Nem úgy mint én, én most is részeg vagyok.
 Lefektette a lányt a földre, egy szót se szólt.
Lehunyt szemmel is látni, bámulni csak.
 És komótosan vetkőztetni kezdte.

Én mindezt néztem, ültem mozdulatlan,
és ráfeküdt és mozgott. A lány, rózsaszín tárgy, hevert.

Magam talán közép-re állok. Próbáltam beszélni vele erről.
Bolondka vagy, borzolta fel a hajamat a lány,
hisz neked nincs mit megbocsátanom.
De ha se megbocsátás, se felmentés, se vád, se bűn,
csak a részeg mozdulatlanság, ahogyan végignézttem,
ha részeg voltam, részeg mindhárom gimnazista, *akkor is látom.*
A dagi lakása. *Még mindig.* Ezerkilencszázkilencvenhárom.

Emlékszem rá. Emlékszem akkor is, ha nem akarok.
Hogy a dagi rámozdult, komótosan.
Hogy mozgott rajta, mint egy halotton. *Meg kellett volna ölnöm.*
Így csak annyit tehetek, hogy rögzítem a képet,
tudnia kell, hogy számontartom, amit tett.

III. Sárga-zöld

A házibuli leült. Berúgtam. Megfürödtem.
Ezerkilencszázkilencvenvalahány. Törölközőt
csavartam magam köré. Leültem. Sok szobás lakás volt.
Panelben egyáltalán van ilyen?
Az előszobában ültem valami bárszék-félén.
Hosszú volt ez az előszoba. A lakás kész labirintus, lomtár, csupa bútor,
aztán a fürdőszobában megint. Hajszárító?
Akkor kezdtek velem foglalkozni. Hárman voltak.
Én tompa voltam, néma, a fejem egy nagy lyuk volt.
Nem ismertem őket, nem tudtam, honnan jöttek, kinek kije.
És szomorú voltam és végtelenül levert.
Az egyik benyúlt a törölköző alá. Hopp, itt nincs bugyi!
Pótolhatatlan szerettem volna lenni, minimum.
A másik átölelt nevetve, beszéltek, nem értettem.
Pótolhatatlan, egyetlen, halhatatlan.
Aztán meg, azt hiszem, a kád szélén ülhettem.

De csak részeg voltam, részeg és meztelen.

Egymás után dugták a számba. Nem láttam őket,

nem láttam mást, csak a csempét, a fregolit.

Csikkeket nyomtak el a kezemen, itt, látod?

A foltok megmaradtak. Nem hiszem, hogy elmúlnak.

Röhögtek azon, hogy mozdulatlan tűrtem.

A zöld csempét a sárgás lámpafényben.

A kádban feküdtem később. Valószínűleg megunták.

Rám dobálták a száradó ruhát. Egy sárga bugyit. Kösz szépen.

Nem emlékszem, hogy mi volt aztán, hogy mi volt másnap,

hogy harmadnap vagy bármikor mi volt.

Nem emlékszem arcokra. Senkire.

Remélem, te nem vagy közülük egy.

Péntek van, ez a kedvenc napom

(Részlet a *Vera 12 hónapja* című regényből)

A cipőm orra válik. Eddig fel sem tűnt. De most, hogy pár napja esik, megadta magát. Ez így törvényszerű. Arra értem haza, hogy fázik a lábam, a harisnyám csuromvizes lett. Nincs kedvem másik után szaladgálni, de nem hiszem, hogy megúszom a vásárlást. Ami kész rémálom, mert néha húsz pár cipőt is felpróbálok, és azt érzem, hogy egyik sem jó. Nem vagyok oda a tűsarkú cipőkért, de a teljesen lapos balerinafazonért sem, mert attól megfájdul a sarkam és a térdem. Nem bírom az olcsó és silány, lábgyilkos cipőket, de a megfizethetetlenül drágákat sem. Nekem nem minden a divat, de attól ki tudok borulni, hogy elérhető áron nem nagyon lehet normális cipőt kapni. Az üzleteket ugyanis elárasztották a hordhatatlan, silány minőségű darabok. Jól néznek ki, de ez ma már nekem kevés.

Apa biztosan azt mondaná, hogy felesleges új cipőt venni. Van ragasztó, ha a talpának meg a bőr felső részének nincs baja, akkor nem kellene mindjárt azt nézni, mibe kerülne az új. Ez a cipő azonban legalább hat évet kihúzott. Nem mondom, hogy ilyet ma már ember nem vesz a lábára, de nem vagyok benne biztos, hogy érdemes kínlódni vele. Mi van, ha elviszem apához, megragasztja, és aztán újra felvállik az orra? Ugyanott leszek, mint most. Ennyi erővel viszont lehet, hogy jobb lenne mégis túlesni ezen a tortúrán.

Péntek van, ez a kedvenc napom. Ilyenkor úgy érzem, enyém a világ, előttem az este, plusz az egész szombat és vasárnap. Nincs még hat óra sem, ha elmegyek a Fórumba, lesz két órám shoppingolni. Nem mindig szerettem ezt a szót, de mindenki használja, és már rég nem akarok kilógni a sorból. Elég volt éveken át a túlsó partról szemlélni a világot. Szabad voltam, de néha nem is olyan jó szabadnak lenni. Amíg vannak körülöttem emberek, addig minden rendben. De ha arra mégis haza, hogy üres a lakás, nem vár senki, egy idő után azt érzed, meg fogsz bolondulni.

Azt még kibírtam, hogy megint egyedül maradtam. Pedig úgy nézett ki, találtam valakit, akivel majd jó lesz megöregedni. Balázs és Lóci az első pillanattól kedvelték egymást. A fiam akkor kezdte a középiskolát, veszett korszaka volt, nehezen bírtam vele, minden más lett, mint azelőtt, semmi nem felelt meg, mindent másképpen akart, mint addig, Balázs végtelen nyugalma azonban valahogy megérintette. Talán az is tetszett neki, hogy olyan férfi lépte át a küszöböt, aki nem hasonlított a korábbiakra. Balázsban nem lángolt őrült tűz, féktelen szenvedély, de kedves volt és akkoriban nekem elsősorban az kellett, hogy legyen valaki, akinek fontos vagyok. Aki a tenyerén hordoz és aki mellett azt érzem, hirtelen minden könnyebb lett.

Talán ezért viselt meg annyira, amikor vége lett. Úgy ment el, ahogy jött. Mint olyan sokszor az életben, már hetekkel korábban éreztem, hogy van valami, de igazából képtelen voltam vele szembenézni, és így utólag visszagondolva, nem is akartam tudni, mi lehet az. Mintha azzal, hogy eltoltam magamtól a problémát, egyben semmissé is tettem volna. Balázs azonban egyenes ember volt. Gyere, mondani akarok valamit, hívott a nappaliba. Leültetett, én meg csak néztem mint törött, homályos üvegen át, és hallgattam, hogy foszlik semmivé az, amit öröknek hittem. Az orvosnő miatt, aki az anyját kezelte. Erzsi mama sokat betegeskedett az utóbbi hónapokban. Mi soha nem jöttünk ki egymással túl jól, de tiszteletben tartottam, hogy annak az embernek az anyja, akit szeretek, meg amúgy is tudtam, hogy a fia mellettem áll vele szemben is, és ez nekem pont elég volt. Viszont amikor naponta rohant Erzsi mamához, és valahogy mindig ott találta Andreát, akit az anyja azzal biztatott, hogy már rég elhidegült a fia attól a nőtől, vagyis tőlem, akivel él, a doktornő szépen rárepült az én Balázsomra. Aki sokáig ellenállt. Aztán valahogy úgy adódott, hogy a nőnek szüksége lett volna valakire, aki segít neki kicserélni egy biztosítékot, és Balázs úgy gondolta, ennyit megtehet érte, ha már olyan lelkesen ápolja az anyját. Akkor még semmi nem történt, csak másnap, mikor véletlenül megint összefutottak. (Véletlenül? Hát persze.) Igazából nem bántam volna, ha megúszom a részleteket, de Balázs úgy gondolta, akkor lesz korrekt, ha elmondja, mi és hogyan történt. S amikor ott ültem leforrázva, az egész megkoronázta azzal, hogy a szemembe nézett: ne haragudjak, de ő őszinte ember, nem akar hazugságokban élni, már délelőtt összeszedte a holmiját és most el fog menni. Még jó, hogy Lóci nem volt otthon, szerintem nekiugrott volna.

A kulcsot letette, és bár azt mondta, akármilyen gond van, hívjam bátran, szinte még be sem húzta maga után az ajtót, azonnal kitöröltem a telefonomból. Hét év ment a kukába. Úgy éreztem, semmi értelme abban reménykedni, hogy valaha is összefutunk az életben. Még szerencse, hogy Lócinál megmaradt a száma, mert bármennyire is gyűlöltem ezt az embert, szükségem volt rá, hogy odaszóljak valakinek, amikor úgy nézett ki, hogy végképp kicsúszott a lábam alól a talaj.

Egyedül maradtam. Lóci eredményei zuhanni kezdtek (szerelmes volt és csak az a tetovált, piercinges kiscsaj érdekelte, aki úgy nézett át rajta, mint a kirakatüvegen), Edina

barátnőm pedig bejelentette, hogy vége, nem folytatja tovább. Új vállalkozásba kezd, amiben rám nem számíthat a továbbiakban. Mit lehet erre mondani? Az csak nekem fáj, hogy a törlesztőrészek még mindig ott voltak a nyakamon. Ilyenkor nem elég azt kitalálni, hogy kicsit összehúzzuk magunkat. Nem volt már miről lemondani. Mit ne fizessek? A közös költséget? A fűtést? A vizet? A villanyt, a gázt? Ezek elől nem lehet elrohanni. Enni is kell. Ha meg lemondok a tévét, a telefont, az internetet, csak saját magammal tolok ki. (Meg Lócival, aki megállás nélkül a haverjaival csetelt, ha hazajött.)

Szerencsére megúsztuk a teljes összeomlást. Az alsó szomszéd szólt, hogy a cégüknél adminisztrátort keresnek. Sokat kell dolgozni, de nem rossz a pénz sem, mondta, én meg belepirultam, mikor összeraktam, hogy annak a multinak a főnöke Balázs osztálytársa volt. Tudom, hogy megy ez, van egy állás, rá száznolcvan jelentkező, a nagyját kiszórák, marad tíz, azokból választják ki a befutót, akiknek van hátszelük. Csak telefonon beszélünk, de határozottan úgy éreztem, Balázs nagyon örül, hogy segíthet. Mint-ha ezzel jóvá tehetne bármit. Sokat készültem erre a hívásra, még le is írtam, mit fogok majd mondani neki, de aztán hagytam az egészet, nem lett volna értelme Andreázni meg átkozódni.

Minden első, második, harmadik és negyedik nap pokolian nehéz. Az első hét és az első hónap is az. Senki nem ismersz, nem tudod, mi hol van, milyenek a belső erőviszonyok. Ha nem vagy elég gyors, pillanatok alatt elronthatsz mindent. Nekem szerencsém volt, mert két hónap alatt hárman mentek el a cégtől, és az utolsó ember kiesésével közel elviselhetetlen terhek szakadtak az osztályra, mindenkinek az volt az érdeke, hogy találjanak valakit a helyére. Így is álltak hozzám. Nagyon rendesek voltak, és később sem derült ki olyasmi, hogy négyből négy valójában vipera, csak nőnek álcázva. Igaz, embertelenül sokat kellett robotolni, hogy felvegyem a tempót. Általában este nyolc előtt képtelen voltam felállni az íróasztaltól, de aztán szép lassan átláttam mindent, és amikor kialakult némi rutin, akkor végre eljutottam oda, hogy öt és hat között már szedelőzködhettem is.

Balázs távozását veszteségként éltem meg, bármennyire is gyűlöltem azért, mert bele-szeretett egy nőbe, Lóci miatt viszont majd megőrültem. Tudtam én, hogy eljön a nap, mikor elmegy, de valahogy mindig bíztam benne, hogy ez csak később következik be. Annyira jó volt vele élni. A kamaszkor hozott magával néhány nyűgös hónapot, de alapvetően Lóci a legjobb fej, akit ismerek. Okos, jóképű, laza. Végtelenül nyugodt és bármi-ben lehet számítani rá. Tudom, hogy elég lett volna azt mondani neki, Lóci, kérlek, ne menj sehova, mert most nagyon nagy szükségem van rád, de nem akartam magamhoz láncolni. Nem kérdés, hogy azonnal hagyta volna az egészet. De én sem szeretem az olyan zsarnok szülőket, akiknek csak az számít, hogy nekik legyen jó. Lóci felnőtt ember, előtte az élet, a saját útját kell járnia. Én meg lassan ötven leszek, ezért összeszorítottam a fogam és azt mondtam, meg kell tanulnom egyedül élni. Csak rajtam áll, hogy nincs mellettem senki. Akkor is, ha valójában nem. De pontosan tudtam, hogy ezt a terhet nem tolhatom át a fiamra. Nincs messze Anglia, mondta Lóci, jövök, ahogy tudok. Ne

viccelj, öleltem meg, nem vagyunk olyan gazdagok, hogy állandóan utazgass, tedd el azt a pénzt másra. Azért a szívem majd megszakadt.

Úgy döntöttem, mégis túlesek a vásárláson. Egyébként is, hátha most kivételesen szerencsém lesz. Bemegyek az első boltba és leveszem a polcról álmaim cipőjét. Színen, fazonban, árban egyaránt passzolni fog hozzám. Ha akarom, jó lesz nadrághoz és szoknyához is. Ilyenkor érzem azt, hogy gyorsan meg kell paskolni az arcomat, térjek magamhoz, mielőtt menthetetlenül elsodródok. Ettem két kekszet, hogy ne legyek túl éhes, ittam fél korty vizet (és csak azért nem többet, hogy majd ne a Fórumban kelljen mosdó után rohangálni), és meg sem néztem a menetrendet, úgy rohantam a megállóhoz. Elég sok busz jár errefelé, szinte mindegy, melyik fut be, a legtöbb a belvárosban tesz majd le.

Már messziről láttam, hogy jön a 24-es. Mutattam a bérletet a vezetőnek, aztán lehuppantam az első ülésre. Figyeltem, milyen könnyedén forgatja a kormányt. Negyvenes férfi, enyhén kopaszodik, de a tekintete kifejezetten vonzó. Néha szoktam látni más járatokon is. Azt hiszem, végigfuttatta rajtam a tekintetét. A férfiak először mindig a nők mellét és fenekét bámulják meg, minden csak utána következik, az arc, a haj, a szem, és a többi. Azt hiszem, ő is így csinálta, de mégis úgy éreztem, erre szükségem volt. Nem vagyok elfogult magammal. Pontosan tudom, hány kilót kellene leadnom és honnan, azt is, hogy kellene rendes fodrász, pár jobb ruha, de ha végignézem a kollégáimat, kit mennyire gyűrt meg az élet, mennyire hagyta el magát, akkor talán mégsincs okom panasza. Azt még Balázstól tanultam meg, hogy nem kell elszállni. Nem cél, hogy úgy nézzek ki, mintha abból élnék, hogy pasikat szedek fel, de attól, hogy elmúltam harminc (és negyven is), lehetek jó nő, vagy jobb, mint amilyen ébredés után. Egy kis smink csodákra képes. Ha csak negyedórával korábban kelek, pontosan ennyivel lesz több időm magamra a tükör előtt. Szemfesték és rúzs, meg parfüm, ami kitart estig. A legfontosabb pedig, amit Balázs nem győzött hangsúlyozni, a jó melltartó. Ami emel, formáz. (És természetesen mágnesként vonzza a férfiak tekintetét.) Nem is tudom, hogy voltam képes arra, hogy akkor se mondjak le erről a kora reggeli ceremóniáról, amikor egyedül maradtam. Igazából semmi nem indokolta, hogy fél hét előtt keljek, hogy úgy tegyek, mintha lenne bárki is, akinek igazán tetszeni szeretnék. Hagyhattam volna a francba az egészséget. De azt mondtam, én akkor is én vagyok, ha egyedül fekszem és kelek. Nem a hazug pasik, hanem magam miatt kellett folytatni ezt az egészséget.

Néha eljátszogatok a gondolattal, mi lenne, ha találnék valakit. De egyre nehezebb ez. Ilyenkor már mindenki foglalt, vagy új kapcsolatban éli az életét. Vagy öreg. Esetleg olyan, aki akkor sem kellene, ha az utolsó férfi lenne a földön. Igazából nem is tudom, kire vágyom. Sokféle férfi van, sokféle bejöhetne. Nincs egyetlen, kizárólagos típus. Az álomférfi felé vezető út és az út végén vibráló fantomkép folyamatosan változik. Nem az a kérdés, vagyis nem csak az a kérdés, hogy néz ki az a férfi, akivel szeretnék összejönni, hanem az is, hogy milyen a hangja, a tekintete, a stílusa. Van-e stílusa egyáltalán? Mert

a legtöbb pasinak nincs, de szentül hiszi, hogy van, és nem is akármilyen. Tudja-e, mi kell a nőnek? Talán ez a legfontosabb. Ha őszinte vagyok, néha én magam sem tudom, mi kell nekem. S ha én ilyen folyamatosan darabokra hulló vagyok, akkor ugyan hogyan találhatna rám bárki is.

Vera, te vagy az? Először le sem esik, hogy engem szólítanak. Buszon ülök, bámészkodom kifelé a fejemből, miközben valójában nézem a belső filmet, amit menet közben rendezek, forgatok, vágok és vetítek. Hogyan is tudnám elsőre kódolni az ilyen bonyolult kérdést, hogy én vagyok-e én. Aztán összekapom magam. Igen, én vagyok, Vera vagyok. Nézem, ki szólított: ezt a nőt már láttam. Szőke, festett, nagy mellű negyven pluszos. Hát hogyne. A Széchenyibe jártál, ugye, mondja, én meg rácsodálkozom, hogy csillog a fogsora.

Margó, bököm ki. Felcsillan a tekintete, örül, hogy ilyen gyorsan és jól reagáltam.

A szomszéd osztályba járt, néha együtt ebédeltünk, mert a barátnője is ugyanabba a felvételi előkészítő csoportba jelentkezett, ahova én. Unatkoztunk, beszélgettünk, közben rájöttem, hogy sokkal jobb fej, mint az osztálytársam, akivel elvileg együtt kellett volna tanulnunk. De míg vele minden hervasztó volt, Margó szerette a filmeket, a zenét, és ha úgy alakult, szívesen ellógott velem csavarogni a városban.

Hogy vagy, mondom, mi történt veled? Egy élet kevés lenne elmesélni, hadarja. Van két gyerekem, a fiam közgazdász, Svájcban dolgozik, a lányom meg orvos, mint a férjem. Iszunk egy kávét egyszer? Fent vagyok én is a Facebookon. Szilágyiné. Van egy magánrendelőnk a Kassain. Örülök neked, majd beszélünk, rendben? És már indul is a megálló felé. Meg sem kérdezi, velem mi újság. A busz fékez, az ajtó nyílik, lendületesen vonul előre. Szép a kabátja, a haja sem rossz, látszik, hogy van ízlése és gyakran jár fodrászhoz. Meg is lepődöm, mert visszanéz rám és lelkesen integet.

Szerintem a ballagás napján láttuk egymást utoljára.

Van ilyen, akár a szomszéd utcában is lakhatnánk, ha máskor indulunk reggel és máskor érkezünk haza, az életben nem futunk össze.

Soha nem hittem, hogy a régi osztály úgy széthullik. A végén minden annyira felgyorsult: ismétlések, dolgozatok, szerenád, ballagás, érettségi, évváró. Sziasztok, majd találkozunk, így búcsúztunk. Nem tudom, ki hitt benne. Én nem. Először tíz év után szerveztünk bulit. Akkor már volt miről mesélni, mégis alig jöttünk össze néhányan. És a téma? Férjhez mentem, megnősültem. Van két gyerekem, elég jól keresek, de nagy a hajtás, nincs idő semmire. Belevágtunk egy üzletbe. Most cserélünk autót. Még berendezni sem volt időnk az új házat. Készülünk Rómába. Aki nem tudott ilyesmivel előállni, el sem jött. Én sem igazán értettem, mit keresek ott. Hamar el is köszöntem. Volt egy kólám, mondtam a pultnál. Hagyd, szólt oda Máté, aki Kölnből érkezett haza, ott nyitott a feleségével galériát. Majd én rendezem. Köszí, nem kell, ráztam a fejem. Tudom, hogy mindig is tetszettem neki, de igazából tíz mondatnál többet nem beszéltünk a négy év alatt. Szó sem lehet róla, tette a derekamra a kezét. Veszettül jól nézett ki most

is, de már kerekedett az arca. Nem maradsz még egy kicsit? Még csak most kezdődik a buli. Ki tudja, mit hozhat ez az éjszaka, nézett rám kissé üveges tekintettel, mint aki betépett. Semmit, szakadt ki belőlem. Nem tudod, mit veszítesz, súgta a fülembe. Nem baj, vontam vállat. Mennem kell. Picsa. Ennyit mondott erre és ott hagyott. A pincér széles vigyorral vette át a pénzt, láthatóan jól szórakozott. Én meg dühömben hagytam, hadd számolja le a visszajárót az utolsó fillérig. Jó idő volt kint, de már sötét. Legszívesebben kibújtam volna a körömcipőből, amit kifejezetten erre az alkalomra kértem kölcsön, mert akkoriban nem álltam túl fényesen anyagilag. Próbáltam nem odaverni a járdához a lábam, ahogy kopogtam hazafelé. Ezekkel szívtam én négy évig egy levegőt? Sírni lett volna kedvem, mikor lerogytam az ágyra.

Szilágyiné. Szilágyiné Margó. Doktor Szilágyinével szeretnék beszélni. Ha megtalál-nám a rendelőt, nagyjából így kellene keresnem. Nekem nagyon furcsa, ha valaki eldobja a saját nevét, és fejest ugrik egy másikba. Nem azért, mert én sosem voltam ilyen helyzetben. Egyszerűen úgy vagyok vele, hogy a nevem az hozzám tartozik. Mindegy, milyen, a részem. Vera vagyok, ha tetszik, ha nem. A borongós napokon, meg akkor is, mikor minden átlagon felülően jól alakul. De különbözőek vagyunk, másnak más fontos. S mi lenne, ha tényleg találkozoznánk? Miről beszélgetnénk ennyi év után? Arról, hogy milyen volt kamaszra lenni? Vagy hogyan élünk mostanában? Tulajdonképpen mindent elmondott, amit fontosnak gondolt, csak azt nem, miért buszozik az, aki annyira jól áll.

Ilyenkor hamar sötétedik, ahogy gurulunk a Hatvan utcán, az ablakban a mellettünk guruló autók tükröződnek. Olyan, mint valami film.

Azért az én életem sztorija sem olyan rossz, ha csak néhány mondatban adom elő magam. Van egy csodás fiam, most éppen kint tanul Angliában, és igen, végtelenül büszke vagyok rá. Nemrégiben azt írta, megtalálta az igazit. Még az is lehet, hogy hamarosan esküvő lesz. Bár ezek a mai gyerekek nem kapkodják el. Esetleg hozzátehetem: én meg nem túl régen kezdtem új életet, mert soha nincs késő, ha a legjobbat akarod.

Elég nagy a forgalom, néha várni kell a lámpánál, de haladunk rendesen, két megálló, és máris ott leszek. Pont nem esik, mikor leszálok. Üveg, fém, beton: ebből épült a Fórum is. Folyamatosan járnak ki-be a népek. Teljesen mindegy, hogy szerda vagy vasárnap, délelőtt vagy este, itt mindig tömeg van. Sok a színesbőrű is, a fekete, meg az ázsiai, úgy nézem, diákok lehetnek. Mobil a kézben, hangosan vonulnak a fényes folyosókon. Néha azt játszom, milyen lenne belelátni egyik-másik plázalakó fejébe. Aztán mikor hallom, ki hogyan szólal meg, mit mond az az nyakkendőös pasi a feleségének, vagy az angyalarcú lány úgy köszön el a barátnőjétől, a végére nyomatékosan odatulva, hogy „baszki, ribi”, máris örülni kezdek, amiért nincsenek ilyen varázslatos képességeim.

Cipőt nem kapok végül, ma nincs hozzá türelmem, hogy az összes üzletet bejárjam, de találok leárazva egy szép sálát, és megveszem. Olyan kék, mint a tenger, amit egyszer jó lenne látni.

Kitörés

Mára lábedzést tervezek. A korlátozások miatt a konditermek is becsuktak. Pedig akkortájt épp kezdtem volna jó formában érezni magam, s úgy gondoltam, tavasz végére, májusra, főként május második felére, amikor már rövid ujjú ingben járunk az utcán, kellő izomtömeggel és elfogadható körvonalakkal leszek fölszerelve.

A veszteségek csökkentése érdekében a megváltozott körülményekhez mihamarabb alkalmazkodni kellett, így jobb híján elkezdtem az otthoni edzésprogramot. Eleinte furcsa, szinte idétlen érzés lengett körbe, mikor a szobában, a nappaliban, a kertben álltam neki a gyúrásnak. Olykor még önmagam előtt is kellemetlennek tűnt az egész. Esetlen, tornaóra-szerű gyakorlatokkal kezdtem, aztán egyre több és jobb ötlet gyűrűzött be a fejembe, és persze a vesztégár emlőjén tovább gyarapodó interneten is sok-sok hasznos tippet, blogot, videót találtam, amiket be tudtam építeni, akár fehérjét az izomrostokba. Néhány hét rendszeres és következetes munka, és láss csodát, sikerült elérnem egyfajta szinten tartást, sőt, testem némely zezzugában még fejlődést is tapasztaltam. Különféle fekvőtámaszok váltogatásával, tudatos alkalmazásával visszatértek a mellkas izmai, a hátat szabadtéri húzódzkodások és „evezések” hasonló szemléletű variálásával sikerül szélességének és vastagságának megtartására ösztökélni. Acélfelnikkel, használaton kívüli gumikkal, fémhulladékból készült rúddal mozgatom meg a felkar izmait és a vállkörnyékieket. Néha bevetem az esővízgyűjtő edényeket is, persze csak a kisebb, harminc litereseket, amelyeknek fogásuk is van. Azért nem vagyok én erőemelő. Persze ez utóbbi lehetőség időlegesen amúgy is kiesett, mivel a hetek óta tartó szárazság miatt az edények jelenleg üresen állnak.

A legnehezebb feladat a lábak megfelelő edzése. A futás-kerékpározás rendszeresen alkalmazott kettőse ugyan szépen megdolgoztatja a combok hajlító-feszítő, sokfejű-kevésféjű-fejnélküli izmait, a „gyárilag” kapott vékonyságon azonban már kevésbé tud segíteni. Ha az alsó végtagok nem hajlamosak megizmosodni a fölé szerelt test mindennapos cipelésétől, úgy vélhetően az említett atlétikai jellegű mozgásformák sem lesznek vastagságosan hatásosak – bár általános és célzott erősítést bőséggel adnak, ezért mindenképp javasoltak az ilyen sportok is. Látható eredmény viszont csak szélsőségesebb igénybevételtől várható el.

Legjobb és egyben alapgyakorlat a súllyal történő guggolás. Itt viszont ki kell emelni a súly jelentőségét. A hatékonyság záloga – főként a szikár tagokkal megáldott sportársak számára – az olyan, testsúlyon felüli nehezékekkel történő gyakorlatvégzés, mely lehetővé teszi ugyan a teljesen szabályos kivitelezést, emellett viszont teljes összpontosítás és erőátvezetés szükségeltessék 6-10 ismétlés elvégzéséhez. Magyarán a határokat kell ostromolni, ha fejlődni szeretnénk. Namost, a gondot épp az ehhez szükséges felszereltség okozza, ugyanis az ilyen súlyok tárolása, hozzáférhetősége és úgy egyáltalán, megléte, általánosságban nem biztosítható otthoni környezetben. Így nálam sem. Rúd, súlytárcsák és állvány nélkül csak töredékét tudjuk megmozgatni annak a súlynak, ami a fentebb leírt feltételekhez elegendő lenne.

Ily módon a guggolás, amit e körülmények között többsúly nélkül, legjobb esetben pedig legfeljebb plusz 30 kilogrammal végezhetek, bemelegítési és/vagy kiegészítési szerepet tölthet be, fő gyakorlatként nem igazán jöhet számításba. Ekkor válik hangsúlyossá a korábban gyakran mellőzött, *kitörés* elnevezésű lábizomgyötrő mozgássor, melyet inkább csak a változatosság igénye miatt vetünk be, tegyük hozzá rögvest: méltatlanul ritkán. Ennek térigénye viszonylag nagy, a többsúlyelvárás a „femorisz muszkuluszok” hatékony megdolgoztatásához viszont nem oly jelentős. Ügyszólván a ház melletti udvar lehetőségei fordítottnak érvényesülnek a vasakkal bélelt konditerem előnyeivel, illetve hátrányaihoz viszonyítva.

A gyakorlat kivitelezése a következőképp történik (testnevelő-tanárok, fitness szakemberek, testépítők, atléták, erőemelők számára vélhetően kevés lesz az új információ; az esetlegesen nem teljesen szakszerű leírás miatt pedig kérem, viseltessenek türelemmel és megértéssel!):

Kézbe veszem a súlyokat, esetemben ez kettő (tehát kezenként egy) 14 collos, alufelnire szerelt, elkopott nyári gumi. E szerelvények darabonként nagyjából 12 kg tömeget képviselnek. Érdemes a kerék közepén található lyukat használni, máskülönben nem igazán találni fogást. Ezután egyik lábammal előrelépek, mégpedig amennyire – a teljes stabilitást megtartva – csak lehetséges. A mozdulatoknak megfontoltaknak, tudatosan koordináltak kell lenniük – az egyensúly megőrzése amúgy is végig komoly figyelmet kíván, valamint összhangot az agyunk és az úgynevezett stabilizációban részt vevő izmok részéről és között. Az elülső lábat a kilépést követően lassan behajlítom, a súlypontot fokozatosan ráhelyezem, s így leereszkedem. A térd soha ne legyen előrébb a lábfejnél, a comb és a lábszár tehát ideális esetben derékszöget zár be, hegyessé nem válhat. A súlyzók (gumifelnik) így éppen hogy, de nem érnek le a földre. A hátsó láb eközben megnyúlik, de a térdnél tompaszögben behajlított helyzetbe kerül, nem merev. E láb részvétele is nagyon fontos, és nem csupán a megfelelő egyensúly szempontjából, mivel, bár a súlyt szinte teljes mértékben az elülső láb viseli, izommunka tekintetében egyaránt komoly kiegészítő terhelést kap. A térd eközben lehetőleg ne érjen le a földre. Ezután következik a mozdulatsor azon része, melyről a gyakorlat a nevét is kapta:

maga a kitörés, ami abból áll, hogy a súlyterhelés jelentős részét viselő, vagyis az elől lévő lábat kiegyenesítem, úgyszólván felállok a fél-guggoló helyzetből, miközben a másikkal mellé zárok, és ismét a kezdeti helyzetbe hozom magamat. Amennyiben számolom az ismétléseket, ekkor mondhatom magamban vagy félhangosan, mint most is, hogy „egy”. A nyak-hát-derék vonal eközben végig egyenes marad, tekintetem előre felé irányul, akár a jól kivitelezett guggolás esetében.

Ezután, mint gondolom sejtí a Kedves Olvasó, ugyanez a mozdulatsor következik, csak fordítva, tehát a jobb és bal láb szerepének és helyzetének felcserélésével. Tulajdonképpen egyfajta váltott lábú lépdelés alakul ki, mely lépdelés során igen hamar és rendszeren megérezzük, milyen izmaink találhatók a combunkban és környékén. Az alapos bemelegítés (például a fentebb említett guggolás) nagyon fontos, mert könnyen meghúzódhatunk! Gyakran az első sorozatot csak saját testsúllyal végzem. Szép lassan, de ütemesen csinálom a kitöréseket, közben e furcsa mozgással mintegy végigjárom a kertet teljes hosszában; ez tíz vagy tizenkét ismétlést jelent, mivel nem túl hosszú az udvar. Rövid, legfeljebb fél perc szünetet követően teszem meg az utat visszafelé, majd a kiindulási helyen ejtek meg egy hosszabb, két-három perces pihenőt. A harmadik-negyedik széria utolsó néhány ismétlésénél gyakran már nem egészen tankönyvbe illő a kivitelezés, előfordulhat a gumi és/vagy térd letétele a talajra, illetve némi imbolygás, csúszkálás (most annál is inkább, hogy nemrég sok eső esett, és az amúgy sem pázsitra hajazó terepviszonyok további nehezítést jelentenek, a nyári este fülledtségéről nem is szólva), de ez bőven belefér, sőt, ez jelzi igazán a komfortzóna elhagyását, ami pedig garancia az izom fejlődésére, de legalábbis alapos igénybevételére.

Általában négy vagy inkább öt oda-vissza menetelt végzek, ami ugye száz, plusz-mínusz tíz kitörés-ismétlés. Ez már nagyjából megfelel mint „fő” gyakorlat lábedzéshez, bár természetesen ideális esetben a nagyobb súlyos guggolást mindenképp be kellene iktatni időnként – de főzzünk abból valami jót, amink van, mondják. Szóval, mivel elég szépen megterheli a szervezet egészét a lábak rendes megdolgoztatása, a második vagy a harmadik kör után be szoktam menni egy kis frissítőre a lakásba, amennyiben nem készítettem elő magamnak az udvarra (mint ahogy ezúttal sem). Mivel az edzéseket általában kora este végzem, a vöröslő nyugati kapu, melyen a nyári nap fogyó fénye távozik, szúnyogokat invitál gyötrésemre, így valami riasztó után is kellene néznem.

Mikor kissé rogyadozva a házba jutok, látom, hogy ott fekszik, a nappaliban, hanyatt, a felsőteste a szőnyegen, a lábai viszont már a csupasz járólapra lógnak le: a bal teljesen, a jobbnak csak a térd alatti része. Becsukom az ajtót, sietős nyugalommal hajolok le mellé, a leguggolás meglehetősen nehézkes, a fentiek tükrében ez, azt hiszem, érthető is. Nem hallottam esést, koppanást, dobbanást, dübörgést, puffanást vagy efféléit; nem tudom, vajon mióta feket így. Azt tudom csak, hogy halott, a pulzust és a légzést a megannyi elsősegély-tanfolyamon tanultaknak megfelelően ellenőrzöm, és az első sejtésem, vagy nevezzük inkább meggyőződésnek, helytálló volt: életjelnek nincs nyoma.

Néhány percreg mellkaskompressziót (ne feledjük, a szívmasszázs kifejezés még köznyelvi szinten sem helytálló) alkalmazok, aminek persze semmi hatása nincs, majd nyomban tárcsázom a mentőszolgálatot, illetve a központi segélyhívót. Közben újra megérintem, ezúttal a homlokát, úgy érzem, néhány fokkal hűvösebb a bőrfelszín, mint az enyém, mondjuk ez a „mérés” nem feltétlenül mérvadó és hiteles.

Higgadtan, a szavakat lassan tagolva, akár a kitöréses gyakorlatokat, sikerül lefesztenem a diszpécsterszolgálat ügyeletesének a helyzetet, több adatot és a tapasztaltakat többször is meg kell ismételnem. A hallottak alapján az újraélesztési tevékenység folytatására biztat, de én már jól tudom, hogy semmi értelme, és valószínűleg ő is épp olyan jól tudja, mint én, de nyilván ilyen esetben ez az előírás, vagy egyszerűen minden hasonló helyzetben jobb, ha ezt mondja, mert hát ugye a minimális esély is esély, illetve jobb, ha elfoglalom magam, mint ha csak a halottat bámulnám tehetetlenül, s kétségbeesésemben még valami butaságot csinálnék.

Egy kisméretű törülközővel letakarom az arcát, ezt úgy hiszem, így szokták, és hát a tekintete (amennyiben beszélhetünk ilyesmiről) eléggé hátborzongató, ha az ember sokáig nézi.

Úgy számolom, legalább tíz perc, mire a helyszínre érnek, még abban az esetben is, ha netán az általam elmondottak alapján látnak valami esélyt, és azonnal elindulnának. (Vélhetően rohamkocsit küldenek, mentőorvossal, de legalábbis mentőtiszttel a fedélzeten.)

Ez a tíz perc éppen elegendő lesz arra, hogy befejezzem a mai lábedzésemet. Persze inni elfelejtettem, de most már nem fordulok vissza, csak kibírom valahogy, felveszem a kerekeket, és azonnal el is kezdem a következő sorozatot. Kissé lemerevedtek a combjaim, az előírtnál jóval nagyobb szünetet tartottam; ajánlásomat csak megerősíteni tudom, miszerint három-négy percnél több pihenőt ne tartsunk a gyakorlataink között, pláne, ha ugyanazon izomcsoportot terhelendő sorozatokról van szó. Az ideális, nekem legalábbis, a két perc. Ez vált be. A mozdulatokat igyekszem tökéletesíteni: nagyobbakat lépek előre, és jobban ügyelek a lábfej és a térd egymáshoz való viszonyára, vagyis a sárcsont függőlegességére. Az ötödik-hatodik ismétlésnél a lábaim mind elülső, mind hátsó helyzetükben kellemes fájdalommal reagálnak, sőt, a fenék izmai szintén szinte szúrnak már, mindez a tréning sikerét jelzi előre. Az utolsó sorozatban még kínosabb lassúsággal ereszkedek le, és egy-egy további kitörést is csinálok a végére, még pont van annyi hely a kerítésig. Alig állok a lábamon, de egy hirtelen gondolattól vezérelve hamarjában leteszem a gumis felniket, s gyorsabb tempóban elvégzek még egy „odavisszát” az extra súlyok nélkül, közben a szúnyogok egészen megszállják a lábszáramat, az óriás lépések közben csapkodom a vádlimat, olyan lehet az egész, mint valami furcsa néptánclelem, de már nem bosszankodok különösebben, amiért a víz mellett a citromfüves riasztóról is megfeledeztem.

Az izmok terhelését követően – bár a vélemények erről némileg megoszlanak – fontos annak lenyújtása. Lábedzés végén ezt különösen tudom javasolni; ha egy kicsit is

ismerjük a harántcsíkolt izmok felépítését, működését, valamint logikusan elgondoljuk, mi történik velük edzés közben, illetve a nyújtáskor, ez könnyen belátható. Ezenkívül a besavasodás, s így a másnapi izomláz mértékén is enyhíthetünk vele. Nem viszem túlzásba, egy-két perc az egész. Tulajdonképpen guggoló pózban, rugózó mozdulatokkal nyújtom a feszítőizmokat, a hajlítókát pedig a gimnasztikából is jól ismert álló helyzet-kisterpesz-tenyérrel talajérintés módszerrel, de hasznos a lábakat (egyesevel) félmagasan, nyújtva elhelyezni, s úgy ráhajolni, a kerítés teteje erre például nálam éppen ideális.

A szemben lakó öregasszonynak, miért is ne, pont akad valami fontos dolga a kertben, integet, én visszaintek, csókolom. Látott már edzeni néhányszor az udvaron, szóval talán nem csodálkozik különösebben a nyújtó mozdulataim láttán, de ezúttal mégis egy kissé kellemetlen a dolog, mert épp most fut be a mentőautó is (amely csak fényszirénát használ, nincs nínó-nínó). Annyi baj legyen, én már nem magyarázkodom senkinek, sem a néninek, és most már *neki* sem, bár talán mondhattam volna néhány szót, mielőtt letakarom az arcát és kijövök, mert többé már nem leszünk így kettesben, de ezen már nem tudok változtatni. Remélem, nem szenvedett.

A lábaim, mindenesetre, már most rendesen bedurrantak. És egy-két napig még biztosan érezni fogom, különösen lépcsőn lefelé menetkor és leüléskor.

Unikornis az utcasarkon

Az unikornis egy csütörtök délután szökött be az ajtón.

István, az ifjúsági regényíró ezen a forró májusi napon nem zárta be, sőt résnyire nyitva hagyta az ajtót, hadd szellőzzön. Békés környék ez, nem tartott semmitől. Talán csak attól, hogy magányában kővé változik a szíve. Most amilyen egyedül érezte magát, arra gondolt, egy besurranó tolvajnak is örülne, hogy cseverésszenek. Bár ha már csevegnek, ez azt jelenti, hogy észrevette, tehát nem is igazi besurranó tolvaj, mert nem tudott rendesen besurranni. Vajon a besurranás képességével automatikusan együtt jár a ki-surranásé is? István nem tudott ezzel dűlőre jutni. Ült az asztali gépe előtt, írni próbált, amikor léghezatot érzett, és kopp...plotty...kopp...plotty... hangokat. Végre, megint érkezett valaki. Istvánt időről időre meglátogatták saját maga által teremtett lényei, nem tudta és nem kereste ennek okát. Talán elunták magukat a történetben, talán valaki túlságosan elképzelte őket, ki tudja? István rég feladta, hogy okokat keressen. Az élet abban különbözik a regénytől, hogy nem derülnek ki a miérték és a hogyanok, az okok és okozások. Nem látjuk az összefüggéseket, csak a részleteket, amelyeken torzít a saját látásmódunk is.

Az érkező megbökte a hátát. Hátranézett. Azonnal felismerte. Még szép, hiszen ő találta ki. Ulrika volt, az Unikornis, az *Álomföldi kalandozások* című regényének szereplője. Nem ő volt a főhős, összesen két fejezetben szerepelt, de szeretettel írta meg a karakterét. Nem olyan volt, mint ahogy manapság ábrázolják az egyszarvúakat. Mérete akár egy közepes méretű kutyáé, barna szőre volt, hosszú, hegyes sarva pontosan a homloka közepén meredezett. Raffaello *Hölgy unikornissal* című festménye ihlette meg képzeletét, mikor kitalálta Ulrikát. Semmi csillám, semmi szivárvány, semmi pink misztérium. Azt mondják a festő először kutyának festette. Ült, nézett kávébarna szemével. Most bánta meg István, hogy legalább a beszédképességgel nem áldotta meg. Aztán eszébe jutott, hogyan fogadta a kiadó képviselője először a történetet, amelyben később szerepelt.

– Hát, István, ez a regénye se túl mély.

– Mély? De hiszen örök értékekről szól... barátság, összetartás, a tudásszomj... – dadogta akkor István. – Jójó – tartotta fel a kezét a kiadós hölgy. – Az irányvonalakkal

akkor is lépést kell tartani. A kislányt verhetné az anyja, vagy molesztálhatná az apja... lehetne valami személyiségzavara... nem a fiúval kellene kézen fogva andalognia, hanem inkább a kis barátnőjével. Akár ez így együtt. Meg ezek a mesebeli lények is... elég ócskák. Legalább egy unikornis lenne benne. Ez a mű nem elég trendi.

Istvánt akkor még szíven ütötte a kritika. Sok töprengés után végül Alidának, a regény főhősnőjének apját kihúzta, anyját pedig alkoholistává tette, és beleírta Ulrikát, az unikornist, amely azonban a középkori típusba tartozott. A kiadónál szájhúzva, de így elfogadták.

És most itt van Ulrika. Ül és néz. Felé nyúlt, hogy megsimogassa, de az hátracsapta fejét, és nem hagyta. Adott neki egy szelet csokit, azt megszagolta, és lassan, gyanakodva elkezdte szopogatni, majd egyre lelkesebben eszegette.

– Szereti a csokit – állapította meg István. A hűtőhöz ment, hogy kipróbálja, mit szeret még. Mint kiderült sok mindent. A nyers fagyasztott húst aggasztóan gyorsan falta be. Ulrika miután jóllakott, kelletlenül bár, de azt is hagyta, hogy megsimogassa.

Így kezdődtek közös napjaik. Sajnos oroszlánfarkával folyton ide-oda csapkodott, a patái sem finom mozgásokra voltak tervezve, és elég sok mindent leverte, összetört már az első héten. Ráadásul nem csillámport kakált, hanem valami jóval bűdösebbet. Az ágyban nem lehetett tőle aludni, mert szúrt a hegyes szarva. István szomorúan bár, de kiköltöztette hát a régi kutyaólba, amelynek már öt éve nem volt lakója. Szerencsére Ulrika a füvet is nagyon szerette, így legalább pihentethette a fűnyírót. Ulrikát természetesen nem kötötte meg, és a kapura sem írta ki: „Vigyázz, az unikornis döf!” Remélte, hogy a hátsó kertben nem kelt feltűnést. Végül is lakott ő már együtt zombival, sárkánnyal és még mennyi mindennel, csak nem egy unikornissal lesz probléma.

Egy nap, amikor jött haza a bevásárlásból, döbbenet látt a deszkakerítésen tátongó lyukat. Ulrika kitört valamiért. Más nyomot nem látott, de később estig kereste elszőkött textuális lényét a környéken. Nem kérdezhetett meg senkit, hogy nem látott-e arrafelé egy unikornist, és az interneten se tudott feladni hirdetést „Elveszett egy középtermetű Ulrika nevű barna, kitalált egyszarvú innen és innen.”

Figyelte inkább a tévében a híreket.

Egy kereskedelmi adón vagy két hét múlva kis színes riportban arról számoltak be, hogy egy fiatal lány az egyik belvárosi utcasarkon álunikornissal szédíti a népet. – Biztos, hogy kamu – mondta egy megszólaltatott monocerológus. – Egyértelmű, hogy a lány befestett egy kutyát, és valahogy szarvat ragasztott rá, de mégis sokakat meggyőz. Többen állították, hogy csodatevő ereje van. A riport megszólította Horváth nénit, akinek elmúlt a sokízületi gyulladása, mert az állat megnyalta a kezét, Jani bácsit, akinek elmúlt a tüdőrákja a jószág leheletétől, a nehéz sorsú Bányai-családot, akiknek az egyszarvú szarvának simogatásától négyese lett a lottón. Egy pszichológus arról beszélt, hogy akármi is az igazság, a legfontosabb, hogy hitet ad az embereknek. A riport azzal zárult, hogy sajnos az állatot nem engedte a lány megvizsgáltatni.

István kikapcsolta a televíziót, és útnak indult. Felismerte a sarkot. Húsz perc múlva ott is volt.

Az utcasarkon egy fa alatt ült Ulrika. Egy huncut szemű szőke lány sürgölődött előtte. Pár ember básméskodott körülötte.

– Nos, ki szeretné megérinteni Kittit? – kérdezte a lány. – Natúr érintés ötezer, simogatás, etetés tíz, sétálni vele egy kört tizenöt, szelfizés húsz. Ha szelfizés közben megérinted, az már huszonöt. Szinte ingyen van, ahhoz képest, hogy csodát is tehet veled!

István szomorúan nézte, Ulrika mivé alakult Kittiként. Az állat fehérre volt festve, sőrénye és a farka pedig szivárványszínűre. Teste be volt szórva csillámporral, a nyakán színes fényekkel villódzó nyakörv, melyhez egy rózsaszín póráz csatlakozott, ami a fához volt erősítve. Néha a lány odalépett hozzá, megvakarta a lény állát, aki ettől színes szap-panbuborékokat büfizett fel. Jól felturbózta! – gondolta István.

Páran fizettek egy szelfizést. Utána a lány bejelentette, hogy Kitti fáradt, és mára ennyi volt a show. Ekkor vette észre az oldalt álló Istvánt.

– Na, csak nem megint a közterület-felügyelet? Szereztem engedélyt, ne aggódjon. – Kissé élesen szólt a szőszke hangja.

– Hogy került hozzád Ulrika? – kérdezte István. – Tudod, tőlem szökött meg. Én teremtettem.

– Tán Istennek képzei magát? Én csak ott szórólapoztam aprópénzért, mikor észrevettem szegényt, magára hagyva abban a nagy kertben. Csak pár jó szót suttogtam be neki, máris rohant át kerítést áttörve, aztán szinte hason csúszott! Leguggoltam, meg-simogattam, adtam neki füvecskét, erre az ölembe hajtotta a fejét, és azóta akár a kezes bárány. Míra vagyok egyébként – nyújtotta a kezét.

– István – viszonzta a férfi. – De nem gondolod, hogy nem szép dolog egy ilyen me-sés lényt pénzkeresetre felhasználni? Kihasználni, hogy megszelídítetted, és neked bármit megtesz, amit senki másnak?

– Ne izéljen már – húzta a száját Míra – Kell a sulis mellett a pénz, anyám meghalt, apám rokkantnyugdíjas, meg ez a dög tényleg csodákat tesz.

– Ez veszélyessé is válhat – mondta csendesén István. – Ez hagyományos unikornis. Ismered az eredeti legendáját?

– Nem. Mi az? – oldotta el Míra az egyszarvút a fától.

– Ugye, khm... még szűz vagy?

– Micsoda? Semmi köze hozzá, mocskos perverz! – Míra most már tényleg dühös lett. – Menjen innen, mert rendőrért sikítok! És az unikornist pedig felejtse el. Ő már az enyém!

István nem akart bajt, és látta, Ulrika tekintete is fenyegetően villant, szarvát támadóan már feléje szegezte. Sarkon fordult hát, és hazament.

Napokig gondolkozott, miért vannak ellentmondásos érzései Ulrika iránt. Minden lényét egyértelműen szerette, aki megjelent életében, még a foszló zombit is. A kis sárkány

elvesztése is megviselte, pedig neki is boldog élete lett. Lehet, hogy egyszerűen féltékeny, mert itt hagyta azért a csitriért? De hát ezt diktálták az ösztönei. Az unikornisok, ha szűz lány kerül az útjukba, megszelídülnek, és követik mindenhová. Ulrika gazdára, életcélra talált. István mégis aggódott.

Neki is volt lánya.

Istvánhoz a piacon, a kisboltban meg a Kocsmárosné könnye nevű talponállóban is eljutottak a következő hetekben a hírek. Arról, hogy Rácz Lali a környék legnagyobb alkoholista már csak rostost iszik, viszont elmúlt a májzsugora, mindez amiatt, mert rábüfizett az egyszerű. Vigh Karcsinak bejött a tippmixe egy szimpla szarvsimítástól, így ki tudta fizetni az adósságait. A Csanak-házaspár visszavonta a válóperét, és újra boldog, mióta szelfiztek a csodalénnyel. Se szeri, se száma nem volt a hasonló sztoriknak.

Míráról és lényéről az újságok is írtak, Jean valaki, egy híres külföldi fotós interjújában jelentette ki, hogy csak azért jött Magyarországra, hogy fotósorozatot készítsen a lányról és unikornisáról.

István egyik este arra jött haza, hogy valami ül a kapu előtt. Ulrika volt az. Besurrant a lába mellett a házba is, István csak akkor vette észre, amikor villant gyújtott, hogy csupa vér az állat egyszerű, feje. Lemosta a jószágról a vért, de sebet sehol se talált rajta.

Ulrika könnyezett, és mintha bocsánatkérően nézett volna rá. István lágyan megsimogatta, érezte, a lény érintésétől felmelegszik és reménnyel telik meg a szíve, mintha az utolsó energiáját használta volna arra, hogy István boldogtalanságát elpusztítsa.

Aztán Ulrika kiment a kertbe, és csak ott állt, egy helyben, tekintete a semmibe révedt.

Az író tapintatosan bement a lakásba. Ha az állatot valami bántja, hadd dolgozza fel. Jobban aggasztotta a vér. Bekapcsolta a tévét. A helyi magazinműsor épp Mirát mutatta, amint zaklatottan nyilatkozik egy kórházi ágyon fekve. – Teljesen ok nélkül megvadult, váratlanul hasbaszúrt kétszer, ha nincs ott Jean, lehet, hogy túl se élem. Jean, a fotós, most is ott állt, gyengéden simogatta a lány kezét. István mindent megértett. A riporter ezután azzal összegzett: „Mira életmentő műtéten esett át, de most már jól van, viszont a lakásában rengeteg hajszínező kelléket találtak, tehát biztosak lehetünk az unikornishamisításban. A megvadult kutyát, amire a lány valószínűleg egy narvál szarvát ragasztotta, még keresik. A neki tulajdonított 'csodákat' a placebo hatással lehet megmagyarázni. Csodák pedig nincsenek.” Ezzel zárult a riport.

István kikapcsolta a tévét. Ulrika még mindig ott állt a kertben, művészi pózban, mozdulatlan, mintha egy Kossuth-díjas szobrász faragta volna. Mikor az író közelebb ment, látta, hogy tényleg kővé vált. Kertjének díszé lett ezután mint unikornis szobor. István gyakran simogatja a hátát, és mivel ő hisz a csodákban, tudja, hogy egyszer majd ismét meglevenedik.

Torzó

Mozdulni sem bírok. Hájam egyenletesen terül szét a koszos parketten. Mellettem vízelettel teli égszínkéék műanyag vödör a földön. Az ágyra még csak-csak felkapaszkodok valahogy, de a vécére már végképp nem marad erőm kivonszolni magam. Engem nem zavar a húgy szúrós szaga. Csak a nagy ritkán betoppanó vendégek arcán látszik, hogy a hányinger kerülgeti őket. A rutinosak persze maszk és gumikesztyű nélkül már be se jönnek a lakásba. A szart egy kedves szomszéd takarítja, naponta egyszer ötszázért. Még egy ágytálat is vásárolt erre a célra, gondolom, így is megéri neki. Végül is, nem kis summa üti a markát, hogy pár kiló bélsárral elsétál a klozetig. Csak a takarítást nem vállalja senki, pedig isten bizony, nem kérném ingyen. Bár, a nyugdíjam igen csekély, azért azt még csak kigazdálkodnám valahogy. A meleg ételt a helyi segítő szolgálat biztosítja a számomra. Olcsón és jól főznek. Kérdezték, készíthetnek-e külön diétás menüt a számomra, de én elutasítottam a felajánlást. Éhen veszni nem fogok még egy darabig, mint ahogy a lakásba befészkelte legyeknek is bőven van mit lakmározniuk a testemen tátongó gennyes kelésekéből. Jut is, marad is. Megszoktam őket, a nyüzsgő társaságukat. A szomszédok többször is feljelentettek már az önkormányzatnál fertőzésveszélyre hivatkozva. Én azonban semmilyen fertőző betegségben nem szenvedek. Talán, a lakásból kiáradó bűz zavarja őket. Patkányokat is láttak már a lépcsőházban futkározni. Hát, én még egyel sem találkoztam bár az is igaz, hogy évek óta nem tettem ki a lábamat a lakásból.

Félreértés ne essék, senkit nem okolok az állapotom miatt. Egyedül engem terhel a felelősség. De hát, nem elég büntetés nekem az a rengeteg zsír, ami a földhöz ragaszt? Talán, ha több törődést kaptam volna a szüleimtől...bla, bla.. Biztos voltam benne, ha egyszer felnőtt leszek, egészen másként fogom intézni a dolgaimat. Több időt szakítok a gyerekeimre és persze a feleségemre. Munka után játék, felolvasás a kicsik kedvenc mesekönyvéből, hangulatos családi étkezések, diavetítések, bensőséges zenehallgatás a nappaliban, hétvégi piknik a Normafánál. Nem így alakult, pedig alakulhatott volna így is. De hát, tudjuk, hogy máshol sem jobb a helyzet. Vannak, aki ügyesebben, mások kevésbé tehetségesen koreografálják az életüket. Ez azonban csak a látszat. Nem mondom, talán lehettem volna jobb apja a gyerekeimnek, de hát mégis csak az én kenyeremet pusztították. Én iskoláztattam, én ruháztam őket.

Egyedül maradtam. Mit tehettem volna, enni kezdtem. Először csak nyalakodtam, mindenféle finomságokat tölttem magamba. Aztán, ahogy múltak az évek, a pénzem meg egyre csak fogyott, úgy adtam alább az igényeimet, s fanyalodtam egyre silányabb eledelre. Csak a mennyiség nem akart csökkenni. Sokan tanácsolták: helyett, hogy tovább sajnáltatom magam, változtassak az életmódomon. Na, igen, értem én! Ne zabálj annyit! – mantráztam szünet nélkül, majd egy óvatlan pillanatban, azon vettem észre magam, egymás után pusztítom a mignonokat a hűtőből. S most? Mióta is nem láttam már a gyerekeimet? Utoljára Tibike látogatott meg a születésnapomon a kis unokámmal. Milyen emelkedett pillanatok is voltak azok. Csak hát, nem sokáig bírták a szagot, meg a leveket, úgyhogy hamar kifordultak a lakásból. Azóta se híruk, se hamvuk. Megérttem őket. Mindenkit megérték. Hogyan is hagyhattam magam idáig sülyyedni?

Kopognak. Kikiabálok, hogy nyitva az ajtó, jöjjenek csak be nyugodtan. Két tisztviselő lép be a szobába. Azt mondják, még ma el kell hagynom a lakást, mert most hogy vége van a kilakoltatási moratóriumnak, ideje visszaszolgáltatnom az ingatlant. Kérdezem, nekem erről miért nem szólt idáig senki. Azt válaszolják, legalább kéttucat értesítőt küldtek. Kérdezem, ugyan miért kellene kiköltöznöm a lakásból, hiszen érvényes szerződésem van az önkormányzattal. Azt válaszolják, már vagy két éve nem fizetek sem lakbért, sem rezsiköltséget. Mondom nekik, hogyan is fizethetnék, ha egyszerűen, mozdulni sem tudok. Azt válaszolják, interneten is rendezhettem volna a hátralékot. Internettel sem rendelkezem, vetem közbe. Erről ők nem tehetnek. Azt állítják, többször is felajánlották levélben a segítségüket, de én nem éltem vele, telefonon pedig képtelenek elérni, mert már egy éve ki van kapcsolva. Nézek rájuk. Visszanéznek. És mégis hogy gondolják? Menjek az utcára? Tőlük aztán oda is mehetek, de megpróbálhatom az éjjeli menedékhelyet is, őket ez egyáltalán nem érdekli, válaszolják. De hát, látják, hogy járni sem tudok, mondom én. Ne aggódjak, mondják, ők erre is gondoltak. Erre kiszólnak a folyosón álló betegszállító kollégáknak, hogy segítsenek felöltözni és vigyenek le az utcai szolgálat kocsijához, ami majd elszállít a legközelebbi hajléktalanszálló ápolási részlegére. Őket azonban már nem látom, ahogy bejönnek a szobába, mert egyszerre minden elcsö-tétül. Még hallom, ahogy körülöttem csúszkálnak a zsíros parketten, de azt is csak alig. Ahogy felemelnek a földről és elindulnak velem, ki tudja hová, a kusza hangfoszlányok is egyre messzebbre távolodnak. Kínomban még eleresztem magam, megszabadulva a fölös salakanyagtól, hogy még utoljára érezhessem a megkönnyebbülés mámorát végigfutni minden porcikámon.

Debreczeny György

ma felindult verset írok és elindult óramutatót

Debreczeny György

Vass Tibor nyomán

azon gondolkodom hol rontottam el
Úr szolgálatában nem állok
szolgáknak nem parancsolok
a köveken jár az eszem nem a versen
bizony hogy a köveken
ne kövezzetek meg ha verset írok
közlésre mondjuk valami jóféle lapnak
üres a tárcám
írhatnék valami jófajta tárcát
mutatom unokaöcsémnek
tárcámat és az óramutatót
mert ma felindult verset írok
és elindult óramutatót
most cseréltem az órában elemet
mert az órát nem rontottam el
és ha el is romlott volna akkor se én
rontottam volna el láthatja a laikus is
ez itt a körbekerített hernádkaki kertünk
és a feladat szerint nem kell tartalmaznia
a nyugalom megzavarására alkalmas
hanghatásokat komolyan megkérdem
majd egy versben magamtól
hogyan kérdezzek-e valamit
tessék és már liftezik a gyomrom
mondom unokaöcsémnek
az óramutató megzavarására alkalmas

nyugalom még késik valahol
pedig amúgy pontos az óra
és sose vezettem még lovaskocsit
meg traktort de ha mégis
hát arról írnám most ezt a verset
vagy esőnapon írnék az esőről
de hát ezerrel süt a nap
mondja unokaöcsém
borzasztóan alkalmas lenne versre
főleg ha közben esik is
mert akkor beleírhatnám azt is
hogy veri az ördög az asszonyt
és megírhatnám hogy én elítélem az ilyesmit
ne verjen senki senkit
inkább vásároljanak esőnapra esőkabátokat
és lehetne esőnapra bélyegzés
a szégyenbélyegen
madarat a tolláról embert a szégyenbélyegéről
meg az esőkabátjáról
mivel esőben álldogálni szeretek
mióta abbahagytam a dohányzást
vagy mióta ő hagyott abba engem
ha keresnétek gyufáért mentem
de ezt nem mondtam unokaöcsémnek

A tó

Gyanús az a víz, én bele nem mennék, mondja a férfi, miközben sebességet vált a kaptónál. A mellette ülő nő kihajol az ablakon, ősz haját borzolja a szél. Utazunk!, kiabálja a hegyoldalon legelő bárányok felé. Férje mosolyog a volán mögött, örül neki, hogy feleségét még mindig ilyennek látja. Már nem fiatalok, túl vannak a hatvanon. Évekkel ezelőtt, a gyerekekkel jártak itt, a magas dombok takarásában rejtőző tó vonzotta őket.

Amikor a kisebbik is elköltözött, átrendezték a lakást, a holmikat felrakták a padlásra. Volt köztük egy bekeretezett fotó is, négyen néznek a kamerába, a lányokon színes esőkabát, rikító gumicsizmák. Ezt kirakták a falra, a férfi sokszor megáll előtte. Ilyenkor felhívja őket, nem ugorának-e át hétvégén ebédre.

Feltűnik szállásuk kőből rakott épülete. A férfi kiszáll, kinyújtóztatja magát, hátramegy a csomagokért. Húsz éve itt minden romosan állt, néz körbe az asszony. A gyerekek az omladozó falakon szaladgáltak, kiabáltak velük, de te azt mondtad, hagyd, mert még ez is hiányozni fog.

Az emeletre mennek. A szoba ablakaiból rálátni a hatalmas dombra, egyik oldala mint-ha leszakadt volna, valahol ott bújik meg a tó. Álmos délelőtt, növények illata száll, valahol húst sütnék. A kövek között apró ösvény kanyarog, rajta kis pontok a kirándulók, ahogy eltűnnek a ködben. A fogadó istálló lehetett valaha, de erre már csak a tágas belső tér, a barnára mázolt tetőgerendák emlékeztetnek. A nő pakol, a férfi pohárral kezében szétnéz, lába alatt megreccsen a padló. Gyógyszereket vesz be, állva enni kezdi az asztalon fekvő füstölt halat, a házigazda ajándéka. Akkoriban nem volt itt a pisztrángtelep se, szólal meg az ablakon kinézve. Csak a patak, ott esett be a hídnál a gyerek. Begázoltam utána, a fél pár gumicsizma odalett, pedig mennyit kerestem. Emlékszel még a tó hölgyének legendájára? A férfi elfordul az ablaktól, feleségét átölelve mesélni kezd. Sok-sok éve egy pásztor felment itatni a tóhoz, ahogy ott áll a parton, hirtelen kilép a vízből egy gyönyörű nő. Azonnal egymásba szeretnek, úgy döntenek, összeházasodnak. A lány csak egy feltételt szab: ha a fiú valaha bántja, elhagyja. A srác persze mindenbe beleegyezik, de mikor később mégis megüti, a tó rejtélyes asszonya egy szót se szólva elindul vissza felfelé. Ahogy elhalad a karámok mellett, az állatok sorban csatlakoznak hozzá, végül mind eltűnik a mélyben. Soha nem látták újra. Szerintem ez egy tanmese, néz a nőre felemelt

ujjal, hogy vigyázni kell azzal a vízzel. Hiába, úgyis meg fogok fürödni benne, nevet felesége. Előtte erőt gyűjtünk, már mindenre jut idő, hátradől az ágyban. A napfény az arcára vetül, a férfi szótlanul nézi, bezárom az ajtót, szólal meg végül.

Komótosan lépkednek a patak mellett, a kétoldalt magasodó táj látványa valóban szédítő. Bármerre néznek, olyan, mintha egy nagy kéz söpörte volna le a fákat, hogy csak szúrós bokrot hagyjon a helyén. Elérik az üzemet, a vízben lomhán úszó sötét foltokat látni. Itt álltunk meg, innen egyedül mentem tovább, emlékszik vissza a férfi. Persze kihagyhattam volna, a gyerekek egyáltalán nem voltak csalódottak, virágokat dobáltak be a hídról. Szerinted az út a fontos, nem a cél, de tudod, milyen vagyok, mindenképp fel akartam menni. Csak azzal nem számoltam, az ösvény kilométereken keresztül emelkedni fog. Tempósan haladtam, egyre lassuló ütemben, ahogy visszanéztem, már alig láttalak titeket. Megfutamodás lenne, ha most megfordulnék, gondoltam, negyven voltam akkor, bizonyítani kellett. Végre feltűnt a tengerszem, hallgatagon, fenyegetően a szakadék aljában, lerogytam, úgy bámultam. Fújt a szél, és mintha egy láthatatlan ménes vágatott volna végig a fűben, úgy ringott a domboldal. A fotók később nem tudták visszaadni a valóságot, elhatároztam, megmászom veletek újra, ezt látnotok kell, de a gyerekek már nyugősek voltak. Akkor nem meséltem el neked, mennyire rosszul voltam ott fent.

Most akármeddig sétálhatunk, súgja a nő, az se baj, ha nem sikerül. A férfi ránéz, majd határozott léptekkel elindul. Így kell ezt csinálni, a kezét lóbálva, peckesen, tágulósan, kiáltja vidáman. Kitartóan mennek egy darabon, míg a férfi hangosan zihálni nem kezd, megtántorodik, kapaszkodót keres egy nagyobb sziklának dőlve. A nő odalép hozzá, vállára teszi kezét.

A tiltótábla nem véletlenül van itt, biztos szoktak fürödni benne, mutatja a nő. Leveszi a cipőjét, belegázol a vízbe. Jó hideg, jössz te is?, nevet. Meztelenre vetkőzve úszni kezd. Én majd öröködöm, szól a férfi, vállán a törölközővel. Utálom, ha nem látom, mi van az alján, jól elüldögélek itt. A környék elhagyatott, csak pár alak imbolyog messze a fejük felett futó heggyerincen. Nincs itt semmi, csak a tó hölgye, kiabál két karcsapás között a nő.

Halkan sétálnak lefelé. A hídnál könyökölve nézik a rohanó vizet, ősz fejük egymáshoz simul. A férfi kibontakozik az ölelésből, lassan, vigyázva, el ne csússzon a mohos köveken, leereszkedik a partra. Készítek pár képet a gyerekeknek, elmesélem nekik, ha átjönnek végre. Tudod, mennyi dolguk van, néz rá az asszony. A férfi fürgén kibújik kabátjából, a partra dobja, izgatottan kiabál, itt volt pontosan, itt, emlékszem. Hirtelen előrelép, beugrik, alámerül. A nő döbbenetén figyel, kiált, de a másik már kibukkan, lábát megvetve áll az erős sodrásban. Láttam a víz alatt a gumicsizmát, még mindig ott van! Vállá rázkódik, mintha nevetne. A nő közelebb lép, ekkor veszi észre, hogy a férfi hangosan, nyüszítve sír.

A domb alatti galeri

(részlet a *Beton* című regényből)

Már legalább fél éve laktam a családi házban, amikor hazafelé menet, háromutcányira a házunktól megállított néhány kölyök. Némelyikük látszólag idősebb nálam, de velem egykorúak is voltak a csapatban.

– Mit hallgatsz, burzsuj? – mutatott a walkmanemre a legmagasabb és ránézésre legidősebb tag.

– Mi van? – vettem ki fülemből az apró hangszórókat.

– Azt kérdeztem, mit hallgatsz, burzsuj? – nyomatékosította szigorúbb tekintettel az égimeszelő.

– Hardcore rapet – vettem oda lazán, és próbáltam úgy kinézni, mint aki nem fél. Naná, hogy közben attól paráztam, elbúcsúzhatok a sétálómagnómtól.

– Hardcore rapet? Azon belül mit? – döbbenettel vegyülő elismerés rajzolódott ki a száznyolcvanvalahány centis csávó pocáján. Menő gyereknek nézett ki; fülbevalók, oldalt felnyírt hajába csíkok borotválva. Ilyen Vanilla Ice fazon volt.

Éppen egy saját összeállítású mixkazettám volt betárazva. Hétvégenként a Yo!MTV Raps műsort bámultam, hála a parabolaantennánknak. Rá volt kötve fater hifijére a tévé, és állandóan vártam a klipeket, aztán nyomtam a felvevő gombot. Magnókazira másoltam a teljes műsort, kivéve a reklámokat meg az interjúkat. Imádtam. Na, de a lényeg, ahogy felsoroltam a kilencvenperces szalagon szereplő összes előadót, a fülbevalós csak lesett. Mire megszólalt, beigazolódott a gyanúm: ő is rapper.

– Azta, haver! Te ennyire vágod a hip hopot?

– Lécces dönts el, hogy havernak vagy burzsujnak nevezel! – vágtam rá, figyelembe sem véve a kérdés értelmét. Erre ő felnevetett. A fogsora igencsak érdekes volt, biztos senki nem mondta neki, hogy létezik fogszabályzó.

– Bocs! Csak láttam, hogy mindig a dombra sétálsz. Aztán azt gondoltam, valami kőgazdag pöcs lehetsz, aki nyálas popot hallgat. Tévedtem.

– Mégpedig kurva nagyot! – azzal, hogy csúnyán beszélek, még jobban lenyűgöztem.

– Tesó! Gyere be az udvarunkra! Adok egy cigit.

Életemben először éreztem, hogy a rap hatalom. Azzal, hogy ismerem a műfajt, burzsujból haver lettem, haverból tesó. Ez az átalakulás mindössze egy perc leforgása alatt történt, és szereztem öt barátot.

Cigizés közben bemutatkoztak nekem. Krisz a legidősebb, ahogy gondoltam. Szakmunkásképzőben tanult, második osztályban, csőszerelőnek. Feltűnt – de nem hoztam szóba –, hogy van egy kis tré a bal karjával, a felkar rész rövidebb, mint a jobb oldali. Ettől függetlenül ütőképes csávó, a sztorijai alapján erre következtettem. Sok balhész történetet mesélt. Break-táncosokkal lógott, akik nagymenőknek számítottak a sulijában. Együtt járt egy elképesztően szép csajjal, meg diszkóba is nyomult. Bár rapet hallgatott, Mariann kedvéért néha elmentek dzenselni. Állítása szerint komoly hely volt Ózd első dizensije, valami szerb gengszter kezében.

b
bill
ent
yuk

Jani velem egyidős. Első benyomásra semmi érdekeset nem találtam benne, aztán kiderült, hogy jó humora van. Amikor meg levette a baseball satyiját, látszott, hogy olyan fonott haja van, amit azelőtt csak klipekben láttam. Afrofonás, csúcskirály dolog.

Peti furcsa arcnak tűnt, ha megkérdeztek tőle valamit, mindig oda nem illő választ adott. Például a hogy vagyra azt mondta, semmi különös, a mi újságra meg azt, hogy kösz jól. Életrevaló gyerek volt, csak nem ezen a világon. Külsőleg is kilógott a többiek közül. Kopasz volt és nyakában lovagrend keresztet hordott.

Zsolti meg Gábor testvérek. Az idősebb, vagyis Gábor bokszott, Zsolti meg szkrecscselt. Gábornak is volt csaja; a kissé molett Noémi nekem nem jött be.

Mind szerették a zenét, a cigit meg a focit.

– Neked melyik a kedvenc csapatod?

– A Chicago Bulls meg a Dallas Cowboys – feleltem, mire bámultak, mint szűz kisfiú a pornófilmre.

– Focira gondoltunk.

– Ti csak a focit ismeritek? A legunalmasabb csapatsport. Kilencven perc alatt rúgnak két gólt, a kettő között meg oda-vissza futkosnak a pályán. Hú, de jó – sütöttem rájuk az iróniát. – Kosárlabda, amerikai futball, az valami.

– Miért jobbak azok?

– Nézzetek meg egy kosármeccset! Szébbnél szebb pontszerzések vannak, iszonyú jó zsákolások. Az amerikai foci meg a világ egyik legkeményebb sportja – bár a szabályokat meg nem értettem teljesen, ezt inkább nem tettem hozzá.

Az egész városban szinte csak focipálya volt akkoriban, kosár alig. Így gyakorolni nem tudtak, de a tévében jó sok meccset néztek és megszerették. Az amcsi focival ugyanez volt. Lassan előkerültek a csapatos baseball sapkák, a piacon lehetett kapni mindenfélét. Hamisítvány? Kit érdekelt? Olcsó és jól néz ki.

***

Az otthoni légkör egyre inkább nyomasztott. Anyámékat szinte csak az érdekelte, hogy ne bukjak meg, minden mást leszartak, sőt lenéztek, ami hozzám közel állt. Ostobának gondolták a barátaimat, anélkül, hogy ismerték volna őket. A rapet nem tartották zenének, csöppnyi megbecsülést sem mutattak a hobbitom iránt, inkább bőszen kritizálták. Mindent hülyeségnek tartottak, amit csinálok vagy kedvelek. Lassan ott tartottam, hogy nem ebédeltem velük hétvégeken, hanem odakiabáltam nekik, hogy nem vagyok éhes, majd később megmelegítem. Nem volt közös témánk, a szomszédok pocskondiázása, meg az arcukra írt közömbösség valahogy nem tudott feldobni. A gyerekek olyanok, mint a kutyák: megérik, ha nem szeretik őket.

Aztán a féltékenység nevű szörnyeteg is befészkelte hozzánk. Anyám elkezdett aerobics edzésekre járni, mert félt, hogy elveszíti jó alakját. Karcsú lett meg feszes, Fater meg ráfogta, hogy palija van és annak imponál. Vett egy nagyon rövid farmernadrágot, amiből a fél feneke kilátszódott. Az öregem ezen totálisan kiakadt. Éppen tévéztünk, amikor muter vasaláshoz készülődött. A filmben egy tetovált színésznő játszotta a főszerepet, fogalmam sincs kicsoda, mert nem igazán tetszett. Anyu viszont rajongott érte, mint kismajom a banánért.

- Azt figyeld! Ilyen tetoválásokat én is akarok.
- Minek az neked? Ribancok varratnak magukra – fakadt ki az apám.
- Szerintem nem. Ez is színésznő, nem ribanc – szóltam közbe.
- Az ugyanaz. Különben is mit értesz te hozzá? Hülyegyerek!

Már megszoktam, hogyha apámnak ellentmondok, akkor hülyegyerek a megszólításom. Ami ezután történt, az viszont olyan durván meglepett, mint amikor megtudtam, hogy nem létezik mikulás.

Lassan felforrósodott a vasaló, az ökör apám meg lerántotta anyám tréningnadrágját és a hátsójára nyomta a gőzölgő vasat. Szerencsétlen sívított, mint malac a kés alatt, de apám ordítása még ezen is túltett.

– Tessék! Most már van tetoválásod! Vedd fel az új rövidnadrágod, aztán riszálj a pasidnak!

Ha ilyen egy burzsuj család, inkább elköltözők a gettóba.

***

A spanok családi élete sem volt tejszínhabos csokitorta. Kivétel nélkül mindenhol ment a balhé. A pénztelenség miatt, az iszákosság folytán, a feldolgozatlan munkahelyi problémák következtében, azért mert a rendszerváltás nem hozta a hozzáfűzött reményeket – mindig akadt elég ok, hogy házastársi háború legyen. A csatát rendszeresen a férj nyerte, az asszonyok meg érthetetlen módon sosem akartak válni. Mi meg lassan egyre rosszabbakká váltunk.

***

Kriszt minden hétvégén meglátogatta egy kigyúrt fickó. Fekete Mercedes, tar koponya, nagy fukszok. Modern keresztapa. Feka volt a beceneve, mert csak feketezene döngött a verdájából, meg állandóan fekete cuccokban virított. Kezdetben Krisz azt mondta, hogy rokona, de mindannyian tudtuk, ez kamu. Lepacsizott vele, beült mellé, vagy ha valaki volt az anyósülésen, akkor hátra. Sosem mentek be a házba. Miután elbúcsúztak, volt, hogy órákig nem láttuk Kriszt. Gyakran Gábor is lelépett vele. Gondoltuk, hogy a csajokhoz mennek, aztán egy nap kiderült az igazság.

– Gyertek le, skacok! Mutatok valamit – invitálta Krisz az egész bandát a kis pincébe, ami egyfajta klubhelyiségként szolgált nekünk. Szaladtunk, mint Puskás fénykorában.

– Mi ez, Krisz? – figyeltem, ahogy cigarettapapírt vesz a kezébe, aztán rutinos mozdulatokkal zöld növénydarabokat szór bele.

– Ez másfajta cigi, nem olyan, amelyet eddig szívtatok.

Tényleg más volt. Miután körbejárt és mindannyiunk tüdeje megtelt a füstjével, anynyira jól éreztük magunkat, mintha a legboldogabb család lennénk egy lakatlan szigeten, ami csak a miénk. A pinyó lett a mi szigetünk. Egy aprócska félrossz gondolat sem szakította meg az eufóriámat; nem létezett családi viszály, sem a sulis gyűlölködői, sem kórház, sem rohamok. Semmi negatívum ebben a gyönyörű, gondtalan birodalomban. Királyok voltunk, de nem egymás felett uralkodók. Osztottunk egymás trónján. A füves cigi volt a mi jogarunk.

– Krisz! Tesó, ez baromi jó!

– Bizony az, ráadásul kurva gazdaggá fog tenni. Ezért is avattalak be titeket a dologba. Egyre több megrendelőm van, nem győzöm kihordani a cuccot. Ehhez kellene majd a segítségetek. Fekával is megbeszéltem. Később mindent elmondok...

***

Egészen komoly kis futár csapat lett belőlünk. Baseballsapkát hordtunk, úgy vittük a cuccot, hogy az arcunk valamennyire takarásban legyen, és a vevők máskor ne ismerjenek fel. Ugyanis más alkalommal nem hordtuk a sapkát. Cink lett volna, ha a suliban vagy az utcán, járókelők keresztüztüében odakiabálnak, hogy van-e fű. A kapucnis pulóver azért kellett, hogy fel tudjuk kapni magunkra a süsüt. Ha szükség volt rá, ezzel még jobban álcázhattuk magunkat. Krisznek volt mobilja Fekától, azon kapta a megrendeléseket. Általában utcai fülkékből hívták, mert maroktelefon akkoriban szinte csak suskapöcsök használtak; ügyvédek, bankárok, közgazdászok. Mivel jogsink még nem lehetett, gyalogosan, biciklivel, vagy busszal vittük a cuccot a junkie-knak. Néha hátizsákban, valamikor övtáskában, vagy eldugva valahova, mennyiségtől függően. Zokni, kicsi belső zsebek, fekete színű kazettatokok; a rejtékhelyek teljes tárháza segített minket. A városban

akkoriban jelent meg a Homeboy nevű rapmárka. Szép nagy bőszárú farmerok voltak, és majdnem mindegyik derekába belevarrva egy dugizseb. Éppen belefért egy grammos pakett. Egy ilyen csomagocska ára kétezer forint volt, és én – akárcsak a többi futár – tíz százalékot kaptam mindegyik után. Önmagában nem nagy pénz kétszáz forint, főleg ha a kockázatot nézzük, bár Krisz szerint az sem volt nagy. Azt mondta, jó arányban van a bevétel meg a rizikó, vagyis kábé tíz a kilencvenhez, hogy lebukunk. Neki volt a legnagyobb haszna, de az ő tetszámát meg nevét tudták az arcok, rólunk csak annyit, hogy baseball sapkás suttyók fura becenévvel.

Lényeg, hogy úgy éreztem, a Yo!MTV Raps és az általános sulis megszűnésével a gyerekkorom is véget ért. Volt pénzem, sokkal több, mint amennyit anyáméktól kaptam. Ha akartam volna, minden hónapban veszek új sportcipőt vagy szabadidőruhát, a hamisított baseball sapkákat leválthattam eredetire – egyre több ilyen áramlott be az országba. Fel is újítottam a ruhatáramat. Otthon kérdezték, honnan vannak a cuccok, én meg azt kamuztam, Krisz apja szerzi Németországból tök olcsón, mert leárazott termékek és többnyire hamisítványok. Bevették. Másrészt örültek neki, hogy nem kunyerálok. A többiek nem tudom milyen szövegekkel kerestek kibúvót az ősök gyanakvása elől, de hasonló duma lehetett. A szakmunkás suliban meg irigykedve néztek, hogy a legújabb Nike csukában járok, és mindig van cigim. Beszólni persze nem mertek, mivel látták, hogy Krisszel spanolok. A dolgaimról csak azoknak beszéltem, akikről úgy láttam, hozzám hasonló csibészformák, és nem pofáznak fölöslegesen. Ákos pont ilyen csávó volt.

A Prae Kiadó könyvei

- Andrónyi Gabriella: My Hungarian Cookbook (2019)
 Cserháti Éva: A Sellő titka. A K.É.É. első esete (2019)
 Csutak Gabi: Csenedlet sárkánnyal (2017)
 Deres Kornélia: Képalapács. Színház, technológia, intermedialitás (2016)
 Fekete I. Alfonz: A mosolygó zsonglőr (2016)
 Fekete Richárd: Bányaújdó (2015)
 Gál Ferenc: Az élet sűrűjében (2015)
 Görömbölyi Dávid: Haverok, buli, Buddha (2019)
 Görömbölyi Dávid: Diplomata-útlevéllel a hátizsákban (2015)
 H. Nagy Péter: Alternatívák. A popkultúra kapcsolatrendszerei (2016)
 H. Nagy Péter: Karanténkultúra és járványvilág (2020)
 Halász Margit: Hetvenhét vörös bárány (2020)
 Hallgatás. Poétika, politika, performativitás (szerk. Fodor Péter – Kulcsár-Szabó Zoltán – L. Varga Péter – Palkó Gábor) (2019)
 Halmai Tamás: Kint lények járnak (2020)
 Horváth Benji: Az amnézia útja (2016)
 Horváth Márk – Lovász Ádám – Nemes Z. Mária: A poszthumanizmus változatai. Ember, embertelen és ember utáni (2019)
 Ijjas Tamás: Hipnózis (2015)
 Kabai Csaba – Kabai Lóránt – Kabai Zoltán: Horizont (2020)
 Kele Fodor Ákos: Echolália (2017)
 Kertész Erzsébet: Az átutazó (2020)
 L. Varga Péter: Más tartományok. Változatok fiktiiv és valós terekre (2019)
 Lapis József: Lára 2.0. Közéleti és kortárs magyar költészet (2015)
 Lázár Bence András: Kezdődjen ezzel (2015)
 Lesi Zoltán: Magasugrás (2019)
 Mészöly Ágnes: Róka, halálutó (2018)
 Mohácsi János – Mohácsi István: Múltépités, avagy meghalni könnyű, élni nehéz (2018)
- Mohai V. Lajos: Rózsa utca, retrospektív (2017)
 Molnár T. Eszter: A számozottak (2016)
 Molnár T. Eszter: Szabadesés (2017)
 Molnár T. Eszter: Teréz vagy a test emlékezete (2019)
 Nagy Kata: Inkognitóablak (2016)
 Nyerges Gábor Ádám: Mire ez a nap véget ér (2020)
 „Nincs vége. Ez a befejezés.” Tanulmányok Esterházy Péterről (szerk. Lőrincz Csongor – L. Varga Péter – Palkó Gábor) (2019)
 Nyerges Gábor Ádám: Berendezkedés (2018)
 „Örök véget és örök kezdetet.” Tanulmányok Szabó Lőrincről (szerk. Kabdebó Lóránt – Kulcsár-Szabó Zoltán – L. Varga Péter – Palkó Gábor) (2019)
 P. Horváth Tamás: A Zsolnay (2019)
 P. Horváth Tamás: Tündérváros – Zsolnay Miklós titkos élete (2015)
 Papp-Zakor Ilka: Angyalvacso (2015)
 Pintér Tibor: A harmónia tébolya (2019)
 R 25. A rendszerváltás után született generáció (szerk. Áfra János) (2015)
 Reaktív. Kísérleti drámaantológia (szerk. Deres Kornélia – Herczog Noémi) (2017)
 Szabó Attila: A valós színterei. Színház, közösség, műfeldolgozás (2019)
 Színház és társadalom (szerk. Deres Kornélia – Herczog Noémi) (2018)
 Tolvaj Zoltán: Fantomiker (2017)
 Toroczky András: A labirintusból haza (2015)
 Turbuly Lilla: Alkonykapcsoló (2018)
 Turbuly Lilla: Az Alaszkaiból (2020)
 Turi Márton: Rejtekkutak a pusztaságban. Írások a huszadik századi és kortárs orosz irodalomról (2016)
 Turista és zarándok. Esszék és tanulmányok Kemény Istvánról (szerk. Balajthy Ágnes – Borsik Miklós) (2016)
 Urbán Ákos: Egy helyben (2015)
 Zemlényi Attila: Csonthéj (2019)

Eddigi számaink

1999. 1-2. sci-fi	2007. 3. őszi zavarások 2006	2014. 1. JAK-tábor Szigligeten
2000. 1-2. (poszt)apokalipszis	2007. 4. Vámpirizmus	2014. 2. Fénypecsázás
2000. 3-4. Peter Greenaway	2008. 1. Kocsmák	2014. 3. Popkult
2001. 1-2. cyberpunk	2008. 2. Mémek	2014. 4. Friedrich Kittler
2001. 3-4. számítógép	2008. 3. Kortárs magyar költészet	2015. 1. Gaga
2002. 1-2. média	2008. 4. Szentkuthy	2016. 1. Kartográfia
2003. 1. fantasy	2009. 1. Patrioska	2016. 2. Giger
2003. 2. varázslat	2009. 2. Generation X	2016. 3. Zaj
2003. 3. édes anyanyelvünk Weöres Sándor	2009. 3. Japán	2016. 4. Rosa
2003. 4. pszichoaktív nyelvszerek	2009. 4. Japán médiumok	2017. 1. Antropocén
2004. 1. horror	2010. 1. Pynchon	2017. 2. Trónok harca
2004. 2. Bret Easton Ellis	2010. 2. Kosztolányi	2017. 3. Líratechnikák
2004. 3. devla	2010. 3. Észország	2017. 4. Poptechnikák
2004. 4. Amerika	2010. 4. e	2018. 1. Biopoétika
2005. 1. magyar sci-fi	2011. 1. Dark Fantasy	2018. 2. Hallgatás
2005. 2. tetszetek volna forradalmat csinálni	2011. 2. Budapest	2018. 3. Jelenlét
2005. 3. pop history	2011. 3. Párhuzamos univerzumok	2018. 4. Metszetek
2005. 4. obszcén közélet	2011. 4. Hálózatok	2019. 1. Betegség
2006. 1. Hajás Tibor	2012. 1. Adaptációk	2019. 2. Gyerekirodalom
2006. 2. GameZone	2012. 2. Könyvtrailer	2019. 3. Sorozatesztetika
2006. 3. Pop-szöveg	2012. 3. Vagány történelem	2019. 4. Metszetek no. 2.
2006. 4. Bada Dada	2012. 4. Gaiman	2020. 1-2. Ragály
2007. 1. Hífel-e ifent?	2013. 1. Vagány történelem 2. – Költők szeretteikkel	2020. 3. Krimiantológia
2007. 2. biológiai sci-fi	2013. 2. Hans Ulrich Gumbrecht	2020. 4. Szekulárizáció
	2013. 3. Hans Ulrich Gumbrecht 2.	2021. 1. Kortárs lengyel irodalom
	2013. 4. (cím nélkül)	

Prae irodalmi folyóirat – Megjelenik évente négyszer

<http://www.prae.hu>

Főszerkesztő: L. Varga Péter (kultikus@gmail.com)

Szerkesztők: H. Nagy Péter tudományos szerkesztő (h.nagyp@gmail.com)

Lapis József szépirodalom (lapisjosef@gmail.com),

Szerkesztőbizottság: Balogh Endre, Pál Dániel Levente

Korábbi szerkesztőink: Barta András, Mátyás Ádám, Mezei Gábor, Pollágh Péter,

Ruttkay Veron (vers és próza); Sopotnik Zoltán (próza); Vaskó Péter

(középkor-reneszánsz-kora újkor); Kő Boldizsár (kép); Köves Gergely,

Vécsei Márton, Molnár Zsolt (borító); Fodor János (web)

A szerkesztőség levélcíme:

2092 Budakeszi, Rákóczi u. 103.

Telefon: (20) 310 25 40

Hirdetésfelvétel: 31 562 31 vagy (20) 310 25 40

Kiadja a Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Felelős kiadó: a kuratórium elnöke

Levélcím: 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/c

Layout és nyomdai előkészítés: Székelyhidi Zsolt (szekelyhizido@gmail.com)

Borítótér: Bihari Eszter

Nyomdai munkálatok: Prime Rate Kft.

Web: PRAE.HU Kft.

ISSN 1585-5112

A beküldött kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

A megjelenést a Nemzeti Kulturális Alap támogatja.

A lapszám megjelenését a Petőfi Kulturális Ügynökség támogatja.